

Jaarverslag en jaarrekening 2017

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Algemeen.....	4
Voorwoord en persbericht.....	4
Samenvatting.....	6
Leeswijzer.....	10
Jaarrekening in één oogopslag.....	11
Ambities.....	12
Programma's.....	13
Inwoner.....	13
Wat hebben we bereikt?.....	13
Wat hebben we daarvoor gedaan?.....	13
Beleidsindicatoren.....	21
Wat heeft het gekost?.....	24
Relevante beleidskaders.....	32
Verbonden partijen.....	32
Onze buurt.....	33
Wat hebben we bereikt?.....	33
Wat hebben we daarvoor gedaan?.....	33
Beleidsindicatoren.....	41
Wat heeft het gekost?.....	44
Relevante beleidskaders.....	56
Verbonden partijen.....	58
Onze gemeente.....	59
Wat hebben we bereikt?.....	59
Wat hebben we daarvoor gedaan?.....	60
Beleidsindicatoren.....	74
Wat heeft het gekost?.....	76
Relevante beleidskaders.....	84
Verbonden partijen.....	85
Ons geld.....	86
Beleidsindicatoren.....	89
Wat heeft het gekost?.....	90
Relevante beleidskaders.....	94
Verbonden partijen.....	94
Overhead.....	96
Beleidsindicatoren.....	98
Wat heeft het gekost?.....	100
Relevante beleidskaders.....	101
Verbonden partijen.....	101
Paragrafen.....	102
Lokale heffingen.....	102
Geraamde en gerealiseerde inkomsten.....	102
Beleid lokale heffingen.....	103
Overzicht op hoofdlijnen per heffing.....	104
Kwijtscheldingsbeleid.....	108
Lokale lastendruk.....	108
Weerstandvermogen en risicobeheersing.....	111
Algemeen.....	111
Risiko's.....	112
Weerstandscapaciteit.....	120
Weerstandvermogen.....	123
Conclusie.....	123

Kengetallen	124
Onderhoud kapitaalgoederen.....	127
Algemeen	127
Wegen.....	128
Riolering	131
Groen	133
Gebouwen en terreinen	134
Openbare verlichting	136
Speelruimten	138
Financiering	140
Financiering.....	140
Rente	141
Staat herkomst en besteding van middelen	142
Bedrijfsvoering	144
Algemeen	144
Personeel	144
Organisatie	148
Informatievoorziening	149
Digitale dienstverlening	153
Inkoop en aanbesteding	154
Inkoop en aanbesteding	154
Verbonden partijen.....	155
Algemeen	155
Grondbeleid	169
Visie op en wijze van het grondbeleid.....	169
Prognose te verwachten resultaat	171
Bedrijventerrein Mies	172
Centrumplan.....	173
Drulse Beek.....	173
Hubertushof.....	173
Bouwkamp	174
Pastoor van Tielstraat.....	174
Inzicht in gronden als materieel vaste activa.....	174
Vorderingen op de balans.....	175
Beleidsuitgangspunten Reserves en voorzieningen.....	177
Jaarrekening	178
Overzicht baten en lasten	178
Overzicht baten en lasten.....	178
Toelichting baten en lasten.....	181
Wet normering Topinkomens.....	189
Begrotingsrechtmatigheid	190
Balans met toelichting	192
Balans	193
Toelichting op de balans.....	195
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.....	216
Incidentele baten en lasten	221
Verantwoordingsinformatie SISA specifieke uitkeringen.....	223
Controleverklaring	224
Bijlagen	228
Raadsvoorstel.....	228
Overzicht lopende kredieten	233
Toelichting financiële begrippen.....	238
Toelichting afkortingen.....	240

Algemeen

Voorwoord en persbericht

Welkom bij de jaarstukken 2017.

De Jaarstukken 2017 zijn digitaal, net zoals de begroting 2017.

In de jaarstukken legt het college verantwoording af aan de gemeenteraad over het boekjaar 2017. Tussentijds hebben wij hierover bij de Voor- en Najaarsnota al gerapporteerd. De laatste integrale begrotingswijziging die door u is vastgesteld betreft de Najaarsnota 2017. De cijfers in de jaarstukken 2017 vergelijken we met de actuele, laatst gewijzigde begroting 2017.

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Het jaarverslag is een inhoudelijke verantwoording van de doelen en resultaten die we hebben behaald. De jaarrekening is een financiële weergave van de realisatie in 2017 en van de stand van de cijfers per einde van het boekjaar.

De jaarstukken hebben dezelfde opzet als de begroting. We noemen per onderwerp en per paragraaf eerst de doelen en resultaten uit de begroting. Daaronder staat de stand van zaken van het voor- en najaar 2017. Hierdoor staat alle informatie bij elkaar. Bij de jaarrekening hebben we deze teksten verder aangevuld.

Hoever staan we met de afgesproken resultaten en de ambities?

We hebben tot nu toe veel van het collegeakkoord bereikt, maar er blijven altijd doelen over om na te streven. We hebben in de raadsvergadering van 8 februari 2018 het coalitieprogramma geëvalueerd. (zie ook [evaluatie coalitieprogramma 2015-2018](#)). De hierna genoemde doelen blijven onze aandacht houden.

- We vergroten de kansen voor de lokale ondernemers door leegstand te voorkomen en het glasvezelnetwerk uit te breiden.
- We verhogen onze duurzaamheidsambities en werken aan de klimaatadaptatie om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen.
- We willen de kwaliteit van de noodzakelijke zorg behouden, maar de kosten verlagen. Dat bereiken we door meer lokaal te organiseren en verder te werken aan de transformatie van zorg naar preventie.
- We willen het probleem rond het wegenbeheer aanpakken. Dit bereiken we door het onderhoudsniveau te verhogen.

Door in te zetten op deze doelen werken we aan een Berg en Dal dat klaar is voor de toekomst.

Wat is het financieel effect van het jaar 2017?

Het resultaat van het boekjaar bedraagt € 1.222.000 voordelig. Bij de Najaarsnota hadden we een resultaat verwacht van € 664.000 voordelig. Van het saldo van € 1.222.000 hevelen we € 106.000 over naar 2018. Wij stellen voor het resterende bedrag van € 1.116.000 toe te voegen aan de Algemene reserve.

In de jaarstukken gaan we verder op de cijfers in.

Het raadsvoorstel en het raadsbesluit zijn opgenomen in de bijlagen. Klik hier om direct naar het [raadsvoorstel en het raadsbesluit](#) te gaan.

PERSBERICHT JAARREKENING 2017

Gemeente Berg en Dal sluit ook het jaar 2017 af met een plus

De gemeente Berg en Dal heeft 2017 afgesloten met een plus van € 1.222.000. Dit blijkt uit de jaarstukken die het college aan de gemeenteraad heeft gestuurd.

Geld naar 2018 en naar de algemene reserve.

Een deel van dit bedrag, € 106.000, is bedoeld voor budgetten die overgeboekt worden van 2017 naar 2018. Dit zijn kosten die in 2017 gepland waren, maar toen niet uitgegeven zijn.

Op deze manier is er in 2018 weer budget voor deze uitgaven.

De € 1.116.000, die dan nog overblijven, gaan naar onze spaarpot, de algemene reserve.

Tenminste, dat stelt het college aan de raad voor.

Toelichting

Het college heeft in de jaarstukken het bedrag van € 1.222.000 verder toegelicht. Ten opzichte van de laatste ramingen wijken de cijfers € 559.000 gunstig af.

Het gaat hier om heel veel posten. Meevallers zijn bijvoorbeeld resultaten van de grondexploitatie, het geld dat de gemeente van het rijk krijgt (algemene uitkering) en het lagere tekort op het sociaal domein.

Wat vindt de wethouder?

Wethouder Sylvia Fleuren (Financiën) zegt over de jaarstukken: "In onze gemeente ging in 2017 ongeveer € 90 miljoen om. We proberen onze uitgaven en inkomsten zoveel mogelijk in evenwicht te houden en zo goed mogelijk in het schatten. Het verschil van € 559.000 is minder dan 1% van onze omzet. Onze inschattingen zijn daarmee goed geweest."

Op 5 juli bespreekt de gemeenteraad de jaarstukken 2017.

Samenvatting

Resultaat 2017

De jaarrekening laat het volgende resultaat zien.

Bedragen x € 1.000

Rekeningresultaat	
Saldo van baten en lasten	2.111
Mutaties in reserves	-889
Gerealiseerd resultaat	1.222

Als we de uiteindelijk behaalde financiële resultaten vergelijken met het actuele begrotingssaldo 2017, dan laat dit het volgende beeld zien.

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting 2017 Primair Saldo	Begroting 2017 Actueel Saldo	Rekening 2017 Saldo	Verschil
Inwoner	-29.911	-31.514	-31.273	241
Onze buurt	-11.326	-9.410	-9.168	242
Onze gemeente	-3.869	-4.804	-4.010	794
Ons geld	53.585	54.295	54.473	179
Overhead	-7.957	-7.956	-7.911	46
Saldo rekening baten en lasten	521	611	2.111	1.500
Toevoeging aan reserves	-2.235	-5.131	-6.167	-1.036
Onttrekking aan reserves	1.714	5.184	5.278	95
Resultaat rekening baten en lasten	0	664	1.222	559

De verschillen tussen de begrote en werkelijke bedragen zijn te verdelen in de volgende categorieën:

1. *Verschillen die ontstaan zijn na de laatste bijstelling van de begroting 2017*
De laatste bijstelling van de begroting 2017 is opgesteld in oktober 2017 (Najaarsnota). Heeft er zich hierna iets voor gedaan wat niet voorzien was, dan leidt dit tot een verschil in de jaarrekening.
2. *Verschillen veroorzaakt door niet uitgevoerde activiteiten*
Als activiteiten in 2017 wel zijn begroot, maar niet werkelijk uitgevoerd dan leidt dit tot voordelen in 2017. Voor de activiteiten die we doorschuiven naar 2018, moeten we ook het budget overhevelen naar 2018. Het gaat hier om een bedrag van € 106.000.
3. *Veel kleine verschillen*
In de Najaarsnota zijn alleen de afwijkingen boven de € 10.000 meegenomen. De kleinere verschillen zijn niet verwerkt.

Verklaring verschillen

Globaal kunnen we het voordelige verschil ten opzichte van de actuele begroting van € 559.000 als volgt verklaren.

		Bedragen x €1.000	
Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Bestuur	- Hogere dotatie aan de voorziening pensioenverplichtingen voormalige wethouders. De actualisatie wordt jaarlijks achteraf herrekend.	-285	I
	- Dit betreft de bijdrage aan het herindelingskrediet. Aangezien de bijdrage wordt gedekt uit de reserves, staat er een zelfde voordeel tegenover bij programma Ons Geld.	-177	I
Overhead	- BTW-teruggaaf oude jaren 2012 t/m 2016	142	I
	- Dotatie voorziening voormalig personeel	-138	I
	- Vrijval voorziening verlofuren personeel	74	I
OZB	- De opbrengst OZB is € 53.000 lager dan begroot.	-53	I
Uitkering gemeentefonds	- De afrekening over de jaren 2015/2016 bedraagt € 90.000 en de aanpassing 2017 € 208.000. Beide bedragen waren niet geraamd.	298	I
Wegen	- Investeringsbijdrage aan project Rotonde Zevenheuvelenweg en Herinrichting winkelcentrum Beek. Hier staat bijdrage uit reserve lopende projecten tegenover op programma Ons Geld.	-46	I
	- Er is aanzienlijk meer uitgegeven aan gladheidsbestrijding met name op de post huur materialen (-€ 81.000). Daarnaast zijn de inkomsten achtergebleven o.a. de bijdrage van de provincie voor het strooien op provinciale wegen (-€ 9.000).	-90	I
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- Er waren diverse mutaties in de grondexploitatie van de Bedrijventerreinen, waarbij bij een aantal complexen tussentijds winst is genomen. Dit is vanaf 2016 verplicht volgens het BBV.	87	I
Toerisme	- Een aantal projecten is gestart in 2017 en loopt door in 2018. Voor de Communicatiecampagne Berg en Dal stellen we voor het budget naar 2018 over te hevelen.	78	I
	- Het project toeristische bebording is gestart, maar nog niet afgerond. We stellen voor het bedrag over te hevelen naar 2018. Dat geldt ook voor het project wandelpadennetwerk. Dit is bij de Najaarsnota 2017 reeds gemeld (€ 40.000).	54	I/RES
Onderwijshuisvesting	- Een verduurzamingsproject van een school in de voormalige gemeente Ubbergen is niet uitgevoerd in 2017. Tegenover dit voordeel staat een lagere aanwending van de algemene reserve (zie programma Ons geld).	46	R
Leerlingenvervoer	- Betreft lagere kosten voor leerlingenvervoer. De verrekening van de bijdragen aan de DRAN is voorlopig gebaseerd op de oude verdeelsleutel.	75	I

Sportbeleid en activering	- Bij onze aanpak 'sportstimulering' is het streven om zoveel mogelijk van de beschikbare middelen in te zetten voor het ondersteunen van initiatieven van verenigingen en organisaties (zoals het onderwijs). We zijn dus voor een deel afhankelijk van deze organisaties om de middelen uit te kunnen geven. Ondanks dat er in 2017 meer initiatieven zijn geweest om aanspraak te maken op alle middelen, is er toch € 45.000 overschot op dit budget. Aan harmonisatie van het accommodatiebeleid is € 20.000 minder besteed en er is € 10.000 minder aan subsidie sportverenigingen betaald.	75	I/RES
Sportaccommodaties	- De onderhoudskosten van zwembad De Lubert vallen ruim € 99.000 lager uit dan begroot. Een van de redenen is dat een deel van het onderhoud (€ 45.000) pas later wordt uitgevoerd. Via budgetoverheveling stellen we voor dit bedrag toe te voegen aan de begroting 2018. Dit is bij de Najaarsnota 2017 reeds gemeld (€ 65.000). Verder is er een voordeel van € 44.000 bij de opbrengsten met name bij de abonnementen en leskaarten. Er is € 20.000 minder dan verwacht ingehuurd voor schoonmaak. De verwachting is dat deze kosten toenemen na de verbouwing.	167	I
Musea	- Bij de jaarrekening 2016 is € 590.000 voor het Bevrijdingsmuseum overgeheveld naar 2017. Dit bedrag is niet volledig besteed en het voorstel is om het restant bedrag van € 517.715 over te hevelen naar 2018. Op programma Ons Geld vindt hierdoor een lagere aanwending van de algemene reserve plaats.	518	I/RES
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- Het voordeel op het taakveld "Natuurlijk Groen" is als volgt te verklaren: door te weinig tijd en een verkeerde inschatting van de te volgen procedures is er niet gestart met het verjongen van laanstructuren. De uitvoering gebeurt nu in 2018. We stellen voor het overgebleven budget van € 63.000 over te hevelen naar 2018. In 2017 is te weinig aandacht besteed aan het vervangen en omvormen van groenvoorzieningen. Veel areaal groen is aan renovatie toe; we stellen voor het overgebleven budget van € 20.000 over te hevelen naar 2018. Door een andere werkwijze bij het onderhoud van bermen (sloten niet uitgekorf, lagere onderhoudsfrequentie) is er budget overgebleven. Dit is niet goed bevallen. In 2018 gaan we weer terug naar de normale onderhoudsfrequentie, waarvan de kosten € 37.000 bedragen. Tot slot is er in 2017 € 8.000 meer aan derden doorberekend.	129	I
Samenkracht & burgerparticipatie	- De inspectiekosten voor kinderopvang waren € 20.000 minder en aan subsidies voor ouderenwerk, jeugdwerk, bewonersinitiatieven e.d. is € 52.000 minder besteed.	72	I
Wijkteams	- De kosten voor inhuur, opleiding en huisvesting van de sociale teams vielen lager uit. Dit wordt verrekend met de aanwending van de risicoreserve jeugd/wmo.	133	RES
Inkomens- en bijstandsvoorziening	- Aan met name bijzondere bijstand is € 170.000 minder uitgegeven. Wij stellen voor om € 118.000 hiervan over te hevelen naar 2018 voor de uitvoering van het kindpakket. Daarnaast is er een hoger bedrag (€ 74.000) wegens terugvordering en aflossing van bijzondere bijstand ontvangen. De uitgaaf voor schuldverlening was € 38.000 lager.	282	I/RES

Arbeidsparticipatie	- Van het rijk is geld ontvangen in verband met de verhoogde asielinstroom. Dit geld wordt ingezet voor diverse projecten. Een deel hiervan, namelijk € 169.000, zal in 2018 worden besteed. We stellen voor om dit over te hevelen naar 2018. Daarnaast is € 30.000 minder besteed aan de inhuur voor activering van de participatieklanten in de vorm van een vrijwillige tegenprestatie.	199	I/RES
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- De kosten voor rolstoel-, woon- vervoersvoorziening hebben € 94.000 minder bedragen. De verrekening van de bijdrage aan de DRAN voor wmo-vervoer is voorlopig gebaseerd op de oude verdeelsleutel.	94	I/S
Maatwerkdienstverlening 18+	- Lagere kosten voor voornamelijk zorgkosten Wmo (dagbesteding en begeleiding) € 72.000. Voor de inrichting van wmo ruimtes voor inloop en ontmoeting is € 42.000 niet besteed. Dit bedrag hevelen we over naar 2018.	114	I/S
Maatwerkdienstverlening 18-	- Lagere zorgkosten voor blok B (begeleiding en ambulante hulp) jeugd	215	I/RES
Geëscaleerde zorg 18-	- Hogere zorgkosten voor blok C (zorg met verblijf)	-430	I/RES
Riolering	- Diverse voordelige mutaties riolering	257	I
	- Onttrekking aan voorziening riolering	20	I
Afval	- Diverse mutaties in het taakveld afval leiden tot dit nadeel. De belangrijkste mutaties zijn: - de verkoop van afvalzakken was lager (€ 58.000); - er is minder afval ingezameld; - in 2017 is nog een deel van de harmonisatie van de afvalinzameling afgerekend (€ 59.000); - de opbrengst van de afvalstoffenheffing is achtergebleven bij de raming (€ 54.000).	-187	I
Milieubeheer	- De functie van de aanjager duurzaamheid is later ingevuld dan verwacht. Daardoor zijn er minder kosten voor duurzaamheid gemaakt dan begroot. We stellen daarom voor een bedrag van € 60.000 over te hevelen 2018. Dit is bij de Najaarsnota 2017 reeds gemeld (€ 50.000).	69	I/RES
Bouwvergunningen	- In 2017 waren er meer inkomsten van bouwleges. Hier staat een hogere uitgave tegenover op de taakvelden Milieu en Wonen en Bouwen voor de inzet van de ODRN.	86	I
Grondexploitatie	- Er waren diverse mutaties in de grondexploitaties; een aantal complexen is afgesloten en er is (tussentijds) winst genomen. Dit is vanaf 2016 verplicht volgens het BBV. Tenslotte zijn er kosten voor het SEV-project verantwoord op dit taakveld. Hier staat een bijdrage uit de reserve tegenover.	619	I/RES
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan de diverse taken besteedt.	-288	I
	- overige doorbelastingen van de kostenverdeelstaat (= kosten organisatie) van € 36.000 nadelig; lagere doorbelasting naar projecten, dit leidt tot een nadeel van € 472.000. Het gaat hier om uren die geraamd waren op projecten, maar die ten laste van de reguliere exploitatie komen.	-508	I
Mutaties reserves	- Zie de toelichting bij programma Ons Geld.	-2.044	I
Diverse verschillen	- Dit betreft heel veel kleine verschillen, die per saldo leiden tot een nadeel van € 216.000.	-216	I
Saldo		-559	

Resultaatbestemming

Van het saldo van € 1.222.000 hevelen we € 106.000 over naar 2018. Wij stellen voor het resterende bedrag van € 1.116.000 toe te voegen aan de Algemene reserve.

Leeswijzer

Hoe is dit jaarverslag opgebouwd?

Eerst volgt het gedeelte 'Algemeen' met het voorwoord en persbericht, de samenvatting, deze leeswijzer en Berg en Dal in cijfers.

Daarna zijn de 'Ambities' van onze gemeente weergegeven. Daar staat beschreven wat wij als gemeente belangrijk vinden en willen bereiken.

De `programma's' bevatten de verantwoording van wat we hebben bereikt.

De `paragrafen` gaan over onderwerpen die van invloed zijn op alle programma's.

In de 'jaarrekening' staat een overzicht van de baten (inkomsten) en lasten (uitgaven) in 2017. Daarnaast zijn bij dit onderdeel de balans met toelichting opgenomen, een overzicht met incidentele baten en lasten, de verantwoordingsinformatie van de SISA en de controleverklaring van de accountant.

Tot slot zijn in de `bijlagen` het raadsvoorstel en een overzicht van de lopende projecten opgenomen. Hier wordt een toelichting gegeven op afkortingen en financiële begrippen.

Onze schrijfstijl proberen we kort en helder te houden en verwijst met 'elektronische links' naar de documenten die erbij horen.

Jaarrekening in één oogopslag

OZB

€ 230,-

Uitgangspunt voor de berekening:

woningwaarde € 228.000

Rioolheffing

Eenpersoonshuishouden

€ 106,-

Meerpersoonshuishouden

€ 211,-

Uitgangspunt voor de berekening:

eenpersoonshuishouden waterverbruik 50 m³

meerpersoonshuishouden waterverbruik 150 m³

Afvalstoffenheffing

Eenpersoonshuishouden

Vast	Variabel	Totaal
€ 142,-	€ 17,-	€ 159,-

Meerpersoonshuishouden

€ 198,50	€ 26,-	€ 224,50
----------	--------	----------

Tarief huisvuilzak € 1,-

Uitgangspunt voor de berekening:

eenpersoonshuishouden circa 17 zakken per jaar

meerpersoonshuishouden circa 26 zakken per jaar

Ambities

Onze missie is:

“Iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.”

1. We doen het samen!

De gemeente Berg en Dal is er voor haar inwoners. Die inwoners vormen samen de gemeenschap Berg en Dal. Met elkaar zorgen we ervoor dat het goed wonen is in onze gemeente. Maar er verandert wel iets in de manier waarop we dat doen. De tijd dat de gemeente voor alles zorgde én over alles besliste is voorbij. Dat kan niet meer en dat willen we ook niet meer. U als inwoner vraagt en krijgt steeds meer zeggenschap. En u zorgt steeds vaker zelf voor een goed woon-, werk- en leefklimaat. Voor uzelf en voor anderen. De gemeente wil hierbij een gelijkwaardige partner zijn. We willen ruimte geven aan uw initiatieven en u ondersteunen om dingen mogelijk maken.

2. Betaalbaar Berg en Dal!

Wij zijn ons er heel goed van bewust dat wij met gemeenschapsgeld werken. De portemonnee van de gemeente verschilt daarbij niet zo veel met die van uzelf. Niet alles wat we willen kan ook, dus maken wij duidelijke keuzes. En we geven niet meer uit dan er binnenkomt. Als er een tekort dreigt dan kijken we eerst of er in de uitgaven geschrapt kan worden. We kunnen ook de belastingen verhogen, maar dat willen we zoveel mogelijk voorkomen. Onze belastingen zijn bijna de laagste van Gelderland en dat willen we zo houden.

3. Hier wordt gewerkt!

We willen dat iedereen de kans krijgt om aan het werk te zijn. Als u daar niet op eigen kracht in slaagt, dan helpen wij daarbij. Onze gemeente heeft een prachtige natuur en ligt in een afwisselend landschap. We hebben een rijke geschiedenis en daarvan is in onze gemeente veel terug te vinden. Buiten, maar ook in onze musea. Het toerisme is dan ook belangrijk voor onze gemeente en we werken er hard aan om onze gemeente nog aantrekkelijker te maken. Voor u als inwoners, maar ook voor al die bezoekers. Het toerisme zorgt ook voor werkgelegenheid. Dat is belangrijk. Onze missie is niet voor niets: iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.

4. Duurzaam Berg en Dal!

De zorg voor de wereld van morgen is ontzettend belangrijk. Onze kinderen moeten kunnen opgroeien in een mooie, veilige en gezonde omgeving. Daarom gaan we energie besparen, meer schone energie opwekken, grondstoffen hergebruiken, blijven we lokale initiatieven ondersteunen en zorgen voor minder afval. Doordat ons klimaat verandert, krijgen we ook steeds extremer weer. We moeten zorgen dat we onze omgeving hier goed op inrichten. Hiervoor is de komende jaren veel geld nodig. Wij kunnen dat niet alleen, dat moeten we samen doen met u. Wij passen de openbare ruimte aan. Aan u vragen wij hetzelfde te doen op uw eigen terrein.

5. Zichtbaar en betrouwbaar!

Onze inwoners, instellingen en bedrijven weten voor welke producten en diensten zij bij de gemeente terecht kunnen. Wij communiceren hier duidelijk over. Aan de balie, de telefoon, maar ook op de gemeentepagina, website en sociale media. U weet ons te vinden en u bent tevreden over onze dienstverlening. Dat komt omdat we duidelijk zijn over wat we doen en wat we niet doen. We zijn vriendelijk, geven snel antwoord op eenvoudige vragen en leveren maatwerk als dat nodig is. We bieden hulp aan mensen in nood. We hebben contact met u en weten wat er speelt in onze gemeente en in de regio. Wij laten zien dat wij opkomen voor de belangen van onze inwoners.

Programma's

Inwoner

Meestal heb je de gemeente niet nodig in je dagelijks leven. Je redt het prima zelf. Dat is ook de bedoeling. Maar dat lukt niet iedereen. Soms lukt het niet om alles zelf te regelen. Vaak zonder dat je daar zelf iets aan kunt doen. De gemeente probeert je dan te helpen. Dat kan voor een korte of lange tijd zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om zorg, inkomen, onderwijs of gezondheid. De belangrijkste dingen die je nodig hebt om op een normale en prettige manier te kunnen leven. De gemeente is vaak een laatste plek voor hulp. Daarbij werkt de gemeente samen met andere organisaties of huurt hen hiervoor in. Onze bedoeling is iedereen een goede basis te geven, een steun in de rug, zodat je verder kunt en mee kunt blijven doen!

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Wat hebben we bereikt?

1.1 Ik heb voldoende inkomen

1.2 Ik krijg ondersteuning als dat nodig is

1.3 Ik ben betrokken en doe mee

1.4. Alle kinderen krijgen gelijke kansen

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Nr.	Resultaat
1.1.1	Regelingen voor mensen met een laag inkomen zijn beter bekend bij de inwoners en het gebruik is toegenomen.

Concreet resultaat: Meer mensen hebben een aanvraag ingediend en de manier waarop dat moet is makkelijker geworden. Meer communicatie via de verschillende media. (relatie met ambitie 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

Eerste helft 2017 maken we formulieren en werkwijzen eenvoudiger. Daarna volgt extra communicatie.

Stand van zaken Najaarsnota

Er zijn tot en met het derde kwartaal 2017 meer aanvragen bijzondere bijstand / Doe Mee-regeling gedaan dan in 2016. Op korte termijn leggen we de eerste aangepaste formulieren voor aan enkele inwoners om na te gaan of de formulieren voldoende duidelijk zijn. We maken daarnaast nog meer formulieren eenvoudiger. We geven 4 keer per jaar een nieuwsbrief Werk en Inkomen uit. Samen met het platform armoedebestrijding bereiden we een campagne voor om regelingen nog meer onder de aandacht te brengen.

Stand van zaken Jaarrekening

We benaderen inwoners op diverse manieren (bijv. gemeentepagina, nieuwsbrieven of gericht) met informatie over mogelijkheden van alle regelingen. Ook andere partijen informeren onze inwoners of hebben aangegeven dat ze dat willen gaan doen. We stellen formulieren digitaal beschikbaar. Inwoners vullen deze formulieren in met Digid (bijvoorbeeld kindpakket). Doordat informatie beter bekend is bij de inwoners, zien we ten opzichte van voorgaande jaren een toename van toekenningen van regelingen (bijzondere bijstand, doe mee, schuldhulpverlening).

1.1.2 Van de mensen die bij de sociale werkvoorziening werkten, werkt 75% bij gewone bedrijven.

Het gaat om inwoners die in voorheen een plek hadden bij de sociale werkvoorziening. Van de groep mensen die daar werkten, werkte 59% halverwege 2016 bij een gewoon bedrijf. We willen dit percentage eind 2017 op 75% te hebben. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

Op basis van nieuwe cijfers is 75% niet haalbaar. 70% mogelijk wel. Dit gaan we onder andere halen met het 'masterplan beschut'. We zijn gestart met de uitvoering van dit plan.

Stand van zaken Najaarsnota

Masterplan beschut is volop in uitvoering. Uit de tweede kwartaalrapportage van de MGR blijkt dat het percentage op dit moment voor onze gemeente 62,9% is. De verwachting is dat we het gewenste resultaat eind 2017 nog niet gerealiseerd hebben. Het percentage dat beschut werkt en op dit moment nog niet naar 'buiten' kan, neemt toe in plaats van af. Daarnaast is het percentage leegloop toegenomen. Hierover vinden gesprekken met het Werkbedrijf plaats. Dit resultaat blijft staan voor 2018.

Stand van zaken Jaarrekening

Het percentage ligt eind 2017 op 63,9%. We moeten blijven investeren om de Sw'ers die nu nog in de leegloop (3,6%) zitten en niet beschikbaar zijn voor werk (3,9%) proberen te activeren. Hierover zijn wij in gesprek met het Werkbedrijf Regio Nijmegen. 70% (zie stand voorjaarsnota) blijft een ambitieus getal.

1.1.3 Inwoners met de laagste inkomens kunnen voldoende meedoen met sport, ontspanning, werk, school en vrijwilligerswerk.

De gemeente neemt belemmeringen weg voor zover dat ze dat kan. De gemeente gebruikt zoveel mogelijk de persoonlijke gegevens die zij al heeft, zodat inwoners niet telkens dezelfde informatie hoeven te geven. Initiatieven in de buurt en van organisaties zijn voor inwoners belangrijk om mee te kunnen blijven doen. Daarom ondersteunt de gemeente veel van deze initiatieven. Voorbeelden zijn buurtsport, sportlessen op school, ruilsystemen, een cursus koken voor weinig geld, kookgroepen, speelgoedbank, voedselbank, buurttuin. (relatie met ambitie 1, 3 en 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

We hebben de werkwijze bij aanvragen voor een deel gemakkelijker gemaakt. We werken hier verder aan.

Stand van zaken Najaarsnota

We hebben het initiatief voor een speelgoedbank in Beek ondersteund. Mensen kunnen hier speelgoed ruilen of met bonnen 'kopen'. We werken aan een kindpakket. Het pakket helpt kinderen in gezinnen met een laag inkomen, zodat zij mee kunnen doen met bijvoorbeeld sport, cultuur en schoolactiviteiten. We verwachten dat dit pakket begin 2018 klaar is.

Stand van zaken Jaarrekening

Het voorstel voor het kindpakket is tijdens de raadsvergadering van januari 2018 vrijgegeven voor inspraak. Het kindpakket wordt onderdeel van de Doe Mee plus regeling. De verwachting is dat de gemeenteraad deze regeling in het 2e kwartaal 2018 vaststelt. Vanaf dat moment kan daadwerkelijk begonnen worden met de uitvoering van de Doe Mee plus regeling. Er worden dan meer kosten voor kinderen vergoed, waardoor zij makkelijker mee kunnen doen aan bijvoorbeeld sport of schoolactiviteiten.

1.2.1 Inwoners kennen de sociale teams en weten op welke adres ze te vinden zijn.

We verbeteren de bekendheid van de sociale teams door: - te zorgen voor een vast adres voor ieder sociaal team waar inwoners naar toe kunnen gaan. Deze adressen worden op allerlei manieren bekend gemaakt. - te zorgen dat op er op internet meer informatie over de sociale teams komt. (relatie met ambitie 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

Het sociaal team Millingen aan de Rijn heeft een vaste werkplek in Kulturhus d'n Ienloop. Halverwege 2017 hebben ook de andere sociale teams een vaste werkplek in hun werkgebied. We starten met spreekuren in de dorpen. Binnenkort bijvoorbeeld op De Stekkenberg.

Stand van zaken Najaarsnota

Het gewenste resultaat is nog niet volledig bereikt. De huisvesting van de sociale teams in hun werkgebied is nog niet afgerond. We kijken of we voldoende middelen kunnen vrijmaken om de huisvesting eind 2017 te realiseren. Verbeteren van de bekendheid van de sociale teams heeft hoge prioriteit. Dit gebeurt onder andere via de gemeentelijke website, artikelen in de zorgspecial van lokale kranten, netwerk lunches en intensiveren van samenwerking met partners, zoals huisartsen. Bekendheid neemt ook toe doordat steeds meer inwoners gesprekken hebben met een sociaal team. In 2018 volgt meer inzet op sociale media en vaker een speciale editie van de zorgspecial over sociale teams.

Stand van zaken Jaarrekening

Om de bekendheid van de sociale teams te vergroten zijn we in 2017 gestart met: inzet van sociale media (pilot Facebookpagina Groesbeek Zuid), verbeterde website, zorgspecials in de lokale kranten en intensivering van de contacten met huisartsen en scholen/maatschappelijk werk. We verwachten dat in het najaar van 2018 de sociale teams in hun werkgebied gehuisvest zijn. Het is niet gelukt dit voor alle teams in 2017 te realiseren. Dit heeft onder andere te maken met de beschikbaarheid van (ruimte in) geschikte panden, bij voorkeur in bezit van de gemeente in verband met kostenbesparing.

1.2.2 De sociale teams zijn meer bezig met het voorkomen van problemen bij inwoners. Bekenden en mensen in de omgeving van degene die zorg nodig heeft worden geholpen die zorg te kunnen geven.

Voorkomen is beter dan genezen. Als er veel vragen over een onderwerp zijn proberen we daar iets voor te organiseren. Bijvoorbeeld een cursus met tips om te voorkomen dat je valt, informatie over dementie of psychische problemen. We versterken de samenwerking tussen mensen. Bijvoorbeeld door een groep deskundige vrijwilligers te ondersteunen die mensen met een hulpvraag helpen. (relatie met ambitie 1)

Stand van zaken voorjaarsnota

We bieden ondersteuning op maat. We gaan de Lokale Toegangspoort evalueren. Daarna bepalen we in de tweede helft van 2017 welke nieuwe preventieve maatregelen nodig zijn.

Stand van zaken Najaarsnota

De evaluatie van de lokale toegangspoort kostte meer tijd dan verwacht en wordt in het laatste kwartaal van 2017 afgerond. Via onder andere Indigo zijn lokaal en regionaal informatiebijeenkomsten georganiseerd over psychische problematieken. Zie ook 1.2.4.

Stand van zaken Jaarrekening

De evaluatie van de lokale toegangspoort is in het laatste kwartaal 2017 afgerond en heeft diverse verbeterpunten opgeleverd. Ook is er aandacht voor het inzicht dat de sociale teams onvoldoende toekomen aan preventieve taken, en het voorkomen van problemen bij inwoners. Verbeterpunten die we op korte termijn kunnen realiseren en/of direct resultaat opleveren, hebben we direct opgepakt en deels afgerond. Eind 2017 is gestart met het werken aan verbeterpunten die op langere termijn resultaat gaan opleveren, zoals een hernieuwd sturingskader en interne verzelfstandiging van de sociale teams. We verwachten deze ook in 2018 af te ronden. In 2017 zijn door een aantal aanbieders, waaronder Indigo en Forte Welzijn, preventieve taken uitgevoerd waarbij inwoners met hun vragen zijn geholpen. Bijvoorbeeld met een cursusaanbod of individueel advies.

1.2.3 De kwaliteit van de zorg is onderzocht.

De uitvoering van de jeugdzorg en de maatschappelijke ondersteuning (WMO) is door het Rijk overgedragen aan de gemeente. Nu we deze taken twee jaar uitoefenen is het tijd om te kijken of het gelukt is te doen wat we wilde doen. Ook kijken we naar de manier waarop de lokale toegangspoort en de sociale teams werken. (relatie met ambitie 1 en 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

De projectleider die de evaluatie van de Lokale Toegangspoort uitvoert is gestart. Het plan van aanpak voor de evaluatie van de sociale teams is klaar. We gaan de raad hierover informeren. Het jaarlijkse cliënt-ervaringsonderzoek is gestart. Dit ronden we voor de zomervakantie 2017 af.

Stand van zaken Najaarsnota

We informeren de raad in het laatste kwartaal 2017 over de uitkomsten van de evaluatie van de sociale teams en de lokale toegangspoort. Het jaarlijkse cliënt-ervaringsonderzoek Wmo en Jeugd is uitgevoerd. Ook daarover informeren we de raad in het laatste kwartaal 2017. Uit het onderzoek komt de snelheid van het afhandelen van aanvragen als belangrijk verbeterpunt naar voren. In 2018 gaan we de doorlooptijden verkorten. Dit sluit ook aan bij de uitkomsten uit de evaluatie van de lokale toegangspoort.

Stand van zaken Jaarrekening

Wij hebben de raad in het laatste kwartaal van 2017 geïnformeerd over de uitkomsten van de evaluatie van de sociale teams en de lokale toegangspoort. Daarnaast hebben we het jaarlijkse cliëntervaringsonderzoek Wmo en Jeugd uitgevoerd. Ook daarover hebben we de raad in het laatste kwartaal van 2017 geïnformeerd.

1.2.4 Wij helpen mantelzorgers, zodat zij de zorg voor hun naasten kunnen blijven bieden.

We zorgen dat er mensen zijn die af en toe de zorg van de mantelzorgers over kunnen nemen, zodat zij wat meer tijd voor andere dingen hebben. (relatie met ambitie 1)

Stand van zaken voorjaarsnota

Steunpunt Mantelzorg Berg en Dal ontwikkelt nieuwe activiteiten en werft nieuwe mantelzorgondersteuners. Zo krijgen we een betere dekking in de dorpen. Naast de inloop & ontmoeting zijn er ook inwonersinitiatieven die mantelzorgers ontlasten. In Millingen aan de Rijn is bijvoorbeeld een groep vrijwilligers die een aantal uren zorgtaken over kan nemen. Als een mantelzorger even iets anders wil doen kan hij een beroep doen op deze vrijwilligers.

Stand van zaken Najaarsnota

Mantelzorg Berg en Dal heeft een breed netwerk van contactpersonen opgebouwd. Dit zijn contactpersonen voor de verschillende dorpen, maar ook op thema. Bijvoorbeeld de jonge mantelzorger, of dementie. Elk contactpersoon is voor een mantelzorger te benaderen. In de eerste helft van december reiken we het mantelzorgcompliment uit. Mantelzorgers kunnen zich hier nu voor aanmelden. Dit jaar is het compliment een VVV-bon van € 50.

Stand van zaken Jaarrekening

In december zijn ongeveer 600 mantelzorgcomplimenten uitgereikt. Ook is tijdens de dag van de mantelzorg (10 november) door Mantelzorg Berg en Dal een feestavond voor mantelzorgers georganiseerd. Hier kwamen veel mantelzorgers op af. Steunpunt Mantelzorg Berg en Dal heeft voor elk dorp contactpersonen. Activiteiten zijn in 2017 door de hele gemeente georganiseerd. Er komt een vrijwilligster/contactpersoon voor de werkende mantelzorger. Zij gaat voor de werkende mantelzorger in de avond activiteiten organiseren. Studenten hebben in 2017 onderzocht hoe Mantelzorg Berg en Dal meer in contact kan komen met jonge mantelzorgers. De jongerenwerker van Forte Welzijn gaat samen met vrijwillige jongeren hiermee in 2018 aan de slag.

1.2.5 We helpen u als u niet zo goed met een computer kunt omgaan.

Inwoners moeten steeds meer diensten via een computer aanvragen. Het Rijk verplicht ons daartoe. Als inwoners dat moeilijk vinden, helpt de gemeente. (relatie met ambitie 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

Inwoners die hun zaken thuis niet via een computer af kunnen handelen helpen we in het gemeentehuis. Inwoners kunnen formulieren ook ophalen in het gemeentehuis of ons vragen om ze op te sturen. Samen met taalambassadeurs en de Stichting lezen en schrijven kijken we naar onze dienstverlening.

Stand van zaken Najaarsnota

Voor mensen die niet zo goed kunnen lezen of slecht kunnen zien is er een voorleesfunctie op de gemeentelijke website gekomen. De bibliotheek biedt de cursus Digisterker aan. In deze cursus leren inwoners hoe ze dingen online kunnen regelen.

Stand van zaken Jaarrekening

Als inwoners hulp bij het invullen van formulieren of bij het lezen van moeilijke brieven nodig hebben, kunnen zij daarbij geholpen worden door een daarvoor opgeleide vrijwillige adviseur. In 2017 is de voorleesfunctie op de gemeentelijke website gekomen. Ook zijn verschillende teksten op de website begrijpelijker geformuleerd. Een groep inwoners heeft bij de bibliotheek de cursus Digisterker gevolgd. Zij kunnen nu meer zaken zelf online regelen bij de gemeente.

1.3.1 Inwoners bepalen zelf welke onderwerpen belangrijk zijn voor hun dorp

Inwoners bespreken met elkaar wat in hun dorp verbeterd moet worden. Hierover maken ze samen afspraken. Inwoners bepalen zelf waar ze aan willen werken en waar ze hulp van de gemeente of andere organisaties bij nodig hebben. De onderwerpen waar ze aan willen werken vormen de 'kernagenda'. Er is geld beschikbaar om te helpen de wensen van de inwoners te realiseren. Er is ruimte om te zoeken naar de beste ideeën en oplossingen. (relatie met ambitie 1)

Stand van zaken voorjaarsnota

In de eerste helft van 2017 start het werken aan de kernagenda voor Kekerdorp. In het najaar 2017 starten we in Breedeweg.

Stand van zaken Najaarsnota

In Kekerdorp is in juni een succesvolle avond (70 inwoners) gehouden over de dorpsagenda en daar zijn veel ideeën opgehaald bij inwoners. Een groepje inwoners werkt de ideeën uit in thema's en prioriteert ze. In oktober worden per thema werkgroepen met inwoners gevormd. In Breedeweg starten inwoners op 30 oktober. In Heilig Landstichting en De Horst worden ook plannen gemaakt om te werken aan een dorpsagenda.

Stand van zaken Jaarrekening

- De dorpsagenda voor Kekerdom is gereed en gepubliceerd. Zie de link http://kekerdom.net/i/MEGA%20dorpsagenda%20Kekerdom_kl.pdf. Het is nu aan inwoners om via werkgroepen de beoogde resultaten te bereiken. Daar waar nodig gebeurt dat op afroep met ondersteuning vanuit gemeente en andere organisaties. - In Breedeweg is op 30 oktober een inwonersavond geweest om ideeën te inventariseren voor de dorpsagenda. De ideeën worden nu uitgewerkt in een dorpsagenda. - In Heilig Landstichting zijn initiatieven voor een dorpsagenda opgepakt. De dorpsagenda heet Horizon 2020, zie de link <http://dorpsverenigingheiliglandstichting.nl/horison-2020/> .- In De Horst is gestart met het benaderen van sleutelpersonen om in 2018 tot een dorpsagenda te komen.

1.3.2 Als inwoners een goed idee hebben helpen we hen om in contact te komen met anderen. Zo worden ook dorpsgenoten uitgenodigd die wel mee willen doen, maar niet weten hoe.

Voorbeelden zijn: - Er was een wens voor kinderactiviteit op de Stekkenberg. Bij dit initiatief, de 'Kids Club' uit de buurt zijn andere enthousiaste buurtbewoners betrokken. - In Millingen aan de Rijn is een initiatief voor een zitbank die in het dorp komt te staan. Buurtbewoners betegelen de bank met mozaïek. We breiden deze manier van werken in 2017 uit. (relatie met ambitie 1)

Stand van zaken voorjaarsnota

De werkwijze van 2016 loopt door. Er zijn weer nieuwe initiatieven. Als het nodig is ondersteunt Forte Welzijn en/of de gemeente initiatiefnemers

Stand van zaken Najaarsnota

In Groesbeek willen 2 verschillende groepjes inwoners speelplekken realiseren. Deze groepen zijn met elkaar in contact gebracht. Ook kijken we of samenwerking met buurtverenigingen mogelijk is. Forte Welzijn en de gemeente helpen daarbij waar nodig en gewenst. Zij blijven initiatiefnemers ondersteunen. Ook in 2018 en daarna.

Stand van zaken Jaarrekening

Als het nodig is ondersteunt Forte Welzijn en/of de gemeente initiatiefnemers. Ook zorgt Forte Welzijn voor verbindingen tussen potentiële vrijwilligers en initiatieven. Bijvoorbeeld: In Millingen is een vrijwilliger die goed foto's kan maken aangesloten bij het initiatief voor een 'VisOntmoetingsBank'. Hij heeft het hele proces in beeld vastgelegd. In Groesbeek zijn twee verschillende groepjes inwoners die een speelplek willen realiseren aan elkaar gekoppeld. Zij komen binnenkort met een eerste ontwerp. Deze werkwijze wordt in 2018 voortgezet.

1.3.3 Vluchtelingen met een verblijfstatus zo snel mogelijk mee laten doen in de Berg en Dalse samenleving

Om te zorgen dat vluchtelingen ook mee kunnen doen in Berg en Dal zorgen we dat zij vrijwilligerswerk kunnen doen als ze nog geen baan hebben. We nodigen onze nieuwe inwoners uit om mee te doen aan bestaande activiteiten in de buurt. Ook komen er bijeenkomsten om ze kennis te laten maken met andere mensen uit Berg en Dal. Vluchtelingenwerk en Forte Welzijn organiseren deze activiteiten samen, zodat vluchtelingen sneller kunnen integreren. (relatie met ambitie 1 en 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

Het college heeft eind 2016 een plan van aanpak voor snelle integratie vastgesteld. We werken aan: Leren van de Nederlandse taal, integreren door meedoen aan activiteiten in het dorp en zo snel mogelijk werken. Het plan is goed gestart met 34 taalmaatjes die de nieuwkomers helpen met de Nederlandse taal.

Stand van zaken Najaarsnota

Eind 2017 hebben 80 statushouders een vrijwillig taalmaatje, ondersteund door Forte Welzijn. Statushouders worden geholpen bij het vinden van betaald werk, vrijwilligerswerk of een vrije tijdsbesteding. Een aantal heeft al vrijwilligerswerk gevonden, met ondersteuning van Forte Welzijn of de participatiecoaches van de gemeente. Zo helpen de nieuwe inwoners bij de Kringloopwinkel, de speeltuin in Millingen aan de Rijn en het Repaircafé in Groesbeek. In het najaar sluiten statushouders aan bij bijeenkomsten met verenigingen om mee te kunnen doen aan activiteiten in hun eigen dorp en wijk. 2 statushouders hebben een werkervaringsplaats bij onze gemeente.

Stand van zaken Jaarrekening

Statushouders worden ondersteund op allerlei fronten zoals bijv. vrijwilligerswerk (door onze participatiecoaches), het vinden van werk (door ons WBRN), door stages in het gemeentehuis (recent zijn er 3 stages afgesloten). Ook zijn onze partners Vluchtelingenwerk en Forte volop bezig met het begeleiden van Statushouders in het kader van iedereen doet er toe en doet mee. Begin 2018 zal er een nieuwe casusregisseur Statushouders starten die alle statushouders in beeld heeft in samenwerking met alle partijen in onze gemeente.

1.4.1 Jongeren helpen we in hun ontwikkeling naar het volwassen worden

In 2016 is bijvoorbeeld in Millingen aan de Rijn een Lagerhuis-bijeenkomst georganiseerd. In 2017 worden twee projecten voor jongeren in Beek en Groesbeek ondersteund. Daarbij wordt gewerkt met ideeën van jongeren waar zij ook zelf mee aan de slag willen. (relatie met ambitie 1)

Stand van zaken voorjaarsnota

Met jongeren uit Beek, Millingen aan de Rijn en Ooij werken we aan het uitbreiden of maken van een hangplek. In Heilig Landstichting organiseren we jongerenavonden. Vijf basisschoolklassen hebben het project "Berg en Dal door de ogen van jongeren" uitgevoerd. Hierbij hebben we kinderen van groep 8 gestimuleerd om mee te denken over de openbare ruimte.

Stand van zaken Najaarsnota

Verschillende groepen jongeren ontwerpen samen met het jongerenwerk een nieuwe ontmoetingsplek of pakken een ontmoetingsplek aan. De gemeente heeft voor deze groepen een budget beschikbaar gesteld. Door de aanpak en uitvoering bij de jongeren te houden ontstaat een gevoel van eigenaarschap en ontwikkelen ze zich. Binnenkort start het project 'Voor Elkaar'. In dit project bereidt het jongerenwerk met verschillende groepen 8 een vrijwilligersactiviteit voor. Met dit project willen we het belang van vrijwilligerswerk laten zien én ook laten zien dat dit heel leuk kan zijn.

Stand van zaken Jaarrekening

In 2017 hebben vijf scholen meegedaan met het project 'Voor Elkaar'. In dit project bereidt het jongerenwerk met verschillende groepen 8 een vrijwilligersactiviteit voor. Eén groep jongeren uit Millingen heeft meegedaan met 'Next Generation'. Dit is een training voor jongeren in de leeftijd 14 t/m 22 om te leren hoe zij de jonge kartrekkers, jongere leiders in hun dorp of wijk kunnen zijn. Op dit moment zijn we nog met groepen uit Millingen, Beek en Groesbeek bezig om een nieuwe ontmoetingsplek te ontwerpen of pakken we een ontmoetingsplek aan. Met een groep jongeren uit Ooij kijken we of er voor hun plek is in de Dispel. De aanpak en uitvoering liggen bij de jongeren, zo ontstaat een gevoel van eigenaarschap en ontwikkelen ze zich. In 2018 wordt dit verder opgepakt en afgerond. We zijn gestart om de Maddogs in Groesbeek een echt open jongerencentrum te laten zijn. We willen graag dat het voor meer verschillende groepen jongeren een plek is om elkaar te ontmoeten en activiteiten te organiseren.

1.4.2 Ouders weten waar ze informatie kunnen krijgen over opvoeden. Ouders kunnen praktische opvoedhulp krijgen.

- Ouders kunnen hulp krijgen bij het opvoeden, bijvoorbeeld bij opvoedvragen (Project "Home start"). Het project moet het zelfvertrouwen van ouders vergroten. - De regionale website www.opvoedinforegionijmegen.nl wordt vernieuwd. - We helpen ouders met peuters elkaar te ontmoeten, zodat zij van elkaar kunnen leren bij het opvoeden van hun kind. In sommige dorpen gebeurt dit al in de vorm van 'peutercafé's'. (relatie met ambitie 1 en 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

Diverse zorgaanbieders ondersteunen nu ouders bij de opvoeding. Er is een nieuwe website www.opvoedinforegionijmegen.nl. De werving voor vrijwilligers en ouders voor 'Home-start' loopt.

Stand van zaken Najaarsnota

Home-Start heeft nu 4 vrijwilligers, die momenteel een training volgen om ouders te kunnen begeleiden. De eerste ouders hebben een intake gehad. Eind dit jaar worden vrijwilligers gekoppeld aan de gezinnen.

Stand van zaken Jaarrekening

Op basis van de eerste ervaringen is besloten om in 2018 de doelgroep van Home-start te verbreden. Voortaan kunnen ouders met kinderen tot 12 jaar er gebruik van maken. Dit was eerst ouders met kinderen tot 7 jaar. De vraag naar opvoedhulp is nog steeds groot. De GGD heeft in 2017 meer gezinnen begeleid via Lichte Hulp (13) en Video Home Training (4) dan vooraf was begroot. Ook de peutercafés en voorlichtingsavonden zijn in 2017 goed bezocht.

1.4.3 De taalontwikkeling van kinderen krijgt extra aandacht.

We starten met de 'VoorleesExpress'. Dit programma brengt gezinnen die willen voorlezen, scholen, bibliotheken en voorleesvrijwilligers bij elkaar. (relatie met ambitie 1 en 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

Voorleesvrijwilligers starten na de zomervakantie bij 20 gezinnen om ouders te helpen met voorlezen.

Stand van zaken Najaarsnota

De 'VoorleesExpress' is gestart. In 2018 beoordelen we of het programma succesvol is.

Stand van zaken Jaarrekening

Na de zomervakantie van 2017 zijn de vrijwilligers gestart met de begeleiding van 16 gezinnen. Het aantal van 20 gezinnen is niet gehaald. Het project moet nog meer bekend gemaakt worden. In 2018 gaat de OBGZ (Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid) 24 gezinnen ondersteunen. Er is nu voldoende vraag van gezinnen, zowel in Millingen aan de Rijn als in Groesbeek.

1.4.4 We helpen kinderen zich beter te kunnen verdedigen tegen huiselijk geweld en kindermishandeling.

Samen met gemeenten om ons heen wordt hiervoor een project gestart. Onderdeel daarvan is bijvoorbeeld het organiseren van trainingen op basisscholen en scholen voor het voortgezet onderwijs.

Stand van zaken voorjaarsnota

Op 1 maart is de regionaal projectleider huiselijk geweld en kindermishandeling gestart. Hij maakt een projectplan. Daarin komt te staan hoe we de weerbaarheid van kinderen gaan vergroten.

Stand van zaken Najaarsnota

Het projectplan is gereed. Acties uit het plan zijn onder andere deskundigheidsbevordering van de sociale teams en de organisatie van een regionale bijeenkomst voor alle aandachtfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling. Elke school en kinderopvangorganisatie heeft een aandachtfunctionaris. De bijeenkomst heeft als doel het netwerk van aandachtfunctionarissen te versterken. Er moeten kortere lijnen naar en tussen aandachtfunctionarissen ontstaan. Verder komt er voor de problematiek rondom vechtscheidingen een specifiek plan van aanpak.

Stand van zaken Jaarrekening

In het najaar 2017 zijn twee startsessies met partners georganiseerd om te komen tot regionale aanpak vechtscheidingen.

1.4.5 Leerlingen verlaten de middelbare school met een onderwijsniveau of diploma waarmee ze goede kans op werk hebben.

Samen met gemeenten om ons heen willen we voorkomen dat kinderen te vroeg met school stoppen. Via het Regionaal Opleidingscentrum in Nijmegen worden leerlingen op MBO niveau 1 extra begeleid. We geven extra aandacht aan jongeren van 16 tot 18 jaar die regelmatig niet naar school gaan. De scholen Havo Notre Dame Des Anges en het Montessoricollege Groesbeek doen mee. Het regionale programma heet "Alle jongeren een toekomstperspectief". (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

In 2017 is het programma 'Alle jongeren een toekomstperspectief' gestart. Uitvoering verloopt volgens plan. Hiermee willen we het voortijdig schoolverlaten binnen 4 jaar met 20% terugdringen.

Stand van zaken Najaarsnota

Uitvoering van het programma verloopt nog steeds volgens plan. De resultaten van het eerste jaar worden in de eerste helft van 2018 bekend.

Stand van zaken Jaarrekening

Binnen het programma 'Alle jongeren een toekomstperspectief' is het onderwijs in het najaar van 2017 het Doorstroomproject gestart. Het Montessori College Groesbeek is een van de deelnemers aan het project met het ROC. Hierbinnen bekijken leerlingen samen met docenten van vmbo en ROC in welke richting zij willen gaan werken. Dit zorgt ervoor dat meer leerlingen meteen een goede keuze maken voor hun vervolgopleiding op het ROC. Hiermee willen we voorkomen dat veel leerlingen de school verlaten, omdat ze de verkeerde opleidingskeuze maken en dan gedemotiveerd raken. Om dan weer terug naar school te gaan, is voor een aantal leerlingen een moeilijke stap.

Beleidsindicatoren

De gegevens van de beleidsindicatoren komen van de website Waar staat je gemeente.nl. De cijfers zijn soms niet actueel. De cijfers kunnen ieder moment wijzigen. Wij hebben in deze jaarrekening de cijfers per 12 maart 2018 opgenomen.

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Absoluut verzuim			
Gemeente		7,70	7,70
Provincie		2,77	2,77
Nederland		2,01	2,01

Eenheid: Aantal leerplichtigen niet ingeschreven op een school per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar

Bron: DUO

Toelichting: Aantallen komen uit periode 2016

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
<u>Relatief verzuim</u>			
Gemeente		19,77	19,77
Provincie		23,7	23,7
Nederland		26,88	26,88

Eenheid: Aantal leerplichtigen wel ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig, per 1.000 inw. 5-18 jr.

Bron: DUO

Toelichting: Aantallen komen uit periode 2016

<u>Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)%</u>			
Gemeente		NB	1,2
Provincie		NB	1,7
Nederland		NB	2

Eenheid: Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.

Bron: DUO

Toelichting: Percentage komt uit periode 2014.

<u>Jongeren met een delict voor de rechter</u>			
Gemeente		0,85	0,85
Provincie		1,29	1,29
Nederland		1,45	1,45

Eenheid: % 12 t/m 21 jarigen

Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Toelichting: Percentage komt uit periode 2015.

<u>% kinderen in armoede</u>			
Gemeente		4,63	4,63
Provincie		5,05	5,05
Nederland		6,58	6,58

Eenheid: % kinderen tot 18 jaar

Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Toelichting: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Het genoemde percentage komt uit de periode 2015.

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
% Jeugdwerkloosheid			
Gemeente		1,84	1,84
Provincie		1,35	1,35
Nederland		1,52	1,52

Eenheid: % 16 t/m 22 jarigen

Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Toelichting: Percentage komt uit periode 2015.

<u>Bijstandsuitkeringen</u>			
Gemeente		33,6	36,4
Provincie		33,8	35,9
Nederland		40,5	41,9

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners 18 jaar e.o.

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen kolom rekening 2017 komen uit de periode over het eerste halfjaar 2017

<u>Jongeren met jeugdhulp</u>			
Gemeente		10,1	8,2
Provincie		10,4	8,7
Nederland		10,7	8,8

Eenheid: % van alle jongeren tot 18 jaar

Bron: CBS

Toelichting: Percentage rekening 2017 komt uit periode eerste halfjaar 2017.

<u>Jongeren met jeugdbescherming</u>			
Gemeente		1,3	1,1
Provincie		1,1	1
Nederland		1,2	1

Eenheid: % van alle jongeren tot 18 jaar

Bron: CBS

Toelichting: Percentage rekening 2017 komt uit de periode tweede halfjaar 2016

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
<u>Jongeren met jeugdreclassering</u>			
Gemeente		0,3	0,3
Provincie		0,5	0,4
Nederland		0,5	0,4

Eenheid: % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar

Bron: CBS

Toelichting: Percentage rekening 2017 komt uit de periode eerste half jaar 2017

<u>WMO-cliënten met een maatwerkarrangement</u>		
Gemeente	59	55
Provincie	54	51
Nederland	62	54

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: GMSD

Toelichting: Aantallen rekening 2017 komen uit de periode eerste half jaar 2017

Wat heeft het gekost?

Exploitatie	Bedragen x € 1.000				
	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Vershil Begroting Rekening
Lasten	-45.516	-41.882	-43.696	-43.622	74
Baten	11.746	11.972	12.182	12.349	167
Totaal programma	-33.770	-29.911	-31.514	-31.273	241

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Vershil Begroting Rekening
Lasten					
Openbaar basisonderwijs	0	-20	-20	-21	0
Onderwijshuisvesting	-2.579	-1.865	-1.926	-1.879	46
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.431	-1.314	-1.399	-1.336	63
Samenkracht en burgerparticipatie	-3.702	-1.763	-1.791	-1.899	-109
Wijkteams	-2.639	-2.678	-2.783	-2.576	207
Inkomensregelingen	-15.670	-14.835	-15.062	-15.030	33
Begeleide participatie	-5.355	-4.707	-5.146	-5.163	-16
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.127	-1.679	-1.679	-1.652	27
Maatwerkdienstverlening 18+	-6.083	-6.167	-6.505	-6.368	137
Maatwerkdienstverlening 18-	-3.098	-2.627	-3.518	-3.410	108
Geëscaleerde zorg18+	-473	-355	-320	-313	7
Geëscaleerde zorg 18-	-3.358	-3.870	-3.547	-3.975	-428
Totaal Lasten	-45.516	-41.882	-43.696	-43.622	74

Baten					
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	81	84	107	104	-3
Samenkracht en burgerparticipatie	342	372	373	390	17
Wijkteams	18	0	18	18	0
Inkomensregelingen	10.557	10.766	10.671	10.958	287

Begeleide participatie	0	0	183	183	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	1	1
Maatwerkdienstverlening 18+	581	750	635	488	-146
Maatwerkdienstverlening 18-	168	0	196	207	12
Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0
Totaal Baten	11.746	11.972	12.182	12.349	167
Totaal programma	-33.770	-29.911	-31.514	-31.273	241

<i>Bedragen x € 1.000</i>					
<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2016</i>	<i>Begroting 2017 Primair</i>	<i>Begroting 2017 Actueel</i>	<i>Rekening 2017</i>	<i>Verschil Begroting Rekening</i>
Lasten					
Openbaar basisonderwijs/Alg.	0	-20	-20	-21	0
Onderwijshuisv./Basisonderwijs	-1.180	-862	-841	-836	5
Onderwijshuisv./Speciaal onderwijs	-860	-652	-729	-686	43
Onderwijshuisv./Voortgez. onderwijs	-539	-351	-356	-358	-1
Onderwijsbegeleiding/Algemeen	0	0	0	0	0
Stimuleren schooldeelname/Leerpl.	-133	-125	-125	-125	0
Leerlingenvervoer/Algemeen	-740	-636	-671	-579	91
Peuterspeelzalen/Algemeen	-418	-355	-269	-287	-17
Ov. onderw. voorz./Achterst. beleid	-40	-89	-219	-221	-1
Ov. onderw. voorz./Maatsch. vorming	-61	-63	-63	-64	-1
Ov. onderw. voorz./Kunstz. vorming	-25	-25	-31	-31	0

Volwasseneneducatie/Algemeen	-13	0	0	-9	-9
Voortgezet onderwijs/Algemeen	0	-20	-20	-21	0
Samenkr&bürgerpart/kinderopvang	-95	-199	-199	-269	-70
Samenkr&bürgerpart/alg.vrz.WMO/jgd	-458	0	0	0	0
Samenkr&bürgerpart/jeugdgez.zorg	-86	0	0	0	0
Samenkr&bürgerpart/soc.maatsch.werk	-282	-236	-215	-202	13
Samenkr&bürgerpart/jeugdwerk	-329	-261	-259	-258	1
Samenkr&bürgerpart/ouderenzorg	-197	-103	-103	-111	-9
Samenkr&bürgerpart/maatsch.werk	-246	0	0	0	0
Samenkr&bürgerpart/WMO	-485	-84	-85	-83	2
Dorps- en buurthuizen/Algemeen	-295	-208	-101	-125	-24
Dorpshuis de Mallemolen	-164	-169	-169	-152	17
Dorpshuis Op d'n Heuvel	-274	-229	-237	-234	4
Dorpshuis Kloosterstraat 7-9	-16	-12	-12	-11	2
Dorpshuis den Ienloop	-318	-131	-184	-248	-64
Kulturhus Kekerdóm	-13	-6	-6	-2	4
Jeugdsoos Rietlanden 5	-9	-9	-9	-7	2
Dorpshuis de Ubburch	-45	-37	-37	-36	1
Kulturhus Beek	-229	0	-43	-43	0
Kulturhus Leuth	-161	-81	-133	-119	14

Wijkteams/1e lijnslok.WMO/Jgd-uitv	-2.549	-2.548	-2.604	-2.431	173
Wijkteams/1e lijnslok.WMO/Jgd-zrg/ROB	0	0	0	0	0
Wijkteams/1e lijnslok.WMO/Jgd-CJG	-90	-130	-179	-146	33
Ink.-bijst.voorz./Algemeen	-1.903	-1.210	-1.219	-1.193	27
Ink./bijst.voorz./Participatiewet	-10.956	0	0	0	0
Ink.-bijst.voorz./Participatiewet	0	-11.159	-11.138	-11.438	-301
Ink./bijst.voorz./BBZ	-163	-321	-321	-222	98
Ink./bijst.voorz./minima en schuldenbel.	-2.281	-1.811	-1.927	-1.715	212
Ink./bijst.voorz./Kwijtschelding	-300	-249	-394	-402	-8
Ink./bijst.voorz./Soc.recherche	-67	-86	-64	-60	4
Begel.participatie/Algemeen	-13	-71	-71	-69	3
Beg.participatie/Soc.werkvoorz.	-5.342	-4.636	-5.075	-5.094	-19
Maatwerkvoorz.(WMO)/Algemeen	-1.127	-1.679	-1.679	-1.652	27
Maatwerkdnstverl.18+/Huish.verz	-3.330	-3.072	-2.974	-3.058	-83
Maatwerkdnstverl.18+/Mantelzorg	-137	-131	-167	-144	23
Maatwerkdnstverl.18+/Dagbest. Blok A	-2.615	-2.964	-3.364	-3.166	198
Maatwerkdnstverl.18+/Inkoop Blok A/B	0	0	0	0	0
Maatwerkvrz.18-/Individuele voorz.	-2.918	-2.427	-3.343	-3.284	60
Maatwerkdienstverlening 18-/PGB	-179	-200	-175	-126	49
Maatwerkdnstverl.18-/Ouderbijdr	-1	0	0	0	0

Maatwerkdnstverl.18-/Subsidies	0	0	0	0	0
Geësc.zorg18+/Opv./besch.wonen	-473	-355	-320	-313	7
Geësc.zorg 18-/Veil./reclas./opvang	-3.358	-3.870	-3.547	-3.975	-428
Totaal Lasten	-45.516	-41.882	-43.696	-43.622	74
Baten					
Onderwijshuisv./Basisonderwijs	0	0	0	0	0
Onderwijshuisv./Speciaal onderwijs	0	0	0	0	0
Onderwijshuisv./Voortgez.onderwijs	0	0	0	0	0
Leerlingenvervoer/Algemeen	7	10	10	7	-3
Peuterspeelzalen/Algemeen	73	1	0	0	0
Ov.onderw.voorz./Achterst.beleid	0	73	97	97	0
Samenkr&bürgerpart/kinderopvang	4	0	1	3	2
Samenkr&bürgerpart/soc.maatsch.werk	0	0	0	43	43
Samenkr&bürgerpart/ouderenzorg	0	0	0	0	0
Samenkr&bürgerpart/WMO	44	49	49	51	2
Dorps- en buurthuizen/Algemeen	2	0	0	0	0
Dorpshuis de Mallemolen	95	99	99	96	-3
Dorpshuis Op d'n Heuvel	0	0	0	0	0
Dorpshuis Kloosterstraat 7-9	10	11	11	10	-1
Dorpshuis den Ienloop	111	130	130	115	-15
Jeugdsoos Rietlanden 5	1	3	3	1	-2

Dorpshuis de Ubburch	13	20	20	11	-9
Kulturhus Leuth	62	60	60	60	0
Wijkteams/1e lijnslok.WMO/Jgd-uitv	18	0	18	18	0
Ink./bijst.voorz./Participatiewet	10.448	0	0	0	0
Ink.-bijst.voorz./Participatiewet	0	10.496	10.401	10.766	365
Ink./bijst.voorz./BBZ	-3	195	195	41	-153
Ink./bijst.voorz./minima en schuldenbel.	113	75	75	150	75
Beg.participatie/Soc.werkvoorz.	0	0	183	183	0
Maatwerkvoorz.(WMO)/Algemeen	0	0	0	1	1
Maatwerkdnstverl.18+/Huish.verz	581	750	635	488	-146
Maatwerkdnstverl.18+/Mantelzorg	0	0	0	0	0
Maatwerkdnstverl.18+/Dagbest. Blok A	0	0	0	0	0
Maatwerkvrz.18-/Individuele voorz.	168	0	196	207	12
Geësc.zorg 18-/Veil./reclas./opvang	0	0	0	0	0
Totaal Baten	11.746	11.972	12.182	12.349	167
Totaal programma	-33.770	-29.911	-31.514	-31.273	241

Hieronder staat de toelichting op de verschillen tussen begroting en jaarrekening 2017 (- = nadelig).

Bedragen x €1.000			
Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Onderwijshuisvesting	- Een verduurzamingsproject van een school in de voormalige gemeente Ubbergen is niet uitgevoerd in 2017. Tegenover dit voordeel staat een lagere aanwending van de algemene reserve (zie programma Ons geld)	46	RES
Leerlingenvervoer	- Betreft lagere kosten voor leerlingenvervoer. De verrekening van de bijdragen aan de DRAN is voorlopig gebaseerd op de oude verdeelsleutel.	75	I
Samenkracht & burgerparticipatie	- De inspectiekosten voor kinderopvang waren € 20.000 minder en aan subsidies voor ouderenwerk, jeugdwerk, bewonersinitiatieven e.d. is € 52.000 minder besteed.	72	I
Wijkteams	- De kosten voor inhuur, opleiding en huisvesting van de sociale teams vielen lager uit. Dit wordt verrekend met de aanwending van de risicoreserve jeugd/wmo.	133	RES
Inkomens- en bijstandsvoorziening	- Aan met name bijzondere bijstand is € 170.000 minder uitgegeven. Wij stellen voor om € 118.000 hiervan over te hevelen naar 2018 voor de uitvoering van het kindpakket. Daarnaast is er een hoger bedrag (€ 74.000) wegens terugvordering en aflossing van bijzondere bijstand ontvangen. De uitgaaf voor schuldhulpverlening was € 38.000 lager.	282	I/RES
Begeleide participatie	- Betreft hogere bijdrage aan MGR voor werkvoorzieningsschap.	-19	I
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- De kosten voor rolstoel-, woon- vervoersvoorziening hebben € 94.000 minder bedragen. De verrekening van de bijdrage aan de DRAN voor wmo-vervoer is voorlopig gebaseerd op de oude verdeelsleutel.	94	I/S
Maatwerkdienstverlening 18+	- Lagere kosten voor voornamelijk zorgkosten Wmo (dagbesteding en begeleiding) € 72.000. Voor de inrichting van wmo ruimtes voor inloop en ontmoeting is € 42.000 niet besteed. Dit bedrag hevelen we over naar 2018.	114	I/S
Maatwerkdienstverlening 18-	- Lagere zorgkosten voor blok B (begeleiding en ambulante hulp) jeugd	215	I/RES
Geëscaleerde zorg 18+	- Lagere kosten voor Veilig thuis	12	I/RES
Geëscaleerde zorg 18-	- Hogere zorgkosten voor blok C (zorg met verblijf)	-430	I/RES
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	-349	I
Diverse verschillen		-4	I
Totaal Programma 1		241	

Relevante beleidskaders

Gemeentelijke kaders

Sociaal Maatschappelijke Visie 2014-2018

Algemene subsidieverordening Berg en Dal 2017

Nota vrijwilligerswerk 2017-2019

Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Berg en Dal 2017

Verordening jeugdhulp gemeente Berg en Dal 2016

Nadere regels voorzieningen Maatschappelijke Ondersteuning en Jeugdhulp gemeente Berg en Dal 2017

Beleidsregels Beschermd Wonen en Opvang Groesbeek 2015

Verordening Tegenprestatie naar Vermogen gemeente Berg en Dal 2016

Afstemmingsverordening (maatregelenverordening) Participatiewet, loaw en loaz gemeente Groesbeek 2015

Verordening cliëntenparticipatie werk en inkomen gemeente Berg en Dal 2016

Verordening Doe Mee! gemeente Groesbeek 2015

Beleidsregel bijzondere bijstand gemeente Groesbeek 2016

Beleidsregel kinderopvang gemeente Groesbeek 2015

Verordening leerlingenvervoer Groesbeek 2014

Verbonden partijen

Gemeentelijke GezondheidsDienst

Visie

Onze kracht en expertise ligt in het vormgeven van collectieve preventie, in nauwe aansluiting op individuele preventie, signalering en behandeling. Zo werkt het team Gezonde wijk en gemeente aan het verbeteren van de gezondheid van mensen in de gemeenten en wijken in onze regio. Het is onze ambitie om sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen en de zelfredzaamheid van burgers te vergroten. Dit doen we door te stimuleren dat de gezonde keuze een gemakkelijkere keuze wordt.

Instituut Bijzonder Onderzoek

Visie

Behartiging van de gemeenschappelijke belangen op het gebied van de naleving van sociale zekerheidswetgeving. Dit betreft de naleving van de onderhoudsplicht en terugvordering van teveel ontvangen uitkering door (voormalige) uitkeringsgerechtigden, onderhoudsplichtigen en partners van (voormalig) uitkeringsgerechtigden. Een onderzoek tot bijzondere controle op de naleving vindt plaats na een daartoe strekkende opdracht van de deelnemende gemeente aan het Instituut Bijzonder Onderzoek. Het IBO wordt in stand gehouden door de gemeenschappelijke Regeling tussen de gemeente Berg en Dal, Beuningen, Heumen en Wijchen. De gemeente Wijchen fungeert als centrumgemeente.

Onze buurt

Je brengt een groot deel van je vrije tijd door in de gemeente en het dorp waar je woont. Je wilt daar fijn kunnen leven en wonen. Dat gaat niet vanzelf. Daar moet aan gewerkt worden. Denk bijvoorbeeld aan een schone buurt, veilige wegen, goede riolering en het onderhouden van bomen en planten. Maar ook aan sport en bewegen. De gemeente heeft daarin een aantal taken, maar inwoners en ondernemers hebben dat ook. We hebben elkaar nodig om deze dingen goed te regelen. Daarbij geeft de gemeente steeds meer ruimte aan inwoners en ondernemers om zelf met ideeën te komen. De gemeente wil niet voor inwoners bedenken wat goed zou kunnen zijn, maar juist helpen de ideeën van inwoners te realiseren.

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Wat hebben we bereikt?

2.1 In onze buurt is iedereen, zo ver als mogelijk, lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond.

2.2 Ik voel me veilig in mijn buurt. Inwoners en ondernemers werken samen met de gemeente, politie en andere (zorg)instanties om dat zo te houden.

2.3 In onze buurt is het prettig verblijven.

2.4 We willen een duurzamere gemeente zijn.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Nr.	Resultaat
2.1.1	Inwoners die actief met de eigen gezondheid aan de slag willen gaan ondersteunen we.

Uitvoering van het Plan van aanpak Gezond in Berg en Dal, onder andere; Er komt een kookcursus voor mannen 60+ in Leuth. In Kekerdom wordt een beweegroute uitgezet. De Sociale Teams krijgen een training hoe ze inwoners op een positieve manier kunnen begeleiden met hun gezondheid. (relatie met ambitie 1, 3 en 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

De training voor de sociale teams heeft plaats gevonden. Ook zijn organisaties rondom buurtsoepjes bij elkaar geweest om van elkaar te leren. In Ooij hebben inwoners een beweegtuin gerealiseerd.

Stand van zaken Najaarsnota

De kookcursus voor mannen 60+ in Leuth is succesvol verlopen. De groep die heeft deelgenomen gaat zelfstandig verder en gaat nu maandelijks met elkaar koken. Verder wordt de cursus herhaald voor een nieuwe groep mannen in Leuth. In het dorp Berg en Dal is samen met de bewoners het project Berg en Dal Vitaal gestart. In mei vond via een vitaliteitsmarkt de aftrap plaats. Er komt onder andere een beweeg- en bankjesroute in Berg en Dal. In Kekerdom hebben inwoners zo'n route gerealiseerd.

Stand van zaken Jaarrekening

Samen met de zorgverzekering, de huisartsen en beweegcoaches zijn we aan het bekijken hoe we groepsbijeenkomsten m.b.t. leefstijlcoaching kunnen opzetten in Berg en Dal.

2.1.2 Kinderen kunnen spelen in de buurt.

Speeltuinen vernieuwen wij in overleg met de omwonenden op de volgende plekken: Plataanstraat (Breedeweg), Vendelierstraat (De Horst), Hobbemaweg en Mesdagweg (Drul). (relatie met ambitie 1, 3 en 4)

Stand van zaken voorjaarsnota

Het vernieuwen van speeltuinen verloopt volgens planning. Een speeltuin aan de Piet Heijnstraat is toegevoegd.

Stand van zaken Najaarsnota

De speeltuinen die voor 2017 op het programma stonden zijn gereed. Aan de Plataanstraat, Vendelierstraat, Hobbemaweg en Mesdagweg (park d'n Drul) en de Piet Heijnstraat hebben we nieuwe speelplekken aangelegd en in gebruik genomen.

Stand van zaken Jaarrekening

- De speeltuin aan de Plataanstraat is ingericht in samenspraak met bewoners. Zij hadden een voorkeur voor een sportplek. Daarom hebben speeltoestellen plaats gemaakt voor een plek om te sporten.
- De speelplek aan de Vendelierstraat is opnieuw ingericht. Kinderen hebben zelf een ontwerp gemaakt. Dit hebben ze gedaan door speeltoestellen uit te zoeken in een catalogus, deze uit te knippen en op een plattegrond te plakken (knip-plaksessie).
- De speelplek aan de Piet Heijnstraat is ook vernieuwd. Tijdens briefwisseling over project Herendaal zijn bewoners uitgenodigd om mee te denken. Verschillende kinderen en (groot)ouders hebben meegedaan aan een knip-plaksessie.
- De speelplekken aan de Mesdagweg en Hobbemaweg zijn ook aangelegd. Hiervoor is overlegd met een groep initiatiefnemers. Zij zijn in overleg met de gemeente om van het grasveld in de wijk een buurtpark te maken. Onderdeel van het buurtpark is het opknappen van speelplekken. In samenspraak met kinderen en de initiatiefnemers is een knip-plaksessie georganiseerd. Het winnende plan is inmiddels uitgevoerd.

2.1.3 Sportverenigingen en scholen gaan meer activiteiten aanbieden om inwoners aan het bewegen te krijgen.

Een goed plan om inwoners aan het bewegen te krijgen krijgt een subsidie van de gemeente. In het sportstimuleringsplan (2015) is dit beschreven. Het sportteam maakt elk jaar bekend wat er bereikt is. (relatie met ambitie 1 en 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

Veel verenigingen zijn inmiddels betrokken bij de aanpak. Ook het basisonderwijs, het Montessori College en Werkenrode School doen mee. Zij organiseren allerlei activiteiten gericht op alle doelgroepen. Wij verwachten dat hierdoor meer inwoners gaan bewegen. We hebben de jaarrapportage van de sportstimulering in april 2017 aangeboden aan de gemeenteraad.

Stand van zaken Najaarsnota

Binnen de aanpak komt steeds meer aandacht voor de preventieve werking van sport en bewegen. We hebben verbindingen gelegd met de sociale teams om sport in te kunnen zetten als oplossing voor problemen van mensen die zich daar melden. Ook hebben we beweegaanbod gecreëerd voor mensen met dementie. Met het onderwijs hebben we afgesproken dat zij een rol op zich gaan nemen om beweegachterstanden te signaleren. Met 'Sjors Sportief' krijgen we in de loop van het schooljaar inzicht in de mate waarin we basisschool leerlingen weten te bereiken en te activeren. Ook voor ouderen en mensen met een beperking kunnen we aan het einde van het jaar de eerste resultaten rapporteren.

Stand van zaken Jaarrekening

De aanpak is inmiddels twee en een half jaar oud en wordt begin 2018 geëvalueerd. Er zijn 51 organisaties bij de aanpak betrokken. Er zijn 226 activiteiten georganiseerd die aandacht hadden voor het aan het bewegen krijgen van mensen. In het onderwijs is sinds de start van de aanpak meer aandacht gekomen voor de kwaliteit van het beweegonderwijs en het in contact brengen van kinderen met sport. Actief leren, bewegen tijdens de les, wordt op alle scholen uitgerold. Hierdoor bewegen kinderen meer en neemt de aandacht voor de les toe.

2.2.1 Mijn kind kan zelfstandig naar school.

Om dit te bereiken voeren we de volgende projecten uit: school-thuis route projecten (hoe komen kinderen via een veilige route op school); studie fietspad Ooij-Erlecom; studie schoolroute Marktpllein-Nijmeegsebaan(relatie met ambitie 4)

Stand van zaken voorjaarsnota

We zijn het school-thuis project gestart met de Martinusschool in Millingen. Hierbij hebben we nadrukkelijk de leerlingenraad betrokken. Wij starten met de overige projecten in het voorjaar / zomer.

Stand van zaken Najaarsnota

Door capaciteitsgebrek in het vakgebied verkeer hebben we genoemde projecten uitgesteld tot na uitbreiding van de capaciteit met een tweede fte voor verkeer.

Stand van zaken Jaarrekening

Najaar 2017 is de vacature voor een tweede fte voor verkeer uitgezet. De tweede verkeerskundige is inmiddels geworven en deze is gestart per 26 februari 2018. Na een inwerkperiode starten we vanaf het voorjaar 2018 met genoemde projecten.

2.2.2 We maken de wegen veiliger.

Concreet werken we in 2017 aan de aanleg van het fietspad Heumensebaan - Rijlaan, de herinrichting van de Herwendaalseweg (uitvoering in 2018); de herinrichting Heerbaan - Wethouder Koenenstraat (ook vanwege trillingshinder) en de ingebruikname van het 2e parkeerterrein bij de Lidl met een veiligere route voor de vrachtwagen. (relatie met ambitie 3 en 4)

Stand van zaken voorjaarsnota

Rond de jaarwisseling 2016/2017 is grond aangekocht in de polder. Hier vindt de verplichte natuurcompensatie voor het fietspad Heumensebaan- Rijlaan plaats. Op dit moment stellen we hiervoor een inrichtingsplan op. Daarna volgen de ruimtelijke procedures voor het fietspad en de natuurcompensatie. Op dit moment vindt de technische voorbereiding plaats voor de herinrichting/ het groot onderhoud van de Herwendaalseweg. Dit doen we samen met de inwoners. We hebben voor het kruispunt Heerbaan- Wethouder Koenenstraat een eerste ontwerp schets opgesteld. Deze werken we in overleg met de buurt verder uit. De Lidl verwerkt de laatste wensen van de gemeenteraad in een definitief ontwerp van het 2e parkeerterrein. Op basis daarvan gaan we de ruimtelijke procedure volgen.

Stand van zaken Najaarsnota

Geen wijzigingen ten opzichte van tekst voorjaar 2017. Genoemde processen zijn langlopend. In aanvulling geldt dat we dit najaar de fietspaden langs de Biesseltsebaan verbreden in het kader van verkeersveiligheid en een aantrekkelijker fietsnetwerk.

Stand van zaken Jaarrekening

Er zijn geen wijzigingen ten opzichte van wat vermeld is bij de stand van zaken Najaarsnota.

2.2.3 We helpen inwoners hun eigen veiligheid en zelfredzaamheid te vergroten.

Inwoners weten wat ze moeten doen in een noodsituatie. Ze weten wat ze van de overheid kunnen verwachten en wat ze zelf kunnen doen. Buurtbewoners kunnen een samen WhatsApp groep oprichten (buurtpreventie). De gemeente helpt daarbij door het plaatsen van borden en administratieve taken. We organiseren informatiebijeenkomsten over het voorkomen van inbraken met praktijkvoorbeelden. We toetsen concreet in Kekerdom (als pilot) of inwoners genoeg weten wat ze moeten doen in een noodsituatie. De uitkomsten van deze enquête betrekken we bij de plannen voor 2018.- We gaan een oefening organiseren met politie, brandweer en geneeskundige diensten. Bij deze oefening worden ook inwoners betrokken. (relatie met ambitie 1, 3, 4 en 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

In de kernen Kekerdom, De Horst, Millingen aan de Rijn en Breedeweg zijn nu in alle wijken BuurtWhatsapp-groepen. Hier hebben we inmiddels waarschuwborden geplaatst. We zoeken nu beheerders voor de wijken in Groesbeek. Daarna volgen de overige kernen. De Whatsapp Buurtpreventie en de praktijkgerichte inbraakpreventiebijeenkomsten voorzien in een behoefte en hebben al meermaals de nodige publiciteit opgeleverd. Veiligheidsregio, waterschap en gemeente hebben in Kekerdom de pilot 'Wat te doen bij hoogwater?' uitgevoerd. Door het persoonlijk contact is er meer besef van de impact van een overstroming. Bewoners realiseren zich ook meer dat zelfredzaamheid en samenredzaamheid erg belangrijk is. In 2017 maken we verder werk van de actualisering van het Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland Zuid en rampbestrijdingsplan Dijkdoorbraak en Overstroming.

Stand van zaken Najaarsnota

Inmiddels zijn ook de kernen Groesbeek en Leuth afgedekt met WhatsApp-Buurtpreventiegroepen. We zijn druk bezig met het opzetten van WhatsApp-Buurtpreventiegroepen in de kernen Berg en Dal, Ubbergen, Beek en Ooij. Als een kern voldoende is afgedekt, plaatsen we daar ter attentie ook waarschuwborden. Het aantal aangiften (woning)inbraak laat dit jaar voorlopig een daling zien ten opzichte van de jaren daarvoor. Het Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland- Zuid en het rampbestrijdingsplan Dijkdoorbraak en Overstroming zijn recent geactualiseerd met inbreng van alle betrokken partijen en bestuurlijk vastgesteld. Uiteraard worden deze herziene plannen ook meegenomen in het oefenprogramma.

Stand van zaken Jaarrekening

Alle grotere woonkernen van de gemeente Berg en Dal zijn nu afgedekt met WhatsApp-Buurtpreventiegroepen en ook voorzien van waarschuwborden (Attentie Whatsapp Buurtpreventie) op de belangrijkste toegangswegen naar die kernen. Dit project heeft ook de nodige mediapubliciteit opgeleverd. In hoeverre er een oorzakelijk verband is weten we natuurlijk niet zeker, maar het aantal woninginbraken in onze gemeente is afgelopen jaar in ieder geval stevig gedaald (-39%). Op het terrein van crisisbeheersing is het regionale jaarthema van 2017 "brand en verminderd zelfredzamen" leidend geweest bij allerlei oefeningen en projectmatige activiteiten. Zo is onder meer een handelingskaart uitgebracht met praktisch toepasbare informatie over brandveilig wonen. Overige resultaten en inzichten worden verwerkt in toekomstige planvorming over dit thema. Daarnaast is eind 2017 het concept Brandweezorgplan basisbrandweezorg Gelderland-Zuid opgeleverd, na een consultatieronde zal in 2018 definitieve besluitvorming hierover gaan plaatsvinden.

2.3.1 De dorpscentra moeten goed ingericht worden.

We willen dat het ook prettig verblijven is in de verschillende dorpen. De toeristen die op het landschap af komen kunnen we daardoor langer aan de gemeente binden. De toeristische sector kan zich hierdoor verder ontwikkelen. (relatie met ambitie 3). Op de volgende plekken gaan we aan de slag: In het Centrum Beek: herinrichting Waterstraat. In het Centrum Groesbeek: herinrichting Marktplaats tot verblijfsruimte en het verkeer willen we verdelen (spreidingsmodel) over Hoflaan, Kerkstraat, Dries, Burg. Ottenhoffstraat; we verminderen de hoeveelheid autoverkeer Dorpsstraat door gebruik te maken van verkeerslichten. In Centrum Ooij: herinrichting Reiner van Ooiplein (plannen maken).

Stand van zaken voorjaarsnota

We zijn momenteel bezig met de herinrichting van de Hoflaan. De projecten herinrichting marktplaats, Waterstraat, en Dries worden momenteel technisch voorbereid. Voor het marktplaats zijn we in overleg met direct betrokkenen. Het project Reiner van Ooiplein is een pilotproject voor de omgevingswet. Dit project krijgt dit voorjaar verder vorm. Van de projecten Kerkstraat en Burgemeester Ottenhoffstraat start dit voorjaar/deze zomer het ontwerpproces. Het college besluit dit voorjaar of zij een proef houdt met het uitzetten van de verkeerslichten. Hierbij gaan we de verkeersveiligheid, de verkeersintensiteit en de geluidsbelasting monitoren.

Stand van zaken Najaarsnota

De Hoflaan is in 2017 heringericht conform haar functie als erfdoegangsweg +. Momenteel krijgt de Dries een gelijksoortige inrichting tijdens haar groot onderhoud. Het ontwerpproces van het marktplaats en herinrichting Waterstraat zijn in volle gang. De voorbereiding van de andere projecten is nog niet opgestart door capaciteitsgebrek / andere prioritering. Het project Reiner van Ooiplein is gekoppeld aan de dorpsagenda 2018. Na de zomer zijn de verkeerslichten in het centrum van Groesbeek op knippen gezet voor een proefperiode van enkele maanden. Eind van het jaar kijken we of het effect heeft op de verkeersveiligheid, of de verkeersintensiteiten toenemen en of er consequenties zijn voor de geluidsbelasting.

Stand van zaken Jaarrekening

In aanvulling op voorgaande tekst geldt dat de evaluatie van de proef met de verkeerslichten (centrum Groesbeek) eind 2017 nog niet kon worden uitgevoerd vanwege de langer durende werkzaamheden aan de Dries. Meer verkeer reed tijdens deze werkzaamheden door het centrum van Groesbeek, waardoor een evaluatie van de proef met de verkeerslichten op dat moment een niet representatief beeld zou geven. De evaluatie zal daarom plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2018.

2.3.2 Een beter gebruik van accommodaties.

Met accommodaties bedoelen we gemeentelijke gebouwen of gebouwen die met gemeenschapsgeld zijn opgericht of in stand worden gehouden. Alle kernen van de gemeente worden bekeken samen met de inwoners. We doen dit om te onderzoeken of er geld bespaard kan gaan worden. (relatie met ambitie 2, 3 en 4) In 2017 starten we met Ooij en Breedeweg.

Stand van zaken voorjaarsnota

We zijn bezig met de voorbereidingen voor de kernagenda's. We willen de kernen volledig integraal benaderen. Dat vroeg om een nieuwe beoordeling van de volgorde waarin de kernen aan de beurt komen. Inmiddels is bekend dat we starten in Kekerdom. Daarna volgt Breedeweg.

Stand van zaken Najaarsnota

We hebben gekozen om accommodatievraagstukken te koppelen aan het proces voor de kernagenda's (nu dorpsagenda genoemd). In Kekerdom is inmiddels een succesvolle avond gehouden over de dorpsagenda en daar zijn veel ideeën opgehaald bij inwoners. Ook over beter gebruik van accommodaties. Een groepje inwoners werkt de ideeën uit en prioriteert ze. Op 24 oktober wordt geprobeerd rond de uitgewerkte thema's werkgroepen met inwoners te vormen. Of efficiënt gebruik van accommodaties ook leeft onder inwoners is pas dan bekend. In Breedeweg is op 30 oktober een vergelijkbare avond gepland. Voorbereidingen voor aanpassingen aan dorpshuis 't Zaalte in Heilig Landstichting zijn bijna klaar. Bestuur, dorpsvereniging en inwoners zijn hierbij betrokken. Als inwoners beter gebruik van accommodaties in hun dorp niet belangrijk (genoeg) vinden gaan we er alsnog als gemeente zelf mee aan de slag.

Stand van zaken Jaarrekening

De dorpsagenda voor Kekerdom is gereed en gepubliceerd. Zie de link http://kekerdom.net/i/MEGA%20dorpsagenda%20Kekerdom_kl.pdf. Het is nu aan inwoners om via werkgroepen de beoogde resultaten te bereiken. Daar waar nodig gebeurt dat op afroep met ondersteuning vanuit gemeente en andere organisaties. In Breedeweg is op 30 oktober een inwonersavond geweest om ideeën te inventariseren voor de dorpsagenda. De ideeën worden nu uitgewerkt in een dorpsagenda. Ook in Heilig Landstichting zijn initiatieven voor een dorpsagenda opgepakt. De dorpsagenda heet Horizon 2020, zie de link <http://dorpsverenigingheiliglandstichting.nl/horison-2020/>. In Groesbeek De Horst is gestart met het benaderen van sleutelpersonen om tot een dorpsagenda in 2018 te komen. We constateren dat we het beoogde resultaat (beter gebruik van accommodaties) lastig bereiken door het instrument dorpsagenda. Op dit onderdeel zit niet de energie van de inwoner. In 2018 pakken we dit als afzonderlijk project op.

2.3.3 We zijn zuinig op de bijzondere, oude panden/monumenten in onze gemeente.

In Millingen aan de Rijn bekijken we in overleg met de eigenaren wat de bijzondere panden zijn. We wijzen er weer 10 aan als gemeentelijk monument. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

Verloopt volgens planning. Daarnaast hebben we de aanwijzing van de Thornse Molen en de Mariakapel (Groesbeek/Mariëndaal) in voorbereiding genomen.

Stand van zaken Najaarsnota

De Thornse Molen is 4 juli 2017 aangewezen; het traject van de aanwijzing van de kloosterkapel is in gang gezet. De aanwijzing van 10 panden gaat oktober/november van start. De eigenaren zijn afgelopen zomer bezocht en geïnformeerd.

Stand van zaken Jaarrekening

Op 19 december 2017 is de Kloostervleugel met kapel van het voormalige klooster Mariëndaal in Groesbeek aangewezen als beschermd gemeentelijk monument. In Millingen zijn op 23 januari 2018 een voormalig zuivelfabriekje en zeven villa's aan de Heerbaan aangewezen.

2.3.4 We maken ons erfgoed (monumenten, archeologie) toegankelijk en beleefbaar zodat iedereen er van kan genieten.

De gemeenteraad heeft geld beschikbaar gesteld om erfgoedprojecten uit te voeren. Er is een keuze gemaakt uit de ingediende aanvragen. Daarnaast bekijken we de mogelijkheden om een droogloods te verplaatsen van Jonkmanshof naar de veldoven op Groenlanden. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

In april hebben we het eerste project uit 2016 uitgevoerd. De overige projecten verlopen volgens planning en voeren we in de loop van 2017 uit. We hebben voor 2017 nog geen keuze gemaakt. In het voorjaar is er een bijeenkomst met het Erfgoedberaad (initiatiefnemers erfgoedprojecten). Daarin doen we verslag van de stand van zaken van de uitvoering projecten 2016. Er volgt ook een toelichting op de nieuwe projecten 2017. Droogloods staat even stil omdat de eigenaar de boerderij weer in de verkoop heeft.

Stand van zaken Najaarsnota

Projecten uit 2016 afgerond: Markering graven burgerslachtoffers Groesbeek, september 2016; wandeling langs Grenspalen voorjaar 2017; informatiepanelen WOII in Groesbeek zijn hersteld en schoongemaakt; presentatie Informatiepaneel Karl Leisner op 29 oktober; presentatie Pop-Up Museum in drie weekenden 11,18 en 25 november; herstel Mariagrotje vertraagd door kap bomen. projecten in 2017 toegekend: speurtocht Het geheim van Kekerdome, zomer 2017; nieuwe Monumentenschildjes gemeente Berg en Dal (presentatie januari/februari 2018); pop-Up Museum subsidie deel 2; diverse informatiepanelen WOII in Heilig Landstichting, Beek, Leuth en Millingen aan de Rijn (2018); herstel oorlogsgraf op De Geest.

Stand van zaken Jaarrekening

In het laatste overleg met het Erfgoedberaad in november zijn bovenstaande projecten uit 2016 en 2017 besproken. Men blikte vooruit en het Erfgoedberaad komt in maart 2018 weer met een lijst nieuwe projecten die ze eerst onderling op elkaar afstemmen.

2.3.5 We maken het landschap mooier en beter bereikbaar.

Uit het Landschapsontwikkelingsplan voeren we meerdere projecten uit: Het open veldje tussen de Nieuweweg en De Dries wordt opnieuw ingericht in overleg met de buurt. We ontwikkelen twee nieuwe natuurarrangementen voor toeristische ondernemers die onderdak aanbieden. We maken een plan om wandelroutes te verbeteren. We brengen scholen en natuurorganisaties bij elkaar om natuurprojecten op te nemen in het lespakket. (relatie met ambitie 3 en 4)

Stand van zaken voorjaarsnota

De nieuwe inrichting van De Galgenhei tussen Nieuweweg en Dries is klaar. We hebben zowel het ontwerp als de inrichting in nauw overleg met de omwonenden gedaan. Ze gaan ook een rol spelen in het onderhoud. De ontwikkeling van de natuurarrangementen verloopt volgens planning. We werken met diverse instanties aan een wandelplan. Daarmee willen we 'Wandelgemeente van het jaar' worden. De opname van natuurprojecten in lespakketten verloopt voorspoedig, scholen zijn enthousiast. Tenslotte zijn we bezig met de voorbereiding voor de landschapsparade (in samenwerking met het oogstfeest).

Stand van zaken Najaarsnota

We hebben een flinke stap gezet voor het ontwikkelen van meerdaagse natuurarrangementen. In 2017 beginnen 6 hotels met een eenvoudig arrangement. Dat moet in 2018 worden uitgebouwd. De ondernemers moeten dit verder zelf oppakken. Voor verbetering van de wandelroutes hebben we een plan van aanpak vastgesteld. De uitvoering daarvan is gestart. Voor de natuureducatie op de lagere scholen zijn weer nieuwe stappen gezet. We sluiten aan op de mogelijkheden en behoeften van iedere school. Per school leveren we dus maatwerk. De aanleg van het Juffertjespad bij De Horst start in oktober. Bij de school in Leuth is de aanleg van een moestuin gestart. De Biezenkamp in Beek heeft een doorgaande leerlijn uitgewerkt en is een moestuin gestart in de groene leefruimte. De school 't Vossenhol in Groesbeek gaat in 8 gebiedjes rond de school aan de slag met natuuronderwijs. De Landschapsparade 2017 heeft samen met het oogstfeest op 10 september plaatsgevonden. De parade werd zeer goed bezocht en heeft veel positieve reacties opgeleverd. Ook veel schoolkinderen hebben de parade bezocht.

Stand van zaken Jaarrekening

We hebben een aantal stappen gezet uit het Plan van aanpak verbetering wandelroutes: er zijn intern afspraken gemaakt over verwerking van meldingen van gebreken; er is een wandellegger gemaakt; in Heilig Landstichting maakt een enthousiaste groep bewoners een dorpsommetje. In Berg en Dal zijn contacten gelegd om te zien of bewoners een dorpsommetje willen maken. Natuureducatie lagere scholen: De aanleg van het Juffertjespad bij de Horst heeft om meerdere redenen vertraging opgelopen. De aanleg zal nu in 2018 plaatsvinden. De scholen in Leuth, Beek en Groesbeek kunnen nu hun leerlingen in de directe omgeving laten kennismaken met de natuur. De wijze waarop verschilt per school. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een speciaal pad, een lesplek of een schooltuin.

2.4.1 We nemen maatregelen tegen de effecten van klimaatverandering

We zoeken een oplossing voor de wateroverlast in de kernen Beek en Breedeweg. Uitvoering van deze oplossing staat gepland in 2018-2020. In het brongebied van 'de Groesbeek' vergroten we de opslag van water óf de waterafvoer. We moedigen inwoners aan om bij de inrichting van hun tuin rekening te houden met extremere weersomstandigheden, bijvoorbeeld niet meer via het riool afvoeren van regenwater, ookwel afkoppelen genoemd. Meer groen en minder tegels, zodat het water in de bodem terecht kan komen. (relatie met ambitie 4)

Stand van zaken voorjaarsnota

Sinds 1 maart is meer ambtelijke capaciteit voor wateroverlastlocaties. In samenwerking met Waterschap Rivierenland hebben we de wateroverlast van mei/juni 2016 geanalyseerd. We weten waar de pijnpunten zitten en hebben een aantal oplossingsrichtingen bedacht. In de loop van 2017 doen we concrete voorstellen om met name de kernen Breedeweg en Beek beter te beschermen tegen extreme buien. Om ernstige effecten van klimaatverandering (te nat, te droog, te warm) te voorkomen werken we regionaal samen binnen het Rijk van Nijmegen en het Land van Maas en Waal. We zijn gestart met de voorbereidingen voor het maken van een Regionale Adaptatie Strategie (RAS). De RAS moet op hoofdlijnen prioriteiten en gewenste ontwikkelingen vastleggen.

Stand van zaken Najaarsnota

Het maken van een Regionale Adaptatie Strategie (RAS) is gestart. Op het MIP 2018-2021 hebben we een aantal budgetreserveringen geplaatst om de wateroverlast in de kernen Breedeweg, Beek en Ubbergen en rond de Van de Veldweg in Groesbeek te verminderen. We streven ernaar in 2018 de oplossingsrichtingen te vertalen in technische ontwerpen en waar mogelijk al maatregelen tot uitvoering te brengen. Sommige maatregelen moeten op particuliere percelen plaatsvinden. Hierover lopen reeds gesprekken met de betreffende perceeleigenaren.

Stand van zaken Jaarrekening

Regionale Adaptatie Strategie (RAS): Voor de RAS hebben we een aantal stappen gezet. We hebben twee bijeenkomsten gehouden voor ambtenaren van gemeenten, waterschap en provincie om een goed beeld te krijgen van hun ideeën bij klimaat adaptieve maatregelen. Daarnaast hebben we met 20 partijen uit de regio interviews gehouden om te horen welke gevolgen van de klimaatverandering zij denken te gaan ondervinden. Dit alles is de input voor een themadocument, de eerste bouwsteen van het RAS. Het RAS moet eind 2018 klaar zijn. De bij de najaarsnota genoemde maatregelen pakken we in 2018 op.

2.4.2 We verminderen de hoeveelheid restafval. In 2017 onderzoeken we hoe we dat het beste kunnen bereiken.

De hoeveelheid restafval in 2015 per inwoner in de voormalige gemeente Ubbergen was 190 kg. In de voormalige gemeenten Groesbeek en Millingen aan de Rijn was dit 70 kg per inwoner in 2015. We streven naar een gemiddelde hoeveelheid restafval per inwoner van 70 kg gemiddeld over de hele gemeente in 2018. (relatie met ambitie 4)

Stand van zaken voorjaarsnota

Sinds 1 januari 2017 is het inzamelsysteem in de gehele gemeente hetzelfde. Om afvalscheiding te stimuleren hebben we gekozen om het restafval tweewekelijks in te zamelen met tariefzakken. Door de korte looptijd op dit moment kunnen we nog geen effect signaleren. Daarom kunnen we ook nog eventuele extra maatregelen onderzoeken en uitwerken.

Stand van zaken Najaarsnota

De mate van afvalscheiding is sterk toegenomen. We hebben de resultaten tot en met augustus verwerkt. Op basis hiervan verwachten we een hoeveelheid restafval van circa 60 kg/inwoner/jaar. Wel merken de verwerkers een toename van de vervuiling in de gescheiden afvalstromen. Er worden nog geen concrete wijzigingen voorgesteld voor 2018. In 2018 besteedt Dar de inzameling voor Berg en Dal aan. In het bestek wordt een optie opgenomen om gedurende de aanbestedingsperiode eventueel de inzamelfrequentie voor restafval te verlagen.

Stand van zaken Jaarrekening

De mate van afvalscheiding is sterk toegenomen. De ingezamelde hoeveelheid fijn restafval (huis aan huis) komt uit op 56 kg/inwoner/jaar, de hoeveelheid grof restafval op de milieustraten bedraagt 13 kg/inwoner/jaar. In totaal over 2017 dus 69 kg/inwoner/jaar. Bovendien wordt het grof restafval nog nagescheiden waardoor het deels gerecycled wordt. Dit scheidingsrendement is nog niet bekend en dus nog niet verwerkt in de resultaten. Het doel van 70kg/inwoner/jaar is behaald. Wel moet er blijvend aandacht zijn voor de mate van vervuiling in de gescheiden afvalstromen, en voor illegale stortingen en zwerfafval in de openbare ruimte. In 2018 zijn nog geen wijzigingen in de inzameling doorgevoerd. Gedurende 2018 worden mogelijke wijzigingen uitgewerkt zoals een lagere inzamelfrequentie voor restafval en gescheiden inzameling en verwerking van luiers en incontinentiemateriaal.

2.4.3 We kiezen een nieuwe manier om stoepen onkruidvrij te houden zonder gebruik van chemische middelen.

Een duurzaam beheer van de openbare ruimte is belangrijk voor het milieu. Het gebruik van chemische onkruidbestrijding is wettelijk niet langer toegestaan. Alternatieve vormen van onkruidbestrijding zijn aanzienlijk duurder en onvoldoende effectief. Wij kunnen de gevraagde kwaliteit niet meer betaalbaar leveren. Wij vragen de hulp van de inwoners om de huidige kwaliteit te behouden. Wij gaan hiervoor een publiekscampagne voeren. (relatie met ambitie 2 en 4)

Stand van zaken voorjaarsnota

Het politieke draagvlak om deze taak deels bij de bewoners neer te leggen lijkt te ontbreken. Via de kadernota 2018 verzoeken we de gemeenteraad om structureel € 50.000 extra beschikbaar te stellen. Daarmee kan de gemeente deze taak blijven uitvoeren.

Stand van zaken Najaarsnota

We hebben het budget voor alternatieve bestrijding van onkruid in 2017 verhoogd. Maar deze alternatieve bestrijdingsmethode blijkt minder effectief dan de oude chemische methode. Het nieuwe beeld zal dus altijd minder zijn dan dat wij gewend waren.

Stand van zaken Jaarrekening

Er zijn geen wijzigingen ten opzichte van wat vermeld is bij de stand van zaken Najaarsnota.

Beleidsindicatoren

De gegevens van de beleidsindicatoren komen van de website Waar staat je gemeente.nl. De cijfers zijn soms niet actueel. De cijfers kunnen ieder moment wijzigen. Wij hebben in deze jaarrekening de cijfers per 12 maart 2018 opgenomen.

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
<u>Verwijzingen Halt</u>			
Gemeente		NB	40
Provincie		NB	93
Nederland		NB	137

Eenheid: Aantal per 10.000 jongeren 12-17 jaar

Bron: Bureau Halt

Toelichting: Aantallen komen uit periode 2016

<u>Winkeldiefstallen</u>			
Gemeente		0,9	0,4
Provincie		2	1,8
Nederland		2,4	2,3

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen rekening 2017 komen uit periode 2016.

<u>Geweldsmisdrijven</u>			
Gemeente		4,2	4,2
Provincie		4,4	4,4
Nederland		5,3	5,3

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen komen uit periode 2016

<u>Diefstallen uit woning</u>			
Gemeente		3,0	3
Provincie		3,1	3,1
Nederland		3,3	3,3

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen komen uit periode 2016

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
-----------	------------------	-------------------	------------------

Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)

Gemeente		3,9	3,3
Provincie		5,3	5,1
Nederland		6,1	5,6

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen rekening 2017 komen uit periode 2016

Niet sporters

Gemeente		NB	44,7
Provincie		NB	46,8
Nederland		NB	48,7

Eenheid: %

Bron: RIVM

Toelichting: Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet. Percentage uit periode 2016

Fijn huishoudelijk restafval

Gemeente		NB	96
Provincie		NB	151
Nederland		NB	200

Eenheid: Kg/inwoner

Bron: CBS

Toelichting: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval. Aantal kg uit periode 2015.

Hernieuwbare elektriciteit

Gemeente		2	2
Provincie		6,4	5,5
Nederland		11,8	12,2

Eenheid: %

Bron: RWS

Toelichting: Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa. Percentage rekening 2017 is uit periode 2015.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Rekening
Lasten	-23.080	-19.359	-19.718	-19.576	142
Baten	8.853	8.033	10.308	10.408	100
Totaal programma	-14.227	-11.326	-9.410	-9.168	242

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Rekening
Lasten					
Beheer overige gebouwen en gronden	-221	-118	-118	-152	-34
Crisisbeheersing en brandweer	-2.149	-2.044	-2.026	-2.022	4
Openbare orde en veiligheid	-813	-319	-349	-311	39
Verkeer en vervoer	-5.272	-4.120	-3.858	-3.968	-110
Parkeren	-124	-201	-165	-170	-4
Sportbeleid en activering	-510	-631	-689	-624	65
Sportaccommodaties	-1.976	-1.693	-1.710	-1.658	52
Cult.presentatie,productie,participatie	-559	-452	-510	-526	-17
Cultureel erfgoed	-326	-214	-192	-189	3
Media	-810	-778	-778	-778	0
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.572	-2.094	-2.162	-2.110	52
Volksgezondheid	-1.141	-1.134	-1.225	-1.211	13
Riolering	-2.692	-2.149	-2.163	-2.022	141
Afval	-3.145	-2.776	-2.992	-3.035	-43

Milieubeheer	-637	-518	-653	-657	-5
Begraafplaatsen en crematoria	-133	-119	-127	-141	-14
Totaal Lasten	-23.080	-19.359	-19.718	-19.576	142
Baten					
Beheer overige gebouwen en gronden	85	85	90	105	16
Crisisbeheersing en brandweer	10	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	16	25	25	17	-8
Verkeer en vervoer	356	129	1.559	1.560	1
Parkeren	50	95	110	74	-36
Sportbeleid en activering	1	0	0	1	1
Sportaccommodaties	768	686	583	644	61
Cult.presentatie,productie,participatie	46	50	50	44	-6
Cultureel erfgoed	46	43	32	53	20
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	894	5	674	750	75
Riolering	3.337	3.099	3.137	3.192	55
Afval	3.145	3.727	3.947	3.858	-89
Milieubeheer	51	45	57	55	-2
Begraafplaatsen en crematoria	48	45	45	55	10
Totaal Baten	8.853	8.033	10.308	10.408	100
Totaal programma	-14.227	-11.326	-9.410	-9.168	242

Bedragen x € 1.000

<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2016</i>	<i>Begroting 2017 Primair</i>	<i>Begroting 2017 Actueel</i>	<i>Rekening 2017</i>	<i>Vershil Begroting Rekening</i>
Lasten					
Overige gebouwen&gronden/Alg.	-221	-118	-118	-152	-34
Crisisbeheersing/Rampenplan	-148	-37	-37	-37	-1
Brandweer/Regionale Brandweer	-2.001	-2.008	-1.989	-1.985	4
APV&Bijzondere wetten/Beleid	-586	-180	-180	-166	14
APV&Bijzondere wetten/APV	0	0	-6	-4	2
APV&Bijzondere wetten/Drank&Horeca	-30	-44	-44	-42	2
Integr. veiligheid/Beleid&uitvoering	-179	-68	-93	-81	12
Beschermende maatr./Dierenbesch.	-8	-12	-12	-16	-3
Beschermende maatr./Doodschouw	-8	-10	-10	-3	7
Beschermende maatr./Overig	-1	-1	-1	-1	1
Beschermende maatr./Explosieven	-1	-4	-4	0	4
Wegen/Beheer	-3.303	-2.422	-2.293	-2.356	-63
Wegen/Onderhoud	-181	-100	-100	-84	16
Wegen/Bermen	-57	-57	-57	-60	-3
Wegen/Schoonhouden wegen	-315	-330	-330	-321	9
Rationeel wegbeheer/Beheer	-232	-220	-169	-153	16
Gladheidsbestrijding/Beheer	-122	-128	-128	-209	-81
Kabels en leidingen/Beheer	-89	-32	-32	-34	-3
Openbare verlichting/Beheer	-478	-470	-400	-377	22

Openbare verlichting/Onderhoud	-48	-48	-48	-43	5
Verkeersplannen/Beheer	-72	-69	-43	-56	-13
Verkeersmaatr./Verkeersveiligheid	-365	-237	-240	-255	-16
Verkeersmaatr./Verkeersmiddelen	-11	-9	-20	-20	0
Parkeren/Parkeerbeleid	-15	-27	-27	-29	-2
Parkeren/Parkeergarage Dorpsstraat	-104	-172	-136	-128	8
Parkeren/Gehandicaptenparkeerplaats	-5	-3	-3	-13	-10
Onderst. sportinstell./Combinatiefunctie	-293	-285	-317	-260	57
Ondersteuning sportinstell./Subs.	-217	-346	-372	-364	9
Sporthallen/Algemeen	-37	-59	-59	-59	1
Sporthal/Heuvelland	-232	-126	-148	-157	-9
Sportzaal/Biga	-100	-76	-77	-86	-9
Sporthal/De Duffelt	-275	-233	-258	-272	-14
Accom.de Til/Rietlanden 7	-7	-8	-8	-6	2
Zwembad De Lubert	-579	-633	-621	-496	125
Sportvelden algemeen	-445	-386	-376	-399	-23
Sportvelden Achilles'29	-15	-12	-9	-9	0
Sportvelden BVC'12	-28	-4	-28	-34	-6
Sportvelden de Treffers	-21	-5	0	0	0
Sportvelden DVSG	-7	-10	-7	-7	0

Sportvelden Germania	-4	-6	-4	-4	0
Sportvelden Groesb.Boys	-5	-7	-4	-4	0
Sportvelden Rood-Wit	-7	-8	-6	-6	0
Sportvelden VVLK Leuth	-26	-3	0	0	0
Sportvelden SC Millingen	-57	-6	0	-17	-17
Sportvelden SVO'68 Ooij	-125	-109	-104	-102	2
Sportvelden DKV De Horst	-2	-1	0	0	0
Sportvelden DKV Klimop	-4	-2	0	0	0
Muziek, dans en toneel/Algemeen	-153	-225	-225	-207	18
Kunstbevordering/Algemeen	-127	-45	-103	-105	-2
Volksfeesten&Evenementen/Evenementen	-113	-150	-150	-175	-25
Volksfeesten&Evenementen/Vlksfstn	-13	-15	-15	-23	-8
Volksfeesten&Evenementen/Kermis	-154	-17	-17	-16	0
Monum.zorg&Archeologie/Algemeen	-73	-37	-41	-42	-1
Monum.zorg&Archeologie/Monumenten	-235	-168	-142	-143	0
Monum.zorg&Archeologie/Archeologie	-18	-8	-8	-5	4
Openbare bibliotheek/Algemeen	-769	-748	-748	-748	0
Lokale media/Lokale omroep	-41	-30	-30	-30	0
Natuurlijk groen/algemeen	-133	-478	-488	-486	2
Natuurlijk groen/Stedelijk groen	-1.409	-789	-799	-787	12

Natuurlijk groen/Landsch.groen	-265	-215	-241	-197	43
Natuurlijk groen/Boombeheer	-87	-156	-156	-90	66
Natuurlijk groen/Openbare hygiene	-25	-20	-27	-28	-1
Kapvergunningen/Algemeen	-8	-7	-7	-7	0
Speeltuinen/Algemeen	-140	-115	-133	-168	-35
Waterlossingen/Beheer	-74	-2	-2	-2	0
Natuur en landschap/Algemeen	-263	-156	-156	-153	3
Natuur en landschap/Projecten	-168	-156	-156	-193	-37
Basisgezondheidszorg/Algemeen	-1.141	-1.053	-1.144	-1.154	-10
Overige instellingen/Algemeen	0	-69	-69	-46	24
Jeugdgez.zorg, uniform deel/Alg.	0	-11	-11	-11	0
Riolering/Beleid	-1.476	-1.411	-1.203	-1.304	-101
Riolering/Hoofdrielen	-647	-250	-455	-281	174
Riolering/Kolken	-88	-73	-81	-29	52
Riolering/Huisaansluitingen	-32	-40	-40	-58	-18
Rioolgemalen/Beheer	-364	-286	-297	-278	19
Rioolheffing/Algemeen	-85	-88	-88	-72	16
Afval/Algemeen	-852	-199	-360	-372	-12
Afval/Inzameling	-1.109	-1.099	-1.146	-1.096	51
Afval/Verwerking	-676	-678	-713	-699	15

Afval/Aankoop materialen	-136	-177	-177	-178	-1
Afval/Milieustraten	-322	-449	-422	-454	-33
Afval/Advies en projecten	0	-114	-114	-172	-58
Afvalstoffenheffing/Algemeen	-51	-60	-60	-63	-4
Milieubeheer/Beleid en uitvoering	-206	-101	-101	-140	-39
Milieubeheer/ODRN	-423	-395	-430	-470	-41
Milieubeheer/Duurzaamheid	-7	-22	-122	-47	75
Begraafplaats/Algemeen	-32	-28	-28	-29	0
Begraafplaats/Heselenberg	-70	-69	-69	-62	6
Begraafplaats/Vossengraaf	-30	-22	-30	-51	-21

Totaal Lasten	-23.080	-19.359	-19.718	-19.576	142
----------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	------------

Baten

Overige gebouwen&gronden/Alg.	85	85	90	105	16
Brandweer/Regionale Brandweer	10	0	0	0	0
APV&Bijzondere wetten/APV	7	8	8	5	-2
APV&Bijzondere wetten/Kansspelen	4	5	5	4	-1
APV&Bijzondere wetten/Drank&Horeca	4	2	2	6	4
Integr. veiligheid/Beleid&uitvoering	0	0	0	0	0
Beschermende maatr./Doodschouw	1	10	10	2	-8
Wegen/Beheer	225	0	1.376	1.376	0
Wegen/Onderhoud	3	3	3	1	-2

Wegen/Bermen	0	0	0	0	0
Wegen/Schoonhouden wegen	0	0	0	0	0
Rationeel wegbeheer/Beheer	2	1	1	1	0
Gladheidsbestrijding/Beheer	21	55	55	45	-10
Kabels en leidingen/Beheer	88	53	99	116	17
Openbare verlichting/Beheer	12	14	14	9	-5
Verkeersmaatr./Verkeersveiligheid	5	3	11	12	1
Parkeren/Parkeerbeleid	0	0	15	15	0
Parkeren/Parkeergarage Dorpsstraat	43	91	91	50	-41
Parkeren/Gehandicaptenparkeerplaats	7	4	4	9	5
Onderst. sportinstell./Combinatiefunctie	1	0	0	0	0
Ondersteuning sportinstell./Subs.	0	0	0	1	1
Sporthallen/Algemeen	0	1	1	0	-1
Sporthal/Heuvelland	90	108	88	85	-3
Sportzaal/Biga	29	37	30	33	3
Sporthal/De Duffelt	219	114	88	85	-2
Accom.de Til/Rietlanden 7	1	3	3	1	-2
Zwembad De Lubert	317	309	263	312	49
Sportvelden algemeen	3	3	3	3	0
Sportvelden BVC'12	6	6	6	6	0

Sportvelden de Treffers	6	6	6	6	0
Sportvelden DVSG	1	1	1	1	0
Sportvelden Germania	1	1	1	1	0
Sportvelden Rood-Wit	1	1	1	1	0
Sportvelden VVLK Leuth	0	0	0	0	0
Sportvelden SC Millingen	3	6	2	20	18
Sportvelden SVO'68 Ooij	92	92	92	92	0
Sportvelden DKV De Horst	0	0	0	0	0
Volksfeesten&Evenementen/Evenementen	0	6	6	0	-6
Volksfeesten&Evenementen/Kermis	46	44	44	44	0
Monum.zorg&Archeologie/Monumenten	46	42	31	53	21
Monum.zorg&Archeologie/Archeologie	0	1	1	0	-1
Natuurlijk groen/Stedelijk groen	4	0	3	11	8
Natuurlijk groen/Boombeheer	0	0	0	0	0
Kapvergunningen/Algemeen	1	2	2	1	-1
Speeltuinen/Algemeen	0	0	5	29	24
Natuur en landschap/Algemeen	1	3	3	2	-1
Natuur en landschap/Projecten	889	0	661	707	46
Riolering/Beleid	247	0	38	26	-12
Riolering/Hoofdrielen	19	21	21	26	5

Riolering/Huisaansluitingen	14	13	13	32	19
Rioolgemalen/Beheer	0	0	0	1	1
Rioolheffing/Algemeen	3.056	3.065	3.065	3.107	42
Afval/Algemeen	0	61	96	97	1
Afval/Inzameling	897	0	0	0	0
Afval/Aankoop materialen	0	396	396	337	-58
Afval/Milieustraten	0	56	111	137	26
Afval/Nedvang	0	470	600	592	-8
Afvalstoffenheffing/Algemeen	2.247	2.744	2.744	2.695	-50
Milieubeheer/Beleid en uitvoering	0	3	3	0	-3
Milieubeheer/Duurzaamheid	51	42	54	55	1
Begraafplaats/Vossengraaf	0	0	0	0	0
Begraafplaats/Begraafplaatsrechten	48	45	45	55	10
Totaal Baten	8.853	8.033	10.308	10.408	100
Totaal programma	-14.227	-11.326	-9.410	-9.168	242

Hieronder staat de toelichting op de verschillen tussen begroting en jaarrekening 2017 (- = nadelig).

Taakveld	Toelichting	Bedragen x €1.000	
		Verschil	I/S/RES
Beheer overige gronden en gebouwen	- Er is meer grond verkocht dan voorzien.	16	I
Wegen	- Investeringsbijdrage aan project Ronde Zevenheuvelenweg en Herinrichting winkelcentrum Beek. Hier staat bijdrage uit reserve lopende projecten tegenover op programma Ons Geld.	-46	I
	- Er is aanzienlijk meer uitgegeven aan gladheidsbestrijding met name op de post huur materialen (-€ 81.000). Daarnaast zijn de inkomsten achtergebleven o.a. de bijdrage van de provincie voor het strooien op provinciale wegen (-€ 9.000).	-90	I
	- Door veel werkzaamheden aan kabels en leidingen is er ook veel straatwerk opgebroken. Hierdoor is een hogere vergoeding voor straatwerk ontvangen.	15	I
	- Minder elektriteitsverbruik openbare verlichting door gebruik ledlampen.	20	S
Parkeren	- Per saldo een nadeel op de exploitatie van parkeergarage Dorpsstraat. Met name op onderdelen bijdrage aan exploitatie (-€ 10.000) en de ontvangen parkeervergoedingen (-€ 44.000). Verder is er een voordeel op de posten onderhoud (€ 8.000) en elektriciteit (€ 9.000)	-33	S
Sportbeleid en activering	- Bij onze aanpak 'sportstimulering' is het streven om zoveel mogelijk van de beschikbare middelen in te zetten voor het ondersteunen van initiatieven van verenigingen en organisaties (zoals het onderwijs). We zijn dus voor een deel afhankelijk van deze organisaties om de middelen uit te kunnen geven. Ondanks dat er in 2017 meer initiatieven zijn geweest om aanspraak te maken op alle middelen, is er toch € 45.000 overschot op dit budget. Aan harmonisatie van het accommodatiebeleid is € 20.000 minder besteed en er is € 10.000 minder aan subsidie sportverenigingen betaald.	75	I/R
Sportaccommodaties	- Nadeel van € 17.000 met name als gevolg van hoger gasverbruik sporthal Heuvelland en sporthal De Duffelt. Naar aanleiding van een onderzoek van de Belastingdienst is er een correctie geweest op de BTW (inkoop) gymonderwijs basisscholen over de jaren 2012 t/m 2016. Dit betekent een nadeel van € 25.000.	-42	I

	- De onderhoudskosten van zwembad De Lubert vallen ruim € 99.000 lager uit dan begroot. Een van de redenen is dat een deel van het onderhoud (€ 45.000) pas later wordt uitgevoerd. Via budgetoverheveling stellen we voor dit bedrag toe te voegen aan de begroting 2018. Dit is bij de Najaarsnota 2017 reeds gemeld (€ 65.000). Verder is er een voordeel van € 44.000 bij de opbrengsten met name bij de abonnementen en leskaarten. Er is € 20.000 minder dan verwacht ingehuurd voor schoonmaak. De verwachting is dat deze kosten toenemen na de verbouwing.	167	I
Culturele presentatie, productie en participatie	- Aan subsidies amateurkunst/muziekonderwijs is € 18.000 minder uitgekeerd.	18	I
Monumentenzorg&Archeologie	- Bijdrage van provincie was geraamd op 50%. Achteraf bleek dat de bijdrage 71% is. Dit is niet gecorrigeerd in de begroting 2017.	16	I
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- Het voordeel op het taakveld "Natuurlijk Groen" is als volgt te verklaren: door te weinig tijd en een verkeerde inschatting van de te volgen procedures is er niet gestart met het verjongen van laanstructuren. De uitvoering gebeurt nu in 2018. We stellen voor het overgebleven budget van € 63.000 over te hevelen naar 2018. In 2017 is te weinig aandacht besteed aan het vervangen en omvormen van groenvoorzieningen. Veel areaal groen is aan renovatie toe; we stellen voor het overgebleven budget van € 20.000 over te hevelen naar 2018. Door een andere werkwijze bij het onderhoud van bermen (sloten niet uitgekort, lagere onderhoudsfrequentie) is er budget overgebleven. Dit is niet goed bevallen. In 2018 gaan we weer terug naar de normale onderhoudsfrequentie, waarvan de kosten € 37.000 bedragen. Tot slot is er in 2017 € 8.000 meer aan derden doorberekend.	129	I
Riolering	- Diverse voordelige mutaties riolering	257	I
	- Onttrekking aan voorziening riolering	20	I
Afval	- Diverse mutaties in het taakveld afval leiden tot dit nadeel. De belangrijkste mutaties zijn: - de verkoop van afvalzakken was lager (€ 58.000); - er is minder afval ingezameld; - in 2017 is nog een deel van de harmonisatie van de afvalinzameling afgerekend (€ 59.000); - de opbrengst van de afvalstoffenheffing is achtergebleven bij de raming (€ 54.000).	-187	I
Milieubeheer	- Er is minder advies nodig geweest dan verwacht (€ 10.000). Daarnaast is de inzet van de ODRN hoger uitgevallen (€ -40.000). Deze kosten worden verdeeld over de taakvelden Milieu en Wonen en bouwen. Hier staat een hogere inkomst tegenover van de bouwleges.	-30	I

	- De functie van de aanjager duurzaamheid is later ingevuld dan verwacht. Daardoor zijn er minder kosten voor duurzaamheid gemaakt dan begroot. We stellen daarom voor een bedrag van € 60.000 over te hevelen 2018. Dit is bij de Najaarsnota 2017 reeds gemeld (€ 50.000).	69	I/RES
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	-164	I
Diverse verschillen	-	32	I
Totaal Programma 2		242	

Relevante beleidskaders

Bovengemeentelijke kaders

Gemeentewet

Algemene wet bestuursrecht

Wet veiligheidsregio's

Politiewet

Wet Natuurbescherming

Aanbestedingswet

Bouwstoffenbesluit bodem- en oppervlaktewaterenbescherming

Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten

Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen

Kaderrichtlijn water

Nationaal bestuursakkoord water

Waterwet

Wet milieubeheer

Gelders Energieakkoord (www.geldersenergieakkoord.nl)

Wegenverkeerswet

Wegenwet

Monumentenwet

Gemeentelijke kaders

Sociaal-maatschappelijke-visie

Nota accommodatiebeleid “ontmoeten en verbinden met accommodaties”

Nota subsidiebeleid

Regionaal beleidsplan Veiligheidsregio VRGZ

Regionaal risicoprofiel Veiligheidsregio VRGZ

Regionaal crisisplan Veiligheidsregio VRGZ

Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland 2015-2018

Visiedoc notitie Kernenbeleid

Beheerplan gemeentelijke gebouwen

Basisvisie groen

Beheerverordening begraafplaatsen

Bomenstructuurplan

Landschapsontwikkelingsplan 2015

Vervangingsplan speelvoorzieningen

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)

Samenwerkingsovereenkomst Werkeenheid regio Nijmegen

Verkeerscirculatieplan

Verkeersbeleidsplan

Mobiliteitsplan

Wegenbeheersplan

Wegenbeleidsplan

Verlichtingsbeheerplan

Verordening geurhinder en veehouderij 2017

Bodemnota en bodemkwaliteitskaart

Woonvisie

Energievisie gemeente Berg en Dal 2017-2020

Subsidieverordening Erfgoedprojecten in de kernen gemeente Berg en Dal 2017

Erfgoedvisie Berg en Dal 2017

Verbonden partijen

Dar N.V.

Visie

Samen met andere regiogemeenten is er nu een intensieve samenwerking op het gebied van afvalbeheer. Het is de bedoeling de komende jaren het afvalbeheer verder te verduurzamen en schaalvoordelen te realiseren.

Leisurelands

Visie

Leisurelands heeft de ambitie om in een sterk veranderende wereld en markt verder uit te groeien tot een nog slagvaardiger en toonaangevender recreatiebedrijf. Dat vraagt om een bij de tijd passend aanbod dat afgestemd is op de wensen en eisen van gasten (bezoekers, organisaties) en de op de gebieden gevestigde leisure ondernemers. Daartoe zal het productaanbod kwalitatief en kwantitatief verder worden verbreed en uitgebreid.

Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen

Visie

De Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen, afgekort MARN, is een samenwerkingsverband van tien gemeenten in de regio Nijmegen. De MARN ondersteunt de deelnemende gemeenten bij de bescherming van het milieu op de onderwerpen afval, bodem, externe veiligheid, handhaving, klimaat en energie.

Veiligheidsregio Gelderland Zuid

Visie

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid opereert in een samenleving die zich kenmerkt door snelle technologische en infrastructurele ontwikkelingen, een toenemende invloed van de media, individualisering, economische en demografische veranderingen en groter wordende veiligheidsrisico's. De veiligheidsregio signaleert deze maatschappelijke ontwikkelingen, speelt hier alert en proactief op in en stemt haar beleid en taakuitvoering hierop af. De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid zorgt voor een snelle en goede geneeskundige hulpverlening en brandweezorg aan de inwoners van de regio. De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid is leidend op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing. Zij neemt initiatief en zorgt voor coördinatie tussen gemeenten en alle betrokken organisaties op dit gebied. Zij levert meerwaarde door kwalitatief goede producten, bindend vermogen, betrouwbaarheid en een open communicatie. Door opleiding, oefening en training, maar ook door het vergroten van het lerend vermogen en professionalisering van de informatievoorziening, zorgt de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid voor een optimale voorbereiding op grootschalige incidenten, rampen en crises. De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid is een expert in het inschatten van veiligheidsrisico's en het voorkomen van onveilige situaties. Deze rol vervult zij via een krachtig netwerk, een proactieve en alerte houding en gevraagde en ongevraagde adviezen van hoogwaardig niveau. Een focus op vernieuwen, verbeteren en professionele ontwikkeling maakt de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid tot een vanzelfsprekende en leidende partner in veiligheid.

Vitens NV

Visie

Vitens wil water voor mensen laten werken. Door te zorgen voor een voortreffelijke dienstverlening, handige producten en diensten en betrouwbare informatieverstrekking. Daarom zoeken we voortdurend naar verbeteringen. Waar iedereen zijn voordeel mee kan doen, de klant, het milieu, de economie en de maatschappij. Daarom gaan we de dialoog aan over de rol van drinkwater, over thema's als duurzaamheid en innovatie, zowel nationaal als internationaal. Waardevol water voor nu en in de toekomst. Dat is onze missie. We zorgen ervoor dat er 24/7 betrouwbaar water uit de kraan komt en voor goede service daaromheen. Daarnaast zetten we ons ook actief in om onze kostbare drinkwaterbronnen te beschermen.

Onze gemeente

Sommige dingen die de gemeente voor je regelt ken je. Bijvoorbeeld een nieuw paspoort, trouwen of het registreren van een pas geboren kind. Maar er wordt meer voor je geregeld. Dingen waar je niet zoveel van merkt en die verder gaan dan onze gemeentegrenzen. Denk aan het versterken van de economie, zodat er genoeg bedrijven en banen zijn. Of woningbouw-afspraken om woningen te mogen bouwen of het organiseren van zorg. Om dat goed te kunnen doen werken we samen met andere gemeenten om ons heen. Wat we ook doen, het belang van onze inwoners staat voorop!

In dit programma wordt duidelijk wat je van ons kan verwachten als dienstverlener.

Daarnaast wordt in dit programma duidelijk dat de gemeente Berg en Dal ook actief is buiten de gemeentegrens. Vaak juist om de zaken dichtbij inwoners goed te regelen. We hebben als gemeente de laatste jaren steeds meer taken gekregen, bijvoorbeeld op het gebied van zorg. Om de taken goed en goedkoop te kunnen uitvoeren, werken we samen met andere gemeenten uit onze regio.

Maar we werken ook samen met andere gemeenten om de economie in de regio te bevorderen. Een sterke economie in de regio heeft namelijk tot gevolg dat in Berg en Dal de werkgelegenheid groeit.

Ook de woningmarkt houdt zich niet aan de gemeentegrens. Wanneer er te veel woningen in een buurgemeente gebouwd worden, is er een grote kans dat in andere gemeenten huizen leeg komen te staan. Dit willen we niet en daarom maken we samen met de gemeenten in onze regio afspraken over hoeveel woningen elke gemeente mag bouwen.

In dit programma vind je dus de onderwerpen die zich binnen én buiten onze gemeentegrens afspelen.

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Wat hebben we bereikt?

3.1 De gemeente Berg en Dal is qua grootte de derde gemeente in de regio Nijmegen. We pakken onze rol in de regio.

3.2 Wij versterken de plaatselijke economie en werkgelegenheid.

3.3 In Berg en Dal werkt iedereen naar vermogen.

3.4 Toeristen bezoeken graag Berg en Dal.

3.5 We maken het voor inwoners en ondernemers gemakkelijker om initiatief te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen.

3.6 Juiste woning, op de juiste plek, voor de juiste doelgroep.

3.7 We willen een duurzame gemeente zijn. We geven zelf het goede voorbeeld.

3.8 Onze inwoners weten ons te vinden en zijn tevreden over onze dienstverlening

3.9 We helpen onze inwoners om te doen wat ze willen, maar stellen grenzen waar nodig.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Nr.	Resultaat
3.1.1	Het gemeentebestuur (raad- en collegeleden) is actief betrokken bij vraagstukken die op regionaal niveau spelen.

Om goede voorzieningen voor onze inwoners op het gebied van zorg, vervoer, gezondheid, etc. te leveren tegen een zo laag mogelijke prijs, werken we samen met andere gemeenten in de regio Nijmegen en in de regio Arnhem-Nijmegen. Om die voorzieningen van voldoende kwaliteit te houden en daar waar nodig te verbeteren, willen we actiever sturen in de regio door onze raad- en collegeleden goed te positioneren in de regionale samenwerkingsverbanden. (relatie met ambitie 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

We nemen bestuurlijk actief deel in de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen. Ook op regionaal-economisch vlak zetten we ons bestuurlijk in. Bijvoorbeeld in het project Rijk van Nijmegen 2025. We hebben voor de evaluatie van het regionale portefeuillehoudersoverleg Economie regio Arnhem/Nijmegen als 1 van de 4 gemeenten bestuurlijke input gegeven. Ambtelijk leveren we meer input in regionale overleggen. Dit neemt nog meer toe omdat onze directieadviseur de opdracht heeft om zich bezig te houden met de uitbreiding en verbetering van de regionale samenwerking en de sturing daarvan. De raads werkgroep 'samenwerkingen' heeft de GGD geëvalueerd. De groep bekijkt welke regelingen nog meer geëvalueerd moeten worden. Er is een eerste stap gezet om dit ook vanuit de ambtelijke organisatie input te geven.

Stand van zaken Najaarsnota

In de regio Arnhem-Nijmegen hebben we de evaluatie van het Gemeenschappelijk Orgaan actief gevolgd en onze bijdrage geleverd. De actiepunten die uit de evaluatie komen, onderschrijven we en we hebben aangeboden om ons op het terrein economie extra in te zetten. Op termijn willen we een bijdrage leveren op het gebied van duurzaamheid. De raads werkgroep 'samenwerkingen' gaat naar aanleiding van de acties uit de evaluatie bekijken hoe we als raad een rol in de regio kunnen vervullen. In de regio Rijk van Nijmegen zijn wij bestuurlijke trekker in het project Rijk van Nijmegen 2025. De MGR organiseert in november een bijeenkomst met de colleges. Wij leveren daaraan een bijdrage door een column uit te spreken en door voorbereid de bijeenkomst in te gaan. Als het gaat om bestuurlijke functies binnen de regio, bekijken we wat er in de regio gaat gebeuren na de verkiezingen en hoe we als Berg en Dal ook na de verkiezingen een duidelijke rol kunnen spelen.

Stand van zaken Jaarrekening

We hebben ons ingezet om het vraagstuk hoe we grip krijgen op de sturing in samenwerkingsverbanden op de agenda te krijgen. Dat hebben we intern gedaan door bijv. de GGD te evalueren in de raads werkgroep samenwerkingen, het oprichten van een intervisiegroep met de regieambtenaren van samenwerkingsverbanden, het voeren van een collegediscussie over bestuurlijke positionering in de regio en door de P&C cyclus van de regio en die van ons samen te brengen en te kijken hoe we beter sturing kunnen geven. Ook extern hebben we ons ingezet: onze gemeentesecretaris zit in een kopgroep van gemeentesecretarissen in de regio die zich bezig houden met samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen. Tevens hebben we ons steviger gepositioneerd in het portefeuillehoudersoverleg Economie van de regio Arnhem Nijmegen door in de voorbereidingsgroep van het overleg te zitten. Ook binnen het Rijk van Nijmegen zetten we ons in. We hebben een voortrekkersrol in de groep regiocoördinatoren die zich bezig houden met sturing op de MGR. We spelen een belangrijke bestuurlijke rol in het RvN@: een stichting met de ambitie dat het Rijk van Nijmegen economisch bij de topregio's van Nederland gaat horen en dat tegelijkertijd onze fantastische leefomgeving wordt behouden. Binnen deze stichting is onze wethouder verantwoordelijk voor de goede contacten tussen de gemeenten.

3.2.1 We willen graag een aantrekkelijke gemeente zijn voor bedrijven.

We ondersteunen de aanleg van snel internet in het buitengebied en op bedrijventerreinen. We ondersteunen ook initiatieven die de dekking van het mobiele telefonienetwerk verbeteren. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

Naar aanleiding van ons vraagbundelingstraject heeft het bedrijf NDIX de vraag naar glasvezel rondom de Ooijse Bandijk en op bedrijventerrein De Bouwkamp geïnventariseerd. Mogelijk wordt glasvezel aangelegd. We zijn in overleg met partijen over glasvezel in het buitengebied en op bedrijventerreinen.

Stand van zaken Najaarsnota

Uit de vraagbundeling van NDIX blijkt dat er voldoende bewoners willen deelnemen rondom de Ooijse Bandijk, maar dat de drempel van acht zakelijke aansluitingen op De Bouwkamp net niet gehaald is. Het college heeft besloten om twee abonnementen af te nemen waardoor de drempel toch gehaald wordt. De glasvezel wordt waarschijnlijk aangelegd in het voorjaar van 2018. Intern loopt er een onderzoek voor de aanleg van meer glasvezel in de gemeente.

Stand van zaken Jaarrekening

De organisatie NDIX wil glasvezel aanleggen rondom de Ooijse Bandijk en op bedrijventerrein De Bouwkamp. Na een vraagbundelingstraject onder de bewoners en de bedrijven bleek er voldoende animo te zijn om de business case rond te krijgen. Bij de gedetailleerde berekening van de kosten door de aannemer blijken de kosten hoger uit te vallen. NDIX gaat met de huidige aannemer in gesprek over de kosten. Daarnaast vraagt NDIX een tweede offerte op. Afhankelijk van de uitkomst van deze acties wordt een besluit genomen over de voortgang van het project.

3.2.2 Samen met ondernemers werken we aan een aantrekkelijk winkelgebied.

Er wordt een ondernemersfonds opgericht, zodat onze ondernemers gezamenlijk investeren in een aantrekkelijk winkelgebied. Er wordt gestart met het centrum van Groesbeek. We willen graag dat consumenten meer gaan besteden in onze gemeente. We willen minder leegstand van winkelpanden. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

Er is een ondernemersfonds opgericht voor centrum Groesbeek. We ondersteunen actief het actieprogramma van de BedrijfsinvesteringsZone (BIZ). Door het bijwonen van het overleg van het fonds en door acties op te pakken zoals het plaatsen van fietsenstallingen en regelen van parkeren. Het BIZ wil de omzet van het winkelgebied vergroten. We hebben aan de ondernemersverenigingen van Millingen en Beek gevraagd of daar behoefte is aan een dergelijk fonds. Dat is er tot op heden niet.

Stand van zaken Najaarsnota

Dit jaar zijn er meerdere overleggen gevoerd, zowel ambtelijk als bestuurlijk, met het bestuur van de BedrijfsInvesteringsZone (BIZ). De BIZ is druk bezig geweest met de opstart. Vanaf 2018 huurt de BIZ een centrummanager in. Deze zorgt voor extra activiteiten.

Stand van zaken Jaarrekening

Naast de reguliere activiteiten in het centrum van Groesbeek heeft de BIZ in 2017 o.a. tijdens de Vierdaagse het centrum vanaf de rotonde Zuidmolen tot kruising Hoflaan / Burgemeester Ottenhofstraat aangekleed met vlaggen, banieren en spandoeken. Deze worden jaarlijks gebruikt. Daarnaast is de vereniging bezig met het opzetten van de website. Vanaf 2018 huurt de BIZ een centrummanager in. Deze moet zorgen voor extra activiteiten en zo voor hogere bestedingen van consumenten. In het centrum van Groesbeek is relatief veel leegstand. Om er achter te komen wat er gedaan kan worden om het winkelcentrum te versterken zijn wij een onderzoek gestart om meer te weten over de situatie van eigenaren van leegstaand vastgoed en van eigenaren van of ondernemers in een winkelpand buiten het centrumgebied. Uit dit onderzoek moet blijken of, en zo ja, welke acties kunnen worden ondernomen om de leegstand terug te dringen.

3.2.3 We willen de lokale ondernemers helpen om concurrerend te blijven.

Na de inspanningen om goed uit de economische crisis te komen richten we ons op vernieuwing en innovatie zodat de bedrijven kunnen blijven groeien. We verbeteren onze contacten met regionale centra die behulpzaam kunnen zijn in het verbeteren van de positie van onze ondernemers. Deze centra zijn het Regionaal Centrum voor Techniek Gelderland, OostNV, Health Valley en de Euregio. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

In 2017 organiseren we samen met de ondernemersverenigingen en RCT Gelderland een bedrijvendag die in het teken staat van innovatie. We zijn met de voorbereidingen bezig. We bespreken met ondernemers hoe we innovatie kunnen stimuleren.

Stand van zaken Najaarsnota

In overleg met de ondernemersverenigingen, de STER en RCT Gelderland is besloten om Het Beste Idee van Berg en Dal te organiseren om innovatie aan te jagen bij het mkb. Van 1 juni 2017 t/m 20 september 2017 konden de ondernemers een aanvraag indienen om in aanmerking te komen voor subsidie voor de realisatie van hun idee. De 'prijzenpot' bedroeg € 50.000. In totaal zijn er 47 aanvragen binnengekomen. Tijdens de bedrijvendag op 23 oktober 2017 in de scheepswerf in Millingen aan de Rijn heeft een onafhankelijke jury bekendgemaakt wie de winnaars zijn. Deze bedrijvendag stond volledig in het teken van innovatie. Partijen als Oost NL, Euregio, Economic Board en RCT Gelderland waren aanwezig. Zij ondersteunen mkb bij innovatie.

Stand van zaken Jaarrekening

Als vervolg op 'Het Beste Idee van Berg en Dal' gaan wij in 2018 innovatieve startende bedrijven en zzp'ers op verschillende manieren ondersteunen. Zij zijn erg belangrijk voor de lokale economie en zorgen voor vernieuwing, vitaliteit en dynamiek. Zo gaan we een werkplek voor ze creëren, subsidie aanbieden en een startersbijeenkomst organiseren. Medio 2018 starten de eerste acties.

3.2.4 We zorgen dat lokale ondernemers een eerlijke kans krijgen bij gemeentelijke aanbestedingen

Bij aanbestedingen krijgen de bedrijven uit onze eigen gemeente voldoende kans. We letten er op dat we waar mogelijk bij lokale bedrijven inkopen. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

We zijn bezig met het opstellen van een bedrijvenregister. Dit is een register van lokale bedrijven waar de gemeente gebruik van maakt bij het inkopen van diensten. Daarnaast stellen we een aanbestedingskalender op. Dit is een overzicht van werken, leveringen en diensten die we de komende jaren aanbesteden. Bedrijven kunnen daardoor beter inspelen op de vraag van de komende jaren.

Stand van zaken Najaarsnota

Het bedrijvenregister werkt. Bedrijven kunnen zich via onze website aanmelden voor dit register. Communicatie over het bestaan van dit register verloopt onder andere via de ondernemersverenigingen zodat zoveel mogelijke lokale bedrijven zich inschrijven. Intern kunnen inkopers dit register gebruiken bij het zoeken van bedrijven. Voor het vormgeven van een aanbestedingskalender moet er een contractbeheerssysteem zijn en moet inzichtelijk zijn welke opdrachten de gemeente komende periode op de markt zet. De inkoopadviseur is op dit moment het contractbeheerssysteem aan het opzetten en aan het vullen. De verwachting is dat dit systeem dit jaar werkt. Daarna inventariseren we de opdrachten voor de komende periode en op basis van deze informatie werken we een aanbestedingskalender uit.

Stand van zaken Jaarrekening

Het aantal aanmeldingen van geïnteresseerde bedrijven voor opdrachten uit onze gemeente blijft groeien. Momenteel zijn er 72 bedrijven ingeschreven. Het register wordt maandelijks aangevuld en vervolgens vervangen op intranet. Het bestaan van het bedrijvenregister en de verplichting om het bedrijvenregister toe te passen bij opdrachtverstrekkingen is meerdere malen via intranet kenbaar gemaakt aan onze medewerkers. Daarnaast zijn de inkoopstartnotitie en de handleiding inkoopbeleid hierop aangepast. Het contractbeheerssysteem is nog niet volledig gevuld maar we zijn al een heel eind.

3.2.5 Bij ondernemers die interesse hebben om zich in onze gemeente te vestigen en bij ondernemers die willen verhuizen is bekend wat ons aanbod is van bedrijfskavels of in de gemeente beschikbare gebouwen.

Het aanbod van bedrijfskavels en leegstaande gebouwen moet beter te vinden zijn. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

We bekijken momenteel de mogelijkheden om bedrijfskavels actiever onder de aandacht te brengen. In het voorjaar (wanneer de kavels rondom Mies 6 bouwrijp zijn) starten we de communicatie.

Stand van zaken Najaarsnota

We hebben via diverse kanalen gecommuniceerd over het bestaande en nieuwe aanbod aan kavels. Er is onder andere het volgende gebeurd: - interviews met ondernemers op de bedrijventerreinen (als input voor artikelen). - flyers gedrukt en verspreid over de bedrijfskavels. - een banner gemaakt over de bedrijfskavels. - artikel in het blad Nijmegen Business. - persmoment bij de opening van het nieuwe gedeelte bedrijventerrein De Mies. - een emailnieuwsbrief 'Bedrijvig Berg en Dal' gecreëerd. Deze is onder meer ingezet voor het onder de aandacht brengen van de kavels. De extra communicatie heeft zijn vruchten afgeworpen. Er zijn twee kavels verkocht dit jaar, drie partijen hebben een optie en daarnaast lopen er gesprekken met geïnteresseerden.

Stand van zaken Jaarrekening

Vanwege de voorspoedige verkoop van kavels op de bedrijventerreinen willen wij de Hulsbeek in Groesbeek ontwikkelen als nieuw stuk bedrijventerrein.

3.3.1 Alle mensen met een uitkering doen wat terug.

We hebben deze mensen in beeld en bekijken samen wat de mogelijkheden zijn om actief te worden in de samenleving. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

Alle inwoners met een bijstandsuitkering zijn in beeld bij het Werkbedrijf of bij de participatiecoaches. Mensen waarvoor werk nog een te grote stap is, zoeken vrijwilligerswerk. Als dat binnen 3 maanden niet lukt, helpt de participatiecoach met het zoeken van een vrijwilligersplek.

Stand van zaken Najaarsnota

Alle inwoners met een bijstandsuitkering zijn nog steeds in beeld bij het WerkBedrijf of bij de participatiecoaches van de gemeente.

Stand van zaken Jaarrekening

Eind 2017 waren er 252 participatiekandidaten. Met 60 kandidaten zijn afspraken gemaakt over het doen van een tegenprestatie. 114 Kandidaten zijn gaan participeren of participeerden al voldoende. 45 Kandidaten zijn ontheven van de participatieverplichting, omdat er is vastgesteld dat het niet haalbaar is om vrijwilligerswerk te doen.

3.3.2 We stimuleren mensen die een bijstandsuitkering én een parttime baan hebben om meer te gaan werken.

We maken meer werken aantrekkelijker doordat mensen met een bijstandsuitkering en een parttime baan, het geld dat ze verdienen met het werk gedeeltelijk mogen houden. Het verdiende geld wordt dus niet of minder gekort op de bijstandsuitkering. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

In het 2e kwartaal 2017 zal het college de beleidsregel voor het vrijlaten van inkomen vaststellen.

Stand van zaken Najaarsnota

We geven actief invulling aan datgene wat in de Participatiewet artikel 31 (vrijlaten van inkomsten) staat. Er is geen behoefte aan een beleidsregel of procesbeschrijving. Het gaat om maatwerk en daar biedt de wet voldoende ruimte voor.

Stand van zaken Jaarrekening

Van de 799 uitkeringsgerechtigden hebben 109 inkomsten uit deelarbeid. Voor sommigen is deeltijdwerk een goede opstap om later volledig aan het werk te gaan. Voor sommigen is deeltijdwerk het maximaal haalbare. Uitkeringsgerechtigden met deeltijdwerk voorzien in ieder geval voor een deel in de eigen bestaanskosten. Doordat de inkomsten uit deeltijdwerk worden gekort op de uitkering wordt er minder uitkering verstrekt. Voor de gemeente Berg en Dal betekent dit dat er in 2017 € 649.024 minder uitkering is verstrekt. Per situatie bekijken we of de kandidaat in aanmerking kan komen voor een vrijlating van inkomsten. Het gaat nog steeds om maatwerk. De wet biedt hier voldoende ruimte voor.

3.3.3 We helpen inwoners die een baan zoeken.

We kijken waar onze inwoners zonder baan hulp bij nodig hebben. Dat kan zijn: vrijwilligerswerk, het opdoen van werkervaring bij werkgevers, een taalcursus, sollicitatietraining, schuldhulpverlening, psychische hulp. Het project 'Berg en Dal werkt' in Millingen aan de Rijn wordt bij een positieve evaluatie eind 2016 vervolgd en uitgebreid met het dorp Groesbeek. We ondersteunen ook ondernemers bij de plaatsing van kandidaten. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

Inmiddels is gestart met Berg en Dal Werkt! locatie Groesbeek. Elke woensdag is dit actiecentrum geopend. Inwoners met een bijstandsuitkering, maar ook met een WW- uitkering of zelfs geen uitkering kunnen hier informatie en/of hulp krijgen bij de zoektocht naar werk. We gaan hier nog meer over communiceren, zodat meer mensen het actiecentrum weten te vinden.

Stand van zaken Najaarsnota

Het project Berg en Dal werkt! Locatie Millingen aan de Rijn en Groesbeek draait volop. De resultaten zijn prima. Ruim 19 inwoners hebben de uitkering ingeruild voor een betaalde baan. Een evaluatienota met de resultaten komt in de raad van november 2017. Het actiecentrum werkt integraal; dit betekent dat er snel kan worden geschakeld met de sociale teams, maatschappelijk werk en/of schuldhelpverlening en participatiecoaches. Door de korte contacten ontstaat er een steeds groter netwerk in Berg en Dal. Doorlopend ontvangen ruim 44 inwoners vanuit de diverse actiecentra ondersteuning op diverse leefgebieden. Verder blijft de uitstroom naar werk gemeentebreed vanuit de uitkering erg hoog. Dit jaar zijn tot en met 3e kwartaal al 111 inwoners volledig uit de bijstandsuitkering gestroomd. Een ongekend hoog aantal. Er zijn 51 inwoners aan parttime werk geholpen en er zijn 10 inwoners met een arbeidshandicap geplaatst. Ook zijn 34 jongeren geplaatst op werk. Vanuit de gemeente zijn in totaal 104 inwoners begeleid op plekken met behoud van uitkering.

Stand van zaken Jaarrekening

Het project Berg en Dal werkt is in december 2017 geëvalueerd. De raad heeft besloten, vanwege het succes van het project, uit te breiden naar Beek. Het project Berg en Dal werkt draait nu op maandag in Millingen aan de Rijn (den Ienloop), op woensdag in Groesbeek (Mallemolen) en op donderdag in het Kulturhus te Beek. Voor wat betreft de uitstroom naar werk van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt staat de teller nu op 19 inwoners. Een enorm goede score. Door aanwezig te zijn in de kernen en integraal te werken (WBRN, participatiecoaches, Sociaal Team, aansluiting bij gezond in Berg en Dal) worden er successen geboekt. Inwoners komen uit een isolement en doen weer mee maar vooral doen er toe! In totaal heeft ons Werkbedrijf in 2017 142 kandidaten laten uitstromen naar werk. Naast de positieve impact voor de betreffende inwoners, betekent dit voor de gemeente een besparing op de uitkeringslasten van € 2.130.000!

3.4.1 Toeristen en recreanten weten onze gemeente nog beter te vinden. De bestedingen stijgen.

We ondersteunen de toeristische en horecasector. We investeren in een promotiecampagne voor meer naamsbekendheid van de 'gemeente Berg en Dal'. We maken ons toeristische aanbod aan wandelroutes, verblijfsrecreatie, dagrecreatie en cultuurhistorie inzichtelijker door het maken van folders, kaarten, apps, etc. We maken dit informatiemateriaal meertalig. We meten in 2017 het dagrecreatiebezoek, verblijfsrecreatie, de toeristische bestedingen en overnachtingen. Deze cijfers zijn in 2018 bekend. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

De gemeenteraad heeft de Kadernota Toerisme 'Van trots naar topbestemming' en het uitvoeringsprogramma vastgesteld. RBT KAN onderzoekt in maart/april het dagrecreatief bezoek, de verblijfsrecreatie en de toeristische ontwikkelingen in Berg en Dal. Vóór 2018 maken we de resultaten bekend. We gaan bekijken hoe we de wandelmogelijkheden en de promotie hiervan in onze gemeente kunnen verbeteren.

Stand van zaken Najaarsnota

De ZKA monitor is bekend. Hieruit blijkt dat de toeristische sector het goed gedaan heeft in de periode 2014-2016. Wij hebben specifieke cijfers voor Berg en Dal gevraagd. Deze zijn in de eerste helft van november bekend. De belangrijkste kengetallen voor het Rijk van Nijmegen (zonder de stad Nijmegen): -11% stijging overnachtingen; -1% daling dag-toeristisch bezoek. In verhouding met de rest van de regio is dit overigens een beperkte daling; bestedingen zijn toegenomen vanwege met name toegenomen verblijfstoerisme, maar ook door stijgende prijzen en bestedingen van bezoekers. Dit zijn goede signalen voor de sector. Inkomsten toeristenbelasting zijn € 41.000,- hoger dan geraamd. We zijn gestart met de uitvoering van de projecten in het uitvoeringsplan: - akkoord gegeven voor promotiecampagne gemeente Berg en Dal; - wandelproject vervolg gegeven; - de communicatiecampagne over wandelen is gestart; - de 3 musea in onze gemeente werken samen in Groesbeek Museumlandschap (GML); - routestructuren worden verbeterd (De Giro di Berg en Dal), nieuwe thematische wandel- en speurroute ondersteund (Kekerdom), akkoord voor aanpassing en verbetering mountainbikeroutes.- we bereiden ons voor op het Lustrum Vrijheid en Herinnering (2019/2020), bijvoorbeeld de verspreiding van de Remember September krant.

Stand van zaken Jaarrekening

De exacte cijfers voor het aantal overnachtingen zijn pas in 2018 bekend. We hebben voor diverse projecten in het uitvoeringsplan in de Kadernota Toerisme verdere stappen gezet. Voor de meeste projecten geldt dat de resultaten vanaf de eerste helft van 2018 zichtbaar zijn. Een aantal projecten en activiteiten lichten we kort toe: - Wandelproject: radiocampagne “wandelen in Berg en Dal” gerealiseerd, inventarisatie en digitaal vastleggen wandelroutes. - Communicatiecampagne; de inhoud hiervan is verder vastgesteld en de resultaten hiervan zijn in de eerste helft van 2018 zichtbaar. - Lustrum Vrijheid en Herinnering; met een grote groep diverse partijen inventarisatie gemaakt van de initiatieven voor de jubileumjaren 2019/2020. Er is voor dit project een projectleider benoemd. - Positionering Wijndorp Groesbeek: ondersteuning wijnfeesten met onderscheidende wijnprijs van Wijndorp Groesbeek. - Informatie en workshop voor toeristische ondernemers in de Duitse taal en cultuur voorbereid. Doel: verbetering toegankelijkheid en gastvrijheid van onze gemeente voor Duitstalige toeristen. - Samen met de gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Kleve, het exodus comité en RBT KAN zijn we voorbereidingen aan het treffen voor de uitwerking van het thema “water als wapen”. - Profilering Groesbeek Museumlandschap tijdens de Wandelvierdaagse: 50.000 kortingsbonnen zaten in de goodiebags van de wandelaars en een advertentie van de musea in het Vierdaagse Magazine voor alle wandelaars. - Actualisatie herpositioneringsnota Rijk van Nijmegen. Hierin staan de ambities voor de korte, lange en middellange termijn benoemd voor de regio.

3.4.2 We ondersteunen het initiatief van het bevrijdingsmuseum om een nieuw museum te bouwen.

We stellen subsidie beschikbaar voor de bouw van het nieuwe museum. We begeleiden de planologische procedure om het nieuwe museum te kunnen bouwen. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

Onder voorwaarden stellen we een voorschot van € 100.000 aan het museum ter beschikking. Dit is bedoeld voor het inhuren van een architect voor de nieuwbouw van het Nationaal bevrijdingsmuseum 1944-1945 te Groesbeek.

Stand van zaken Najaarsnota

We hebben de opdracht voor het opstellen van een voorlopig ontwerp voor het nieuwe Bevrijdingsmuseum verleend. Over tussentijdse voorlopige ontwerpen heeft periodiek overleg plaats met de gemeente en Omgevingsdienst Regio Nijmegen. De rapportage bevindt zich in de eindfase. De planning is erop gericht half 2019, ter gelegenheid van 75 jaar Market Garden, het nieuwe museum te kunnen openen.

Stand van zaken Jaarrekening

Het voorlopige ontwerp voor het nieuwe bevrijdingsmuseum is klaar. Overleg met de ODRN omtrent de vergunningverlening is positief verlopen. Er zijn door fondsen voldoende financiële toezeggingen gedaan om de nieuwbouw te kunnen realiseren. Voor de inrichting zijn eveneens financiële middelen noodzakelijk. Daarvoor zijn nationale en internationale fondsen benaderd. Over de toekenning ervan is de museumdirectie optimistisch. De planning is er nog steeds op gericht half 2019, ter gelegenheid van 75 jaar Market Garden, het nieuwe museum te kunnen openen.

3.4.3 Toeristen weten dat je in onze gemeente thuishulp op je vakantieadres kan krijgen.

We gaan dit bekend maken. (relatie met ambitie 3)

Stand van zaken voorjaarsnota

De werkgroep ‘zorgeloos op vakantie in het Rijk van Nijmegen’ is van start gegaan. Met een aantal arrangementen en een communicatieplan laten we toeristen weten dat je ook met een kleine beperking en/of ondersteuning op vakantie kan in het Rijk van Nijmegen.

Stand van zaken Najaarsnota

We hebben een voucher van Rijk van Nijmegen 2025 ontvangen voor de start van de communicatiecampagne 'zorgeloos op vakantie in het Rijk van Nijmegen'. De arrangementen zijn bijna samengesteld. Uiterlijk in het eerste kwartaal van 2018 start de promotie hiervan. In het laatste kwartaal van 2017 bieden we in samenwerking met een zorgpartij aan toeristische ondernemers een workshop 'omgaan met dementie' aan.

Stand van zaken Jaarrekening

- De arrangementen zijn met de verblijfs- en zorgsector verder uitgewerkt en worden in het eerste kwartaal van 2018 gepromoot. In overleg met een "zorgmakelaar" en de toeristische sector werken we aan een boekingsmethode. - De afstudeeropdracht met als hoofdvraag: "Wat zijn mogelijke product-markt-partner-combinaties op het gebied van zorgtoerisme in het Rijk van Nijmegen?" is afgerond. - Om (toeristische) ondernemers voor te bereiden op een nieuwe doelgroep hebben wij in december in samenwerking met een zorgpartij de workshop 'omgaan met dementie' georganiseerd. Gebleken is dat er aan deze informatie op dit moment nog geen behoefte is. Ondernemers hebben vooral behoefte aan algemene informatie over dit onderwerp. Daarom organiseren we in 2018 een kennisevent Zorgeloos op vakantie.

3.5.1 We willen als gelijkwaardige partners omgaan met inwoners en ondernemers.

We willen op een andere manier gaan samenwerken, meer als partner. We ontwikkelen een nieuw samenwerkingsmodel waarin initiatiefnemers, inwoners en gemeente als gelijkwaardige partners met ruimtelijke projecten aan de slag gaan. (relatie met Ambitie 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

Er is geen behoefte aan procesbeschrijvingen die ervoor zorgen dat we meer als partner opereren. Het gaat om de juiste klantgerichte houding. Om deze houding te verbeteren, pakken we de volgende zaken op: we bekijken vragen van een initiatiefnemer met een positieve houding. Voordat er sprake is van een formele aanvraag, gaan we in gesprek met initiatiefnemers om te kijken wat de mogelijkheden zijn. We hebben met de ODRN afspraken gemaakt, zodat de website van de ODRN de klant beter van dienst is. Ook hebben we aandacht gevraagd voor een meedenkende houding. Een trainee maakt een analyse van de samenwerking gemeente/politiek en ondernemers.

Stand van zaken Najaarsnota

De website van de ODRN heeft inmiddels een eerste verbeterslag ondergaan. Daarnaast zijn we met de ODRN in overleg op welke wijze we binnen de dienstverlening van de ODRN meer ruimte kunnen maken voor vooroverleg en afstemming voorafgaand aan het formele traject, zodat er een 'ja, tenzij' houding ontstaat. De trainee rondt de analyse dit najaar af. Onze relatie met de ondernemers hebben we versterkt door werkbezoeken, deelname aan netwerkbijeenkomsten en het organiseren van een bedrijvendag op 23 oktober.

Stand van zaken Jaarrekening

De ODRN houdt per 1 januari 2018 spreekuur in het gemeentehuis, waar inwoners en bedrijven op afspraak langs kunnen komen voor vragen en vooroverleg. Een trainee heeft een studie gedaan naar het verbeteren van de verbinding tussen de gemeentelijke organisatie en ondernemers die in de gemeente actief zijn. De resultaten van de studie worden in 2018 besproken en verder opgepakt.

3.5.2 Samen met ondernemers, initiatiefnemers en bewoners gaan we experimenteren met de nieuwe Omgevingswet.

In 2018 wordt de Omgevingswet ingevoerd. We bereiden ons voor op de Omgevingswet door oude bestemmingsplannen om te zetten in bestemmingsplannen met een verbrede reikwijdte (bestemmingsplan plus). In deze bestemmingsplannen plus worden alle zaken uit uw omgeving (zoals woningen, verkeer, milieu, water, monumenten, etc) in één plan samengebracht. Zo krijg je makkelijker overzicht van de geldende regels in een bepaald gebied. We maken twee 'bestemmingsplannen plus'. (relatie met ambitie 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

We gaan ons voorbereiden op de Omgevingswet door 4 omgevingsplannen (bestemmingsplannen +) te maken: Ooijsse Graaf, Reiner van Ooiplein, De Horst en Vijverhof. Deze pilots zijn nu in voorbereiding. We bekijken of we de pilots Reiner van Ooiplein en De Horst kunnen combineren met de kernagenda's die we ook voor die dorpen moeten opstellen. Dit resultaat heeft een dwarsverband met resultaat 2.3.1 en 2.3.2.

Stand van zaken Najaarsnota

We vliegen ieder project anders aan, zodat we uit de verschillende wijzen van aanpak optimaal lering kunnen trekken. Het projectplan voor de projecten Ooijsse Graaf en Vijverhof zijn vastgesteld en in uitvoering. Er is inderdaad besloten om de projecten De Horst en Reiner van Ooiplein te combineren met kernagenda's voor De Horst en Ooij. Het college stelt het projectplan voor De Horst dit najaar vast. Het project Reiner van Ooiplein start in 2018.

Stand van zaken Jaarrekening

Onderdeel van de aanpak in de Horst is dat er eerst in brede kring gesprekken plaatsvinden met belangrijke stakeholders in het dorp. Deze gesprekken zijn gestart in september 2017 en worden in het 1ste kwartaal van 2018 afgerond. Naast het inhoudelijke aspect is het de bedoeling om samen met de stakeholders een procesontwerp te maken om te komen tot een gedragen dorpsagenda voor De Horst. Dit voorstel wordt in het 2de kwartaal van 2018 door het college vastgesteld. De uitvoering van de projecten Ooijsse Graaf en Vijverhof ligt op schema. De raad wordt in de loop van 2018 verder betrokken bij de implementatie van de Omgevingswet.

3.6.1 We helpen woningzoekenden die niet zelf een huis kunnen vinden.

We maken afspraken met de woningcorporaties over het bouwen en verkopen van huurwoningen. We nemen een besluit over het al of niet verstrekken van startersleningen. (relatie met ambitie 1)

Stand van zaken voorjaarsnota

We hebben het voornemen om startersleningen te verstrekken opgenomen in de concept Woonagenda. De concept Woonagenda komt dit voorjaar in de raad en wordt na de zomer vastgesteld. In de Woonagenda staat ook het gewenste woningbouwprogramma. Na vaststelling kunnen we het bouwen en verkopen van huurwoningen bespreken met de corporaties. Daar maken we dit najaar ook weer prestatieafspraken mee.

Stand van zaken Najaarsnota

De Woonagenda Berg en Dal 2017 – 2025 is vastgesteld. Hierin is opgenomen dat de gemeente duurzaamheids-, blijvers- en startersleningen gaat verstrekken. Dit najaar wordt de regeling voor de starters- en blijverslening aan de raad aangeboden. Verder is er een gezamenlijk traject gestart met de corporaties Waardwonen en Oosterpoort, de huurdersbelangenverenigingen Woonbelang en Millingen aan de Rijn en met de gemeente Heumen om tot gezamenlijke meerjarenafspraken te komen voor de periode 2018-2021. De meerjarenafspraken geven een richting aan, die geconcretiseerd worden in jaarlijks af te spreken prestatieafspraken. Deze meerjaren- en jaarlijkse prestatieafspraken worden in november 2017 afgerond.

Stand van zaken Jaarrekening

We hebben afspraken gemaakt met de woningcorporaties Waardwonen en Oosterpoort over nieuwbouw en verkoop. Met Waardwonen is afgesproken dat de locatie Schoollocatie 3e fase in Millingen aan de Rijn wordt opgepakt als woningbouwlocatie. Daarnaast verkoopt Waardwonen jaarlijks ca. 5 sociale huurwoningen, terwijl jaarlijks 2 tot 3 koopgarantwoningen door Waardwonen worden teruggekocht en in de meeste gevallen weer verhuurd worden. Met Oosterpoort is afgesproken dat er nieuwbouw zal plaatsvinden op de locatie Vijverhof in Berg en Dal. In 2018 zullen naar schatting 8 huurwoningen verkocht worden. Over de daarop volgende jaren is nog geen overeenstemming bereikt. Dit bespreken we in 2018.

3.6.2 We zorgen voor extra woningen voor vluchtelingen.

De gemeente moet jaarlijks een aantal vluchtelingen met verblijfsvergunning een woning geven. Het aantal vluchtelingen is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Hierdoor zijn er te weinig huurwoningen. De gemeente kijkt daarom of er andere gebouwen voor bewoning geschikt kunnen worden gemaakt of dat er extra sociale huurwoningen bij komen. (relatie met ambitie 1)

Stand van zaken voorjaarsnota

We hebben de taakstelling van 88 te huisvesten statushouders in 2016 gehaald. Er zijn nog twee projecten in voorbereiding voor (tijdelijke) uitbreiding van huurwoningen voor statushouders. Dit zijn de Muntberg en pastorie Leuth.

Stand van zaken Najaarsnota

Door de sterke terugval in het aantal te huisvesten statushouders hebben we in goed overleg met de eigenaar Pluryn het project Muntberg laten vervallen. Door de ligging buiten de bebouwde kom scoorde deze locatie slechter dan de pastorie van Leuth. De voorbereidingen voor verbouwing van de pastorie zijn vergevorderd. De omgevingsvergunning is verleend en de verbouwing wordt voorbereid. Eind dit jaar verwachten we er statushouders te kunnen huisvesten. Inmiddels hebben we niet alleen voldaan aan de taakstelling van de 1e helft van 2017, maar ook de in voorgaande jaren opgelopen achterstand volledig ingelopen.

Stand van zaken Jaarrekening

Doordat een hoek van de pastorie ernstig verzakt blijkt te zijn, moeten er extra stabiliserende maatregelen worden genomen in de ondergrond. Het is niet gelukt om deze werkzaamheden in 2017 uit te voeren. Omdat hierdoor dus ook geen statushouders geplaatst konden worden, is 2017 alsnog afgesloten met een kleine achterstand in de taakstelling voor de huisvesting van statushouders.

3.6.3. De woningen in Berg en Dal zijn van goede kwaliteit. Mensen kunnen goed wonen en blijven wonen, ook als ze hulp nodig hebben.

De afgelopen 20 jaar is dit vooral bereikt door kwalitatief slechte woningen te slopen en nieuwe woningen terug te bouwen. De komende jaren stimuleren we het aanpassen van bestaande woningen aan de nieuwe eisen van de tijd en geven we voorlichting. Woningen worden in principe tijdloos, doordat ze energiezuinig worden gemaakt en aanpasbaar voor bewoners die in de toekomst hulp (dat kan op fysiek en psychisch vlak zijn) nodig zouden kunnen hebben. (relatie met ambitie 4)

Stand van zaken voorjaarsnota

We hebben prestatieafspraken gemaakt met de corporaties Oosterpoort en Waardwonen over het energiezuinig en levensloopbestendig maken van bestaande huurwoningen. We stellen een duurzaamheidslening in voor particuliere woningeigenaren, huurders en verenigingen die hun huis willen verduurzamen. Ook denken we na over een blijverslening voor particuliere woningeigenaren die hun woning levensloop bestendig willen maken.

Stand van zaken Najaarsnota

In de vastgestelde Woonagenda Berg en Dal 2017 – 2025 is opgenomen dat de gemeente duurzaamheids-, blijvers- en startersleningen gaat verstrekken. Inmiddels heeft de raad de duurzaamheidsregeling vastgesteld. Dit najaar worden ook de regelingen voor de starters- en blijversleningen aan de raad aangeboden, waarna nog dit jaar alle drie de regelingen in werking treden.

Stand van zaken Jaarrekening

De Woonagenda is vastgesteld. De verordeningen voor de starters-, blijvers- en duurzaamheidsleningen zijn vastgesteld. Er zijn met de corporaties Oosterpoort en Waardwonen en de huurdersverenigingen Woonbelang en Millingen aan de Rijn meerjarenprestatieafspraken gemaakt voor de periode 2018 t/m 2021.

3.7.1 Het energieverbruik van de gemeente zelf wordt meer opgewekt uit duurzame energie.

We besparen in 2017 3 tot 5 % op onze CO2 uitstoot van onze eigen gebouwen. Dit doen we door energie te besparen en zelf zoveel mogelijk duurzame energie op te wekken door bijvoorbeeld zonnepanelen op de daken te leggen. Binnen 7 jaar is 50% tot 80% van alle elektriciteit die de gemeente zelf gebruikt duurzaam opgewekt in onze regio. Wat we nog niet regionaal duurzaam opwekken en nog moeten kopen, mag vanaf 2018 alleen nog maar Nederlandse groene stroom zijn. (relatie met ambitie 4)

Stand van zaken voorjaarsnota

We verbeteren en optimaliseren onze verwarmingssystemen in de gemeentelijke gebouwen. Hierdoor gaan we 10-15% minder gas verbruiken. We maken het zwembad De Lubert duurzamer (isoleren en zonnepanelen). De aanbesteding om in de regio duurzame energie op te wekken loopt op schema. Medio 2017 wordt bekend welke partij onze duurzame energie gaat opwekken. Ook wordt er een kansencarta duurzame energie opgesteld in samenspraak met inwoners en raad.

Stand van zaken Najaarsnota

De Groene Stroomfabriek levert vanaf 2018 ons gemeentelijk verbruik aan elektriciteit. Zij gaan ervoor zorgen dat onze elektriciteit hier in de regio duurzaam wordt opgewekt. Daarvoor worden de duurzame opwekprojecten uitgebreid. De eerste fase van de kansencarta duurzame energie is bijna klaar. In het eerste kwartaal 2018 wordt met de diverse stakeholders gesproken om tot een gedragen kansencarta te komen. Er wordt gewerkt aan een voorstel om het aantal zonnepanelen op het gemeentehuis uit te breiden.

Stand van zaken Jaarrekening

Binnen het energieconvenant is afgesproken om 3 tot 5 % op de CO2-uitstoot van onze eigen gebouwen te besparen. Dit is gehaald. Energie besparen en het verduurzamen van onze gebouwen zijn een continu proces dat over meerdere jaren loopt. Als gemeente zijn wij constant hiermee bezig en er zijn afgelopen jaren al veel maatregelen genomen. In 2017 lag de focus vooral op het verduurzamen van de Lubert (o.a. door LED-verlichting en energiezuinige zwemwaterpompen). Nieuwe acties ter verbetering van het gemeentehuis, sporthal de Duffelt en Kulturhus Den Ienloop zijn in gang gezet. In 2017 is er veel meer gebeurd: • Er is een Energievisie vastgesteld. In het verlengde daarvan is begonnen met de ontwikkeling van de Kansencarta Duurzame Energie. • Er is met steun van de gemeente de energiecoöperatie Energierijck opgezet. • Daarnaast is de provinciale aanbesteding van elektrische laadpalen begonnen. Doel is om komende 3 jaar jaarlijks 10 elektrische laadpalen aan te leggen in onze gemeente. • Tot slot is er ook een (nieuwe) aanjager duurzaamheid aangesteld. Deze extra capaciteit wordt ingezet op het klimaatneutraal maken van de gemeente Berg en Dal.

3.7.2 We houden met onze gemeentelijke inkoop rekening met het milieu

We willen zo duurzaam mogelijk inkopen. We gaan een doel (streefpercentage) hiervoor vaststellen. We schaffen een volledig elektrische auto aan die gebruikt wordt voor gemeentelijke dienstreizen. (relatie met ambitie 4)

Stand van zaken voorjaarsnota

We hebben nieuw inkoopbeleid vastgesteld: bij een aanbesteding van € 50.000,- moeten we duurzaam inkopen toepassen. We hebben oplaadpunten voor elektrische auto's aangelegd. Er zijn 2 elektrische auto's voor bijvoorbeeld dienstreizen geleverd.

Stand van zaken Najaarsnota

We zijn verder gegaan met het professionaliseren van ons inkoopbeleid, door bijvoorbeeld de Planning&Control-cyclus te monitoren, inkoopvoorwaarden te ontwikkelen voor ICT, instrumenten te ontwikkelen voor de toepassing van social return en het verzamelen van marktkennis. We richten momenteel een contractbeheersysteem in. We bereiden een aanbestedingskalender voor en zijn bezig met het ontwikkelen van werksjablonen voor het inkoopproces. Ook willen we accountgesprekken gaan voeren met MT-leden of afgevaardigden daarvan.

Stand van zaken Jaarrekening

We hebben de inkoopvoorwaarden voor ICT geïntroduceerd, waarbij we rekening hebben gehouden met het milieu. We hebben handreikingen voor het verzamelen van marktkennis en marktconsultatie ontwikkeld en toegankelijk gemaakt. We zullen een inkoopstappenplan ontwikkelen en daarnaast maken we nog sjablonen. Nadat de accountgesprekken zijn opgestart kunnen we de aanbestedingskalender verder afmaken.

3.8.1 Het gemeentebestuur wil meer contact met inwoners

Dat doen we door zichtbaar aanwezig te 'besturen'. We organiseren drie themabijeenkomsten van de gemeenteraad en college op locatie. We organiseren voor nieuwe inwoners een kennismakingsdag. We brengen nieuws bij de mensen thuis via sociale media. (relatie met ambitie 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

De kennismakingsdag voor nieuwe inwoners staat gepland voor mei 2017. We twitteren en gebruiken onze Facebookpagina regelmatig. Het college is volop vertegenwoordigd bij evenementen en activiteiten.

Stand van zaken Najaarsnota

Raad en college gaan regelmatig op locatie in gesprek met inwoners over zaken die in onze samenleving spelen. Collegeleden zijn aanwezig bij evenementen, inwonersinitiatieven en activiteiten. Het aantal volgers van de gemeentelijke Facebookpagina groeit.

Stand van zaken Jaarrekening

Enkele collegeleden beheren actief hun eigen sociale media. Daarnaast heeft de gemeente (afd. Communicatie) dagelijks contact met verschillende inwoners via sociale media. Dit gebeurt zowel actief (nieuws brengen, openbare uitnodiging etc) als reactief (reagerend op vragen/opmerkingen). Het aantal FB volgers is van 779 (1-1-2017) gestegen tot 1.145 (31-12-2017). Het aantal vind ik leuk is in 2017 gestegen van 780 tot 1.100. Het aantal volgers op Twitter is 2.597 (stand per 28/2/2018). Het college is in zijn geheel of als individu meerdere keren per week bij representatiebijeenkomsten. Dit varieert van herdenkingen tot aan carnavalsrecepties, openingen en dergelijke. Bij zo'n bijeenkomst kan het gaan om een actieve rol waarbij het meestal om een toespraak gaat (75x in 2017) tot aan alleen aanwezigheid. Het college is regelmatig aanwezig bij inhoudelijke bewonersbijeenkomsten. Van bijeenkomsten over de mogelijke komst van een melkverwerker tot aan bijeenkomsten met gebruikers van gemeentelijke accommodaties, met inwoners(groepen) over duurzaamheid, meedenkbijeenkomsten over verkeer/wegen, over brandveiligheid, bedrijfsbezoeken, bijeenkomsten met statushouders etc. We hebben geen kennismakingsdag voor nieuwe inwoners georganiseerd. We hebben zeven ipv drie themabijeenkomsten op locatie georganiseerd. Tenslotte waren er bezoeken aan het Toeristisch Opstap Punt, Reomie, de meldkamer, de Sint Maartenskliniek, d'n Drul, de draisine en een etentje met statushouders.

3.8.2 De gemeente laat zien wat ze doet.

We willen de gemeente op een positieve manier in het nieuws brengen. Successen die we samen met inwoners bereiken, mogen gevierd worden. (relatie met ambitie 5).

Stand van zaken voorjaarsnota

We hebben diverse projecten (o.a. Herwendaal en de Lichtjesavond) positief in het nieuws gebracht. Alert zijn op successen is ook een bewustwordingsproces. We zijn hierin nog groeiende.

Stand van zaken Najaarsnota

We laten via Facebook en andere mediakanalen steeds meer zien wat we doen en bereiken. We brengen steeds meer voorbeelden van nieuwe samenwerking tussen inwoners en gemeente in beeld.

Stand van zaken Jaarrekening

De gemeente laat in toenemende mate expliciet zien aan welke projecten gewerkt wordt/is. Voorbeelden: een volgende stap in duurzaamheid (verLEDden van onze gemeente), tegengaan van wateroverlast, oplevering fietspaden/wegen, aanplant nieuwe bomen, start/oplevering nieuwbouwprojecten.

3.8.3 Wij brengen reisdocumenten ook bij inwoners thuis.

Als het ministerie van Binnenlandse Zaken een aantal wijzigingen in de paspoortwet heeft doorgevoerd, wordt het voor iedere gemeente mogelijk om reisdocumenten thuis of op het werk te laten bezorgen. (relatie met ambitie 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

Pakken we in de tweede helft van 2017 op.

Stand van zaken Najaarsnota

Het is nu wettelijk toegestaan om reisdocumenten thuis of op het werk te bezorgen. De bezorgingskosten zijn minstens € 10,-. Uit een onderzoek van Ecorys blijkt dat 69% van de ondervraagde burgers gebruik zouden willen maken van het thuisbezorgen van een reisdocument, maar slechts 2 % is bereid is om hier tenminste € 10,- voor te betalen. Wij kiezen er daarom voor eerst wat meer (positieve) ervaring uit het land te horen voordat we deze dienst voor onze inwoners gaan opzetten en aanbieden.

Stand van zaken Jaarrekening

Inmiddels is er een aantal gemeenten die reisdocumenten laten bezorgen. Het gebruik hiervan door inwoners blijkt sterk afhankelijk van onder andere de prijs die zij daarvoor moeten betalen, de oppervlakte van de gemeente en de communicatie richting inwoners over de mogelijkheden. In 2018 onderzoeken we de daadwerkelijke kosten en mogelijkheden van een eventuele invoering van thuisbezorging van reisdocumenten.

3.8.4 Inwoners kunnen digitale aangifte van geboorte, huwelijk, overlijden en verhuizingen 24/7 online en op een eenvoudige manier doorgeven.

Via de website van de gemeente Berg en Dal kunnen inwoners zelf hun aangifte regelen. We maken onze formulieren makkelijker leesbaar voor mensen die niet goed kunnen lezen, zodat iedereen de formulieren goed kan invullen. (relatie met ambitie 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

Pakken we in de tweede helft van 2017 op.

Stand van zaken Najaarsnota

Het is nu mogelijk om online een geboorte en (per oktober) een aanvraag voor een huwelijk door te geven. De al bestaande digitale productenlijst is dit jaar ook uitgebreid met: - een verhuizing van een minderjarig kind doorgeven zonder zelf te verhuizen; - een vermissing van een reisdocument doorgeven; - inschrijven voor het bedrijvenregister van Berg en Dal; - als vereniging of organisatie subsidie aanvragen; - vragen en verzoeken indienen bij het aanvragen voor subsidie voor toerisme.

Stand van zaken Jaarrekening

Het is nu mogelijk om online een geboorte aan te geven en een huwelijk aan te vragen. Ook bieden wij inwoners inmiddels de mogelijkheid om overlijdensaangifte digitaal te doen. Verder is de digitale productenlijst inmiddels nog meer uitgebreid.

3.8.5 **We willen dat onze inwoners en ondernemers tevreden zijn over onze dienstverlening.**

We meten de klanttevredenheid met de monitor "waarstaatjegemeente.nl". Onze gemeente scoorde in 2016 gemiddeld een 6,7 voor de algehele dienstverlening aan inwoners. De ambitie nu is om elk jaar hoger te scoren. Voor ondernemers volgen we de monitor MKB-vriendelijkste gemeente. Onze gemeente scoorde in 2015 gemiddeld een 6,5. Ook hier is de ambitie om elk jaar hoger te scoren.

Stand van zaken voorjaarsnota

Wordt in tweede helft van 2017 duidelijk.

Stand van zaken Najaarsnota

Het onderzoek naar de telefonische bereikbaarheid eerder dit jaar liet een slecht resultaat zien. Er is een plan van aanpak in uitvoering dat op alle niveaus en terreinen (technisch, organisatorisch, instructie en discipline) verbeteringen doorvoert. Een nieuwe meting begin 2018 moet aantonen dat de bereikbaarheid voor onze inwoners terug is op een zeer acceptabel niveau.

Stand van zaken Jaarrekening

Zie stand van zaken Najaarsnota en ook 3.2.1 en 3.2.2.

3.9.1 **De gemeente neemt naar haar inwoners en ondernemers de "ja, tenzij" houding aan.**

Hiermee wordt benadrukt dat de gemeente bereid is om mee te werken aan initiatieven van inwoners. We kijken hoe het wel kan of hoe we het anders kunnen doen. (relatie met ambitie 5)

Stand van zaken voorjaarsnota

Zie 3.5.1.

Stand van zaken Najaarsnota

Zie 3.5.1.

Stand van zaken Jaarrekening

Zie 3.5.1.

3.9.2 **Wij bewaken de regels die we met elkaar hebben afgesproken in deze gemeente.**

Eind 2016 hebben wij het nieuwe toezicht- en handhavingsbeleid vastgesteld. We willen onze mensen inzetten waar dit het meest nodig is. Accent ligt nu op veiligheid in bijvoorbeeld zorginstellingen en bij permanente bewoning van recreatiewoningen.

Stand van zaken voorjaarsnota

Het integraal Toezicht- en handhavingsbeleidsplan gemeente Berg en Dal 2017-2022 leggen we op 25 juni 2017 ter vaststelling aan de raad voor.

Stand van zaken Najaarsnota

Het integraal Toezicht- en handhavingsbeleid is in juni 2017 door de gemeenteraad vastgesteld. Dit beleid is gericht op de inzet van toezicht en handhaving waar dit het meest nodig is. Het accent op veiligheid is gelegd door de brandveiligheid van zorginstellingen, scholen en kinderdagverblijven projectmatig aan te pakken. We hebben een gestructureerd beeld van de inzet van onze boa's. We bekijken hoe we onze boa's in 2018 effectief en efficiënt kunnen inzetten.

Stand van zaken Jaarrekening

We hebben gebouwen waarin verminderd zelfredzame mensen verblijven extra geïnspecteerd op brandveiligheid. Inmiddels zijn 42 van de 92 zorggebouwen en 10 van de 13 scholen helemaal goedgekeurd. De overige gebouwen zijn nog in behandeling.

Beleidsindicatoren

De gegevens van de beleidsindicatoren komen van de website Waar staat je gemeente.nl. De cijfers zijn soms niet actueel. De cijfers kunnen ieder moment wijzigen. Wij hebben in deze jaarrekening de cijfers per 12 maart 2018 opgenomen.

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
<u>Functiemenging</u>			
Gemeente		46,9	46,6
Provincie		52,6	52,8
Nederland		51,3	52,4

Eenheid: %

Bron: LISA

Toelichting: Weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken).

<u>Vestigingen (van bedrijven)</u>		
Gemeente	121,4	126,8
Provincie	130,1	135,5
Nederland	122,4	139,7

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar

Bron: LISA

Toelichting:

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
<u>Banen</u>			
Gemeente		620,8	617,3
Provincie		741,8	752
Nederland		721,7	758,2

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 / 64 jaar

Bron: LISA

Toelichting:

<u>Netto arbeidsparticipatie</u>			
Gemeente		64,3	64,2
Provincie		65,8	66
Nederland		65,4	65,8

Eenheid: % van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking

Bron: CBS

Toelichting: Percentage rekening 2017 komt uit periode 2016

<u>Aantal re-integratievoorzieningen</u>			
Gemeente			6,4
Provincie			21,2
Nederland			27,1

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners van 15 - 65 jaar

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen uit periode eerste halfjaar 2017

<u>Nieuw gebouwde woningen</u>			
Gemeente			13,5
Provincie			7,6
Nederland			6,4

Eenheid: Aantal per 1.000 woningen

Bron: Eigen gegevens

Toelichting: Aantallen uit periode 2015 ABF-Systeem Woningvoorraad

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
<u>Demografische druk</u>			
Gemeente		76,2	76,6
Provincie		71,8	72,4
Nederland		68,5	69
Eenheid: %			
Bron: CBS			
Toelichting: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar			

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000					
Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Rekening
Lasten	-12.022	-5.671	-7.139	-11.008	-3.869
Baten	6.350	1.802	2.336	6.998	4.663
Totaal programma	-5.671	-3.869	-4.804	-4.010	794

Bedragen x € 1.000					
Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Rekening
Lasten					
Bestuur	-1.669	-1.271	-1.258	-1.737	-479
Burgerzaken	-1.326	-749	-759	-798	-40
Economische havens en waterwegen	-3	-3	-3	-3	0
Openbaar vervoer	-100	-64	-78	-107	-29
Economische ontwikkeling	-173	-37	-140	-143	-4
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-124	0	6	-386	-392
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-48	-44	-84	-95	-11

Economische promotie	-357	-269	-449	-324	125
Musea	-48	-44	-723	-205	518
Arbeidsparticipatie	-1.826	-1.583	-1.621	-1.416	205
Ruimtelijke ordening	-607	-371	-371	-472	-101
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	-4.312	-36	-49	-3.604	-3.555
Wonen en bouwen	-1.428	-1.202	-1.610	-1.718	-108
Totaal Lasten	-12.022	-5.671	-7.139	-11.008	-3.869
Baten					
Bestuur	53	0	122	122	0
Burgerzaken	693	793	793	761	-32
Economische havens en waterwegen	11	10	10	11	1
Openbaar vervoer	13	12	12	11	-1
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	118	0	-6	479	485
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	30	34	65	59	-6
Economische promotie	306	253	294	315	21
Arbeidsparticipatie	254	24	96	82	-15
Ruimtelijke ordening	60	48	48	17	-31
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	4.345	250	244	4.365	4.121
Wonen en bouwen	467	378	657	776	119
Totaal Baten	6.350	1.802	2.336	6.998	4.663
Totaal programma	-5.671	-3.869	-4.804	-4.010	794

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Vershil Begroting Rekening
Lasten					
Bestuursorganen/Gem.raad	-874	-423	-423	-720	-297
Bestuursorganen/Raadsonderst.	-195	-175	-192	-363	-170
Bestuursorganen/Rekenkamerfunctie	-3	-16	-16	-7	9
Bestuursorganen/B&W	-460	-489	-492	-497	-5
Best.samenwerking/Samenw.verbanden	-137	-167	-135	-151	-16
Burgerzaken/GBA	-617	-363	-363	-390	-27
Burgerzaken/Persoonsdocumentatie	-509	-281	-281	-297	-16
Burgerzaken/Natural.en naamswijz.	-20	-20	-20	-13	7
Burgerzaken/Burgerlijke stand	-100	-29	-29	-32	-3
Burgerzaken/Huisn.&straatnaamgev.	-16	-11	-11	-8	3
Burgerzaken/Verkiezingen	-65	-45	-55	-58	-3
Econom.havens&waterwegen/Loswal	-3	-3	-3	-3	0
Openbaar vervoer/Beheer	-77	-42	-43	-57	-15
Openbaar vervoer/Veerdiensten	-23	-22	-22	-22	0
Doelgroepen vervoer	0	0	-13	-27	-14
Economische ontwikkeling/Algemeen	-173	-37	-140	-143	-4
Fys.bedr.infr.str./Algemeen	-7	0	0	0	0
Bedrijventerrein Mies Groesbeek	-117	0	-43	-374	-331

Bedrijventerrein Lieskes Wengs Leuth	-1	0	0	-6	-6
Bedrijventerrein Bouwkamp Ooij	0	0	49	-6	-55
Bedr.loket en bedrijfsreg./Beheer	0	-17	-57	-52	5
Markten/Beheer	-48	-27	-27	-43	-16
Economische promotie/Beheer	0	-17	-17	-18	-1
Toerisme/Beleid & uitvoering	-357	-253	-433	-307	126
Musea/Musea	-48	-44	-723	-205	518
Arbeidsparticipatie/Algemeen	-451	-62	-52	-63	-10
Arbeidsparticipatie/Re-integratie	-1.174	-1.251	-1.114	-1.070	43
Arbeidsparticipatie/Inburgering	-201	-270	-455	-283	172
RO/Bestemmingsplannen	-467	-296	-296	-404	-108
Ruimtelijke ordening/Projecten	-53	-65	-65	-68	-3
Ruimtelijke ordening/Planschade	-88	-10	-10	0	10
Grondexploitatie/Algemeen	-223	-2	-170	-669	-499
Grondexploitatie/Centrum Groesbeek	-3.537	-34	130	-1.642	-1.772
Grondexploitatie/Ooijse Graaf	-50	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.Drulse Beek	-277	0	63	-1.156	-1.219
Grondexploitatie/Morgenbad	-163	0	0	-74	-74
Grondexploitatie/P.v.Tielstraat	0	0	0	-3	-3
Grondexploitatie/Hogeweg/Bremstr	-55	0	0	0	0

Grondexploitatie/locatie Hofei	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.H#senhoff	-1	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.Dekkerswald	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.Hubertushof	0	0	-10	2	13
Grondexploitatie/J.Arntzstr.K'dom	0	0	-62	-61	0
Grondexploitatie/cpl.Algemeen	-6	0	0	0	0
Bouwvergunningen/Algemeen	-1.089	-1.031	-1.440	-1.445	-5
Bouwvergunningen/Leges	-1	-1	-1	0	1
Woningbouw/Algemeen	-290	-141	-141	-171	-31
Stedelijke vernieuwing/Algemeen	-47	-29	-29	-102	-73

Totaal Lasten	-12.022	-5.671	-7.139	-11.008	-3.869
----------------------	----------------	---------------	---------------	----------------	---------------

Baten

Bestuursorganen/Gem.raad	0	0	0	0	0
Best.samenwerking/Samenw.verbanden	53	0	122	122	0
Burgerzaken/GBA	42	44	44	35	-8
Burgerzaken/Persoonsdocumentatie	565	649	649	633	-15
Burgerzaken/Natural.en naamswijz.	13	28	28	19	-9
Burgerzaken/Burgerlijke stand	74	72	72	73	0
Econom.havens&waterwegen/Loswal	11	10	10	11	1
Openbaar vervoer/Beheer	1	0	0	0	0
Openbaar vervoer/Veerdiensten	12	12	12	11	-1

Economische ontwikkeling/Algemeen	0	0	0	0	0
Fys.bedr.infr.str./Algemeen	1	0	0	0	0
Bedrijventerrein Mies Groesbeek	117	0	43	435	392
Bedrijventerrein Lieskes Wengs Leuth	0	0	0	6	6
Bedrijventerrein Bouwkamp Ooij	0	0	-49	38	87
Bedr.loket en bedrijfsreg./Beheer	0	0	31	31	0
Markten/Beheer	30	34	34	29	-5
Toerisme/Beleid & uitvoering	306	253	294	315	21
Arbeidsparticipatie/Algemeen	66	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie/Re-integratie	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie/Inburgering	188	24	96	82	-15
Ruimtelijke ordening/Projecten	60	45	45	17	-28
Ruimtelijke ordening/Planschade	0	3	3	0	-3
Grondexploitatie/Algemeen	267	250	160	160	0
Grondexploitatie/Centrum Groesbeek	3.537	0	-163	1.642	1.805
Grondexploitatie/Ooijse Graaf	23	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.Drulse Beek	277	0	-63	2.072	2.135
Grondexploitatie/Morgenbad	163	0	0	75	75
Grondexploitatie/P.v.Tielstraat	0	0	0	103	103
Grondexploitatie/Hogeweg/Bremstr	61	0	0	0	0

Grondexploitatie/locatie Hofei	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.H#senhoff	16	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.Hubertushof	0	0	310	310	0
Grondexploitatie/J.Arntzstr.K'dom	0	0	0	2	2
Grondexploitatie/Bdr.terr.Mies	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.Bouwkamp Ooij	0	0	0	0	0
Bouwvergunningen/Algemeen	21	6	6	-36	-42
Bouwvergunningen/Leges	445	372	651	736	85
Woningbouw/Algemeen	2	1	1	1	0
Stedelijke vernieuwing/Algemeen	0	0	0	76	76
Totaal Baten	6.350	1.802	2.336	6.998	4.663
Totaal programma	-5.671	-3.869	-4.804	-4.010	794

Hieronder staat de toelichting op de verschillen tussen begroting en jaarrekening 2017 (- = nadelig).

		<i>Bedragen x €1.000</i>	
Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Bestuur	- Hogere dotatie aan de voorziening pensioenverplichtingen voormalige wethouders. De actualisatie wordt jaarlijks achteraf herrekend.	-285	I
	- Dit betreft de bijdrage aan het herindelingskrediet. Aangezien de bijdrage wordt gedekt uit de reserves, staat er een zelfde voordeel tegenover bij programma Ons Geld.	-177	I
Burgerzaken	- De leges en afdrachten voor rijbewijzen, paspoorten en NIK's leiden tot een nadeel van € 32.000. Dit wordt met name veroorzaakt doordat er bij de begroting gerekend wordt met vooraf ingeschatte aantallen.	-32	I
Openbaar vervoer	- In 2017 is noodgedwongen een aantal abri's vervangen na schade door aanrijding en vandalisme (-€ 13.000). Daarnaast waren de kosten doelgroepenvervoer € 14.000 hoger.	-27	I

Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- Er waren diverse mutaties in de grondexploitaties van de Bedrijventerreinen, waarbij bij een aantal complexen tussentijds winst is genomen. Dit is vanaf 2016 verplicht volgens het BBV.	87	I
Toerisme	- Een aantal projecten is gestart in 2017 en loopt door in 2018. Voor de Communicatiecampagne Berg en Dal stellen we voor het budget naar 2018 over te hevelen.	78	I
	- Het project toeristische bebording is gestart, maar nog niet afgerond. We stellen voor het bedrag over te hevelen naar 2018. Dat geldt ook voor het project wandelpadennetwerk. Dit is bij de Najaarsnota 2017 reeds gemeld (€ 40.000).	54	I
	- Toewijzing aanjaaggeld, bijdrage project Zorgeloos op vakantie.	15	I
Musea	- Bij de jaarrekening 2016 is € 590.000 voor het Bevrijdingsmuseum overgeheveld naar 2017. Dit bedrag is niet volledig besteed en het voorstel is om het restant bedrag van € 517.715 over te hevelen naar 2018. Op programma Ons Geld vindt hierdoor een lagere aanwending van de algemene reserve plaats.	518	I/RES
Arbeidsparticipatie	- Van het rijk is geld ontvangen in verband met de verhoogde asielinstroom. Dit geld wordt ingezet voor diverse projecten. Een deel hiervan, namelijk € 169.000, zal in 2018 worden besteed. We stellen voor om dit over te hevelen naar 2018. Daarnaast is € 30.000 minder besteed aan de inhuur voor activering van de participatieklanten in de vorm van een vrijwillige tegenprestatie.	199	I/R
Ruimtelijke ordening	- Deze pm raming is afhankelijk van projecten die worden gestart. Dat is in 2017 achter gebleven bij de verwachting.	-28	I
Grondexploitatie	- Er waren diverse mutaties in de grondexploitaties; een aantal complexen is afgesloten en er is (tussentijds) winst genomen. Dit is vanaf 2016 verplicht volgens het BBV. Tenslotte zijn er kosten voor het SEV-project verantwoord op dit taakveld. Hier staat een bijdrage uit de reserve tegenover.	619	I/RES
Bouwvergunningen	- De inzet van de ODRN is hoger uitgevallen (-€ 12.000). Deze kosten worden verdeeld over de taakvelden Milieu en Wonen en bouwen. Hier staat een hogere inkomst tegenover van de bouwleges.	-12	I
	- In 2017 waren er meer inkomsten van bouwleges. Hier staat een hogere uitgave tegenover op de taakvelden Milieu en Wonen en Bouwen voor de inzet van de ODRN.	86	I
	- Een tweetal dwangsommen zijn overgeboekt naar de voorziening dubieuze debiteuren. Dit zijn dwangsommen die in 2015 en 2016 zijn opgelegd.	-40	I

Woningbouw	- Dit betreft een exploitatiebijdrage aan SEV-Imagocampagne en SEV-Stimulering woningmarkt. Hier staat een bijdrage uit de reserve lopende projecten tegenover op het programma Ons Geld.	-17	I
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	-227	I
Diverse verschillen	-	-17	I
Totaal Programma 3		794	

Relevante beleidskaders

Wet gemeenschappelijke regelingen

De re-integratieverordening MGR

Re-integratieverordening-rijk-van-nijmegen

Nadere-regels-en-beleidsregels-re-integratieverordening-participatiewet-mgr-rijk-van-nijmegen

De financiële verordening MGR

Inkoopbeleid MGR

Het Werkbedrijf

Inrichtingsplan-module-werkbedrijf

Werkzoekenden

Werkzoekenden/veelgestelde-vragen

Sociaal Maatschappelijke Visie 2015

Sterke werkwoorden

Werk is de uitkomst

Visie document Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek

Strategische visie Groesbeek 2015

Structuurvisie Groesbeek

Structuurvisie Millingen aan de Rijn

Structuurvisie Ubbergen

Economische Visie Hier wordt gewerkt

Kadernota Toerisme Van trots naar topbestemming

Integraal toezicht en handhavingsbeleid

Notitie grondexploitatie van de commissie BBV

Strategische agenda 2020 Euregio

Verbonden partijen

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Visie

De vervoersorganisatie brengt de belangen van de deelnemers samen op het gebied van aanvullend vervoer. Samen werken we aan het tot stand brengen, ontwikkelen en in stand houden van een kwalitatief hoogwaardig, herkenbaar, efficiënt en eenvoudig te gebruiken vervoersysteem. Het houdt rekening met de mogelijkheden van de reizigers en hun sociale netwerk. En het bedient ook het buitengebied en de kleine kernen, met optimale aansluiting op het reguliere openbaar vervoer.

Euregio (Rhein-Waal)

Visie

De Euregio Rijn-Waal geldt als pleitbezorger voor de gehele grensregio. Wij zetten ons bij Nederlandse, Duitse en Europese instellingen en organen in voor de belangen van de grensregio, om de grensoverschrijdende toegankelijkheid van het bestaande aanbod duurzaam te verbeteren. De belangenbehartiging vindt plaats op alle maatschappelijk relevante gebieden, van economie en infrastructuur tot onderwijs en cultuur. Daarnaast biedt de Euregio Rijn-Waal ook een platform voor diverse doelgroepen in de regio. Enkele voorbeelden zijn het Euregionale Forum voor Grensoverschrijdende Gezondheidszorg en de Ronde Tafel Openbare Orde en Veiligheid. Ook faciliteert de Euregio Rijn-Waal desgewenst grensoverschrijdende ad-hoc werkgroepen rondom diverse actuele thema's.

Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem Nijmegen

Visie

De Regio Arnhem Nijmegen is een regionaal samenwerkingsverband tussen 18 gemeenten gericht op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen, in nationaal en internationaal perspectief. De Regio Arnhem Nijmegen is een platform van overleg en afstemming, gericht op de thema's Duurzaamheid, Economie, Wonen en Mobiliteit.

Grenzland Draisine GMBH

Visie

Het exploiteren van het spoortracé Groesbeek-Kranenburg-Kleve.

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling

Visie

In het koersdocument "In een goede relatie geef je elkaar de ruimte" staat een aantal principes gedefinieerd voor regionale samenwerking. Principes die tot stand zijn gekomen na een traject van ruim 2 jaar met raden en colleges: 1. Samenwerking haalt het maximale uit de uitvoering. 2. Samenwerking laat beleid een lokale aangelegenheid. 3. Samenwerking levert geen bestuurlijke drukte op. 4. Samenwerking gaat uit van ontkokering en integraliteit. Het werkbedrijf en ICT Rijk van Nijmegen staan als modules van de MGR voor de uitdaging vorm te geven aan de eerste twee principes. Het is aan de MGR om invulling te geven aan de laatste twee principes. Dit wordt onder meer gedaan door de platformfunctie, waarmee gesprekken op het niveau van het Rijk van Nijmegen over thema's die meerdere gemeenten aangaan gefaciliteerd kunnen worden. Ook de overige ondersteuning van het bestuur, breder dan alleen voor wat betreft de invulling van de platformfunctie, valt onder dit kopje. Hiermee is er aansluiting bij de praktijk, waarin dit ook geen gescheiden taken en werkzaamheden betreft.

Omgevingsdienst Rijk van Nijmegen

Visie

De opgedragen taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving zodanig uitvoeren dat deze dienstbaar zijn aan veilige fysieke leefomgeving. Hierbij vindt de uitvoering plaats op kwalitatief goed niveau, efficiënt en met het oog voor de klant. Extra aandacht wordt hierbij gegeven aan de risicovolle (bedrijfs)activiteiten in het kader van het toezicht op risicobedrijven en de vergunningverlening bij complexe bedrijven.

Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen

Visie

De vrijetijdseconomie vormt een belangrijk onderdeel van de economie in de regio Arnhem Nijmegen. Het streven naar economische groei binnen recreatie en toerisme zorgt voor meer bestedingen en werkgelegenheid. Hierdoor ontstaat een kwalitatief goed verblijfsklimaat. Een klimaat dat uitnodigt om te bezoeken, in te wonen en in te werken. RBT KAN heeft de ambitie een belangrijke partner te zijn in deze regionale ontwikkelingen.

Ons geld

In dit programma staat:

- waar ons geld vandaan komt: overzicht van de algemene dekkingsmiddelen (inclusief treasury en reserves);
- hoeveel vennootschapsbelasting we moeten te betalen;
- hoe we het bedrag we voor dingen hebben besteed, die we niet hadden kunnen voorzien.

Algemeen

Wij willen een financieel gezonde gemeente zijn voor nu en in de toekomst. Dit betekent dat wij een verantwoord financieel beleid voeren met sluitende begrotingen. Daarbinnen maken we ruimte voor noodzakelijke en gewenste veranderingen van beleid en het opvangen van onvoorziene omstandigheden. Wij maken steeds de afweging tussen onze bestuurlijke ambities en de daarvoor beschikbare middelen.

Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen

Volgens artikel 8 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) bevat het overzicht algemene dekkingsmiddelen ten minste:

- lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is;
- algemene uitkeringen;
- dividend;
- saldo van de financieringsfunctie;
- overige algemene dekkingsmiddelen.

Hieronder treft u een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen met een toelichting per onderdeel.

bedragen x € 1.000					
Omschrijving	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Realisatie 2017
Lokale heffingen					
- OZB	4.988	5.076	5.076	5.023	-53
- Toeristenbelasting*	248	235	276	276	0
- Baatbelasting	1	1	1	1	0
- Forensenbelasting*	12	13	13	19	6
- Uitvoeringskosten*	-384	-398	-398	-436	-38
Totaal lokale heffingen	4.865	4.927	4.968	4.884	-84
Algemene uitkering					
- uitkering	49.564	48.232	48.595	48.908	313
- uitvoeringskosten	-10	-13	-13	-15	-1
Totaal algemene uitkering	49.553	48.219	48.582	48.894	312
Dividend					
- opbrengsten	162	178	213	213	0
- kosten	-9	-5	-5	-5	0

Totaal dividend	153	173	208	209	0
------------------------	------------	------------	------------	------------	----------

Saldo financieringsfunctie	756	534	625	666	41
-----------------------------------	------------	------------	------------	------------	-----------

Overige dekkingsmiddelen

- Post onvoorzien	0	-11	0	0	0
- Stelposten / diversen	0	-400	-31	0	31
- Saldo kapitaallasten	1.249	247	205	122	-83
- Diversen	37	0	0	0	0
	1.287	-165	174	122	-52

Totaal algemene dekkingsmiddelen	56.614	53.689	54.557	54.774	218
---	---------------	---------------	---------------	---------------	------------

Mutaties op reserves

- toevoeging aan	-6.825	-2.235	-5.131	-6.167	-1.036
- onttrekking aan	6.732	1.714	5.184	5.278	95
Totaal reserves	-93	-521	53	-889	-942

Batig resultaat	893	0	664	1.222	559
------------------------	------------	----------	------------	--------------	------------

* De toeristenbelasting en forensenbelasting met de daarbij horende uitvoeringskosten zijn vermeld bij programma 3 Onze gemeente. Dit is verplicht op grond van het BBV.

a. Lokale heffingen

Onder de lokale heffingen verstaan we de Onroerende zaakbelastingen, Toeristenbelasting, Forensenbelasting en de Baatbelasting. Voor een verdere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf 'Lokale heffingen'.

De uitvoeringskosten zijn in het overzicht apart zichtbaar gemaakt. Dit om de ontwikkeling van de opbrengsten goed zichtbaar te maken.

b. Algemene uitkeringen

De belangrijkste inkomstenbron van de gemeente is de uitkering die wij ontvangen uit het Gemeentefonds. De algemene uitkering is berekend op basis van de meest actuele gegevens over onze gemeente, zoals aantallen inwoners, uitkeringsgerechtigden enzovoort. Daarnaast zijn in 2017 afrekeningen over oude jaren verantwoord. De raming is gebaseerd op de septembercirculaire 2017. Het voordelige verschil van € 313.000 ten opzichte van de actuele begroting is als volgt te verklaren:

a. afrekening oude jaren	€ 90.000
b. aanpassing 2017 (inclusief BTW-afrekening VNG)	€ 208.000
c. compensatie BTW projecten gemeentefonds	€ 15.000
Totaal verschil begroting-rekening	€ 313.000

c. Dividend

Het verantwoorde bedrag van ruim € 213.000 betreft de dividenduitkering over 2016 van de BNG (€ 169.000) en Vitens (€ 44.000).

d. Saldo financieringsfunctie

In de regelgeving is het saldo van de financieringsfunctie apart vermeld als onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen.

Onder dit saldo wordt verstaan: het saldo van de kosten en opbrengsten die samenhangen met het uitzetten en opnemen van geld, en de renteopbrengsten van de eigen financieringsmiddelen. De eigen financieringsmiddelen zijn de reserves en voorzieningen. Het saldo bedroeg in 2017: € 666.000.

e. Overige algemene dekkingsmiddelen

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de vennootschapsbelastingplicht (VPB-plicht) voor publieke organisaties (zoals de gemeenten) ingevoerd. Dit betekent dat de gemeente belasting moet afdragen over de winst die met "commerciële activiteiten" wordt gemaakt. Met commerciële activiteiten worden in dit verband activiteiten bedoeld, die zowel door de gemeente als door ondernemers (kunnen) worden verricht. Te denken valt hierbij aan de grondexploitatie. Over 2017 hoeven wij geen vennootschapsbelasting te betalen.

Onvoorzien/ stelposten

In de begroting 2017 hadden we een stelpost opgenomen voor nieuw beleid van € 400.000. Daarnaast was er € 11.000 beschikbaar voor onvoorzien uitgaven. Hieronder vindt u een overzicht van de inzet van de stelpost en de post onvoorzien.

		Bedragen x €1.000
Begrotingswijziging	Toelichting	Bedrag
<u>Stelpost nieuw beleid</u>		
Primaire begroting	Beginstand van de stelpost nieuw beleid	-400
3e/5e wijz 2017	Vaststelling Economische visie Berg en Dal 2017-2021	100
6e wijz 2017	Vaststelling Kadernota Toerisme "Van trots naar topbestemming"	100
10e wijz 2017	Herinrichting Dorpsweide Groesbeek	55
12e wijz 2017	Vaststelling Energievisie gemeente Berg en Dal 2017-2020	100
17e wijz 2017/ NJN	Subsidie Maddogs	14
Eindstand stelpost nieuw beleid		-31
<u>Post onvoorzien</u>		
Primaire begroting	Beginstand van de stelpost onvoorzien	-11
6e wijz 2017	Vaststelling Kadernota Toerisme "Van trots naar topbestemming"	10
11e wijz 2017/ VJN	Subsidie collectieve preventie GGz	1
Eindstand stelpost onvoorzien		0

Beleidsindicatoren

De gegevens van de beleidsindicatoren komen van de website Waar staat je gemeente.nl. De cijfers kunnen ieder moment wijzigen. Wij hebben in deze jaarrekening de cijfers per 12 maart 2018 opgenomen.

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
<u>Gemiddelde WOZ waarde woningen</u>			
Gemeente		219	218
Provincie			218
Nederland		219	216

Eenheid: Duizend euro

Bron: CBS

Toelichting:

<u>Woonlasten eenpersoonshuishouden</u>	
Gemeente	491
Provincie	644
Nederland	644

Eenheid: In Euro's

Bron: COELO

Toelichting: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten

<u>Woonlasten meerpersoonshuishouden</u>	
Gemeente	695
Provincie	727
Nederland	723

Eenheid: In Euro's

Bron: COELO

Toelichting: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Rekening
Lasten	-13.175	-8.079	-10.562	-11.705	-1.143
Baten	68.338	61.143	64.246	64.067	-178
Totaal programma	55.162	53.064	53.684	52.362	-1.321

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Rekening
Lasten					
Treasury	-5.957	-5.119	-5.018	-5.085	-67
OZB woningen	-345	-252	-252	-280	-27
OZB niet-woningen	0	-117	-117	-124	-7
Belastingen overig	0	0	0	-35	-35
Algem. uitk. en ov. uitk. gem.fonds	-10	-13	-13	-15	-1
Overige baten en lasten	-37	-343	-31	0	31
Mutaties reserves	-6.825	-2.235	-5.131	-6.167	-1.036
Totaal Lasten	-13.175	-8.079	-10.562	-11.705	-1.143

Baten					
Treasury	7.953	6.122	6.057	6.082	25
OZB woningen	3.322	3.406	3.406	3.357	-49
OZB niet-woningen	1.659	1.668	1.668	1.663	-5
Belastingen overig	1	1	1	1	0
Algem. uitk. en ov. uitk. gem.fonds	49.564	48.232	48.595	48.908	313

Mutaties reserves	6.732	1.714	5.184	5.278	95
Resultaat rekening van baten en lasten	-893	0	-664	-1.222	-559
Totaal Baten	68.338	61.143	64.246	64.067	-178
Totaal programma	55.162	53.064	53.684	52.362	-1.321

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Rekening
Lasten					
Treasury/Langlopende leningen	-1.098	-919	-919	-909	9
Treasury/Kortlopende leningen	-1	-20	-10	-1	9
Treasury/Beleggingen	-9	-5	-5	-5	0
Treasury/Kapitaallasten	-4.849	-4.176	-4.085	-4.171	-86
OZB woningen/Belasting	-345	-252	-252	-280	-27
OZB niet-woningen/Belasting	0	-117	-117	-124	-7
Overige bel./Baatbelasting	0	0	0	-35	-35
Uitk.gemeentefonds/Algemeen	-10	-13	-13	-15	-1
Overige baten en lasten/Alg.	-37	-343	-31	0	31
Mutaties reserves/Algemeen	-6.825	-2.235	-5.131	-6.167	-1.036
Totaal Lasten	-13.175	-8.079	-10.562	-11.705	-1.143
Baten					
Treasury/Langlopende leningen	2.246	1.294	381	360	-21
Treasury/Kortlopende leningen	21	10	35	33	-2
Treasury/Beleggingen	162	178	213	213	0

Treasury/Kapitaallasten	5.524	4.640	5.428	5.476	48
OZB woningen/Belasting	3.322	3.406	3.406	3.357	-49
OZB niet-woningen/Belasting	1.659	1.668	1.668	1.663	-5
Overige bel./Baatbelasting	1	1	1	1	0
Uitk.gemeentefonds/Algemeen	49.564	48.232	48.595	48.908	313
Mutaties reserves/Algemeen	6.732	1.714	5.184	5.278	95
Resultaat baten en lasten/Alg.	-893	0	-664	-1.222	-559
Totaal Baten	68.338	61.143	64.246	64.067	-178
Totaal programma	55.162	53.064	53.684	52.362	-1.321

Hieronder staat de toelichting op de verschillen tussen begroting en jaarrekening 2017 (- = nadelig).

		<i>Bedragen x €1.000</i>	
Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Treasury	- Door lagere hypotheekschulden en een lagere boekwaarde van de grondexploitatie is een lagere renteopbrengst gerealiseerd.	-42	I
OZB	- De opbrengst OZB is € 53.000 lager dan begroot.	-53	I
Belastingen overig	- Dotatie aan de nieuwe voorziening dubieuze belastingdebiteuren	-35	I
Uitkering gemeentefonds	- De afrekening over de jaren 2015/2016 bedraagt € 90.000 en de aanpassing 2017 € 208.000. Beide bedragen waren niet geraamd.	298	I
Overige baten en lasten	- Stelpost nieuw beleid is niet helemaal ingezet in 2017	31	I
Mutaties reserves	- Zie de toelichting op de verschillen in de reserves	-942	I
Diverse verschillen	- Afrekening bijdrage Munitax over 2016	-39	I
	Compensatie BTW projecten Gemeentefonds	15	I
Afrondingsverschillen		4	
Totaal Ons Geld		-763	

Hieronder staat de toelichting op de verschillen op de reserves tussen begroting en jaarrekening 2017 (- = nadelig).

Bedragen x €1.000			
Naam reserve	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Algemene reserve	De lagere onttrekking uit de reserve is veroorzaakt door lagere lasten op diverse producten. Dit betreft Plan van aanpak accommodatiebeleid (- € 31.000, programma 2), Verduurzaming schoolgebouwen en MFA's (- € 46.000, programma 1), Project Gezond in de Stad - (€ 27.000), lagere bijdrage frictiekosten (- € 44.000), hogere dotatie toevoeging rente - (€ 13.000), en overschot reserve MUG-herindeling (- € 26.000) .	-187	I
Reserve Jeugd & Wmo	Lagere onttrekking uit de reserve Jeugd & Wmo, omdat het tekort op Sociaal domein lager is dan we verwacht hadden.	-85	I
Reserve opleidingen personeel	Het tekort opleidingsbudget 2017 (dit staat op de kostenplaats Bedrijfsvoering) van € 9.955 is onttrokken aan de reserve opleidingen personeel.	10	I
Reserve Lopende projecten	Dit verschil is veroorzaakt door diverse mutaties. Zo is er sprake van een lagere onttrekking door lagere lasten op diverse producten/projecten. Dit betreft toeristische bebording - (€ 40.000) en inrichting Wmo-ruimtes (- € 42.000). Daarnaast zijn er ook onttrekkingen gedaan in verband met de lasten of het afronden van projecten. Dit betreft herindeling MUG (€ 204.000), project Heerbaan/Kastanjeplein (€ 128.000), herstel Filosofenbeek Beek (€ 10.000), rotonde Zevenheuvelenweg (€ 132.000), centrum Beek (€ 21.000), centrumontwikkeling vm. Millingen aan de Rijn (€ 241.000) en SEV (€ 273.000). Ook is de restant subsidie voor het Bevrijdingsmuseum overgeheveld van de algemene reserve naar de reserve lopende projecten - (€ 518.000). Daarnaast is voor een aantal budgetten bij de Najaarsnota 2017 aangegeven dat deze gestort worden in de reserve lopende projecten, omdat de betreffende projecten niet zijn afgerond in 2017. Per saldo gaat het om een bedrag van € 472.600 voor kosten verhoogde instroom asielzoekers (€ 175.000), kindpakket bijzondere bijstand (€ 118.000), wandelpadennetwerk (€ 9.600), Kadernota Toerisme (€ 65.000), duurzaamheid/energievisie (€ 60.000) en onderhoud zwembad de Lubert (€ 45.000).	-63	I
Reserve rekeningresultaten	Er was geen onttrekking nodig als gevolg van het positieve saldo.	-628	I

Reserve exploitatietekort Den Ienloop	Bijdrage uit reserve ter dekking van het exploitatietekort Den Ienloop.	56	I
Reserve ODRN	De hogere bijdrage aan de ODRN en de hogere opbrengst van de bouwleges resulteren per saldo in een lager bedrag dat we uit de reserve halen. Dit betekent een nadeel op deze post.	-40	I
Reserve Groenblauwe diensten	De toevoeging aan deze reserve is hoger dan geraamd, maar ook de onttrekking uit deze reserve is lager dan geraamd.	-4	I
Reserve Natuur en landschap	Betreft dotatie aan de reserve Natuur en landschap in plaats van een onttrekking	-42	I
Reserve Parkeergarage	Er was een bijdrage parkeergarage geraamd van € 81.000, dit was werkelijk € 126.000.	45	I
Afrondingsverschillen		-4	I
Saldo		-942	

Relevante beleidskaders

BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten)

Notitie rente van de commissie BBV

Notitie overhead van de commissie BBV

Notitie riolering van de commissie BBV

Notitie waardering vastgoed van de commissie BBV

Financiële verordening Berg en Dal 2017 (art. 212 GW)

Controleverordening Groesbeek 2015 (art. 213 GW)

Belastingverordeningen gemeente Berg en Dal

Budgethoudersregeling Groesbeek 2015

Nota inkoopbeleid Berg en Dal 2016

Financieringsstatuut

Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing Groesbeek 2015

Financiële verhoudingswet

Verbonden partijen

Bank Nederlandse gemeenten

Visie

De primaire doelstelling van de BNG is uitoefening van het bankbedrijf voor overheden. Missie en strategie hierbij zijn: -behoud van een substantieel marktaandeel in de Nederlandse (semi)publieke sector; -behalen van een redelijk rendement voor aandeelhouders; -behoud van een excellente kredietwaardigheid.

Munitax Gemeentelijk belastingkantoor

Visie

Munitax staat voor kwaliteit en efficiënt werken. Dit merken de deelnemende gemeenten en hun inwoners. We zijn continu bezig met het optimaliseren van onze dienstverlening. Verbetering van (interne) processen, digitalisering en het uitbreiden en delen van onze kennis zijn daarbij essentieel. We zijn transparant naar de inwoners, bedrijven en deelnemende gemeenten. Informeel contact is daarbij erg belangrijk voor ons. Daarom moedigen we persoonlijk, telefonisch contact aan. Want een eenvoudig telefoontje met een van onze specialisten kan veel verhelderen.

Overhead

Vanaf 2017 moeten we de overheadkosten apart in de begroting en jaarrekening verwerken. Het gaat hier om kosten die te maken hebben met de ondersteuning van de organisatie.

Algemeen

Vanaf 2017 moeten we de overheadkosten apart in de begroting en jaarrekening verwerken. Deze verandering staat in de vernieuwing van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten). Hieronder lees je meer over de verandering en wat overhead is.

Wat is overhead?

De commissie BBV legt de overhead uit als alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Het primaire proces zijn de kerntaken van de gemeente. Dit zijn de producten en diensten waar de inwoner mee geholpen wordt. Alle kosten die gemaakt worden bij de sturing en ondersteuning hiervan zijn dus overheadkosten.

Wat is er veranderd?

In de oude situatie werden de overheadkosten verzameld op de kostenverdeelstaat. De kosten werden daarna verdeeld over de verschillende programma's. Hierdoor waren de overheadkosten niet apart zichtbaar.

In de nieuwe situatie worden de kosten zoveel mogelijk verzameld op het programma waar ze bij horen. De overheadkosten worden niet meer verdeeld over de programma's. Deze kosten worden verzameld op een apart overzicht overhead en zijn daarmee beter zichtbaar.

Welke Indeling?

In de regelgeving is de overhead verdeeld in vier hoofdgroepen.

1. Loonkosten overhead

Het gaat hier om de loonkosten van:

- a. Leidinggevenden in het primaire proces
- b. Financiën, toezicht en controle
- c. P&O
- d. Inkoopfunctie
- e. Communicatiefunctie
- f. Juridische zaken
- g. Bestuurszaken en bestuursondersteuning
- h. Informatievoorziening en automatisering
- i. Documentaire informatie voorziening (DIV) / informatiebeheer
- j. Facilitaire Zaken en huisvesting
- k. Managementondersteuning in het primaire proces

2. ICT-kosten

Dit zijn bijvoorbeeld de computers, intranet, applicatiebeheer en de Windows software.

3. Huisvestingskosten

De onderhoudskosten en kapitaallasten (rente en afschrijving) van bijvoorbeeld het gemeentehuis horen hier ook bij.

4. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering

Het gaat hier om uitbesteding van reguliere overheadtaken (bijv. schoonmaak) of inhuur van overheadpersoneel.

Overhead in cijfers

Hieronder staat een overzicht van de overheadkosten in 2017.

Bedragen x € 1.000		
Overhead	Begroting 2017	Rekening 2017
1. Loonkosten overhead	-5.573	-5.576
2. ICT-kosten	-1.923	-1.901
3. Huisvestingskosten	-562	-535
4. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	-172	-83
Totaal	-8.230	-8.095
Toerekening aan projecten/grondexploitatie	734	262
Overhead ten laste van exploitatie	-7.496	-7.833

De indeling van bovenstaande tabel is nieuw en is hierdoor dan ook niet goed vergelijkbaar met voorgaande jaren.

ad 1 Loonkosten overhead

In deze raming zijn naast de directe loonkosten ook opgenomen:

- de kosten van participatiebanen;
- diverse kosten, waaronder opleidingen, abonnementen, vakliteratuur en lidmaatschappen.

ad 2 ICT-kosten

In deze raming zijn onder meer opgenomen:

- kosten van onderhoud software;
- leasekosten van de PC's;
- bijdrage aan de IRVN (ICT Rijk van Nijmegen).

ad 3 Huisvestingskosten

In deze raming zijn opgenomen:

- kosten gemeentehuis in Groesbeek;
- kosten voormalige gemeentehuis in Ubbergen.

ad 4 Uitbestedingskosten bedrijfsvoering

In deze raming zijn opgenomen:

- stelpost inhuur
- stelpost flexibele schil

Een stelpost is een raming/reservering voor uitgaven waarvan we nog niet weten waar die precies thuishoren. Een voorbeeld hiervan is de stelpost voor inhuur. Deze wordt ingezet als vervanging bij uitval van een zieke medewerker of bij het opvangen van werkzaamheden als er een vacature niet kan worden ingevuld. Bij de raming van zo'n stelpost inhuur weten wij wel vooraf dat, deze nodig is maar niet door welke afdelingen dit budget ingezet gaat worden. We kunnen daarom deze ramingen niet vooraf toerekenen aan de programma's. Dat is de reden dat deze meegenomen zijn in de overhead. In de loop van het jaar wordt duidelijk waar deze middelen worden ingezet.

Daarnaast is er een flexibele schil, dat zijn middelen (mensen en geld) die we vanuit de flexibele schil inzetten om goed in te kunnen spelen op externe ontwikkelingen.

Toerekening aan projecten/grondexploitatie

Een deel van de overheadkosten kan worden toegerekend aan de projecten/grondexploitatie. Deze overheadkosten drukken daardoor niet op het begrotingssaldo.

Onze organisatiekosten, waaronder de kosten van ons personeel, verdelen wij op basis van tijdbesteding. In het verleden werd deze tijdbesteding vooraf ingeschat en de werkelijke kosten werden achteraf op basis van tijdschrijven verdeeld.

Alle organisatiekosten werden op deze manier toegerekend aan de exploitatie of aan projecten. Bij toerekening aan de exploitatie werd het begrotingssaldo (overschot of tekort) beïnvloed. Bij toerekening aan projecten werden deze kosten onderdeel van de totale investering, en daardoor dus verdeeld over meerdere jaren.

Vanaf de begroting 2017 hebben we alle kosten van projecten als een investering gezien. Een deel van deze projectkosten valt in één jaar en kunnen we niet toerekenen aan een investering. Deze kosten kunnen we niet over meerdere jaren verdelen en komen dus in de exploitatie terecht. Dit moeten we corrigeren. Dit veroorzaakt een extra last in de exploitatie.

Dit heeft verder geen gevolgen voor de formatie. De medewerkers voeren nog steeds werkzaamheden aan projecten uit, alleen worden deze anders verantwoord.

Opslag overhead

Tot en met 2016 verdeelden wij de kosten van overhead via het integraal (all-in) uurtarief van onze medewerkers. Via dit uurtarief rekenden wij de kosten door aan de programma's. Vanaf 2017 mogen de overheadkosten niet meer worden verdeeld, maar moeten in de begroting apart zichtbaar gemaakt worden. Dat gebeurt in dit hoofdstuk. De kosten die we doorrekenen aan de programma's mogen alleen nog maar zogenaamde directe kosten zijn en dat is overhead niet.

Bij het berekenen van kostendekkendheid (bij tarieven) mag echter wel een opslag voor overhead worden meegenomen, zodat de kosten juist en volledig zijn. De kosten worden dan verhoogd met een percentage voor de overhead.

Bij de begroting is het opslagpercentage voor 2017 berekend op 122,37%. Volgens onze Financiële verordening berekenen we dit percentage niet opnieuw bij de jaarrekening.

Voor meer informatie over de organisatie en de bedrijfsvoering verwijzen wij je naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Beleidsindicatoren

De gegevens van de beleidsindicatoren komen van de website Waar staat je gemeente.nl. De cijfers kunnen ieder moment wijzigen. Wij hebben in deze jaarrekening de cijfers per 12 maart 2018 opgenomen.

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Formatie			
Gemeente			5,2
Provincie			
Nederland			

Eenheid: Fte per 1.000 inwoners

Bron: Eigen gegevens

Toelichting: Berekening: $182,26 \text{ fte} / (34.764 \text{ inwoners} / 1.000) = 5,2$. De formatie is het aantal werkplekken volgens het formatieplan.

Indicator	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
-----------	------------------	-------------------	------------------

Bezetting

Gemeente 5,0

Provincie

Nederland

Eenheid: Fte per 1.000 inwoners

Bron: Eigen gegevens

Toelichting: Berekening: $167,51 \text{ fte} / (34.764 \text{ inwoners} / 1.000) = 4,8$. De bezetting is de werkelijke invulling van de werkplekken.

Apparaatskosten

Gemeente 475

Provincie

Nederland

Eenheid: Kosten per inwoner

Bron: Eigen begroting

Toelichting: Berekening: $\text{€ } 16.504 \times 1.000 / 34.767 \text{ inwoners} = \text{€ } 475$. Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvesting-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.

Externe inhuur

Gemeente 9,5

Provincie

Nederland

Eenheid: Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen

Bron: Eigen begroting

Toelichting: Berekening: $\text{€ } 1.267 / (\text{€ } 11.968 + \text{€ } 1.267) \times 100\% = 9,5\%$.

Overhead

Gemeente 9,35

Provincie

Nederland

Eenheid: % van totale lasten

Bron: Eigen begroting

Toelichting: Berekening: $\text{€ } 8.128 / \text{€ } 86.937 \times 100\% = 9,35\%$. De totale lasten zijn alle lasten, exclusief de stortingen in reserves.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Rekening
Lasten	-1.513	-7.957	-7.956	-8.128	-172
Baten	19	0	0	217	217
Totaal programma	-1.494	-7.957	-7.956	-7.911	46

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Rekening
Lasten					
Overhead	-1.513	-7.957	-7.956	-8.128	-172
Totaal Lasten	-1.513	-7.957	-7.956	-8.128	-172
Baten					
Overhead	19	0	0	217	217
Totaal Baten	19	0	0	217	217
Totaal programma	-1.494	-7.957	-7.956	-7.911	46

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Primair	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting Rekening
Lasten					
Overhead/Algemeen	-1.513	-7.957	-7.956	-8.128	-172
Totaal Lasten	-1.513	-7.957	-7.956	-8.128	-172
Baten					
Overhead/Algemeen	19	0	0	217	217
Totaal Baten	19	0	0	217	217
Totaal programma	-1.494	-7.957	-7.956	-7.911	46

Hieronder staat de toelichting op de verschillen tussen begroting en jaarrekening 2017 (- = nadelig).

Bedragen x €1.000			
Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Overhead	- De advieskosten waren € 12.000 lager dan begroot, de projectkosten € 10.000.	22	I
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	452	I
	- overige doorbelastingen van de kostenverdeelstaat (= kosten organisatie) van € 36.000 nadelig; lagere doorbelasting naar projecten, dit leidt tot een nadeel van € 472.000. Het gaat hier om uren die geraamd waren op projecten, maar die ten laste van de reguliere exploitatie komen.	-508	I
Overige verschillen	- BTW-teruggaaf oude jaren 2012 t/m 2016	142	I
	- Dotatie voorziening voormalig personeel	-138	I
	- Vrijval voorziening verlofuren personeel	74	I
Diverse verschillen	-	2	I
Totaal Overhead		46	

Relevante beleidskaders

BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten)

Notitie overhead van de commissie BBV

Verbonden partijen

Visie

Paragrafen

Lokale heffingen

Deze paragraaf gaat over de belastingen en heffingen die een gemeente mag innen. We gaan in op de volgende onderdelen:

- de verwachte en gerealiseerde belastinginkomsten
- het beleid over de lokale heffingen
- een overzicht van de diverse heffingen
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid
- een aanduiding van de lokale lastendruk

De gemeente mag een aantal belastingen en heffingen innen. Deze gemeentelijke belastingen en heffingen maken voor ongeveer 16% deel uit van de gemeentelijke inkomsten. We maken in het gemeentelijk belastinggebied onderscheid tussen:

- belastingen, dit zijn onder andere de onroerende-zaakbelastingen (OZB), toeristenbelasting en forensenbelasting: de opbrengst hiervan is niet gekoppeld aan bepaalde diensten die wij aanbieden.
- bestemmingsheffingen, dit zijn heffingen die gekoppeld zijn aan een bepaalde dienst van de gemeente. Dit zijn bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges.

Geraamde en gerealiseerde inkomsten

Hieronder vindt u een overzicht van de verwachte belastinginkomsten 2017 en de gerealiseerde inkomsten 2016 en 2017. De regels over belastingen zijn vastgelegd in een zogenaamde verordening. Per verordening of belastingsoort zijn de inkomsten afzonderlijk vermeld.

In vergelijking met de verwachte opbrengsten 2017 is de werkelijke belastingopbrengst 0,5% lager dan verwacht.

Onder het kopje 'Overzicht op hoofdlijnen per heffing' leggen we uit welke ontwikkelingen er per heffing zijn.

bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017 Actueel	Rekening 2017	Verschil Begroting- Rekening
Legesverordening	1.235	1.506	1.551	45
Verordening marktgelden				
- Marktgelden	18	25	19	-6
Verordening afvalstoffenheffing				
- Afvalstoffenheffing	2.258	2.750	2.696	-54
- Huisvuilzakken	262	396	337	-58
Verordening rioolheffing				
- Rioolheffing	3.073	3.071	3.115	44
Verordening Grafrechten				
- Grafrechten	48	45	55	10
Verordening OZB				
- Onroerendezaakbelasting	4.988	5.076	5.023	-53
Verordening Forensenbelasting				
- Forensenbelasting	12	13	19	6
Verordening Toeristenbelasting				
- Toeristenbelasting	248	276	276	0
Totaal belastinginkomsten	12.143	13.158	13.093	-65

Beleid lokale heffingen

In de Kadernota 2017 is het beleid voor de lokale heffingen vastgesteld. Bij het opstellen van de begroting 2017 is van dit financiële kader uitgegaan.

Voor de Ozb betekende dit een stijging van 2% inflatiecorrectie.

Voor de afvalstoffenheffing, rioolheffing, het rioolaansluitrecht en de leges is ervan uitgegaan dat ze 100% kostendekkend zijn. Dit betekent dat de opbrengsten en kosten aan elkaar gelijk zijn.

De tarieven toeristenbelasting zijn met € 0,01 per overnachting per persoon gestegen. Dit sluit aan met de in het verleden gemaakte afspraken met de STER (Stichting Toerisme en Recreatie).

Voor de forensenbelasting is aangesloten bij het gemeentelijk beleid over de toeristenbelasting. We zijn hierbij uitgegaan van het laagste tarief toeristenbelasting. Dit betekent een verhoging van het tarief forensenbelasting met 2%.

De verordeningen afvalstoffenheffing, marktgelden en lijkbezorgingsrechten zijn per 1 januari 2017 op elkaar afgestemd. Dit betekent dat er voor de gehele gemeente per belastingsoort hetzelfde tarief geldt.

Munitax voert voor onze gemeente de belastingwerkzaamheden en de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) uit. Munitax is het gemeenschappelijk belastingkantoor waar wij bij zijn aangesloten. Munitax verzendt de belastingaanslagen.

Overzicht op hoofdlijnen per heffing

Onroerende zaakbelastingen

De inkomsten Onroerendezaakbelastingen (OZB) zijn niet bestemd voor bepaalde producten of diensten. Het is een zogenaamd algemeen dekkingsmiddel.

De OZB kent twee soorten belastingen:

- een eigenarenbelasting
dit is belasting die de eigenaar van een gebouw moet betalen.
- een gebruikersbelasting
dit is een belasting die een gebruiker, bijvoorbeeld een huurder van een gebouw moet betalen.

In tegenstelling tot de eigenarenbelasting wordt de gebruikersbelasting alleen geheven van de gebruikers van niet-woningen. Deze belasting is een zogenaamde tijdstipbelasting. Dit betekent dat de toestand per 1 januari van het betreffende jaar bepalend is voor de OZB-heffing. De OZB wordt berekend op basis van de vastgestelde waarde van het pand. Het tarief is een percentage van de waarde van een gebouw. Deze waarde wordt bepaald op basis van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ).

Voor 2017 zijn de percentages (tarieven) vastgesteld op:

a. gebruikersbelasting niet-woning	€ 0,1618%
b. eigenarenbelasting woning	€ 0,0995%
eigenarenbelasting niet-woning	€ 0,1999%

Voor 2017 waren de OZB- inkomsten begroot op € 5.076.000. De werkelijke OZB- inkomsten waren € 5.023.000.

Toeristenbelasting

De inkomsten uit de Toeristenbelasting zijn ook algemene dekkingsmiddelen. Het tarief voor 2017 is vastgesteld op € 0,76 per overnachting voor de categorie 'hotels'. Voor de categorie 'campings' was het tarief € 0,47.

De opbrengst voor 2017 was begroot op € 276.000. De werkelijke opbrengst is € 276.000.

Forensenbelasting

Forensen zijn mensen die meer dan 90 dagen, maar minder dan 9 maanden in één kalenderjaar, in een woning in onze gemeente verblijven en geen inwoner zijn van onze gemeente. Zij moeten in onze gemeente ook belasting betalen. Dit noemen we de forensenbelasting.

Mensen die forensenbelasting betalen hoeven geen toeristenbelasting te betalen. Dit is geregeld in de verordening.

Voor 2017 is het tarief vastgesteld op € 147 per woning per jaar. Voor 2017 waren de verwachte inkomsten € 13.000. De werkelijke inkomsten zijn € 19.000.

Afvalstoffenheffing

Wij brengen afvalstoffenheffing in rekening op grond van de Wet milieubeheer. Belastingplichtig is degene, van wie de gemeente het huishoudelijk afval moet inzamelen. De drie voormalige gemeenten Groesbeek, Ubbergen en Millingen aan de Rijn hadden ieder een eigen afvalstoffenverordening en eigen manier van inzamelen. Per 1 januari 2017 is de afvalstoffenheffing voor alle inwoners gelijk getrokken.

Uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is een kostendekkend tarief, dat betekent dat het tarief de kosten moet dekken. Op begrotingsbasis was het dekkingspercentage 100%. Het tekort tussen de werkelijk gerealiseerde baten en lasten is € 149.000. Hiermee komt het dekkingspercentage over 2017 uit op 96%.

Afvalstoffenheffing

7.3 Afval incl btw	-3.641.966
6.3 Kwijtschelding incl btw	-180.005
0.4 Overhead	<u>-185.547</u>

Totale kosten	-4.007.518
---------------	------------

Opbrengst belastingen	2.696.330
Overige opbrengsten	<u>1.161.547</u>

Totale opbrengsten	3.857.877
--------------------	-----------

Dekking	96%
---------	-----

Rioolheffing

De gemeente heeft de zorg voor de afvoer van het stedelijk afvalwater en hemelwater. De kosten hiervan worden betaald uit de rioolheffing.

Eind 2015 is het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2016-2020 vastgesteld. In afwijking van dit plan zijn de tarieven in 2017 niet verhoogd met 5%.

De totale opbrengst voor 2017 was begroot op € 3.071.000. Op basis van de begroting is de rioolheffing 100% kostendekkend. Dit betekent dat de kosten net zo hoog zijn als de inkomsten. Het tekort tussen de werkelijk gerealiseerde lasten en baten is € 20.000. Dit bedrag is in 2017 gehaald uit de voorziening 'egalisatie riolering'.

Rioolheffing

7.2 Riolering incl btw	-2.364.663
5.7 Natuurlijk groen incl btw	-88.330
6.3 Kwijtschelding incl btw	-230.424
2.1 Schoonhouden wegen	-61.071
0.4 Overhead	<u>-447.461</u>

Totale kosten	-3.191.949
---------------	------------

Opbrengst belastingen	3.115.097
Overige opbrengsten	56.395
Bijdrage uit voorziening	<u>20.457</u>

Totale opbrengsten	3.191.949
--------------------	-----------

Dekking	100%
---------	------

Rioolaansluitrecht

Bij de harmonisatie van de tarieven is vanaf 2016 gekozen voor een vast tarief voor een standaard aansluiting op de riolering. Uitgangspunt hierbij is dat met de opbrengsten de kosten betaald kunnen worden. Dat is in 2017 niet gelukt. Het dekkingspercentage was 68%.

Rioolaansluitrecht

7.2 Huisaansluitingen incl btw	-36.167
0.4 Overhead	<u>-1.740</u>

Totale kosten	-37.906
---------------	---------

Leges	25.722
-------	--------

Totale opbrengsten	25.722
--------------------	--------

Dekking	68%
---------	-----

Marktgelden

Per 1 januari 2017 hebben wij één marktgeldverordening voor de hele gemeente. Dit betekent dat voor alle markten binnen de gemeente dezelfde tarieven gelden.

Het dekkingspercentage, inclusief de inkomsten uit staangelden, was op begrotingsbasis 75%. Kostendekkende tarieven vinden we niet haalbaar.

Het werkelijke dekkingspercentage is 47%. Dit betekent een tekort op de exploitatie van ruim € 32.000.

Marktgelden

3.3 Markten	-42.966
0.4 Overhead	<u>-17.714</u>

Totale kosten	-60.680
---------------	---------

Opbrengst belastingen	18.511
Overige opbrengsten	<u>10.053</u>

Totale opbrengsten	28.564
--------------------	--------

Dekking	47%
---------	-----

Lijkbezorgingsrechten/Grafrechten

De verordening Lijkbezorgingsrechten is per 1 januari 2017 gelijk voor de hele gemeente. De begraafrechten heffen we om de kosten van het begraven en het onderhouden van de begraafplaatsen te dekken. Op basis van de begrotingsgegevens hebben we een dekkingspercentage van 34% geraamd. Kostendekkende tarieven vinden we niet haalbaar.

Het werkelijke dekkingspercentage over 2017 is 36%. Dit betekent een tekort op de exploitatie van ruim € 99.000.

Begraafplaatsrechten

7.5 Begraafplaatsen	-141.385
0.4 Overhead	<u>-13.583</u>

Totale kosten	-154.968
---------------	----------

Opbrengst belastingen	55.482
Overige opbrengsten	<u>-</u>

Totale opbrengsten	55.482
--------------------	--------

Dekking	36%
---------	-----

Leges

Leges zijn kosten die de gemeente in rekening brengt bij inwoners voor bepaalde diensten waar zij gebruik van maken. Dit gebeurt op basis van de legesverordening.

De Tarieventabel bij de verordening is overeenkomstig het VNG-model ingedeeld in drie titels:

Titel 1 Algemene dienstverlening;

Titel 2 Dienstverlening vallende onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen;

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijnen.

In artikel 229b van de Gemeentewet is bepaald dat de geraamde baten van de leges niet uitgaan boven de geraamde lasten. Daar waar rijksnormen of maximumtarieven gelden (zoals bij reisdocumenten), zijn deze leidend. De bouwleges worden met 5% verhoogd. De overige tarieven in de legesverordening worden - los van overige wijzigingen van de legesverordening - verhoogd met een inflatiecorrectie van 2,0%.

De totale legesopbrengst over 2017 is € 45.000 hoger dan verwacht. De belangrijkste oorzaken van dit verschil zijn:

- bouwleges € 86.000
- projecten ruimtelijke ordening € - 20.000
- diverse leges burgerzaken € - 23.000

Kwijtscheldingsbeleid

Het is voor belastingplichtigen mogelijk om voor de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en de rioolheffing kwijtschelding aan te vragen.

In 2017 is voor een bedrag van € 360.000 kwijtschelding verleend. Ruim 68% hiervan is automatisch verleend.

Of de aanvrager in aanmerking komt voor kwijtschelding hangt af van zijn persoonlijke financiële situatie. Wij verlenen kwijtschelding als aan alle voorwaarden voor kwijtschelding is voldaan. In onze gemeente hanteren wij de zogenaamde 100 procent kwijtscheldingsnorm. Dit betekent dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, zonder vermogen (bijvoorbeeld spaargeld of het bezit van een auto), altijd in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Belastingkantoor Munitax regelt voor ons de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid. Zij maken voor het verlenen van geautomatiseerde kwijtschelding gebruik van de informatie van het landelijk Inlichtingenbureau. Aan de hand van gegevens van het UWV, de Belastingdienst en de RDW toets dit bureau welke huishoudens in aanmerking komen voor kwijtschelding. Afhankelijk van wat er uit de toetsing komt wordt het recht op kwijtschelding wel/niet ambtshalve verleend.

Lokale lastendruk

De belastingen en heffingen die inwoners betalen, verschillen per persoon. Toch bestaat de behoefte om gemeenten te vergelijken. Voor die vergelijking maken we gebruik van de gemeentelijke lastendruk. Hierbij gaan we uit van een standaardsituatie met de tarieven van onze gemeente. In de berekening van de lastendruk houden we rekening met de Onroerende- zaakbelastingen, Afvalstoffenheffing en Rioolheffing.

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2017

Belastingsoort	Berg en Dal		Berg en Dal		Landelijk*	
	Eigenaar woning		Huurder woning			
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	227	227	-	-	272	272
Rioolheffing	211	106	211	106	192	174
Afvalstoffenheffing	199	142	199	142	260	204
Afvalzakken	26	17	26	17		
Totaal	662	492	436	265	724	650

*) Gegevens uit COELO- atlas 2017

Uitgangspunten voor de berekening:

Ozb: woningwaarde € 228.000, tarief 0,0995%

Rioolheffing: meerpersoonshuishouden waterverbruik 150 m³

eenpersoonshuishouden waterverbruik 50 m³

Afvalzakken: meerpersoonshuishouden circa 26 zakken per jaar

eenpersoonshuishouden circa 17 zakken per jaar

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2016

Bedragen in euro's

Belastingsoort	Millingen a/d Rijn		Ubbergen		Groesbeek		Landelijk*	
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	219	219	219	219	219	219	268	268
Rioolheffing	211	106	211	106	211	106	193	175
Afvalstoffenheffing	194	154	199	149	141	94	263	209
Afvalzakken	32	23	-	-	39	28		
Totaal	656	501	629	474	609	447	724	652

*) Gegevens uit COELO- atlas 2016

Uitgangspunten voor de berekening:

Ozb: woningwaarde € 219.000, tarief 0,1000%,

Rioolheffing: meerpersoonshuishouden waterverbruik 150 m³

eenpersoonshuishouden waterverbruik 50 m³

Afvalzakken: meerpersoonshuishouden circa 35 zakken per jaar

eenpersoonshuishouden circa 25 zakken per jaar

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2015

Bedragen in euro's

Belastingsoort	Millingen a/d Rijn		Ubbergen		Groesbeek		Landelijk*	
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	205	205	205	205	205	205	263	263
Rioolheffing	194	194	263	263	189	95	189	171
Afvalstoffenheffing	194	154	199	149	141	94	263	211
Afvalzakken	32	23	-	-	39	28		
Totaal	625	575	666	617	573	422	716	646

*) Gegevens uit COELO- atlas 2015

Uitgangspunten voor de berekening:

Ozb: woningwaarde € 215.000, tarief 0,0954%

Rioolheffing: meerpersoonshuishouden waterverbruik 150 m³eenpersoonshuishouden waterverbruik 50 m³

Ubbergen eigenarenheffing vast tarief

Afvalzakken: meerpersoonshuishouden circa 35 zakken per jaar

eenpersoonshuishouden circa 25 zakken per jaar

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om kosten die onverwacht en groot zijn op te kunnen vangen, zonder dat de uitvoering van taken en de bedrijfsvoering in gevaar komen. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de financiële positie van de gemeente is. Voor het beoordelen van de "weerstand" is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. Het gaat hierbij alleen om risico's waarvoor geen of wellicht onvoldoende verzekeringen zijn afgesloten, geen voorzieningen zijn gevormd of geen budgetten binnen de exploitatiebegroting beschikbaar zijn. In deze paragraaf gaan wij in op onze risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen.

Algemeen

Wet- en regelgeving

De wettelijke kaders op het gebied van weerstandsvermogen zijn opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Hierin is bepaald dat we bij de begroting en jaarrekening een paragraaf weerstandsvermogen op moeten nemen. De bepalingen luiden als volgt (citaat uit BBV):

Artikel 11.

1. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de provincie onderscheidenlijk gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;*
- b. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.*

2. De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat ten minste:

- a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;*
- b. een inventarisatie van de risico's;*
- c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;*
- d. een kengetal voor de:*
 - 1a°. netto schuldquote;*
 - 1b°. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;*
 - 2°. solvabiliteitsratio;*
 - 3°. grondexploitatie;*
 - 4°. structurele exploitatieruimte; en*
 - 5°. belastingcapaciteit*
- e. een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.*

3. Bij ministeriële regeling worden nadere regels gesteld over de wijze waarop de kengetallen, genoemd in het tweede lid, onderdeel d, door provincies en gemeenten worden vastgesteld en in de begroting en het jaarverslag worden opgenomen.

Gemeentelijke regelgeving op het gebied van het weerstandsvermogen is opgenomen in de verordening ex. artikel 212 Gemeentewet.

In de "Financiële verordening Berg en Dal 2017", is het volgende opgenomen:

Artikel 16. Weerstandsvermogen & risicobeheersing

In een nota weerstandsvermogen en risicobeheersing stelt de raad aanvullende regels vast met betrekking tot weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Op 17 september 2015 is de "Nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing Groesbeek 2015" vastgesteld.

Risico's

Risicoregister

In het risicoregister hebben wij alle bekende risico's in beeld gebracht en beoordeeld. Vervolgens hebben wij aangegeven hoe wij het risico willen beheersen. De risico's zijn in cijfers uitgedrukt en de risicoscore is bepaald. Dat betekent dat we per risico het financiële belang aangeven, en vervolgens bepalen hoe groot de kans is dat het risico zich voordoet. Die kans drukken we uit in een percentage. Hierna hebben wij de risicoscore bepaald door het financieel belang te vermenigvuldigen met de kans.

Klasse-indeling

De gehanteerde klasse-indeling ziet er als volgt uit:

Kans		
Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	Zeer klein (< of 1 keer per 10 jaar). Zeer onwaarschijnlijk, komt niet voor in de branche, voor zover bekend	1 - 20%
2	Klein (1 keer per 5 - 10 jaar). Niet waarschijnlijk maar mogelijk, is binnen andere gemeenten wel eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar)	21 - 40%
3	Gemiddeld (1 keer per 2 - 5 jaar). Komt zelden voor maar is wel al eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar)	41 - 60%
4	Groot (1 keer per 1 - 2 jaar). Is verscheidene malen voorgekomen (3x of vaker in de afgelopen 5 jaar)	61 - 80%
5	Zeer groot (1 keer per jaar of >). Komt met enige regelmaat voor (1 of meerdere keren per jaar)	81 - 100%

Beheersen van risico's

In deze fase noemen wij oplossingen om de in beeld gebrachte risico's te beheersen. Het is van belang dat wij ook iets met de risico's doen. Voor elk risico maken wij een keuze uit de volgende vier maatregelen:

1. Beëindigen (B)

Wij beëindigen beleid waar een risico door ontstaat, of geven het op een andere manier vorm. Ook kan het betekenen dat we geen beleid starten dat een risico met zich meebrengt. Ook kunnen wij werkprocessen zodanig invullen, dat we bepaalde risico's vermijden.

2. Verminderen (V)

We dekken het risico af door middel van een verzekering, een voorziening of een ander budget in de begroting. Hiermee beperken we de gevolgen van een risico. Tevens kunnen we bij verminderen denken aan het aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico.

3. Overdragen (O)

Het beleid dat een risico met zich meebrengt, laten we uitvoeren door een andere betrokken partij. Deze partij neemt ook de financiële risico's over.

4. Accepteren (A)

Wij accepteren een risico als wij het niet (kunnen) vermijden, verminderen of overdragen. Dan zullen wij de eventuele financiële schade volledig middels de weerstandscapaciteit moeten afdekken. Dit betekent niet dat het risico niet beïnvloedbaar is. Het betekent dat wij het risico op dit moment accepteren en niet op de één of andere wijze afdekken. Mocht de wens bestaan om het risico in de toekomst anders te beheersen dan zullen wij moeten kiezen voor beëindigen, verminderen of overdragen.

Inventarisatie risico's

Bij dit onderdeel presenteren wij de risico's. Wij hebben een inventarisatie uitgevoerd, de risico's geanalyseerd en beoordeeld en vervolgens zoveel als mogelijk gekwantificeerd.

We kunnen de risico's als volgt onderverdelen:

- Aansprakelijkheidsrisico's
- Risico's op eigendommen
- Risico's van de bedrijfsvoering
- Financiële risico's
 - Grondexploitatie
 - Verbonden partijen
 - Open-einde regelingen
 - Grote projecten
 - Overige financiële risico's

Hieronder staat het totaaloverzicht van de risico's.

		Bedragen x € 1.000
Categorie		Risico
1. Aansprakelijkheid		410
2. Eigendommen		119
3. Bedrijfsvoering		245
4. Financieel		2.020
Totaal risico's		2.794

Hieronder gaan we per categorie in op de vermelde risico's.

1. Aansprakelijkheid (totaal risico € 410.000)

						Bedragen x €1.000
Categorie	Onderwerp	Beh.	Fin. Belang €	Kans		Risico score €
				Kl.	%	
	Nalatigheid of onrechtmatig handelen	V	100	1	5%	5
	Planschade	O/V	50	1	10%	5
	Schadeclaims	A	2.000	1	20%	400
Totaal			2.150			410

Nalatigheid of onrechtmatig handelen

De risico's zijn in de meeste gevallen beperkt, doordat waar mogelijk verzekeringen zijn afgesloten. Ook hebben wij in de begroting diverse budgetten beschikbaar, bijvoorbeeld om ons eigen risico af te dekken.

Planschade

Planschade wordt zoveel mogelijk afgedekt in contracten met ontwikkelaars. Bij een gemeentelijke ontwikkeling (waar geen verhaal kan plaatsvinden), houden we hier bij de kredietvoting rekening mee.

Schadeclaims

De gemeente loopt altijd het risico dat er schadeclaims ingediend worden. Over het algemeen zijn dit langlopende procedures waarvan de risico's moeilijk in te schatten zijn. Daarom is hiervoor in de exploitatie geen raming opgenomen. Om de risico's toch mee te kunnen nemen in deze paragraaf, zijn we uitgegaan van een totaal bedrag van € 2 miljoen met een kans van 20%.

2. Eigendommen (totaal risico € 119.000)

Bedragen x €1.000					
Categorie Onderwerp	Beh.	Fin.	Kans		Risico
		Belang €	Kl.	%	score €
Eigen risico schadegevallen	V	25	3	50%	13
Schade door vandalisme/diefstal (in openb. ruimte)	V	40	3	50%	20
Onderhoud gemeentelijke gebouwen en terreinen	A	100	3	50%	50
Ruiming explosieven	V	50	1	10%	5
Bodemsanering	V	100	2	25%	25
Archeologie	V	25	2	25%	6
Totaal		340			119

Eigen risico schadegevallen

De risico's met betrekking tot onze eigendommen hebben wij aanzienlijk beperkt door het afsluiten van brand- en stormverzekeringen. Er geldt hiervoor een eigen risico van € 2.500 per gebeurtenis. Zaken als bijvoorbeeld vandalisme zijn uitgesloten van de verzekering.

Schade door vandalisme/diefstal (in openbare ruimte)

Vandalisme is niet verzekerd. De kosten vangen we op binnen de reguliere budgetten en leiden niet tot grote overschrijdingen. We maken bewuste keuzes bij het gebruik van materialen in de openbare ruimte. Het zijn doorgaans materialen die tegen een stootje kunnen.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen en terreinen

Wij voeren voor onze eigendommen planmatig beheer en onderhoud uit. Dit doen wij op basis van de beheerplannen en actuele inspecties. De onderhoudstoestand van de gebouwen is op peil en de noodzakelijke stortingen in de onderhoudsvoorzieningen actualiseren we iedere drie jaar. Voor een aantal gebouwen loopt de discussie over het voortzetten van het gebruik. Daarom ramen we momenteel geen stortingen in de voorzieningen.

Ruiming explosieven

Er is een risico dat bij grondwerken explosieven worden gevonden, waarvoor onderzoeken, dan wel ruiming moeten plaatsvinden. De kosten hiervan worden zoveel mogelijk vooraf in de projectkosten geraamd en/of in rekening gebracht bij de ontwikkelaars.

Bodemsanering

Bij projecten worden keuringen uitgevoerd op vrijgekomen grond. Bij het vinden van ernstige verontreiniging kan dit tot aanzienlijke verwerkingskosten leiden.

Archeologie

We lopen het risico dat er archeologische vondsten worden gedaan bij projecten in de openbare ruimte. Dit risico wordt in beeld gebracht door middel van het maken van proefsleuven vóór de start van een project.

3. Bedrijfsvoering (totaal risico € 245.000)

Bedragen x €1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin.	Kans		Risico score
		Belang €		Kl. %	
Bedrijfsongevallen	V/A	250	1	2%	5
Fraude en diefstal	B	p.m.	1	1%	p.m.
Afwezigheid personeel wegens ziekte of anderszins	V	628	2	25%	157
Vertrek personeel	V	100	1	10%	10
ICT	V	129	3	50%	65
Informatiebeveiliging	V	800	1	1%	8
Totaal		1.907			245

Bedrijfsongevallen

De gemeente heeft de "Goed Werkgeverschapsverzekering" afgesloten. Werkgevers hebben de wettelijke zorgplicht voor de veiligheid van werknemers en die zorgplicht wordt uitgebreid. De werkgever is aansprakelijk voor bedrijfsongevallen en beroepsziekten van werknemers. Ook molest (geweldpleging) is meeverzekerd. Naast ambtenaren vallen ook raadsleden, wethouders en de burgemeester onder de polis.

Fraude en diefstal

Het is niet uit te sluiten dat de gemeente schade leidt doordat we slachtoffer worden van frauduleuze handelingen. De gemeente heeft is een Fraude- en Berovingsrisicoverzekering afgesloten. Daarnaast worden fysieke en/of administratieve maatregelen genomen (functiescheiding, procesbeschrijvingen). De interne controle richt zich ook op deze zaken.

Afwezigheid personeel wegens ziekte of anderszins

Dit risico is als volgt berekend: de totale loonkosten € 11.508.563 x 5,46% (ziekteverzuimpercentage over het kalenderjaar 2017) is € 628.000.

Vertrek personeel

Als gevolg van vertrek van personeel kan er kennis en kunde verloren gaan. Daarnaast is er bij het huidige personeel veel ervaring en kennis van de lokale situatie aanwezig, welke bij vertrek verloren gaan. Dit kan leiden tot inefficiency.

ICT

Computeruitval kan tot gevolg hebben dat onze dienstverlening niet meer uitgevoerd kan worden en onze medewerkers niet meer optimaal kunnen werken. Vooral de laatste tijd zijn bedreigingen van virussen in het nieuws, hetzelfde geldt voor datalekken.

Informatiebeveiliging en cybercrime

Informatiebeveiliging wordt steeds actueler. Er is meer aandacht voor, en het risico wordt groter. Denk hierbij aan datalekken. In de stuurgroep BHBD (Beuningen, Heumen en Berg en Dal) is besloten geen cybercrime verzekering af te sluiten maar de marktontwikkelingen wel te blijven volgen.

4. Financieel (totaal risico € 2.020.000)

Bedragen x €1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin. Belang €	Kans Kl.	%	Risico score €
Open-einde regelingen					
Doelgroepenvervoer (wmo-cliënten en leerlingen)	A	100	3	50%	50
Nieuwe Wmo en Jeugdwet	A	1.250	3	50%	625
Hulp bij het huishouden	A	270	3	50%	135
Af-/toename aantal uitkeringen PW/IOAW/IOAZ	V/A	p.m.	2	25%	p.m.
Vangnetuitkering Participatiewet	A	p.m.	1	10%	p.m.
Toename aanvragen bijz.bijstand/armoedebestrijding	V	1.770	1	10%	177
Toename aanvragen schuldhulpverlening	V	15	1	10%	2
Toename aantal Bbz regeling (leningen)	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Toename aanvragen voorzieningen Wmo	V	330	3	50%	165
Vermindering legesopbrengsten bouwvergunningen	V	138	1	5%	7
Toename bezwaar/kwijtschelding	V	80	1	5%	4
Lagere opbrengsten OZB, AH en RH door leegstand	V/A	160	1	5%	8
Verbonden partijen					
GGD	V/A	120	3	50%	60
MARN	V/A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
ODRN	V/A	50	2	25%	13
VRGZ	V/A	98	1	10%	10
MGR Werkbedrijf en ICT	V/A	517	3	50%	259
Grondexploitatie					
Toerekening apparaatskosten grex	V	236	1	5%	12
Economische risico's en vertraging	V/A	435	p.m.	p.m.	42
Grote projecten					
Toerekenen apparaatskosten aan projecten	V	1.020	1	10%	102
Overige financiële risico's					
BTW subsidies sport	A	662	1	20%	132
Opbrengst verpakkingsafval	A	121	4	80%	97
Loonontwikkelingen	A/V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Ontwikkeling pensioen premie	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Prijsontwikkelingen	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Algemene uitkering	A/V	200	2	25%	50
Renterisico	A	25	2	30%	8
Beleggingen - dividend	A	100	1	15%	15
Decentralisatie Rijkstaken	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Oninbare vorderingen	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

Bezwaarschriften	V	5	4	80%	4
Garanties en borgstellingen	A	3.900	1	1%	39
Hypotheeken personeel	V/B	100	1	3%	3
Wachtgeld/pensioenen bestuurders	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Eigendommenadministratie gemeentelijke gronden	A	25	1	2%	1
Totaal		11.727			2.020

De risico's bij dit onderdeel hebben betrekking op open- einde regelingen, schadeclaims, verbonden partijen, grondexploitatie, grote projecten en overige financiële risico's.

Open- einde regelingen (totaal risico € 1.173.000)

Dit zijn regelingen waar inwoners gebruik van kunnen maken. Er is geen grens aan het aantal gebruikers. Daarom zijn de kosten moeilijk te beheersen.

Doelgroepenvervoer (WMO-cliënten en leerlingen)

DRAN (Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen) heeft een bijgestelde begroting 2018 neergelegd. Op basis hiervan zal de raming vanaf 2018 met € 366.000 moeten worden verhoogd. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat bij het opstellen van de begroting verkeerde aannames zijn gehanteerd, die door de in rekening gebrachte kosten worden bevestigd. Mogelijk wordt de verdeelsleutel tussen gemeenten aangepast en pakt dat voor ons nadelig uit. Nadat de begroting is aangepast schatten wij het financieel belang op 10% van de kosten van circa € 1 miljoen.

Nieuwe Wmo en Jeugdwet

Afgelopen jaren is gebleken dat we de budgetten voor zorgkosten en hoeveelheid ondersteuning (fte wijkteams, backoffice, ROB, GGD e.d.) moesten verhogen. Dit komt door een forse toename van de aanvragen. Ondanks het feit dat de budgetten in 2018 al fors zijn verhoogd, blijven de zorgkosten stijgen. Een deel van de extra kosten is gedekt in de begroting 2018. Om de kosten te kunnen beheersen zijn onder meer kostenplafonds ingesteld. Ondanks dat lopen we nog steeds het risico dat de kosten met 10% stijgen.

Hulp bij het huishouden

De tarieven voor de hulp bij het huishouden zijn onderbouwd en realistisch. Het budget voor 2018 is hierop aangepast. De hoeveelheid ingezette uren voor huishoudelijk hulp blijven stabiel. Het risico schatten we in op 10%.

Af-/toename aantal uitkeringen PW / IOAW / IOAZ

In de begroting 2018 is rekening gehouden met de vangnetuitkering. Verandering van het aantal klanten leidt tot hogere/lagere uitgaven maar tegelijkertijd tot een hogere/lagere vangnetuitkering.

Vangnetuitkering Participatiewet

In de begroting is rekening gehouden met een vangnetuitkering van € 0,844 miljoen. Als de uitgaven meer dan 107,5% van de rijksuitkering bedragen, dan kan de gemeente een verzoek indienen voor een aanvullende rijksuitkering. Om hiervoor in aanmerking te komen moet de raad de Notitie Vangnetuitkering in 2018 vaststellen. Hierin worden oorzaken van de hogere uitgaven beschreven. Ook staan hierin de inspanningen van het college om uitgaven terug te brengen. Het risico bestaat dat het verzoek om aanvullende uitkering niet of ten dele wordt verkregen.

Toename aanvragen bijzondere bijstand/armoedebestrijding

De uitgaven worden geraamd op € 1,77 miljoen. De kans dat dit bedrag hoger wordt is aanwezig, maar niet groot, 10% wordt als risico aangehouden.

Toename aanvragen schuldhelpverlening

We verwachten dat het aantal verzoeken voor schuldhelpverlening ongeveer hetzelfde blijft. Het budget is voldoende. Het risico wordt ingeschat op 10%.

Toename aantal Bbz regeling (leningen)

Gezien de jaarcijfers over de voorgaande jaren wordt het huidige budget voldoende geacht.

Toename aanvragen voorzieningen Wmo

Op basis van de uitgaven in voorgaande jaren schatten we het risico op 10% van € 3,3 miljoen. Dit is inclusief WMO en exclusief vervoer.

Vermindering legesopbrengsten bouwvergunningen

Dit risico is gebaseerd op 25% van de geraamde opbrengst van € 550.500 en een kans van 5%.

Toename bezwaar/kwijtscheldingskosten / minder opbrengsten

Dit risico is altijd aanwezig, maar wij schatten de kans relatief laag in.

Lagere opbrengsten OZB, AH en RH door leegstand (bedrijfs)vastgoed

Dit risico is altijd aanwezig maar de kans wordt laag ingeschat, ook gezien de economische ontwikkelingen.

Verbonden partijen (risico € 342.000)

Hierbij gaat het om partijen waarin de gemeente zowel een financieel als een bestuurlijk belang heeft. De verbonden partijen met de grootste financiële belangen zijn de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ), de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Regio Nijmegen (GGD), de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN), de Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) en het werkbedrijf Rijk van Nijmegen. Voor een nadere toelichting op de verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf verbonden partijen in deze begroting. Het totale risico ten aanzien van verbonden partijen is voortsnog vastgesteld op € 342.000.

GGD (Gemeentelijke Gezondheidsdienst)

In het AB (Algemeen Bestuur) van december 2017 is besloten om de negatieve algemene reserve in 2017 aan te vullen tot de genormeerde hoogte. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het negatief resultaat van € 1 miljoen op Veilig Thuis. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2017 zal aan de gemeenten eenmalig een aanvullende storting van 70% worden gevraagd en voor 2018 30%. Daarnaast zal het budget 2018 voor Veilig thuis structureel met € 1,3 miljoen worden verhoogd en dit betekent voor onze gemeente een extra bijdrage van € 88.000. Daarnaast gaat de bijdrage voor Veilig thuis in 2019 nog eens omhoog met € 95.000 als gevolg van verscherping door het rijk van de aanmeldcode. Hier staat een rijkscompensatie tegenover door verhoging van het accres van de algemene uitkering. Het risico schatten we in op 10%.

MARN (Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen)

De risico's van de MARN zijn beperkt. Het Algemeen Bestuur heeft in de notitie Weerstandsvermogen bepaald dat voor de afdekking van de risico's de begrotingspost Onvoorzien voldoende is. Daarnaast is MARN aandeelhouder in ARN BV. Zij heeft één lening (in verband met grondverkoop) en geen garanties meer uitstaan naar ARN BV. De lening is afgedekt met een eerste recht van hypotheek. Tevens heeft MARN met ARN BV een vast tarief met indexering voor het door de deelnemers in de MARN aangeleverde afval.

Het risico dat MARN loopt bedraagt ten hoogste de waarde van de aandelen die MARN heeft in ARN BV. Deze zijn gewaardeerd op verkrijgingsprijs en wel voor een waarde van € 1.701.675. Verder wordt verwezen naar de paragraaf verbonden partijen.

Door het Algemeen Bestuur is in juni 2014 besloten dat de MARN geen weerstandsvermogen dient aan te houden anders dan de € 10.000 Post onvoorzien uit de begroting. Als de algemene reserve onvoldoende is om in een bepaald jaar tekorten, die voortvloeien uit de rekening, op te vangen en er geen andere dekking kan worden gevonden, wordt het bepaalde in de tekst van de gemeenschappelijke regeling MARN artikel 28 van toepassing. Daarin is bepaald dat de gemeenten naar rato van het inwonertal dienen bij te dragen in tekorten van de MARN. Over 2016 behaalde de MARN een positief resultaat van ruim € 450.000.

ODRN (Omgevingsdienst Regio Nijmegen)

Het totaal van de risico's van de ODRN bedraagt € 803.000. Hiervan heeft € 200.000 betrekking op bedrijfsvoeringsrisico's die de ODRN zelf kan opvangen. De overige (bestuurlijke) risico's bedragen dan € 603.000. De ODRN rekent vervolgens met een dempingsfactor van 0,6 omdat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen. $0,6 \times € 603.000 = € 361.800$. Onze gemeente heeft een aandeel van 13,87%. $€ 361.800 \times 13,87\% = € 50.000$.

VRGZ (Veiligheidsregio Gelderland-Zuid)

Volgens het rapport van de Adviesfunctie van de gemeente Nijmegen is ons aandeel in het berekende risico € 86.272. Dit is gebaseerd op het verschil tussen de risico's en de aanwezige reserve. Daarnaast heeft de VRGZ een bezuinigingstaakstelling gekregen van € 850.000. Het aandeel van onze gemeente hierin is ongeveer € 49.000. Ervan uitgaande dat hiervan 75% gerealiseerd kan worden, is het risico dat blijft hangen 25% ofwel ongeveer € 12.000. Het totale risico komt hiermee op € 98.000.

MGR Werkbedrijf en ICT

De risico's van het werkbedrijf zijn gekwantificeerd in de begroting van het werkbedrijf. Aangezien het werkbedrijf geen algemene reserve mag aanhouden, moet elke gemeente haar risicodeel in de begroting opnemen. De verwachtingswaarde van de risico's bedraagt € 3,945 miljoen. en het risico op € 1,976 miljoen. Ons aandeel bedraagt daarin ongeveer 9%.

Grondexploitatie (risico € 54.000)

het Centrumplan in Groesbeek zit in de eindfase. Door de aantrekkende economie is er ook volop interesse in kavels bedrijventerrein In Groesbeek, Ooij, en Leuth. De gemeente faciliteert woningbouwprojecten.

Grote projecten (risico € 102.000)

Ook hier geldt dat we een risico lopen ten aanzien van de toegerekende apparaatskosten. Net zoals bij de grondexploitatie komen deze kosten, bij het niet doorgaan van de projecten, ten laste van de exploitatie. We hebben voor de grote projecten een risico berekend van € 102.000.

Overige financiële risico's (risico € 349.000)

BTW subsidies sport

In onze subsidieregeling staat dat wij investeringen kostendekkend vergoeden. Als er een (BTW-plichtige) sportstichting is opgericht, kan deze stichting de inkoop-BTW terugvorderen bij de belastingdienst. In dat geval vergoeden wij het netto investeringsbedrag (exclusief BTW). Als deze stichting niet bestaat vergoedt de gemeente de investering inclusief BTW. In de toekomst kan het zijn dat stichtingen geen inkoop-BTW meer kunnen terugvragen. De reden hiervan is dat de Europese regelgeving afwijkt van de Nederlandse en dat Europa gaat eisen dat Nederland het belastingstelsel moet aanpassen.

Gevolg: De sportstichtingen kunnen geen inkoop-BTW meer terugvragen en vervolgens betaalt de gemeente ook de BTW-component op toekomstige investeringen. In de subsidieregeling staat tenslotte dat we investeringen kostendekkend vergoeden. Het risico bestaat dan, dat we maximaal 21% van de (netto) investeringssubsidie extra moeten uitbetalen.

De geraamde BTW(-component) bedraagt voor de jaren 2018 - 2021 in totaal € 662.000.

Opbrengst verpakkingafval

Het verpakkingafval van kunststof, blik en drankkartons zamelen we in de regio gescheiden in. Die apart ingezamelde hoeveelheid wordt vervolgens gesorteerd en gerecycled. Hiervoor is een sorteerrendement afgesproken van 85%. Over die 85% ontvangen we een vergoeding van Nedvang.

Het blijkt dat er in de praktijk ongeveer 35% vervuiling in het gescheiden afval zit. Het gevolg is dat het percentage van 85% niet gehaald wordt. De vergoeding ontvangen we dus over een lagere hoeveelheid.

Op basis van een sorteerrendement van 85% is de inkomst geraamd die wij verwachten vanuit Nedvang voor het gerecyclede kunststofafval (plastic, blik, drankkartons).

Wanneer het percentage daadwerkelijk 65% bedraagt, dan realiseren we in Berg en Dal € 120.960 minder aan opbrengst voor kunststofafval.

Dit betekent dan een nadeel op afval. Over de voortgang van dit dossier overleggen we met MARN, ARN en Dar.

Overig

Dit betreft risico's met betrekking tot loon- en prijsontwikkelingen, ontwikkeling pensioenpremie, de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, het renterisico, de dividenduitkeringen, de decentralisatie van rijkstaken, de oninbaarheid van vorderingen, het ontvangen van bezwaarschriften, de garanties en borgstellingen, de hypotheeken voor het personeel, de wachtgelden voor bestuurders en eigendommenadministratie gemeentelijke gronden.

Weerstandscapaciteit

Berekening weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welke middelen wij beschikbaar hebben om eventuele tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande zaken. De weerstandscapaciteit is onderverdeeld in structureel en incidenteel.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de:

1. onbenutte belastingcapaciteit;
2. post onvoorzien;
3. vrije begrotingsruimte;
4. structurele bezuinigingsmogelijkheden.

1. Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de mogelijkheden die wij als gemeente nog hebben om onze belastingopbrengsten te verhogen binnen de wettelijke grenzen.

De totale onbenutte belastingcapaciteit bedraagt:

Bedragen x € 1.000	
Belasting c.q. recht	Bedrag
1. OZB	3.262
2. Afvalstoffenheffing	-
3. Rioolheffing	-
4. Leges	p.m.
Totaal	3.262

Toelichting onbenutte belastingcapaciteit.

Onroerende zaakbelastingen

Voor de OZB hanteren we de zogenaamde artikel 12 norm. Op basis van de meicirculaire 2016 is deze norm 0,1927% (voor 2017). De onbenutte belastingcapaciteit is als volgt berekend.

Bedragen x € 1.000	
Onderdeel	Bedrag
Berekende waarde woningen*	3.371.406
Berekende waarde niet-woningen - eigenaren*	506.908
Berekende waarde niet-woningen - gebruikers*	421.069
Totaal waarde	4.299.383
Minimale opbrengst artikel 12-norm	8.285
Opbrengsten 2017	5.023
Onbenutte belastingcapaciteit	3.262

* basis = overzicht totale capaciteit

Afvalstoffenheffing

Het uitgangspunt is volledige kostendekking ofwel 100% kostendekkendheid. Dit betekent dat er geen sprake is van onbenutte belastingcapaciteit met betrekking tot de afvalstoffenheffing.

Rioolheffing

Het uitgangspunt is volledige kostendekking ofwel 100% kostendekkendheid. Dit betekent dat er geen sprake is van een onbenutte belastingcapaciteit met betrekking tot de rioolheffing.

Leges

Bij de heffing van leges hanteren we volledige kostendekking als uitgangspunt, wat betekent dat het totale bedrag aan legesinkomsten de kosten volledig dekt. Wij kunnen deze kosten niet volledig in beeld brengen. Hiervoor is een verfijning van de huidige kostenverdeelssystematiek noodzakelijk. De onbenutte belastingcapaciteit kunnen wij daarom niet in een bedrag uitdrukken. In de tabel is dit aangeduid met p.m. (pro memorie).

2. Post Onvoorzien

In de begroting 2017 was € 143.000 geraamd als stelpost voor onvoorziene uitgaven. De eindstand van deze stelpost (jaarrekening 2017) is € 0.

3. Vrije begrotingsruimte

In de begroting is een jaarlijkse stelpost van € 400.000 opgenomen voor nieuw beleid. Dit bedrag kan aangemerkt worden als vrije begrotingsruimte.

4. Structurele bezuinigingsmogelijkheden

Er zijn geen structurele bezuinigingsmogelijkheden die ingezet worden als onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de:

1. algemene reserve;
2. bestemmingsreserves, waarvan de bestemming nog kan worden gewijzigd;
3. stille reserves;
4. incidentele bezuinigingsmogelijkheden.

1. Algemene reserve

De stand van de algemene reserve per 31 december 2017 is € 9.975.000. De stand van de vaste algemene reserve bedraagt € 17.629.000. Totaal: € 27.604.000.

2. Bestemmingsreserves

Er zijn geen bestanddelen van de bestemmingsreserves beschikbaar als weerstandscapaciteit.

3. Stille reserves

Het gaat bij stille reserves om de overwaarde van gemeentelijke bezittingen die direct verkoopbaar zijn zonder dat de bedrijfsvoering of het gemeentelijke beleid hierdoor wordt beïnvloed. De overwaarde (stille reserve) betreft het verschil tussen de verwachte verkoopopbrengst en de begrote boekwaarde per 31 december 2017.

Wij hebben onze bezittingen beoordeeld op de benoemde uitgangspunten. Een groot deel van onze bezittingen is nodig voor de bedrijfsvoering en de uitvoering van ons beleid. Ons gemeentehuis gebruiken we voor ons bestuur en de publieksservice. De onderwijs- en welzijnsgebouwen zijn beleidsmatig noodzakelijke voorzieningen. De enige stille reserve die we hebben is de waarde van de gronden, die op de balans verantwoord is onder de materiële vaste activa. De actuele waarde ligt **€ 390.000** hoger dan de boekwaarde van € 303.000.

4. Incidentele bezuinigingsmaatregelen

Er is geen sprake van incidentele bezuinigingsmaatregelen die kunnen bijdragen aan de incidentele weerstandscapaciteit.

Totaaloverzicht weerstandscapaciteit

De totale weerstandscapaciteit van de gemeente ziet er als volgt uit:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Onderdeel	Bedrag
<u>Structurele weerstandscapaciteit</u>	
1. onbenutte belastingcapaciteit	3.262
2. post onvoorzien	-
3. vrije begrotingsruimte	400
4. structurele bezuinigingsmogelijkheden	-
Totaal structurele weerstandscapaciteit	3.662

Incidentele weerstandscapaciteit

1. algemene reserve	27.604
2. bestemmingsreserves	-
3. stille reserves	390
4. incidentele bezuinigingsmogelijkheden	-
Totaal structurele weerstandscapaciteit	27.994

Totaal weerstandscapaciteit per 31-12-2017	31.656
---	---------------

Weerstandvermogen

Ratio weerstandvermogen

Op basis van het risicoprofiel en de inventarisatie van de weerstandscapaciteit bepalen wij ons weerstandvermogen. Het weerstandvermogen drukken wij uit in een verhoudingsgetal.

$$\text{Ratio weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit (= totaal risicoscore)}}$$

Op basis van de jaarrekening 2017 ziet de weerstandsratio er als volgt uit:

		Rekening 2017	Begroting 2017	Rekening 2016	Rekening 2015
Ratio	$\frac{31.656}{2.794} =$	11,33	8,31	10,61	3,85
weerstandvermogen					

Voor 2016 berekenden we de ratio nog zonder de vaste algemene reserve. Dit veroorzaakt het grote verschil ten opzichte van de jaren vanaf 2016.

Als we de frictiekostenvergoeding in 2018 meenemen die we nog moeten ontvangen van het rijk, dan bedraagt **de ratio weerstandvermogen** $33.227/2.794 = 11,89$.

Conclusie

Onze weerstandsratio is uitstekend.

Hierbij maken wij de volgende kanttekening:

Veel risico's zijn niet of nauwelijks in te schatten. Deze hebben we als "p.m." (pro memorie) meegenomen. We weten dat we de risico's lopen, maar weten niet hoe hoog deze zijn. Deze risico's nemen we niet (of met de waarde 0) mee in de totaaltellingen. Dit betekent eigenlijk dat het totaal van de risico's te laag is.

Om het weerstandvermogen te kunnen beoordelen dienen we dit te normeren. Hiervoor maken we gebruik van onderstaande waarderingstabel. Deze tabel is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Diverse gemeenten gebruiken deze tabel, die een goed inzicht geeft in de vraag of er genoeg weerstandscapaciteit is.

Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
$> 2,0$	Uitstekend
$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
$0,8 < x < 1,0$	Matig
$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Met een ratio weerstandsvermogen van 11,33 beschikken wij op dit moment over een uitstekend weerstandsvermogen. Er zijn voldoende middelen om de in beeld gebrachte risico's op te kunnen vangen.

Kengetallen

Financiële kengetallen

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv) moeten gemeenten een vijftal financiële kengetallen opnemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en de jaarstukken. Het doel is om op deze wijze makkelijker inzicht te verschaffen in de financiële positie van de gemeente.

De vijf kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen opvangen. Ze geven inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid. Hoe de kengetallen in relatie tot de financiële positie moeten worden beoordeeld, is voorbehouden aan de raad. Hiervoor zijn geen algemene normen gegeven.

Toelichting kengetallen

De kengetallen betreffen:

- 1a. de netto schuldquote
- 1b. de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
2. de solvabiliteitsratio
3. de grondexploitatie
4. de structurele exploitatieruimte
5. de belastingcapaciteit

Hieronder lichten we de kengetallen inhoudelijk toe.

Netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Bij leningen bestaat de onzekerheid of ze allemaal worden terugbetaald. Daarom berekenen we het kengetal van de netto schuldquote op twee manieren: inclusief en exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier is duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is én wat dat betekent voor de schuldenlast.

De solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal .

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant beoordeelt ieder jaar bij de jaarrekening of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente.

Berekening kengetallen

Kengetal		Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017	Normering Categorie
1a.	Netto schuldquote	30%	41%	28%	A
1b.	Netto schuldquote met correctie alle verstrekte leningen	16%	24%	16%	A
2.	Solvabiliteitsratio	51%	45%	55%	A
3.	Grondexploitatie	4%	2%	2%	A
4.	Structurele exploitatieruimte	4%	2%	2%	A
5.	Belastingcapaciteit	89%	91%	92%	A

Beoordeling kengetallen

Zoals eerder aangegeven bestaan er geen algemeen geldende of wettelijk voorgeschreven normen voor de beoordeling van de financiële kengetallen in relatie tot de financiële positie van de gemeente. Voor een goede beoordeling van de financiële positie moeten de financiële kengetallen in hun onderlinge samenhang en binnen de specifieke context van de gemeente worden bekeken.

Om de beoordeling gemakkelijker te maken hebben wij in de laatste kolom van bovenstaande tabel een normering opgenomen. Deze normering is gelijk aan de normen die de provincie Gelderland in het kader van haar financiële toezichtsfunctie gebruikt. Hierbij wordt gewerkt met de drie categorieën 'A', 'B' en 'C'. Aan deze categorieën is geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf plaats dient te vinden. Wel kan over het algemeen worden gesteld, dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

In samenhang geven de kengetallen een positief beeld van de financiële positie van de gemeente Berg en Dal. De schuldpositie is op een aanvaardbaar niveau en er is sprake van enige onbenutte belastingcapaciteit. Daarnaast is het weerstandsvermogen uitstekend. De conclusie is dat wij in staat zijn om eventuele financiële tegenvallers op te vangen.

Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1a. de netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%
1b. de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90%	90-130%	>130%
2. de solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
3. de grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
4. de structurele exploitatieruimte	Begr én MJR >0%	Begr én MJR >0%	Begr én MJR <0%
5. de belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

De grondexploitaties moeten we jaarlijks actualiseren. De accountant neemt de waardering van de grondexploitaties mee in zijn oordeel van de getrouwheid van de jaarrekening. Dit oordeel is tot nu toe positief. Waar nodig zijn voor verwachte exploitatietekorten voldoende voorzieningen getroffen.

Onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente heeft veel wegen, riolen, lantaarnpalen, speeltuinen en gebouwen. Dit zijn kapitaalgoederen.

De gemeente zorgt voor het onderhoud van kapitaalgoederen, dit is belangrijk om prettig en veilig te kunnen leven in de gemeente. Voor een goede kwaliteit van kapitaalgoederen is het nodig om deze goed te onderhouden en op tijd te vervangen.

De kwaliteit, kosten en planning van kapitaalgoederen staan beschreven in een beheerplan.

Algemeen

In onze gemeente maken we beheerplannen voor:

- Openbare wegen
- Openbare verlichting
- Openbaar groen
- Speeltuinen
- Riolering
- Gebouwen
 - o Sporthallen en zwembad
 - o Gemeentehuis en gemeentewerven
 - o Dorpshuizen en Kulturhusen
- Gemeentelijke Begraafplaatsen

De gemeente onderhoudt geen voetbalvelden. Daar zorgen de verenigingen zelf voor. BVC '12 is de enige vereniging waarvoor de gemeente het veld nog wel onderhoudt. In de toekomst zal ook deze vereniging zelf het onderhoud gaan doen.

In deze paragraaf beschrijven we hoe de kapitaalgoederen onderhouden worden en wat de kosten zijn.

Wetten en regels

Er bestaat geen algemene wet waarin staat hoe gemeenten om moeten gaan met het onderhoud van kapitaalgoederen. Dit is in verschillende wetten beschreven. Vanuit de provincie en waterschappen bestaan er wel specifieke wetten en regels.

Algemeen uitgangspunt is dat de gemeente verplicht is om te zorgen voor veiligheid op openbare plekken. Wij moeten aantonen door inspecties en onderhoud dat er zo veel mogelijk gedaan is om de veiligheid te behouden. Als we dit onvoldoende kunnen aantonen dan kan dit leiden tot het betalen van een schadevergoeding. De provincie toetst of er voldoende geld beschikbaar is voor het onderhouden van kapitaalgoederen.

In "het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)" staat wat wij moeten schrijven over onderhoud. Gemeentelijke regels voor het onderhoud aan onze gebouwen, wegen en riolen schrijven we op in beheerplannen.

In de tabel hieronder staan de beheerplannen van onze gemeente.

Beheerplan	Jaar	Planperiode	Inhoud
Onderhoudsplan Wegen	2015	2015-2018	BOR-rapportage betreffende wegen
Openbare verlichting	2015	2016-2020	Beleids- en beheerplan
Bomenstructuurplan	2013	2013-2025	
Lijst bijzondere houtopstanden	2013	2013-2020	
Vervangingsplan Speelvoorzieningen	2015	2015-2018	Onderhouds- en vervangingsplan speeltoestellen

Gemeentelijk Rioleringsplan	2015	2016-2020	Aanleg, beheer en onderhoud voorzieningen voor inzamelen en transport/verwerken van stedelijk afvalwater en hemelwater. Tevens geven we aan hoe we met grondwater moet omgaan.
Gebouwen			Meerjarige onderhoudsinventarisatie gebouwen
- gemeentelijke gebouwen	2017	2018-2020	
- welzijnsaccommodaties	2017	2018-2020	
- binnensportaccommodaties	2017	2018-2020	

Wegen

Wetten en regels

Alle voetpaden, fietspaden en autowegen waar iedereen gebruik van mag maken noemen we openbare wegen. Hieronder leggen we uit wie verantwoordelijk is voor de openbare wegen en aan welke wetten en regels we ons te houden hebben.

- Wegenlegger:

De meeste openbare wegen in Berg en Dal zijn eigendom van de gemeente. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van al deze wegen.

Een paar grote wegen zijn van de provincie Gelderland, daar zijn zij verantwoordelijk voor.

Wie er verantwoordelijk is voor welke weg staat in de wegenlegger. De nieuwe wegenlegger voor de gemeente Berg en Dal is in 2017 klaar. In 2018 kunt u deze via de gemeentelijke website lezen.

- Wegenwet, Wegenverkeerswet en convenant duurzaam veilig (1997):

In de Wegenwet staat dat de beheerder van de weg moet zorgen voor goed onderhoud van de openbare weg. Ook staat hierin dat we moeten zorgen dat de weg openbaar blijft.

In de Wegenverkeerswet staat dat wij moeten zorgen voor de veiligheid in het verkeer.

Samen met de politie leggen we de regels vast. Daarna plaatsen we verkeersborden. Het convenant duurzaam veilig (1997) is belangrijk hierbij. Het convenant is afgesloten tussen het Rijk, provincies en gemeente. In dit plan staan uitgangspunten voor het veilig inrichten, beheren en onderhouden van de openbare ruimte.

Algemeen

Wij vinden het belangrijk om de wegen goed te onderhouden. Iedere twee jaar worden de wegen geïnspecteerd. Daarnaast kunnen inwoners schade aan wegen doorgeven aan de gemeente. Kleine schades worden zo snel mogelijk gerepareerd.

Het is niet mogelijk om alle schades direct op te lossen, omdat daar geen geld voor is. Dit betekent soms dat er wat langzamer over een slechte weg gereden mag worden, zodat het wel veilig blijft.

Belangrijke wegen onderhouden we vaker. Ook fietspaden en voetpaden worden regelmatig onderhouden.

In het beheerplan staat welke wegen we belangrijk vinden. Deze onderhouden we op hoog niveau. In 2016 heeft de gemeenteraad bepaald wat de onderhoudsniveaus van elke weg zijn. We noemen dit het uitgebalanceerde onderhoudsniveau.

In de tabel hieronder ziet u welke kwaliteitsnorm waar gebruikt wordt.

Soort weg	Kwaliteitsnorm	Toelichting
Verhardingen in centrum (Mlg, Grb, Bk)	Hoog	Visitekaartje gemeente
Ontsluitingswegen (rijbanen/fietspaden)	Hoog	Representatie en verkeersveiligheid
Wegen op dijken langs de Rijn en de Waal	Hoog	Waterveiligheid, representatie

Binnen bebouwde kom:

- Trottoirs en fietspaden	Minimaal basis	Comfort en veiligheid van personen
- Rijbanen en parkeerplaatsen	Laag	Lage snelheid; weinig risico

Buiten bebouwde kom, m.u.v. wijk-ontsluitingswegen

Laag (tijdelijk) Eens per 40 jaar groot onderhoud

Wij hebben bijna 2 miljoen m² aan wegen, fietspaden en voetpaden in de gemeente. Hiervan wordt:

- 29% onderhouden op een
- 15% onderhouden op een
- 56% onderhouden op een

hoog niveau

basisniveau

laag niveau

In de tabel hieronder ziet u de hoeveelheid wegen die we op elk niveau onderhouden.

Hoeveelheden x 1.000 m ²							
Hoeveelheden	Hoofd-structuur	Wijk-ontsluiting	Centrum	Bedrijven-terrein	Overige binnen kom	Overige buiten kom	Totaal
<u>Asfalt</u>							
Rijbanen	280	102	11	26	151	204	774
Fietspaden	44	3	0	1	15	4	67
Voetpaden	0	0	0	0	1	0	1
Parkeren en overig	1	0	0	0	3	0	4
<u>Straatstenen en tegels</u>							
Rijbanen	38	21	19	3	437	23	540
Fietspaden	23	0	0	1	6	0	30
Voetpaden	44	28	21	0	233	3	331
Parkeren en overig	22	6	10	6	125	3	172
Totaal	451	160	62	37	971	238	1.919

Huidige kwaliteit

In 2012 was het gemiddelde rapportcijfer 5,9 (op een schaal van 10). In 2015 leek het cijfer iets hoger geworden. We hebben toen de inspecties van de drie oude gemeenten uit 2013 bewerkt en hieruit conclusies getrokken.

In 2016 hebben we de wegen van de nieuwe gemeente Berg en Dal voor het eerst allemaal laten inspecteren. De kwaliteit van de wegen is snel achteruit aan het gaan. Dat is niet vreemd. We onderhouden inmiddels meer dan de helft van de wegen op laag niveau.

Financiën

Voor het onderhoud van wegen wordt jaarlijks geld apart gezet. We noemen deze spaarpot de “onderhoudsvoorziening wegen”. Ieder jaar wordt er € 1.245.000 in de onderhoudsvoorziening wegen gestopt. Het ene jaar wordt er meer uitgegeven dan het andere jaar. Iedere 4 jaar wordt bekeken of we voldoende geld apart zetten. In het najaar van 2016 doen we dat opnieuw voor de jaren 2018 tot 2021.

We schatten dat er op 1 januari 2017 nog € 2.042.155 in de spaarpot “onderhoudsvoorziening wegen” zit. In 2017 stoppen we er ook weer € 1.245.000 in. Volgens de onderhoudsplanning 2017 gaan we € 1.765.000 uitgeven aan groot onderhoud. In de tabel hieronder staat waar we in 2017 gaan werken.

Bedragen x € 1.000	
Omschrijving	Bedrag 2017
Groot onderhoud:	
- van Randwijckweg	521
- Wegkantverbetering Lage Horst	335
- Wegkantverbetering Bredeweg	121
- Verharden Ketelstaat (laatste stuk tot aan de grens)	46
- Wegkantverbetering Ooijse Bandijk	89
- Opknappen fietspad Alde Weteringweg en kruispunt Hoge hOrst	44
- Opknappen parkeervoorziening Oude Wetering	50
<i>Totaal groot onderhoud</i>	1.206
- Groot schalig klein onderhoud volgens GBI- inspectie	386

Risico's

- De kwaliteit van de rijbanen in de oude woonwijken is laag. Dit is niet gevaarlijk, omdat hier langzaam gereden wordt.
- De kwaliteit van de wegen buiten de bebouwde kom is redelijk. Enkele wegen zijn slecht, deze blijven we repareren, want er wordt vaak hard gereden. Het risico is laag.

Stand van zaken voorjaar 2017

De van Randwijckweg en Ketelstraat zijn maart 2017 uitgevoerd. Fietspad Biesseltsebaan staat voor mei 2017 in de planning. Meerwijkselaan voor de zomer 2017. De overige projecten zijn in diverse stadia van voorbereiding. Een deel daarvan komt pas in 2018 in uitvoering.

Jaarrekening 2017

Verder zijn in 2017 zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- wegkantverbetering Lage Horst, Bredeweg en Ooijse Bandijk
- verharding Ketelstraat(laatste stuk tot aan de grens)
- opknappen fietspad Alde Weteringweg en kruispunt Hoge Horst
- opknappen parkeervoorziening Oude Wetering
- grootschalig klein onderhoud volgens GBI-inspectie

Riolering

Wetten en regels

- De Wet milieubeheer en de Waterwet vertellen ons wat de taak is van de gemeente. Wij hebben de zorgplicht voor:
 1. het inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater;
 2. het inzamelen en verwerken van het hemelwater;
 3. grondwatermaatregelen.
- Het Nationaal Bestuursakkoord Water en het Bestuursakkoord Waterketen 2007. Hierin staan afspraken over de kwaliteit en hoeveelheid water (berging) binnen de grenzen van de gemeente. In het GRP 2016-2020 staat dat de gemeente Berg en Dal de afspraken van 2015 grotendeels heeft gehaald.
- Het bestuursakkoord water wil de doelmatigheid van het beheer en onderhoud vergroten door samenwerking van gemeenten en waterschap. Dit gaat vooral om het realiseren van:
 - o kostenbesparingen in het beheer
 - o vergroten van kwaliteit van het beheer
 - o verminderen van kwetsbaarheid bij de uitvoering van de beheerstaken.Berg en Dal heeft hieraan een belangrijke bijdrage geleverd met de samenvoeging van onze drie gemeenten. Ook zijn we pilotgemeente voor het waterschap in centrale aansturing van onze rioolgemalen.

Wij hebben nauw overleg met de gemeente Nijmegen. Het rioolwater van onze kernen Berg en Dal en Heilig Landstichting loost op de riolering van Nijmegen.
- De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is erop gericht de kwaliteit van watersystemen te verbeteren,
 - o Door lozingen aan te pakken.
 - o Duurzaam gebruik van water te bevorderen.
 - o Verontreiniging van grondwater te verminderen.Een belangrijk project in de gemeente Berg en Dal is “de Groesbeek” van bron tot grens. Met een KRW-subsidie in 2015 zijn langs deze beek grote verbeteringen gemaakt.
- De Keur- en Peilbesluit regels voor het onderhoud van watergangen en oevers.
- Het Gelders Milieuplan (GMP-3) en het Waterhuishoudingsplan 3. Hierin ligt de nadruk op de kwaliteit van de leefomgeving en het anders omgaan met regenwater.
- Eind 2009 is de nieuwe Waterwet van kracht geworden. Deze vervangt alle bestaande wetten op het gebied van waterbeheer in Nederland.

Algemeen

De watertaak van de gemeenten is de laatste jaren steeds groter geworden. Naast de verantwoordelijkheid voor het inzamelen en transport voor stedelijk afvalwater heeft de gemeente zorgplicht voor:

- Transport, infiltratie en berging van hemelwater in de dorpen
- Grondwater

Zorgplicht betekent dat we de burgers moeten helpen en adviseren. De gemeente is er niet alleen verantwoordelijk voor. Burgers, waterschap en de provincie hebben hun eigen taken.

De gemeente Berg en Dal heeft veel riolering in beheer. In de kern Groesbeek is in de jaren 50 van de vorige eeuw begonnen met de grootschalige aanleg. Deze wordt nu langzamerhand vervangen. In de andere dorpen wordt dat ongeveer 10 jaar later. In de tabel hieronder staat wat en hoeveel we beheren en onderhouden.

Object	Hoeveelheid
Vrijvervalriolering, onderverdeeld in:	266 km
- Gemengde riolering + DWA (vuilwaterriool)	196 km
- Regenwaterafvoerriool (HWA)	52 km

- Infiltratie transportriool	8 km
- Transportriool	1 km
- Drainage	8 km
Bergbezinkvoorzieningen	5 st
Rioolgemalen	20 st
Persleidingen	1,6 km
Minigemalen	241 st
Drukriolering	80 km

In Groesbeek Noord zijn de riolen het oudste. In de huidige raadsperiode moeten we hier 4 kilometer riolering vervangen. Twee grote projecten voor 2017 hier zijn de straat Stekkenberg en de Hoflaan. Iedere zeven jaar inspecteren we de riolering. Uit deze inspecties volgen de onderhoudsmaatregelen. Uit de inspecties van de laatste zeven jaren blijkt dat de oudere riolen ongeveer 60 jaar meekunnen. Daarna moeten we ze vervangen of “relinen”.

Financiën

Het GRP Berg en Dal 2016-2020 is door de raad vastgesteld. Hiermee is de rioolheffing in de voormalige gemeenten Ubbergen en Millingen flink gedaald. De lagere rioolheffing in de voormalige gemeente Groesbeek is gelijk gebleven. Volgens de financiële prognose wordt in 2023 een kostendekkend niveau gehaald. De rioolheffing stijgt hiervoor met 5% per jaar vanaf 2014.

Voor het onderhoud van rioleringen is een voorziening riolering beschikbaar. De stand hiervan is per 1 januari 2017 € 1.049.515. De toevoeging 2017 bedraagt € 92.510. De voorziening wordt gebruikt wanneer onderhoudskosten hoger zijn dan de jaarlijkse inkomsten uit de rioolheffing. De investeringen in ons rioleringsnetwerk worden geactiveerd en drukken door middel van de kapitaallasten op onze exploitatie. Zie hiervoor het MIP.

Ontwikkelingen

Het klimaatbestendig maken van Nederland is een nieuwe uitdaging voor de overheid. We moeten hierbij denken aan:

- Voorkomen van wateroverlast
- Terugdringen van verdroging
- Hoogwaterveiligheid langs de Rijn en Waal
- Verminderen van hittestress in woonkernen

De komende jaren gaan we hierop extra capaciteit inzetten. Voor de eerste twee punten zal de samenwerking met het Waterschap verder worden geïntensiveerd.

Risico's

- Overlast door hevige regenbuien komt steeds vaker voor. Het rioolstelsel is ooit aangelegd om een regenbui van ongeveer 20 mm per uur te kunnen verwerken. De hevige regenbui van mei 2016 boven Breedeweg had een intensiteit van 55 mm/40 min. In Apeldoorn is in 2010 zelfs 100 mm/2 uur gevallen. Hierdoor blijft water op straat staan en in enkele gevallen is water in gebouwen gestroomd.
- De openbare ruimte is nog niet volledig ingericht op het opvangen en weggeleiden van regenwater. In de afgelopen jaren is hieraan vooral in het centrum van Beek en in het centrum van Groesbeek hard gewerkt. De grootste knelpunten in de gemeente zijn in beeld en worden de komende jaren aangepast. De prioriteit voor de kern Breedeweg is hoger geworden.

Buien komen echter op wisselende plaatsen met wisselende intensiteiten voor. In de toekomst kan een zware bui op een onbekende plaats een nu nog onbekend probleem gaan veroorzaken. De komende jaren gaan we meer kennis van het watersysteem vergaren:

- Met moderne rekentechnieken, krachtige computers, eigen meetgegevens gaan we nieuwe modellen voor de Berg en Dalse rioleringssystemen doorrekenen, om zo verdere kennis van ons rioolstelsel te vergaren.
- Er is 4 kilometer onderhoudsachterstand in het rioleringsstelsel van Groesbeek Noord. Instortingsgevaar en lekkage in de bodem zijn niet ondenkbeeldig. Daarom wordt hier de komende jaren flink op geïnvesteerd. Het risico is aanvaardbaar omdat in dit gebied geen sprake is van regulier zwaar vrachtverkeer.

Stand van zaken voorjaar 2017

We hebben de komende anderhalf jaar extra capaciteit om de gemeente meer klimaatbestendig te krijgen. Onze eerste aandacht gaat hierbij uit naar het verminderen van de risico's van wateroverlast in de kernen Breedeweg en Beek. Het grootste deel van de 4 kilometer onderhoudsachterstand in Groesbeek-Noord is weggewerkt. Groesbeek-Noord blijft de komende jaren veel aandacht vragen. We gaan hiervoor een Basis RioleringsPlan maken op basis van dynamische modellen.

In tegenstelling tot wat er in de programmabegroting 2017 is opgenomen, is de rioolheffing 2017 gelijk gebleven aan de heffing in 2016.

Jaarrekening 2017

De volgende werken zijn in 2017 voltooid:

- Vervangen/replicatie drainage wijk Lage Horst (Groesbeek)
- Riolering woonwagencamp Nieuwe Drulscweg (Groesbeek)
- Vervangen en aanleg (infiltratie) riool Dries (Groesbeek)
- Aanleg drukriolering Vlietberg (Ooij)
- Vervanging riolering Hoflaan (Groesbeek)
- Vervanging riolering Molenweg (Groesbeek)
- Vervanging persleiding Leuth
- Realiseren stuwput en leiding Kardinaal Gerardstraat (Groesbeek)

Groen

Algemeen

Wij laten het onderhoud aan ons gemeentelijk groen op hoge A-kwaliteit onderhouden. Dit heeft als voordeel dat de groenperken ook vaker uitgeharkt worden. Daarmee wordt ook het zwerfvuil uit de groenvakken geharkt. Samen met goed licht van de straatverlichting en vlakke trottoirs zorgt dit voor een fijne woonomgeving.

Als we de groenvakken vernieuwen, planten we niet meer de saaie bodembedekkers. We kiezen voor meer gras en fleurige vaste planten. Het maaien van gras is iets goedkoper en het onderhoud van de vaste planten is iets duurder. Voor hetzelfde geld genieten we van een betere kwaliteit van het groen.

Financiën

Voor het onderhoud van het groen hebben we een contract met DAR uit Nijmegen. DAR voert het onderhoud in de zomer uit met 20 medewerkers van het werkbedrijf. In de winter zijn dit 10 medewerkers. Daardoor kost het contract voor groenonderhoud ons extra geld. Onze financiële bijdrage aan het werkbedrijf is hierdoor wel lager. Bij elkaar opgeteld is het groencontract het goedkoopste voor de gemeente.

Ontwikkelingen

In de oude gemeente Ubbergen moet voor het kappen van iedere boom een kapvergunning worden gevraagd. In Groesbeek en Millingen hoeft dat sinds 2013 al niet meer. Daar hebben we een lijst gemaakt welke bomen en lanen we willen beschermen. Alleen hiervoor is dan een kapvergunning nodig. Deze lijst met bomen voor de oude gemeente Ubbergen is al klaar. In 2017 is ook de APV voor de nieuwe gemeente klaar. Daarna is het in de hele gemeente Berg en Dal eenvoudiger geworden om een boom te mogen kappen. Voor de woonwijken en dorpen op bosrijke stuwwal moet nog wel vaak een vergunning worden gevraagd. Dit zijn Ubbergen, Beek, Berg en Dal, Heilig Landstichting.

Risico's

- Wij beheren nog veel groenvakken welke al oud en lelijk zijn. Er staan hier bodembedekkers welke veel te groot zijn geworden. We hebben onvoldoende geld om het groen iedere 30 jaar te kunnen vervangen. Wij hebben geld beschikbaar om elke 60 het jaar groen te vervangen. Burgers kunnen de gemeente aanspreken op te lage kwaliteit t.o.v. andere woonwijken.
- Sinds 2016 mogen we geen chemische middelen meer gebruiken voor onkruidbestrijding. De alternatieven zijn vier tot vijf keer zo duur en het resultaat is slechter. De gemeente kan eigenlijk geen goede kwaliteit meer leveren tegen betaalbare kosten. We hebben daarvoor hulp nodig van onze bewoners. In 2017 gaan we de burgers vragen om dit zelf rondom het huis te doen. Je doet dit niet voor de gemeente, maar voor jezelf en voor je bureu. Je wilt toch niet naar onkruid op de stoep kijken? Het is wel belangrijk dat de gemeente dan blijft zorgen voor goed schoffelen in de perkjes. Het is ook duurzaam om met de hand het onkruid tussen de tegels en stenen weg te halen.

Stand van zaken voorjaar 2017

Inmiddels lijkt er geen politiek draagvlak meer te zijn voor burgerparticipatie bij onkruidbestrijding. We gaan de middelen die in 2017 zijn inzetten voor extra onkruidbestrijding en niet meer voor een publiciteitscampagne. Vanaf 2018 moeten we € 50.000 bijramen op de post vegen en onkruidbestrijding.

Jaarrekening 2017:

Het onderhoud van het openbaar groen is uitgevoerd volgens de begroting. Als extra taak stond in 2017 het vervangen van enkele laanstructuren gepland. Deze structuren gaan in kwaliteit hard achteruit. In het bomenstructuurplan staat dat wij deze structuren belangrijk vinden en willen behouden. Door onderzoek naar flora en fauna is de uitvoering hiervan verschoven naar 2018. Het verjongen van de aangewezen laanstructuren kost €70.000.

Gebouwen en terreinen

Algemeen

Wij voeren planmatig onderhoud uit aan onze gebouwen. Iedere drie jaar voeren we inspecties uit en maken een onderhoudsplanning. Hiermee bepalen we de jaarlijkse toevoeging aan de onderhoudsvoorzieningen. Daadwerkelijk onderhoud voeren wij overigens pas uit na een actuele inspectie. Bij deze inspectie beoordelen wij of het geplande onderhoud echt noodzakelijk zijn of nog een jaar uitgesteld kunnen worden.

Het eigendom en beheer van onze gemeentelijke eigendommen is voortdurend in beweging. In 2016 is het accommodatiebeleid geactualiseerd. Dit kan effecten hebben op het beheer en onderhoud van de gebouwen.

Financiën

Op het gebied van groot onderhoud hebben wij voorzieningen “onderhoud gebouwen” gevormd. Het saldo van deze voorzieningen bedraagt per 1 januari 2017 € 1.488.722

De geraamde toevoeging 2017 bedraagt in totaal € 338.179.

Volgens de planning geven we in 2017 € 284.665 uit voor het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen en monumenten.

Onze gebouwen worden sober en doelmatig onderhouden. Alleen het gemeentehuis wordt nog op hoog kwaliteitsniveau onderhouden; dit is ook nodig gezien de open en transparante structuur van het gebouw. De kwaliteit van de gebouwen is gemiddeld goed te noemen

De onderhoudskosten die voor 2017 gepland zijn staan in de volgende tabel.

	2017	Opmerkingen
Gemeentelijke gebouwen		
Gemeentehuis (Grb)	103.664	
Voormalig gemeentehuis Beek	-	
Gemeentewerf/kantoor brandweer (Grb)	22.844	
Gemeentewerf (Beek)	-	
Trouwzaal Zalmkerkje (Mlg)	64	
Totaal gemeentelijke gebouwen	126.572	0
Welzijnsaccommodaties		
Kulturhus den Ienloop (Mlg)	33.246	
De Mallemolen (Grb)	20.902	
Kloosterstraat 7-9 Maddogs/Wilhelmina (Grb)	14.645	
Jeugdsoos/Duivenvereniging (Ooij)	220	
De Ubburch (Ubb)	2.754 *	Functie gebouw onzeker
Total welzijnsaccommodaties	71.767	0
Sportaccommodaties		
Sporthal Heuvelland (Grb)	16.122	
Sportzaal BIGA (Grb)	2.854	
Sporthal De Duffelt (Mlg)	13.991	
Zwembad De Lubert (Grb)	1.846	
Totaal sportaccommodaties	34.814	0
Begraafplaatsen		
Dienstgebouw De Heselenberg (Grb)	-	
Dienstgebouw (Mlg)	-	
Ontvangstgebouw Heselenberg (Grb)	289	
Drenkelingenbegraafplaats (Mlg)	315	
Aula algmene begraafplaats (Mlg)	424	
Totaal begraafplaatsen	1.028	0

Kunstwerken en objecten

Waco-glider (Grb)	836	
Stadsmuur Kasteelhof (Grb)	-	
Uitkijkplateau's Romeins waterwerk (BenD)	289	
NH toren (Grb)	745	
Kunstwerken/monumenten	18.563	
Trafohuis (Ubb)	-	
Totaal kunstwerken en objecten	20.433	-
Totaal onderhoud	254.613	-

Ontwikkelingen

Het nieuwe accommodatiebeleid zal na 2016 van invloed worden. Voor de begroting 2018 zal het totaal aan dotaties dan ook worden aangepast.

- De Kulturhusen Leuth en Kekerdome zijn nog niet opgenomen in dit overzicht.
- Voormalig gemeentehuis Beek is nog niet definitief verkocht. Tot zolang wordt het gebouw onderhouden.
- Voor zwembad "de Lubert" is de afgelopen zeven jaar geen geld meer toegevoegd aan de onderhoudsvoorziening. Het onderhoud is echter wel doorgegaan. De onderhouds-voorziening voor dit gebouw is nu bijna leeg. In 2017 worden de verbouwingen en onderhoud uitgevoerd met het beschikbare gestelde verbouwingskrediet. In de loop van 2017 zal een nieuwe onderhoudsinspectie uitwijzen wat we in de toekomst jaarlijks moeten reserveren.

Risico's

Uit de risico-inventarisatie voor de Arbo-wet volgt dat we meer moeten investeren voor veiligheid op bijvoorbeeld daken. De kosten zullen hierdoor geleidelijk langzaam oplopen.

Stand van zaken voorjaar 2017

De gemeenteraad heeft in maart 2017 extra krediet beschikbaar gesteld voor de verbouwing van zwembad de Lubert. De verbouwing wordt in 2017 voltooid. Voor de Ubburch heeft het college inmiddels besloten om de huur van de gebruikers op te zeggen en het gebouw in huidige toestand in de verkoop te zetten.

Jaarrekening 2017:

Het onderhoud aan gebouwen is zoveel mogelijk conform onderhoudsplan uitgevoerd.

We hebben extra keuringswerk en herstelwerk uitgevoerd aan het gemeentehuis, de gemeentewerf, sporthal Heuvelland, de Mallemolen en Kloosterstraat 7-9.

Daarnaast zijn er voor het gemeentehuis, sporthal de Duffelt en dorps huis Den Ienloop noodzakelijke extra onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd.

Openbare verlichting

Algemeen

In de gemeente Berg en Dal staan ongeveer 5.500 lantaarnpalen. 3.000 lantaarnpalen zijn ouder dan 30 jaar. Ongeveer 900 lichtmasten zijn vrij nieuw en hebben zuinige lampen.

Vanaf 2011 is in de oude gemeenten Groesbeek en Millingen aan de Rijn veel verlichting vervangen in de woonwijken. Hierdoor:

- is het veiliger op straat geworden, want er zijn minder donkere, enge plekken.

- is het goedkoper en beter voor het milieu, want de lampen gebruiken minder stroom.
- worden doorgeroeste lantaarnpalen vervangen.
- is het risico op ongelukken kleiner en daarmee ook de kans dat de gemeente hier schuldig aan is.

De gemiddelde leeftijd van onze openbare verlichting gaat hiermee omlaag

In Beek-Ubbergen, Ooij en Leuth is de verlichting nu nog slecht. Er staan te weinig lichtmasten en er zijn veel donkere plekken. Zoals beschreven in het beheerplan openbare verlichting zullen we daar in veel wijken oude lichtmasten en lampen vervangen. Tot 2030 willen we 300 masten per jaar vervangen.

Duurzaamheid wordt steeds belangrijker daarom gaan we in 2020 19% minder stroom gebruiken dan in 2013. In 2030 willen we nog maar de helft van de stroom gebruiken. Dat hebben de gemeenten in Nederland samen afgesproken. De oude lampen gebruiken veel stroom, daarom gebruiken we sinds 2013 LED-lampen. Deze gebruiken nog maar 16 Watt.

Financiën

Het vervangen van slechte masten en lampenkappen kost € 256.000 per jaar. Als we in 2030 ook nog de helft van de energie willen besparen dan is het duurder. Dan kost het € 292.132. Omdat dit duurzaam is, kiezen hiervoor.

Het vervangen van masten en lampenkappen wordt betaald uit de voorziening Openbare Verlichting. Jaarlijks wordt hier € 292.132 in gestort. We verwachten dat er op 1 januari 2017 nog € 347.823 in de voorziening Openbare Verlichting zit.

In 2017 stoppen we er ook weer € 292.132 in. We zijn van plan om in 2017 € 290.000 uit te geven aan vervangingen.

In de tabel hieronder staat waar we dat in 2017 gaan doen.

<i>Bedragen x €1.000</i>	
Omschrijving	2017
- Millingen aan de Rijn	252
- Groesbeek	11
- Beek	68
- Berg en Dal	70
- Ooij	18

In het najaar van 2020 wordt bekeken of de jaarlijkse toevoeging aangepast moet worden voor de jaren 2021 tot 2025.

Ontwikkelingen

Het beheerplan Openbare Verlichting geldt van 2016 tot en met 2020. Hierin staat centraal dat:

- de Openbare Verlichting duurzaam is, zodat dit jaarlijks minder onderhoud kost en we minder stroom gebruiken;
- we nieuwe en slimme technieken snel gaan gebruiken bij de openbare verlichting.

In de woonwijken staan nu nog hoge en lage masten door elkaar. Hoge masten staan ver uit elkaar. Dat geeft veel schaduw als er ook bomen en auto's staan. Daarom plaatsen we nu lage lichtmasten van 4 meter hoog in de woonwijken. Deze staan dicht bij elkaar. Op deze masten zit een lampenkap met LED-lamp die de omgeving goed verlicht. We verwachten dat de nieuwe lampenkappen langer dan 20 jaar meegaan.

Voor de hoofdwegen kiezen we voor hoge lichtmasten, want deze wegen zijn breder. Het licht van een lage lichtmast komt niet goed aan de overkant van de weg. LED-lampen voor hoge lichtmasten zijn op dit moment nog niet allemaal even goed en erg duur. De verwachting is dat deze in de toekomst beter en goedkoper worden. In de Pannenstraat, Dorpsstraat en Ottenhofstraat in Groesbeek staan al wel nieuwe hoge masten met LED.

Hoge masten zijn duur, daarom vervangen we ze niet zomaar. Zijn ze nog sterk genoeg, dan laten we ze 10 jaar staan. Daarna worden ze opnieuw getest.

Oude lampen worden eerst opgemaakt. Vanwege de levensduur worden ze iedere 3 jaar vervangen. LED lampen gaan 10 tot 12 jaar mee. Dat is vier keer langer dan oude lampen. De jaarlijkse kosten voor onderhoud en energie worden hiermee lager.

Stand van zaken voorjaar 2017

We hebben een deel van de werkzaamheden inmiddels in uitvoering. De rest volgt in 2017.

Jaarrekening 2017:

In 2017 is in het kader van verduurzaming meer verlichting vervangen dan in de afgelopen jaren. De afgelopen jaren liepen wij iets achter op schema, waardoor er geld over bleef op de voorziening. Dit jaar is de achterstand weggewerkt. Binnen het beschikbare budget is een maximale hoeveelheid aan verlichting vervangen. Er is € 419.000 uitgegeven in plaats van € 292.000. Vooral in Millingen aan de Rijn is veel verlichting verduurzaamd. Daar is € 252.000 uitgegeven. Millingen aan de Rijn is sinds afgelopen jaar volledig voorzien van LED-verlichting. Door de inhaalslag lopen wij weer op schema wat betreft verduurzaming van openbare verlichting.

Speelruimten

Algemeen

Wij moeten de speeltuinen goed onderhouden. Speeltoestellen kunnen gevaarlijk zijn en daarom zijn er voorschriften. Deze staan in het attractiebesluit. We inspecteren speeltoestellen vier keer per jaar. Dit doen we drie keer zelf en één keer komt er een specialistisch bedrijf naar kijken. Wanneer er iets kapot is, dan maken we het ook meteen. Dit onderhoud kost veel geld. Maar wij willen er ook niet teveel geld aan uitgeven. We noemen dit efficiënt. We hebben geleerd dat speeltoestellen ongeveer 15 jaar gebruikt kunnen worden. Daarna wordt het onderhoud te duur. Dan kun je de speeltoestellen het beste allemaal tegelijk vervangen. Dan maken we samen met de kinderen uit de buurt een plan voor de speeltuin. De kinderen mogen dan zelf kiezen welke speeltoestellen ze het leukste vinden.

Op sommige plekken in de gemeente hebben we veel speelplekken dicht bij elkaar. Soms kiezen we er dan voor om één speeltuin helemaal weg te halen. Met het geld hiervan maken we dan een andere speeltuin in de buurt groter en leuker. Of we maken er één op een andere plek in de gemeente waar nu nog geen speeltuin is.

Kleine kinderen kunnen minder ver lopen dan de grotere kinderen. Daarom hebben we wat meer kleine speeltuintjes met eenvoudige speeltoestellen. We hebben een paar speelplekken met grote toestellen. Hieronder staan de loopafstanden genoemd welke wij als vuistregel gebruiken:

Leeftijd van 0 – 6 jaar = loopafstand niet meer dan 100 meter

Leeftijd van 6 - 12 jaar = loopafstand maximaal 500 meter, zonder oversteek van ontsluitingswegen

Oudere jeugd = loopafstand 1 kilometer (trapveldjes en speeltoestellen)

We maken vervangingsplan welke is gebaseerd op de leeftijd van de speelplekken. Speeltoestellen worden in principe na 15 jaar vervangen. Vier keer per jaar worden alle speeltoestellen in onze gemeente geïnspecteerd en beoordeeld op kwaliteit en schades. Op basis hiervan wordt het onderhouds- en vervangingsplan geactualiseerd. Soms moet een speelplek eerder vervangen worden omdat de toestellen te slecht zijn. Dit melden we in deze paragraaf van de begroting. De gemeente Berg en Dal kent onderstaand areaal:

Omschrijving	Aantal
Speelplekken	76
Speeltoestellen	± 300
Overige speelvoorzieningen	35

Financiën

Voor het vervangen van de speeltoestellen is een spaarpot gevormd. Deze noemen we de “voorziening speeltuinen”. De geraamde stand hiervan is per 31 december 2016 € 99.771. Het bedrag dat we jaarlijks toevoegen bedraagt € 48.039.

Voor 2017 is de vervanging van de volgende speelplekken voorzien:

- Mesdagweg (Groesbeek)
- Hobbemaweg (Groesbeek)
- Plataanstraat (Breedeweg)
- Vendelierstraat (de Horst)

Ontwikkelingen

In onze ogen is de verdeling van speelplekken in de gemeente voldoende gespreid.

Risico's

Het onderhoud voeren wij uit volgens de eisen in het Attractiebesluit (Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen). Er is geen sprake van bijzondere risico's. Bij de inspecties in afgelopen jaren hebben wij goede tot uitstekende beoordelingen gekregen, zowel technisch als administratief.

Stand van zaken voorjaar 2017

Als het enigszins mogelijk is, proberen wij speelvoorzieningen nog in het voorjaar te vervangen, zo ook dit jaar. De kinderen kunnen er dan in de zomer nog plezier van hebben. Dit is altijd afhankelijk van overleg met kinderen en omwonenden.

Jaarrekening 2017:

Op de volgende plaatsen zijn in 2017 speeltoestellen vervangen:

- Plataanstraat Groesbeek
- Vendelierstraat Groesbeek/de Horst
- Kruksebaan Groesbeek/Breedeweg
- Piet Heynstraat Groesbeek
- Hobbemaweg/Mesdagweg Groesbeek

Financiering

Op grond van het BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) moeten we een paragraaf financiering opstellen. In deze paragraaf staat hoe wij de risico's beheersen van het geld dat we uitlenen en lenen. De risico's die we moeten beheersen zijn koersrisico's en renterisico's.

Financiering

Financieringsstatuut

In het financieringsstatuut zijn door het college de richtlijnen vastgesteld voor het sturen en beheersen van, het verantwoorden over, en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet)

Met het vaststellen van de Financiële verordening Berg en Dal 2017 heeft de raad de kaders aangegeven voor de inrichting van de financiële functie en de uitgangspunten voor het financieel beleid en het financieel beheer. Er is een relatie gelegd met het financieringsstatuut.

Financieringspositie

De financieringspositie geeft de financieringsbehoefte van de gemeente aan. Hieronder staat een overzicht van de financieringspositie van onze gemeente.

Bedragen x € 1.000		
Financieringspositie	31-12-2016	31-12-2017
<u>Financieringsbehoefte</u>		
Totaal vaste activa (a)	86.244	84.959
<u>Financieringsmiddelen</u>		
Reserves en voorzieningen	61.367	61.794
Langlopende leningen	25.243	24.014
Voorziening grondexploitatie	3.437	3.866
Totaal financieringsmiddelen (b)	90.047	89.674
Financieringspositie (b-a)	3.803	4.715

Bovenstaande berekening is een momentopname. De feitelijke omvang van de financieringspositie is onder andere afhankelijk van het werkelijke verloop van de geplande investeringen en van de dagelijkse ontvangsten en betalingen tijdens het jaar.

Langlopende leningen

Op 1 januari 2017 is het totaal aan opgenomen geldleningen € 25,2 miljoen. In 2017 is ter financiering van de duurzaamheidslening Berg en Dal een lening van € 500.000 afgesloten voor 15 jaar. Het totaalbedrag aan langlopende leningen is op 31 december 2017 € 24 miljoen.

Liquiditeitenplanning

Op 31 december 2017 was er sprake van een liquiditeitstekort van ongeveer € 6 miljoen. Omdat de rente op kort geld (periode korter dan 1 jaar) zeer laag tot zelfs negatief is, financieren we het liquiditeitstekort met kasgeldleningen (kort geld). In 2017 hebben wij rente ontvangen over de afgesloten kasgeldleningen.

Zolang deze situatie zich voordoet en we binnen de kasgeldlimiet blijven kan het liquiditeitstekort met kort geld gefinancierd blijven. Stijgt de rente op korte termijn dan kijken we of we een deel van het liquiditeitstekort met een langlopende geldlening kunnen financieren.

Het verloop van de liquiditeiten is sterk afhankelijk van de tijd en de mate waarin de voorgenomen investeringen feitelijk worden gerealiseerd. Per kwartaal brengen we de liquiditeiten in beeld.

Relatiebeheer

De NV Bank voor Nederlandse Gemeenten is de huisbankier van de gemeente.

Dit betekent dat bijna al het gemeentelijk betalingsverkeer via deze bank loopt. Contante betalingen of ontvangsten doen we zo min mogelijk.

Schatkistbankieren

Per 15 december 2013 is Schatkistbankieren wettelijk verplicht. Dagelijks worden alle overtoollige liquiditeiten boven een drempelbedrag afgeroomd en aangehouden in de schatkist bij het Ministerie van Financiën. De drempel is vastgesteld op 0,75% van het jaarlijkse begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000. Voor onze gemeente is de drempel afgerond € 622.000 (0,75% van € 82.949.000).

Het doel van de deelname aan schatkistbankieren is om de EMU-schuld van de collectieve sector te verlagen. De decentrale overheden krijgen geen leenfaciliteit bij de schatkist.

Rente

Koersrisico

Het koersrisico is het risico dat de waarde van aandelen of obligaties daalt door koersontwikkelingen. Wij lopen weinig koersrisico, omdat onze gelden zijn uitgezet op vastrentende waarden die niet gevoelig zijn voor koersontwikkelingen.

Renterisico

Er zijn twee normen die aangeven hoe groot het renterisico is.

1. Kasgeldlimiet

Dit is een norm die aangeeft hoeveel geld we mogen lenen voor een periode korter dan een jaar. De kasgeldlimiet voor het jaar 2017 bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal (€ 82.949.000) van de gemeente. Volgens deze norm mogen we voor 2017 € 7 miljoen lenen.

(bedragen x € 1.000)

	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
1) <u>Toegestane kasgeldlimiet</u>				
- in procenten van de grondslag	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
- in bedragen	7.051	7.051	7.051	7.051
<u>Netto vlottende schuld</u>				
2) Omvang vlottende korte schuld	7.500	8.000	6.000	6.000
3) Vlottende middelen	2.372	4.564	4.093	1.182
4) Totaal netto vlottende schuld (2-3)	5.129	3.437	1.908	4818
Ruimte+/Overschrijding- (1-4)	1.923	3.615	5.144	2.233

Volgens de Wet financiering decentrale overheden mag de kasgeldlimiet gedurende twee achtereenvolgende kwartalen worden overschreden. Wij voldoen in 2017 aan deze norm.

2. Renterisiconorm

Deze norm geeft aan dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen van huidige en nieuwe leningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal (€ 82.949.000).

Voor onze gemeente betekent dit dat de aflossingen en de renteherzieningen onder de € 16,5 miljoen moeten blijven.

In 2017 zijn de lasten voor renteherziening en aflossing € 1,7 miljoen. Wij blijven in 2017 dus ruim onder de norm.

Rentebeleid

In 2017 waren zowel de korte als de lange rente historisch laag. De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB heeft in juni 2017 nog verklaard "dat voor langere tijd de rentes op het huidige niveau zullen blijven".

In de jaarrekening 2017 hebben wij gerekend met een rente percentage van 1,64% voor de reserves en vaste activa. Voor de grondexploitatie zijn we uitgegaan van een rentepercentage van 0,80%.

De commissie BBV adviseert een schema rentetoerekening op te nemen. Dit schema geeft inzicht in de rentelasten van externe financiering en het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Hieronder vindt u het schema rentetoerekening.

Schema rentetoerekening zonder bespaarde rente

Externe rente korte en lange financiering		709.029
Externe rentebaten		-359.825
		349.204
Af : rente grondexploitatie		-29.872
Af: rente projectfinanciering		0
Saldo door te rekenen externe rente		319.332
Rente eigen vermogen		864.128
Rente voorzieningen contante waarde		139.317
Toe te rekenen rente taakvelden		1.322.777
Werkelijk aan taakvelden toegerekend	1,50%	1.293.658
Renteresultaat		-29.119

Staat herkomst en besteding van middelen

De Staat herkomst en besteding van middelen geeft inzicht in de achterliggende bronnen die de ingaande en uitgaande kasstromen veroorzaken, uitgedrukt in drie categorieën activiteiten.

- Operationele activiteiten bestaan uit transacties die veelal direct leiden tot opbrengsten en kosten.
- Investeringsactiviteiten zijn de investeringen in en de desinvesteringen van immateriële, materiële en financiële vaste activa.

- Financieringsactiviteiten bestaan uit de activiteiten ter financiering van de operationele en investeringsactiviteiten.

Hieronder staat de Staat herkomst en besteding van middelen.

Bedragen x €1.000

Kasstroom uit operationele activiteiten		2017
Saldo programmarekening		1.222
Afschrijvingen		3.168
Mutatie werkkapitaal:		
- Mutatie voorraden	-1.317	
- Mutatie vorderingen	1.292	
- Mutatie kortlopende schulden excl. Bankschulden	-4.477	
Totaal mutatie werkkapitaal		-4.502
Onttrekkingen reserves		-5.318
Toevoegingen reserves		7.429
Onttrekkingen voorzieningen		-4.167
Toevoegingen voorzieningen		2.482
Totaal uit operationele activiteiten		314

Kasstroom uit investeringsactiviteiten

Investerings immateriële vaste activa	-16
Desinvesteringen immateriële vaste activa	-
Investerings materiële vaste activa	-3.988
Desinvesteringen materiële vaste activa (bijdrage derden)	439
Investerings financiële vaste activa	-195
Desinvesteringen financiële vaste activa	1.877
Totaal investeringsactiviteiten	-1.883

Kasstroom uit financieringsactiviteiten

Opname langlopende geldleningen	500
Aflossing langlopende geldleningen	-1.729
Mutatie kasgeldleningen	1.000
Totaal financieringsactiviteiten	-229

Mutatie geldmiddelen -1.797

De mutatie in geldmiddelen is als volgt te specificeren:

Liquide middelen ultimo vorig dienstjaar:	933
Liquide middelen ultimo dienstjaar:	-864
Afname liquide middelen	-1.797

Bedrijfsvoering

We willen onze dienstverlening blijven ontwikkelen. Daarom moeten we doorlopend aandacht besteden aan de bedrijfsvoering, de organisatie van de gemeente. In deze paragraaf gaan wij in op ons beleid rond de bedrijfsvoering en de maatregelen die we hebben getroffen in 2017 om de bedrijfsvoering bij de tijd te houden.

Algemeen

De ambities zijn richting gevend in ons doen en laten. We streven naar goede dienstverlening en hier is onze bedrijfsvoering ook op gericht. In deze paragraaf gaan we vertellen hoe we dit in 2017 hebben gedaan. Uiteraard tegen de juiste prijs/kwaliteitsverhouding.

Personeel

Personeel

Medewerkers zijn de succesfactor én het visitekaartje van onze gemeente. Wij willen dan ook een aantrekkelijke werkgever zijn, zodat zij zich zo goed mogelijk inzetten voor het realiseren van de gemeentelijke ambities.

De samenleving verandert, de rol van onze gemeente verandert en daarmee ook onze medewerkers.

Daarom zijn we bezig met:

- Het doel van ons werk. Bij alles wat we doen stellen we ons de vraag waarom we het doen.
- Het (door)ontwikkelen van ons personeel.
- Iedereen doet mee, diversiteit is kenmerkend voor ons personeelsbestand. Competenties doen er toe, niet geslacht, leeftijd, herkomst of handicap.

Een moderne organisatie met zowel vast als flexibel personeel. Hierbij kunnen we inspelen op actuele ontwikkelingen.

Jaarrekening 2017:

In mei 2017 heeft er een medewerkersonderzoek plaatsgevonden. Hierdoor weten we waar de sterke- en verbeterpunten zitten. Hiermee zijn we als organisatie aan de slag gegaan. De uitwerking krijgt een vervolg in 2018. In 2019 vindt er een nieuw medewerkersonderzoek plaats om te toetsten of de activiteiten tot verbetering hebben geleid .

Dat de rol van de gemeente verandert is al een aantal jaar bekend. Het budget voor opleiding van het personeel in 2017 is volledig ingezet. Dit is gebruikt om onder andere de vakkennis van medewerkers op peil te houden. Regionaal is er ingezet op de ontwikkeling van vaardigheden en competenties onder andere via 'de Meester in je werk-week 2017.' Het A en O fonds gemeenten heeft hier een bijdrage aan geleverd. Berg en Dal heeft actief meegewerkt.

Formatie(onderzoek)

Met de herindeling is een belangrijke financiële bezuiniging op de organisatie van 5% van de totale loonsom gerealiseerd. Voor 2017 is de geraamde formatie 182 fte. Dat is één fte meer dan de raming van 2016.

De belangrijkste veranderingen in de personeelsformatie tussen 2016 en 2017 zijn:

- In 2016 zijn de taken rondom ICT en Werk opgepakt in de regio. De medewerkers zijn overgegaan van onze organisatie naar de regionale samenwerking: het Werkbedrijf en de iRvN (ICT Rijk van Nijmegen). Dit gaat om 7,6 fte minder.

- Binnen het sociaal domein zijn een aantal medewerkers die eerder op inhuurbasis werkten, in dienst genomen. Hierdoor stijgt de formatie. Het gaat om 4,45 fte. Deze formatie werd en wordt betaald uit budgetten die voor het Sociaal Domein gereserveerd waren
- Door een grote toename van het aantal klanten binnen de Participatiewet is er meer formatie nodig. Het gaat om 2 fte extra.
- Tenslotte is op verschillende afdelingen de (geraamde) formatie, waarmee we bij de herindeling zijn gestart, aangepast aan de feitelijke omstandigheden. Dit gaat om 2,15 fte. De kosten daarvan passen binnen bestaande budgetten en/of worden betaald uit de flexibele schil (zie hieronder).

Wij vinden het van belang om de formatie regelmatig te monitoren en af te stemmen op de omvang en het takenpakket van de gemeente. Eind 2016 voert het college daarom een scan uit om onze formatie te vergelijken met die van andere gemeenten.

Stand van zaken voorjaar 2017

We hebben een start gemaakt met de benchmark. Met de benchmark onderzoeken we de verhouding tussen het takenpakket en de omvang van de organisatie. De uitkomsten vergelijken we met andere gemeentelijke organisaties. We zijn in het eerste kwartaal gestart en ronden het onderzoek voor de zomer af.

Jaarrekening 2017:

In 2017 is de benchmark uitgevoerd. In dit onderzoek zijn de formatie en kosten vergeleken met een aantal andere gemeenten, de referentiegroep. Als organisatie in het geheel scoren we in de kosten prima. We zitten namelijk 1% onder het gemiddelde van de referentiegroep. Maar op verschillende clusters zitten onderling verschillen. De hoogste en laagste scores ten opzichte van het gemiddelde van de referentiegroep onderzoeken we verder in 2017-2018.

Flexibele schil

De totale formatie is afgestemd op de omvang van de taken die de gemeente uitvoert. Om goed in te kunnen spelen op externe ontwikkelingen en niet voortdurend een beroep te hoeven doen op extra (belasting)gelden, is een flexibele organisatie nodig. Een gedeelte van de formatie (± 15 fte) is daarom flexibel. Op deze manier creëren we een moderne organisatie.

Stand van zaken voorjaar 2017

Aan het begin van 2017 was 40% van de flexibele schil ingevuld. Na het eerste kwartaal 2017 is er nog 35% beschikbaar. Dit is inclusief de reserveringen voor het generatiepact en de trainees.

Jaarrekening 2017:

Externe ontwikkelingen die in 2017 tijdelijk extra aandacht hebben gekregen zijn:

- de voorbereidingen op de wet op de Privacy. Deze wet treedt in mei 2018 in werking.
- meer aandacht voor bestuurscommunicatie, het gebruik van social media en profilering van onze gemeente
- inkoop, waaronder het inrichten van een bedrijvenregister Berg en Dal
- de ontwikkelingen op de nieuwe taken binnen de WMO/ sociaal domein.

Daarnaast is ingespeeld op ontwikkelingen binnen de organisatie waaronder de voorbereiding van de inrichting van een Klant Contact Centrum (KCC) voor Berg en Dal.

Duurzaam inzetbaar personeel

De maatschappelijke ontwikkelingen vragen nieuwe of andere vaardigheden van onze medewerkers. Daarnaast is de leeftijdsopbouw van de huidige organisatie aanleiding om

aandacht te besteden aan de duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Daarom doen we verschillende dingen:

- We zetten in op verjonging van ons personeelsbestand o.a. door het invoeren van het generatiepact en het werken met trainees
- We onderzoeken nieuwe mogelijkheden rondom scholing en opleiding, om alle medewerkers in staat te stellen zich te ontwikkelen waar nodig.
- We stimuleren een gezonde en fitte levensstijl.
- Het is belangrijk dat medewerkers flexibel zijn. Daarom geven we de medewerkers kansen om door te stromen naar nieuwe of andere functies, binnen of buiten onze organisatie.
- We werken mee aan werkervaringsplaatsen daar waar mogelijk.

Jaarrekening 2017:

Er is blijvende aandacht voor werkervaringsplaatsen binnen de organisatie. Deze werkervaringsplaatsen bestaan uit werkplekken/taaltages voor statushouders. De gemeente Berg en Dal biedt werkervaringsplaatsen voor maximaal 1 jaar. Dit doen we om deze medewerkers een opstap te geven richting een vaste of tijdelijke baan.

Binnen de organisatie is een werkgroep gezond en fit actief. Deze werkgroep heeft aandacht voor gezonde voeding, een gezonde leefstijl, beweging en bewustwording. De aandacht geven we onder andere in de vorm van activiteiten, workshops en voorlichtingsbijeenkomsten.

Generatiepact

De medewerkers van de gemeente Berg en Dal hebben een hoge gemiddelde leeftijd. Er is weinig uitstroom van oudere medewerkers en weinig instroom van jonge medewerkers. Dit beeld is gelijk aan het landelijke beeld. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) adviseert gemeenten hiertegen maatregelen te treffen. De gemeente Berg en Dal heeft dit advies gevolgd. In 2016 is de invoering van het zogenaamde generatiepact voorbereid en vanaf 2017 kunnen medewerkers hier gebruik van maken. Het generatiepact houdt in dat we oudere medewerkers de mogelijkheid geven om minder te gaan werken. Hierdoor ontstaat er ruimte om jonge medewerkers aan te nemen. Een bijkomend voordeel van de regeling is dat oudere medewerkers - totdat ze met pensioen gaan - hun kennis geleidelijk kunnen overdragen aan de jongere medewerkers.

Stand van zaken voorjaar 2017

Vanaf januari kunnen medewerkers deelnemen aan het generatiepact. Tot nu maken er 13 medewerkers gebruik van het generatiepact. 80% van de deelnemers kiest ervoor om één dag in de week minder te werken, 20% voor twee dagen. De ruimte die hierdoor ontstaat vullen we in met jonge nieuwe medewerkers. Inmiddels zijn er vier jonge nieuwe collega's gestart.

Jaarrekening 2017:

In 2017 zijn in totaal 29 medewerkers benadert om mee te doen met het generatiepact. Vanaf 60 jaar kan een medewerker deelnemen aan de regeling. In 2017 hebben er in totaal 15 medewerkers gebruik gemaakt van het generatiepact. Medewerkers kunnen meedoen tot en met 2019. Dan evalueren we de regeling en bepalen we of het generatiepact na 2019 doorloopt.

Herbezetting

Het doel van het generatiepact is dat het de instroom van medewerkers onder de 30 jaar toeneemt. Momenteel zijn er 4 medewerkers geworven met behulp van de financiële middelen uit het generatiepact. Door de bewustwording die het generatiepact met zich mee brengt zijn er in de organisatie meer jongeren aangetrokken.

Trainees

Zoals hierboven vermeld is er weinig instroom van jongeren. Naast het generatiepact bekijken we de mogelijkheden om trainees in te zetten. Dit zijn jonge, net afgestudeerde medewerkers die met een frisse blik, korte opdrachten voor ons uitvoeren. Hierdoor halen we nieuwe kennis in huis en blijft er minder werk liggen. We gaan samenwerken met gemeenten in de regio. Hierdoor maken we minder kosten, en we zijn als overheid beter zichtbaar voor werkzoekenden in de regio. Ook kunnen we op deze manier gebruik maken van kennis die de trainee opgedaan heeft bij een andere regiegemeente.

Stand van zaken voorjaar 2017

In 2016 is het regionaal traineeship opgezet. Begin 2017 zijn de trainees geworven. In april starten elf trainees bij negen verschillende gemeenten in de regio. In twee jaar tijd gaan zij drie opdrachten bij drie verschillende organisaties uitvoeren. Berg en Dal heeft één plaats voor een trainee vrijgemaakt. Hierdoor halen wij nieuwe kennis in huis, werken we regionaal samen en bieden we jongeren kansen.

Jaarrekening 2017:

Het Gelders Traineeship is in gang gezet. In totaal zijn er 11 trainees actief, verdeeld over 9 deelnemende gemeenten. De deelnemende organisaties zijn: Werken in Gelderland en de gemeenten Lochem, Zutphen, Rheden, Ede, Arnhem, Overbetuwe, Lingewaard en Berg en Dal.

De bedoeling van het Gelders Traineeship is dat de trainees in 2 jaar, 3 opdrachten van ieder 8 maanden uitvoeren. Iedere opdracht wordt in een andere organisatie uitgevoerd. Door het succes van dit traineeship zijn we bezig om met een tweede groep trainees te starten in januari 2019.

Participatiebanen

Wij vinden dat wij als gemeente een maatschappelijk voorbeeld zijn om als werkgever ieder een kans te geven om aan het werk te zijn. Daarom creëren wij de komende jaren participatiebanen. Dit zijn extra banen voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Door een fysieke of psychische beperking is het voor deze mensen vaak niet mogelijk om een volledige functie uit te voeren binnen een organisatie. Om deze mensen een plaats te geven binnen de organisatie maken wij functies die anders niet ingevuld zouden worden. Hierover zijn landelijk en regionaal afspraken gemaakt. Het gaat om structurele werkzaamheden die anders niet of beperkt uitgevoerd worden. Door deze extra banen neemt onze formatie de komende jaren toe. Wij streven naar 10 participatiebanen in 2020.

Stand van zaken voorjaar 2017

In 2016 hebben we drie participatiebanen gecreëerd en in 2017 breiden we dit verder uit.

Jaarrekening 2017:

De organisatie loopt op schema. In 2017 waren er vijf medewerkers werkzaam voor onze organisatie die onder de participatiewetgeving vallen. De verdeling is als volgt:

- Afdeling Openbare Ruimte, cluster Buitendienst: 3 medewerkers
- Afdeling Bedrijfsvoering, cluster Financiën: 1 medewerker
- Afdeling Beleid, cluster Ruimte: 1 medewerker

Organisatie

Wij willen een betrouwbare en service verlenende organisatie zijn. Hierbij luisteren we goed naar de klant en bieden we waar nodig maatwerk aan. Onze omgeving verandert voortdurend. Daarom moeten wij als moderne organisatie ons werk hierop aanpassen.

Regiegemeente

Wij hebben gekozen voor een groeipad naar een regiegemeente. Bij een regiegemeente doen we niet meer al het werk zelf, maar is onze invloed wel zichtbaar. Wij richten ons vooral op het stellen van kaders (ontwikkeling van beleid “in eigen huis”), het voeren van regie op processen en de uitvoering van kerntaken. Uitvoeringstaken worden steeds meer aan partners overgelaten, waarbij sommige taken zijn afgestoten en andere taken onder verantwoordelijkheid en regie van de gemeente worden uitgevoerd. We monitoren hierbij op prijs en kwaliteit. In de afgelopen jaren zijn tal van concrete mogelijkheden van uitbesteding en regionale samenwerking onderzocht en concreet aangegaan.

- Inmiddels nemen we deel aan de belastingsamenwerking in Beuningen, via het belastingkantoor Munitax,
- Daarnaast hebben we de brandweer geregionaliseerd in de Veiligheidsregio Gelderland Zuid (VRGZ),
- Ook zijn de Wabotaken ondergebracht bij de omgevingsdienst regio Nijmegen (ODRN).
- Tenslotte is de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR), waaronder het regionale Werkbedrijf en de regionale samenwerking op het gebied van ICT (iRvN), inmiddels van start gegaan. Onze medewerkers van het cluster Werk en het cluster ICT zijn per 1 april 2016 in dienst van deze nieuwe organisatie gekomen.

Jaarrekening 2017:

Op het gebied van informatiemanagement werken we samen met de gemeenten Beuningen en Heumen. Deze samenwerking heet BHBD (Beuningen, Heumen, Berg en Dal). We kijken naar het delen van applicaties. Daarnaast geven we gezamenlijk invulling aan de functies van Chief Information Security Officer (CISO), Information Security Officer (ISO) en Functionaris Gegevensbescherming. De samenwerking heeft nog geen vaste vorm gekregen, maar in de toekomst kan dat wel gebeuren. Voorop blijft staan dat onze inwoner een goede dienstverlening krijgt.

Resultaat gedreven werken

We willen een betrouwbare partner zijn voor onze inwoners en bedrijven. Het college maakt daarvoor beleid en formuleert duidelijke doelstellingen. Het college en onze organisatie gaan aan de slag om deze doelstellingen voor u te realiseren. Dat betekent concrete resultaten leveren. Daarbij luisteren wij naar u en laten wij meer ruimte voor maatwerk en vertrouwen we op het vakmanschap van onze medewerkers. Hierbij is het te behalen resultaat leidend. Door middel van opleiding en training voor onze medewerkers stimuleren wij deze manier van resultaat gedreven en klantvriendelijk werken.

Jaarrekening 2017:

Eén van de onderdelen van resultaat gedreven werken is onze telefonische bereikbaarheid. In maart 2017 heeft de gemeente daar onderzoek naar gedaan. Uit het onderzoek bleek dat die bereikbaarheid onvoldoende was. Sindsdien werken we er hard aan om die te verbeteren. De aanpak heeft zich in 2017 voornamelijk gericht op techniek, de organisatie, instructie en discipline. Een volgend onderzoek in het voorjaar van 2018 zal uitwijzen of deze aanpak heeft geleid tot verbetering van de telefonische bereikbaarheid.

Klare Taal

Onze dienstverlening bestaat vaak uit geschreven teksten, zowel op papier als digitaal. We versturen veel brieven en geven voorlichting via folders en de website. In 2016 hebben we onderzoek gedaan naar ons taalniveau. Hieruit blijkt dat een groot deel van onze teksten niet makkelijk te lezen is. Daarom zijn we gestart met het project 'Klare Taal'. Alle medewerkers hebben trainingen gevolgd en er zijn taalcoaches aangesteld. In 2017 gaan we hiermee verder en worden de brieven omgezet in klare taal. Wij willen dat onze teksten begrijpelijk, duidelijk en prettig leesbaar zijn. Wij hebben ons best gedaan om ook in deze begroting in klare taal te schrijven.

Stand van zaken voorjaar 2017

We schrijven steeds meer geschreven teksten in klare taal.

Jaarrekening 2017:

Ook de afdeling Sociale Zaken (cluster Inkomen) is in 2017 gestart met het herschrijven van alle beschikkingen in klare taal. Onze taalcoaches bespreken maandelijks de voortgang van dit project.

Administratieve organisatie

De administratieve organisatie gaat over de regels, procedures en werkafspraken van onze organisatie. Die regels zijn er om onze organisatie goed en betrouwbaar te laten functioneren. Het accountantskantoor Baker Tilly Berk controleert onze administratieve organisatie en adviseert hierover. Wij bespreken de adviezen regelmatig in één van onze raadscommissies, de auditcommissie. Op basis van de bevindingen van de accountant stelt het college jaarlijks een plan op, waarin we aangeven hoe we omgaan met deze adviezen. De zorg- en WMO-taken zijn op dit moment een belangrijk aandachtspunt. Het blijkt dat de gemeenten, de Sociale Verzekeringsbank en de zorgaanbieders de interne controle nog onvoldoende op elkaar hebben afgestemd. Dit willen we zo snel mogelijk verbeteren.

Stand van zaken voorjaar 2017

De interim-controle 2017 vindt plaats in het najaar van 2017. De managementletter die hieruit volgt, bespreken we eind dit jaar met de auditcommissie. Dan bespreken we ook de acties die we hebben genomen om de aanbevelingen en opmerkingen van de accountant op te volgen.

Jaarrekening 2017:

De adviezen van de accountant die bijdragen aan onze ambities volgen we op. In 2017 hebben we vijf aanbevelingen van de accountant afgerond. Dit zijn vooral aanbevelingen op de processen rondom het sociaal domein. De accountant heeft ook nieuwe adviezen gegeven. Deze adviezen bekijken we in 2018 en volgen we waar mogelijk op.

Informatievoorziening

Informatiebeveiliging en privacy

De gemeente wil een betrouwbare partner zijn voor inwoners en bedrijven. Wij gaan daarom zorgvuldig om met gegevens van inwoners en organisaties. Dat is ook belangrijk nu we steeds vaker werken met digitale informatie. Digitale informatie is eenvoudig te kopiëren en te verspreiden. Om te voorkomen dat vertrouwelijke informatie in verkeerde handen valt, is aandacht nodig voor informatiebeveiliging. Daarom zijn er landelijke veiligheidseisen opgesteld, de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). Onze gemeente moet aan deze veiligheidseisen voldoen.

Om te bepalen of een inwoner recht heeft op een uitkering maken wij bijvoorbeeld gebruik van gegevens over het arbeidsverleden en het loon van deze inwoner. Deze gegevens zijn

opgeslagen in het landelijke systeem Suwinet. Om Suwinet veilig te kunnen gebruiken moet een gemeente aan een aantal landelijke normen voldoen. Onze gemeente voldoet aan deze normen.

Onze gemeente gaat aan de slag met informatiebeveiliging. Wij hebben daarvoor een projectorganisatie opgericht. Deze projectorganisatie werkt aan de bewustwording bij de medewerkers van onze organisatie. Maar er wordt ook gewerkt aan beleid en werkafspraken over informatiebeveiliging en privacy.

Stand van zaken voorjaar 2017

We hebben gewerkt aan een verbeterde procedure voor de instroom, doorstroom en uitstroom van medewerkers in onze organisatie. Dit is ook met het oog op informatieveiligheid belangrijk. Zo zorgen we er bijvoorbeeld voor dat alleen medewerkers die daartoe bevoegd zijn, toegang hebben tot het gemeentehuis en bepaalde systemen.

De gemeente faciliteert plaats- en tijdonafhankelijk werken. Dit moet natuurlijk wel op een veilige manier plaatsvinden, want de gemeente wil zorgvuldig omgaan met gegevens. Daarom hebben we nieuwe afspraken gemaakt over telewerken. We stellen een veilige verbinding beschikbaar voor medewerkers, zodat zij ook buiten het gemeentehuis kunnen werken.

We geven workshops op alle afdelingen over de thema's informatieveiligheid en privacy, om de bewustwording onder medewerkers te vergroten.

Wij vullen de functies van adviseur informatiebeveiliging (CISO) en Functionaris Gegevensbescherming (functionaris voor het waarborgen van privacy) op dit moment nog in met een extern adviseur. We willen de functies invullen met eigen interne medewerkers.

Jaarrekening 2017:

In 2017 is er veel aandacht geweest voor de verantwoording op informatieveiligheid. Landelijk is daar een methode met de naam ENSIA voor opgesteld. Met deze methode verantwoorden wij jaarlijks via zelfevaluatie over de status van onze informatieveiligheid. Dit doen we aan u en aan de landelijke toezichthouders. Als onderdeel van deze methode heeft in april 2018 een controle over 2017 plaatsgevonden. Deze controle is gedaan door een auditor. De auditor kijkt of de veiligheidseisen voor Suwinet en DigiD goed zijn uitgevoerd. De gemeente heeft in 2017 in opzet en bestaan voldaan aan de veiligheidseisen die gesteld worden aan Suwinet en DigiD. Uitzondering hierop is één norm voor Suwinet. De gemeente voldoet zelf wel aan de norm, maar de uitbesteding aan het Werkbedrijf Regio Nijmegen voldoet op één norm niet. De gemeente is voor deze uitbestede taak wel verantwoordelijk. Er is een verbeterplan opgesteld, zodat op 1 juli 2018 het werkbedrijf wel aan deze norm zal voldoen.

Wat is Suwinet?

Om te bepalen of een inwoner recht heeft op een uitkering maken wij gebruik van gegevens over het arbeidsverleden en het loon van deze inwoner. Deze gegevens zijn opgeslagen in het landelijke systeem Suwinet. Om Suwinet veilig te kunnen gebruiken moet een gemeente aan een aantal landelijke normen voldoen. Onze gemeente voldoet dus aan deze normen.

Privacy

De gemeente heeft zich in 2017 voorbereid op de komst van de nieuwe Europese privacywet en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Deze wet gaat in op 25 mei 2018. De wet vereist dat de gemeente anders omgaat met de verwerking van persoonsgegevens.

De gemeente Berg en Dal is in 2017 meer gaan samenwerken met de gemeenten Heumen en Beuningen op het gebied van informatievoorziening en ICT om zich goed voor te bereiden op de nieuwe Europese privacywet. We beschikken samen over meer kennis en menskracht. Dit is ook nodig om te kunnen voldoen aan de nieuwe taken en strenger wordende eisen voor informatieveiligheid en privacy.

Als onderdeel van de ENSIA systematiek is de gemeente ook beoordeeld op het proces en de kwaliteit van de gegevens van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Hier voldoet de gemeente aan de eisen.

We voldoen nog niet voor 100% aan de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). Hiervoor is een meerjarenplan nodig. De gemeente gaat vanaf 2018 jaarlijks een verbeterplan opstellen en uitvoeren volgens een vast stramien. Het Information Security Management System (ISMS) is een management systeem voor informatiebeveiliging. Dit middel zetten we hierbij in.

Kanttekening

Het behalen van 100% veiligheid is onmogelijk. Door ons te richten op de veiligheidseisen en de mogelijke risico's, kunnen we de risico's zoveel mogelijk beheersen. Bewustwording binnen de organisatie speelt hierbij een belangrijke rol.

Documentaire informatie voorziening (DIV)

Het hebben en het snel kunnen delen van informatie is tegenwoordig erg belangrijk. Dat geldt ook voor onze gemeente. We doen er veel aan om goede informatie beschikbaar te hebben en om deze informatie op een goede manier te beheren. Steeds vaker is dat digitale informatie.

In 2016 is de basis gelegd voor het verbeteren van ons archiefbeheer, zowel op papier als digitaal. In de landelijke Archiefregeling staat dat het beheer van het archief moet voldoen aan bepaalde eisen. Bijvoorbeeld dat informatie toegankelijk, vindbaar, uitwisselbaar, authentiek, betrouwbaar, volledig en integer hoort te zijn. Om aan deze eisen te voldoen gaan we een kwaliteitssysteem opzetten. Het kwaliteitssysteem bestaat uit een beschrijving van de organisatie en werkafspraken tussen mensen die zich bezig houden met archiefbeheer. In 2017 gaan we onderzoeken welk kwaliteitssysteem het best past bij onze organisatie.

Ook gaan we in 2017 verder met het digitaliseren van ons archief. Zo gaan we alle bouw- en milieuvergunningen van 1940 tot heden digitaal maken. Deze informatie kan daarna eenvoudig geraadpleegd worden via onze website.

Voor het beheer van ons archief werken we samen met het Regionaal Archief Nijmegen. In 2017 evalueren we deze samenwerking.

Stand van zaken voorjaar 2017

We hebben het onderzoek naar het kwaliteitssysteem afgerond. De kaders zijn bekend. De invulling krijgt in kwartaal 2 vorm. Dit is nodig om aan de wettelijke archiefeisen (art 16) te voldoen.

Op dit moment zijn alle bouwvergunningen van de voormalige gemeente Groesbeek en Millingen aan de Rijn digitaal beschikbaar. De digitalisering en ontsluiting van de overige bouw- en milieuvergunningen vindt in 2017 plaats.

We hebben vier opties beschreven voor het beheer van de archieven, die we op dit moment onderzoeken. Eind kwartaal 2 kiezen we voor volledige overdraging van het beheer en advies over de archieven of het in huis houden van deze dienstverlening.

Jaarrekening 2017:

We hebben een kwaliteitsmedewerker DIV aangesteld. Zij is in 2017 gestart om een basis te leggen voor het wettelijk verplichte kwaliteitssysteem.

Alle bouw- en milieuvergunningen zijn nu digitaal beschikbaar. Deze zijn ook voor de ODRN en Munitax beschikbaar.

De evaluatie van de samenwerking met het Regionaal Archief Nijmegen heeft plaatsgevonden. Het contract is met 1 jaar verlengd.

Gegevensbeheer

De gemeente beheert een aantal belangrijke basisregistraties. In een basisregistratie zijn gegevens opgenomen, die op een betrouwbare en veilige manier kunnen worden ingezien. Bijvoorbeeld de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT), de Basisregistratie Kadaster (BRK) en het Handelsregister. De basisregistraties van gemeenten zijn onderling gekoppeld. Zo kunnen veranderingen in deze gegevens eenvoudiger worden uitgewisseld tussen gemeenten en andere overheidsinstanties in Nederland. Het koppelen van de basisregistraties heeft langer geduurd dan verwacht. In 2017 gaan we ook de koppeling van onze interne systemen verbeteren. Daarvoor moeten we verschillende werkprocessen op elkaar afstemmen. Ons doel is om gegevens eenmalig te registreren om ze daarna voor meerdere doeleinden te gebruiken (eenmalige registratie en meervoudig gebruik).

De overgang van de huidige gemeentelijk basisadministratie (GBA) naar de basisregistratie Personen (BRP) is landelijk uitgesteld tot 2018/2019. De aanbesteding van de BRP doen we samen met gemeenten in de regio.

Stand van zaken voorjaar 2017

Wij verwachten dat de aansluiting op de Landelijke Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) in het begin van het 2e kwartaal 2017 een feit is. Ook zijn we gestart met de voorbereidende werkzaamheden om het geo-berichtenverkeer tussen de BGT en BAG te realiseren.

We werken stap-voor-stap aan een nieuwe "kaartviewer". Daarmee hebben medewerkers op basis van een kaart direct toegang tot diverse gegevens (adressen, gebouwen, kadastrale gegevens, persoonsgegevens en dergelijken).

Jaarrekening 2017:

In 2017 is besloten dat de (landelijke) overgang van de gemeentelijk basisadministratie (GBA) naar de basisregistratie Personen (BRP) niet doorgaat. De belangrijkste reden om het project te stoppen was de complexiteit en de daarmee samenhangende kosten.

In 2017 is er een belangrijke koppeling gerealiseerd tussen de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). De geometrie van (BAG)panden tekenen we nu alleen in de BGT. De BAG is dan afnemer van dit gegeven. De bijbehorende processen zijn daarop aangepast.

Ook is er een koppeling gerealiseerd tussen ons JOIN Postregistratiesysteem en Civision Samenleving. We hoeven dossiers nu nog maar éénmalig te registreren.

De gemeentelijke organisatie heeft de mogelijkheid om diverse gegevens, zoals gegevens uit het Kadaster, het Handelsregister en adressen, te raadplegen in de Kaartviewer en/of in de Makelaar. Het één en ander is afhankelijk van de toegekende autorisatie. We gaan zorgvuldig met deze gegevens om.

Digitale dienstverlening

Landelijk is vastgesteld welke diensten gemeenten digitaal kunnen regelen en hoe we dat het beste kunnen aanpakken. Voor gemeenten zijn twee notities beschikbaar: “Overheidsbrede dienstverlening 2020” en “Digitaal 2017”. Wij sluiten zo veel mogelijk aan bij deze landelijke doelstelling en kijken steeds wat past bij onze gemeente.

Dit betekent dat we steeds meer dienstverlening digitaliseren. Ook stimuleren we inwoners, bedrijven, verenigingen en instellingen hier gebruik van te maken. Onze gemeentelijke website is daarbij erg belangrijk. Daarom zorgen we er voor dat de informatie op de website leesbaar, actueel en volledig is.

Door de digitalisering kunnen inwoners steeds vaker zelf bepalen waar en wanneer ze iets willen regelen. We zorgen er ook voor dat mensen bij ons aan het loket geholpen worden als ze het niet digitaal kunnen regelen.

Ook in de komende jaren gaan we meer digitale formulieren op de website aanbieden. We blijven de digitale formulieren die we hebben verbeteren. Verder kunt u als inwoner steeds meer informatie vinden op de website [Mijn.overheid.nl](https://mijn.overheid.nl). Dit is uw persoonlijke website voor al uw overheidszaken. De gemeente verstuurt al een aantal brieven digitaal via MijnOverheid. Dit worden er steeds meer. Als u een aanvraag hebt gedaan bij de gemeenten gaan we ook aangeven hoe ver we zijn met de afhandeling van uw aanvraag (statusinformatie). Dit zal waarschijnlijk in 2018 gebeuren.

Stand van zaken voorjaar 2017

Op 14 maart 2017 is de nieuwe website live gegaan. De website past zich aan, aan het apparaat waarmee je de website bekijkt (iPad, telefoon enzovoort). Ook is de structuur van de website logischer en overzichtelijker. Hierbij hebben we gekeken naar de onderwerpen die het meest gezocht worden (op basis van eigen statistieken en informatie van andere gemeenten). Deze meest gezochte onderwerpen staan hoger in de structuur dan minder gezochte onderwerpen.

De nieuwe structuur is ook flexibeler, waardoor we de nieuwe website makkelijker kunnen aanpassen dan de oude website.

Jaarrekening 2017:

Het aantal zaken die online te regelen zijn, is in 2017 weer uitgebreid. De belangrijkste stappen zijn gemaakt op de volgende gebieden:

- Verschillende subsidies zijn online aan te vragen;
- Begrafenisondernemers kunnen online een overlijden doorgeven;
- Een gehandicaptenparkeerkaart is vanaf 2017 online aan te vragen.

Ook is een aantal formulieren voor aanvragen van inkomensregelingen verbeterd. In het formulier is al snel duidelijk of iemand gebruik kan maken van een bepaalde regeling. Als dit niet het geval is beëindigt het systeem de aanvraag. De aanvrager hoeft nu geen overbodige informatie aan te leveren.

Het aantal brieven verstuurd via MijnOverheid is in het afgelopen jaar nog niet uitgebreid. Naar verwachting zal het in 2018 ook nog niet lukken om statusinformatie van aanvragen op MijnOverheid te kunnen vinden.

Inkoop en aanbesteding

Inkoop en aanbesteding

Wij hebben onze inkoopregels vastgelegd in ons inkoopbeleid. Uiteraard gelden voor ons ook de wettelijke regels die zijn opgenomen in de Aanbestedingswet. Al onze inkopen en aanbestedingen worden gedaan volgens ons inkoopbeleid. Ons uitgangspunt is dat we inkopen op basis van de beste prijs-kwaliteitverhouding.

De inkoopregels passen bij onze professionele aanpak van de inkoop. Wij willen een betrouwbare opdrachtgever zijn, die leveranciers eerlijke en gelijke kansen biedt. Via ons inkoopbeleid willen we ook sturen op politieke thema's:

- Duurzaamheid;
- Lokale werkgelegenheid;
- Administratieve lastenverlichting;
- Social return; hierbij komen werkplekken beschikbaar voor mensen die moeilijk werk kunnen vinden.

En dat alles zo effectief en efficiënt mogelijk.

Om onze doelstellingen te halen zullen wij de komende periode de inkoop verder professionaliseren. Hierbij gaat het om de volgende onderdelen:

- o Het actualiseren van onze inkoopvoorwaarden en – regels;
- o Meer aandacht voor onze inkoopdoelstellingen; Het meenemen van onze doelstellingen in de Planning en control cyclus;
- o Het inrichten van een systeem voor contractbeheer;
- o Het ondersteunen van de organisatie door advies in te winnen bij een inkoopadviseur.

Stand van zaken voorjaar 2017

De Nota Inkoopbeleid Berg en Dal 2016 is begin 2016 vastgesteld. We hebben de volgende documenten geactualiseerd en vastgesteld: Algemene Inkoopvoorwaarden, Gouden regels bij het inkopen, Inkoopstartnotitie. De adviesfunctie is volledig geregeld binnen de organisatie; er zijn richtlijnen en praktische tools beschikbaar. We werken nog aan een contractbeheersysteem. Zodra we dat hebben geïmplementeerd, stellen we op basis daarvan een aanbestedingskalender op (einde van het jaar).

Het Inkoopbeleid Berg en Dal 2016 en de bijbehorende inkoopdoelstellingen zijn bekend, maar nog niet tot in de haartaten van de organisatie. Het is een proces dat tijd nodig heeft en begint bij bewustwording en begeleiding van met name de decentrale inkopers. Er is daar beperkt capaciteit voor. Het monitoren op de inkoopdoelstellingen kunnen we daarom pas in 2017 goed oppakken.

Jaarrekening 2017:

De inkoopregels inclusief doelstellingen zijn vertaald in een inkoopstartnotitie. Bij opdrachten boven de € 50.000 moet de inkoper deze startnotitie invullen. Onze inkoopadviseur ondersteunt daarbij.

We zijn ook gestart met een contractenbeheersysteem. Daarnaast is met de monitoring van de inkoopdoelstellingen in 2017 een start gemaakt. Deze onderdelen van het inkoopbeleid vormen een continu proces. In 2017 is dit systeem voor een groot gedeelte al gevuld, maar het is nog niet compleet. Hier werken we in 2018 aan verder.

De aanbestedingskalender is in 2017 niet opgesteld. Dit kan pas op het moment dat het contractregister compleet gevuld is en als er terugkerende accountgesprekken gepland zijn tussen de inkoopadviseur en de afdelingsmanagers. Ook dit zullen we in 2018 oppakken.

Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) staat dat de gemeente in de jaarrekening aandacht moet aan partijen waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. Er kunnen immers bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's voortkomen uit gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen in NV's, stichtingen, verenigingen of andere overeenkomsten.

Algemeen

Bestuurlijk belang

Onder bestuurlijk belang verstaan we: een zetel in het bestuur van een bestuurlijke participatie of het hebben van stemrecht. Deze zetel of het stemrecht is om het algemeen belang van de gemeente te kunnen uitoefenen.

Financieel belang

Alleen een bestuurlijk belang (zie hierboven) maakt een partij nog geen zogenaamde verbonden partij. Daarvoor is ook een financieel belang nodig. Bijvoorbeeld in de vorm van eigendomsrechten (zoals het bezit van aandelen), maar ook het verstrekken van geldleningen, het geven van subsidies en het geven van garanties.

Centraal advies

Wij hebben met de gemeente Nijmegen afspraken gemaakt over de advisering van begroting- en jaarrekeningstukken van de volgende gemeenschappelijke regelingen:

- GGD Gelderland Zuid
- Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)
- Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN)
- Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN)
- Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR)

De afdeling stadscontrol van de gemeente Nijmegen adviseert de besturen van de gemeenschappelijke regelingen en de gemeentebesturen. Per gemeente komt een advies ook bij een centrale coördinator. Wij zijn uiteraard vrij om dit advies over te nemen, te wijzigen of te negeren. De bevoegdheid om te beslissen over begroting- en jaarrekeningstukken ligt bij het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling.

Bank Nederlandse gemeenten

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
Deelnemers	Overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang

Openbaar en gemeentelijk belang

BNG is de bank van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	105	140	169

	31-12-2016	31-12-2017
Aandeel belang (%)	103.116 aandelen (0,19%)	103.116 aandelen (0,19%)
Resultaat		393.000
Omvang eigen vermogen	448.600	495.300
Omvang vreemd vermogen	1.494.830	1.350.410

Toelichting

De gemeente Berg en Dal heeft 103.116 aandelen van de BNG. De dividenduitkering bedraagt 25% van de winst. De gegevens zijn overgenomen uit het jaarverslag 2017 van de BNG.

Risico's

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	A. ten Westeneind
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Bestuurslid
Deelnemers	19 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

De vervoersorganisatie heeft tot doel de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers. De sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer worden overgedragen aan de vervoersorganisatie.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	0	-286	-451
	31-12-2016		31-12-2017
Aandeel belang (%)			
Resultaat			
Omvang eigen vermogen	-19		90
Omvang vreemd vermogen	5.949		5.109

Toelichting

Gegevens zijn overgenomen uit het concept-voorlopige jaarcijfers 2017. In het bestuurlijk overleg van 15 maart 2018 is besloten dat de nieuwe verdeelsleutel zal worden toegepast over 2017, dit is niet in deze voorlopige cijfers meegenomen. Hier komt nog een reactie op door middel van een voorstel hoe de bestuurlijke opdracht voor verrekening over 2017 wordt uitgevoerd.

Risico's

Dar N.V.

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Algemene vergadering aandeelhouders
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Verwerking van afval in de regio Nijmegen.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	16	30	65
	31-12-2016		31-12-2017
Aandeel belang (%)	3.783 aandelen(3,44%)		6.237 aandelen(5,67%)
Resultaat			
Omvang eigen vermogen	14.042		
Omvang vreemd vermogen	11.896		

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers uit het laatst bekende verantwoordingsjaar 2016

Risico's

Dar wordt hoofdzakelijk gefinancierd via langlopende leningen met de gemeente Nijmegen en de gemeenten geven voorschotten gedurende het jaar. Bij eventuele kortlopende tekorten heeft Dar een krediet faciliteit bij de ING bank. De realisatie van een gepland regionaal textielsorteerbedrijf gaat niet door. De sterk schommelende marktontwikkelingen in de textielmarkt maken de ontwikkeling van een dergelijke onderneming een te risicovolle onderneming.

Euregio (Rhein-Waal)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Kleve
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid Euregioraad
Deelnemers	Duitse en Nederlandse gemeenten, regionale overheden

Openbaar en gemeentelijk belang

Stimuleren van de grensoverschrijdende samenwerking in het Nederlands-Duits grensgebied.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-8	-8	-8
	31-12-2016		31-12-2017
Aandeel belang (%)	Niet bekend		Niet bekend
Resultaat			38
Omvang eigen vermogen			
Omvang vreemd vermogen			

Toelichting

Financiële resultaten zijn overgenomen uit het jaarverslag 2017 van Euregio. In dit jaarverslag staan de werkelijke cijfers 2016 vermeld en het begrote resultaat 2017

Risico's

Risico's van enige omvang zijn niet te verwachten. De heeft Euregio heeft een stabiele en solide financiële basis.

Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	19 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

Na de opheffing van de Stadsregio Arnhem – Nijmegen is in de regio Arnhem-Nijmegen de wens blijven bestaan om op een aantal gebieden samen te blijven werken. Dit zijn de gebieden economie, wonen, mobiliteit en duurzaamheid. Deze samenwerking is geregeld in een lichte vorm van een gemeenschappelijke regeling: het Gemeenschappelijk Orgaan (GO). Het GO richt zich op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de Arnhem Nijmegen City Region, in zowel nationaal als internationaal perspectief. Het doel van het GO is om op de gebieden economie, mobiliteit, wonen en duurzaamheid het beleid onderling en met de provincie af te stemmen. Het GO bestaat uit een Bestuurlijk Overleg (hier nemen over het algemeen de burgemeesters in plaats). Onder dit Bestuurlijk Overleg hangen 4 regionale portefeuillehoudersoverleggen: economie, wonen, duurzaamheid en mobiliteit.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-105	-51	-51

	31-12-2016	31-12-2017
Aandeel belang (%)	4,47%	4,47%
Resultaat		
Omvang eigen vermogen		
Omvang vreemd vermogen		

Toelichting

De deelnemende gemeenten dragen bij in de uitgaven van het gemeenschappelijk orgaan. Bijdrage per inwoner is € 1,50

Risico's

Gemeentelijke GezondheidsDienst

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	lid algemeen bestuur
Deelnemers	18 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

De GGD voert de wettelijke taken uit de Wet Publieke Gezondheid en Jeugdwet uit. Daarnaast voert de GGD-Gelderland Zuid ook andere taken uit bijvoorbeeld op het gebied van maatschappelijke opvang en jeugd.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-913	-1.284	-1.307

	31-12-2016	31-12-2017
Aandeel belang (%)	5,85%	6,34%
Resultaat		-1.254
Omvang eigen vermogen	912	-341
Omvang vreemd vermogen	5.463	5.408

Toelichting

Financiële gegevens komen uit de concept jaarstukken van de GGD. Bij deze jaarstukken zit een goedkeurende verklaring van de accountant. Het weerstandsvermogen van de GGD is niet toereikend om het tekort van € 1,25 miljoen te dekken. Aangezien het weerstandsvermogen is bedoeld om fluctuaties in de bedrijfsvoering op te vangen, is in het Algemeen Bestuur besloten dat de deelnemende gemeenten zullen bijstorten (op basis van inwoneraantallen) tot 70% van het benodigde weerstandsvermogen. Op basis van het tekort betekent dit dat de gemeenten € 1.127.000 zullen bijstorten, waarmee het jaar 2018 wordt begonnen met een weerstandsvermogen van € 786.000. De streefwaarde van het weerstandsvermogen is € 1.123.000. De benodigde weerstandscapaciteit op basis van de risico's bedraagt € 1.727.000. De algemene reserve van € 786.000 dekt daarmee 46% van de risico's af. Het bij te storten bedrag van de gemeente Berg en Dal bedraagt € 71.483.

Risico's

Zie bij financiële toelichting

Grenzland Draisine GMBH

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Kranenburg(Duitsland)
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid toezichtsraad
Deelnemers	Kleve, Kranenburg en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Toeristische exploitatie van het spoortracé Groesbeek-Kranenburg-Kleve

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	0	0	0

	31-12-2016	31-12-2017
Aandeel belang (%)	33,33%	33,33%
Resultaat		2
Omvang eigen vermogen	25	28
Omvang vreemd vermogen	64	64

Toelichting

Door de gemeente Berg en Dal is in totaal € 40.000 ingelegd. Bij de oprichting € 10.000 en in 2015 een eenmalige exploitatiebijdrage van € 30.000.

Risico's

Instituut Bijzonder Onderzoek

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Wijchen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	Wijchen, Beuningen, Heumen en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Opsporing van oneigenlijk gebruik van uitkeringsgelden.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-66	-79	-59

	31-12-2016	31-12-2017
Aandeel belang (%)	29,54%	29,54%
Resultaat		
Omvang eigen vermogen	5	
Omvang vreemd vermogen	164	

Toelichting

De deelnemende gemeenten dragen bij in het exploitatietekort. De bijdrage wordt berekend op basis van het aantal inwoners per 1 januari van het betreffende jaar en het aantal afgewikkelde opdrachten. Het IBO brengt eenmaal per jaar een voorschot in rekening bij de deelnemende gemeenten. Het IBO kan hierdoor aan haar betalingsverplichtingen voldoen. Als er onvoldoende geld is, dan schiet de gemeente Wijchen voor.

Risico's

Leisurelands

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
Deelnemers	22 Gemeenten en een gemeenschappelijke regeling met recreatiegebieden in Gelderland en Noord Limburg.

Openbaar en gemeentelijk belang

Het in stand houden, optimaliseren en laagdrempelig toegankelijk houden van openbare recreatieplassen.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	0	0	0
	31-12-2016		31-12-2017
Aandeel belang (%)	3.098 aandelen (1,57%)		3.098 aandelen (1,57%)
Resultaat			
Omvang eigen vermogen	56.279		
Omvang vreemd vermogen	20.195		

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers uit het laatst bekende verantwoordingsjaar 2016. De gemeente Berg en Dal verstrekt geen subsidie aan deze verbonden partij en Leisurelands keert geen dividend uit.

Risico's

Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Voorzitter algemeen bestuur
Deelnemers	10 gemeenten in de regio Nijmegen

Openbaar en gemeentelijk belang

De MARN is een samenwerking tussen een tiental gemeenten in de regio Nijmegen. Deze samenwerking richt zich op het brede terrein van milieu. Door de regionalisering van de Dar en de komst van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) is het (regionale) belang van MARN op het gebied van projecten voor afval en milieu afgenomen. MARN heeft als gemeenschappelijke regeling nog wel een belangrijke rol om met de regiogemeenten onze belangen in de ARN te behartigen.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	50	48	31

	31-12-2016	31-12-2017
Aandeel belang (%)	10,33%	10,33%
Resultaat		11.055
Omvang eigen vermogen	517	11.073
Omvang vreemd vermogen	2.126	2.086

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers uit het jaarverslag 2017 van de MARN.

Risico's

De risico's van de MARN zijn beperkt. Door het algemeen bestuur is besloten dat de MARN geen weerstandsvermogen dient aan te houden anders dan de € 10.000 uit de begrotingspost onvoorzien. Indien de algemene reserve onvoldoende is om in een bepaald jaar tekorten, die voortvloeien uit de rekening, op te vangen en er geen andere dekking kan worden gevonden dan dragen de deelnemende gemeenten naar rato mee in het tekort.

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren/S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid algemeen bestuur/Lid dagelijks bestuur
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Mook en Middelaar, Wijchen, Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

De MGR heeft twee modules, het Werkbedrijf en IRvN. De gemeente Berg en Dal is deelnemer in beide modules. Het Werkbedrijf voert voor de regiogemeenten de wettelijke re-integratie taken uit op grond van de Participatiewet. Daarnaast voert ze de wettelijke taken uit op grond van de Wet sociale werkvoorziening. De module IRvN voert een aantal ICT-taken uit voor de regiogemeenten.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-6.356	-6.839	-6.757

	31-12-2016	31-12-2017
Aandeel belang (%)		
Resultaat		132
Omvang eigen vermogen	472	0
Omvang vreemd vermogen	3.961	6.468

Toelichting

Gegevens zijn overgenomen uit de jaarstukken 2017 van MGR Regio Rijk van Nijmegen. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven over de jaarstukken.

Risico's

De MGR kiest er voor om ter voorkoming van mogelijke financiële risico's, geen weerstandsvermogen aan te houden maar mogelijk een kostenegalisatiereserve per gemeente vormen. Dit betekent dat de risico's worden opgenomen in de begroting en jaarrekening van de deelnemende gemeenten. De verwachtingswaarde van de risico's bedraagt € 3,945 miljoen en het risico op € 1,976 miljoen. Het aandeel van de gemeente Berg en Dal in dit risico bedraagt daarin ongeveer 9%.

Munitax Gemeentelijk belastingkantoor

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Beuningen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	Beuningen, Heumen, Wijchen, Druten en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Munitax is de uitvoeringsorganisatie van vijf regiogemeenten op het gebied van belastingen. Deze organisatie is ondergebracht bij de centrumgemeente Beuningen, op basis van de wet Gemeenschappelijke Regelingen. De taken van Munitax zijn vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling en bestaan uit: a. de heffing en invordering van belastingen; b. de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ); c. het administreren van de relevante vastgoedgegevens; d. het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en aan derden.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-555	-512	-584

	31-12-2016	31-12-2017
Aandeel belang (%)	25,23%	25,23%
Resultaat		
Omvang eigen vermogen		
Omvang vreemd vermogen		

Toelichting

De deelnemende gemeenten dragen ieder voor hun aandeel bij in de kosten van de gemeenschappelijke regeling. Het resultaat over 2017 is nog niet bekend.

Risico's

Omgevingsdienst Rijk van Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid algemeen bestuur/Lid dagelijks bestuur
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen, Berg en Dal en provincie Gelderland

Openbaar en gemeentelijk belang

De ODRN behartigt de belangen van de deelnemers op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Het doel van de vorming van de ODRN is het bereiken van een hogere kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en door bundeling van deze taken de efficiency te verbeteren. Alle deelnemende gemeenten hebben hun milieutaken ingebracht (verplichting vanuit het Rijk). De gemeente Berg en Dal, gemeente Nijmegen en de provincie Gelderland hebben ook de uitvoering van de bouwtaken (Wabo-breed) ingebracht.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-1.381	-1.590	-1.796

	31-12-2016	31-12-2017
Aandeel belang (%)	13,87%	13,87%
Resultaat		730
Omvang eigen vermogen	738	1.405
Omvang vreemd vermogen	3.252	3.901

Toelichting

Gegevens komen uit de jaarstukken 2017 van de ODRN.

Risico's

Voor de analyse van de risico's binnen ODRN zijn het bedrijfsplan, uitvoeringsplan en de meerjarenbegroting als uitgangspunt genomen aan gevuld met de tot nu toe opgedane praktijkkennis. Het totaal van de risico's is becijferd op € 803.000.

Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Stichtingen en verenigingen
Vestigingsplaats	Elst
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	18 gemeenten in de regio Arnhem Nijmegen

Openbaar en gemeentelijk belang

Het vergroten van het toeristisch marktaandeel van de Regio Arnhem Nijmegen.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-45	-46	-46

	31-12-2016	31-12-2017
--	------------	------------

Aandeel belang (%)

Resultaat

Omvang eigen vermogen

Omvang vreemd vermogen

Toelichting

De deelnemende gemeenten dragen bij in de uitgaven van RBT/KAN. Bijdrage per inwoner in 2017 is € 1,34

Risico's

Veiligheidsregio Gelderland Zuid

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid Algemeen bestuur
Deelnemers	Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Geldermalsen, Heumen, Lingewaal, Maasdiel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Nijmegen, Tiel, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.

Openbaar en gemeentelijk belang

De VRGZ behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-1.982	-2.057	-1.974

	31-12-2016	31-12-2017
Aandeel belang (%)	5,75%	5,75%
Resultaat		-1.379
Omvang eigen vermogen	5.732	4.030
Omvang vreemd vermogen	75.301	66.214

Toelichting

Gegevens zijn overgenomen uit de jaarstukken 2017 van de VRGZ.

Risico's

Volgens het rapport van de Adviesfunctie van de gemeente Nijmegen is ons aandeel in het berekende risico € 86.272. Dit is gebaseerd op het verschil tussen de risico's en de aanwezige reserve.

Daarnaast heeft de VRGZ een bezuinigingstaakstelling gekregen van € 850.000. Het aandeel van onze gemeente is ongeveer € 49.000. Ervan uitgaande dat hiervan 75% gerealiseerd kan worden, is het risico dat blijft hangen 25% ofwel ongeveer € 12.000. Het totale risico komt daarmee op € 98.000.

Vitens NV

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	A. ten Westeneind
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde in Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Deelnemers	Gemeenten en provincies in het verzorgingsgebied van Vitens

Openbaar en gemeentelijk belang

Het voorzien in schoon en veilig drinkwater.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	39	32	44

	31-12-2016	31-12-2017
--	------------	------------

Aandeel belang (%)

Resultaat

Omvang eigen vermogen 471.700

Omvang vreemd vermogen 1.242.700

Toelichting

Financieel resultaat over 2017 is nog niet bekend.

Risico's

Grondbeleid

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt in artikel 9.2 aangegeven dat de paragraaf grondbeleid een verplicht onderdeel vormt van de begroting. De verplichte paragraaf grondbeleid moet ten minste ingaan op (artikel 16 van het BBV):

1. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
2. Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
3. Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
4. Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
5. De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Visie op en wijze van het grondbeleid

De gemeente is volgens de Wet op de ruimtelijke ordening verplicht om haar ruimtelijk beleid vast te leggen in een structuurvisie. In onderstaande tabel volgt een korte toelichting op de ruimtelijke visie voor de drie voormalige gemeenten:

Visie	Toelichting
Millingen aan de Rijn	Op 29 januari 2013 heeft de gemeenteraad van Millingen aan de Rijn de Structuurvisie Millingen aan de Rijn 2025 "Millingen is het Waard" vastgesteld. In de structuurvisie legt de gemeente de hoofdlijnen vast van het ruimtelijk beleid tot 2025 en de manier waarop dit bereikt kan worden. Aan de structuurvisie is een uitvoeringsprogramma gekoppeld. Door de gemeenteraad is, in aanvulling op de structuurvisie, een strategische visie vastgesteld. De strategische visie bestaat uit 10 punten die de bevolking het meest belangrijk vindt voor de toekomst van Millingen aan de Rijn.
Ubbergen	Op 6 oktober 2011 heeft de gemeenteraad van Ubbergen de structuurvisie "Buitengewoon Ubbergen 2020" vastgesteld. De structuurvisie geeft het ruimtelijk beleid voor een periode van 10 jaar weer.
Groesbeek	Op 21 juni 2012 heeft de gemeenteraad van Groesbeek de Strategische Visie Groesbeek 2025 vastgesteld. Hierin staat de koers van de gemeente richting het jaar 2025. Deze koers is integraal en gemeentebreed. Op 27 juni 2013 heeft de gemeenteraad van Groesbeek de Structuurvisie Groesbeek 2025 vastgesteld. Hierin benoemt het gemeentebestuur op hoofdlijnen de strategie en kaders voor de ruimtelijke ontwikkeling van Groesbeek. De structuurvisie volgt in haar opbouw de pijlers uit de strategische visie.

Ondanks de herindeling per 1 januari 2015 blijven de visies ten aanzien van de kernen geldig. In 2018 stellen we dan ook geen nieuwe gemeentelijke structuurvisie op.

Nota grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken op het terrein van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, recreatie en natuur. Het grondbeleid is geen doel op zich, maar dienstbaar aan de hiervoor benoemde beleidsvelden. De wijze waarop deze doelstellingen kunnen worden bereikt, is vastgelegd in de Nota grondbeleid.

Het grondbeleid van de gemeente Berg en Dal is verantwoord in de Nota grondbeleid gemeente Berg en Dal 2017, die op 13 juli 2017 is vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin geeft de raad de kaders aan waarbinnen het college en de ambtelijke organisatie het grondbeleid kunnen uitvoeren.

In de nota kiest de raad voor een overwegend faciliterend beleid. De redenen hiervoor zijn het risico, de beperkte grondpositie en het ontbreken van middelen. Hierdoor komen grondverwerving en zelfstandige gronduitgifte niet vaak voor.

Visie in relatie tot de begroting – Programma 3 Onze gemeente

Het grondbeleid is onderdeel van programma 3 – Onze gemeente. De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

Economie en werkgelegenheid

In de afgelopen periode hebben de 19 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen – allen vertegenwoordigd in het Portefeuillehoudersoverleg Economie – samen met de provincie Gelderland gewerkt aan de totstandkoming van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Dit RPW is 6 februari 2018 vastgesteld door de Gedeputeerde Staten. Doel van het RPW is ruimte te maken voor het ontwikkelen van nieuwe initiatieven. Dit doet het RPW door te zorgen voor evenwicht tussen vraag en aanbod van werklocaties (detailhandel, bedrijventerreinen en kantoorlocaties).

In het RPW staat dat onze gemeente haar bedrijventerrein nog kan uitbreiden. In januari 2018 heeft het college besloten bedrijventerrein Hulsbeek fase 1 weer in ontwikkeling te nemen. De markt is duidelijk aangetrokken en de verkoop van de kavels op De Mies gaat goed. De Hulsbeek fase 1 bedraagt ca. 1,8 hectare. Er moet nog wel een bestemmingsplanwijziging plaatsvinden. Daarvoor moeten we de ladder voor duurzame verstedelijking doorlopen.

Wonen

Onze ambitie is een gevarieerd aanbod van duurzame, betaalbare en levensloopbestendige woningen. In 2016 is een woningmarktonderzoek uitgevoerd, op basis waarvan in 2017 een uitvoeringsprogramma (woonagenda) is vastgesteld. Ook zijn de mogelijke gevolgen voor de projecten inzichtelijk gemaakt. In 2018 is in de regio Nijmegen en omstreken een nieuwe Subregionale Woonagenda opgesteld. Deze agenda geldt voor de periode 2017-2027 en is gebaseerd op de nieuwste bevolkingsprognoses. Hierin staat dat de woningbouw mogelijkheden voor de regiogemeenten groter worden. We kiezen voor inbreiding en voor versnelling van de nieuwbouwopgave in de eerste 5 jaren. Het huidige woningbouwprogramma is voldoende om te voorzien in de woningbouwbehoefte voor de komende 6 tot 8 jaar. Ook voorzien we dat er nog bestaande gebouwen vrijkomen voor een eventuele woningbouwlocatie. In ieder geval is duidelijk dat er geen nieuwe gronden voor planontwikkeling nodig zijn, buiten de al bekende locaties.

Grondzaken

Doelstelling is het opzetten van actuele beleidskaders en een administratie. Deze zijn nodig om gepast te kunnen handelen bij vastgoed- en grondtransacties in het algemeen en bij verboden situaties in het bijzonder. In 2015 is begonnen met een inventarisatie voor de opzet van een eigendomsadministratie (vastgoed- en grondregistratiesysteem). Naar verwachting zal het systeem in 2018 klaar zijn.

Prognose te verwachten resultaat

Algemeen

De raad van gemeente Berg en Dal heeft op donderdag 15 juni 2017 de geactualiseerde grondexploitaties op peildatum 1 januari 2017, zoals verantwoord in het complex Bouwgrond In Exploitatie, vastgesteld als financieel kader (Griffiers nummer B34 – Zaaknummer Z 17 56023 – Documentnummer VB / Raad / 17 / 00481). Deze grondexploitaties op peildatum 1 januari 2017 zijn, in het kader van de jaarrekening 2017, geactualiseerd naar peildatum 1 januari 2018. Vaststelling van de geactualiseerde grondexploitaties op peildatum 1 januari 2018 door de raad vindt medio juni 2018 plaats. De prognoses van de te verwachten resultaten van de grondexploitaties zijn hierop gebaseerd.

Bouwgrond In Exploitatie

Het complex Bouwgrond In Exploitatie verantwoorden we op de balans onder vlottende activa ("voorraad gronden onderhanden werken"). Het gaat hier om projecten waarvoor door de raad kaders zijn vastgesteld, waaronder het financieel kader). Voor elk project heeft de raad een grondexploitatiebegroting vastgesteld. Hierbij is sprake van actief grondbeleid waarbij de gemeente een risico loopt, door zelf grond aan te kopen, deze bouw – en woonrijp te maken en vervolgens weer te verkopen. De gemeentelijke kosten dekken we door het verkopen van bouwrijpe gronden. In onderstaande tabel staan de resultaten van de diverse projecten, verantwoord in het complex Bouwgrond In Exploitatie, op peildatum 1 januari 2018:

Bedragen x € 1.000

Project	Boekwaarde per 31.12.2017	Te verwachten na 01.01.2018			Saldo op peildatum	Fasering Inflatie en rente	Eindwaarde	Per
	A	Kosten B	Opbrengsten C	Saldo D	E = A + D	F	G = E + F	
<i>Bouwgrond in Exploitatie</i>								
Bedrijventerrein								
Mies	-1.620	-234	1.898	1.664	44	-30	14	31.12.2021
Dorpsstraat								
Mariendaal	-2.164	-39	122	82	-2.082	0	-2.082	31.12.2018
Spoorlaan	-1.107	-241	38	-204	-1.311	-3	-1.314	31.12.2019
Markt	329	-495	22	-473	-144	-16	-160	31.12.2020
Kloosterpad West	-476	-64	483	419	-57	-4	-61	31.12.2022
Openbare ruimte	-265	0	15	15	-250	0	-250	31.12.2018
Drulse Beek	-9	-78	101	23	14	-1	13	31.12.2019
Hubertushof	0	0	0	0	0	0	0	31.12.2017
Bouwkamp	-162	-44	234	190	28	-1	27	31.12.2018
Pastoor van Tielstraat	0	-17	18	0	0	0	0	31.12.2019
Totaal	-5.474	-1.212	2.931	1.716	-3.758	niet van toepassing		

In het Besluit Begroting en Verantwoording is aangegeven dat het treffen van een afboeking of een voorziening direct gebeurt bij een verwacht verlies ter grootte van dit volledige verlies. Als sprake is van een voorziening ingericht ter bestrijding van de (verwachte) tekorten in grondexploitaties, dan moeten die worden gepresenteerd als een waarde correctie op de post bouwgrond in exploitatie. De grondexploitaties voor Dorpsstraat Mariëndaal, Spoorlaan, Markt, Kloosterpad West en de Openbare Ruimte (allen onderdeel van het Centrumplan Groesbeek) kennen een tekort en daarvoor zijn dan ook voorzieningen getroffen. In onderstaande tabel wordt het saldo voorraad gronden onderhanden werken per 31 december 2017 weergegeven:

Project	Boekwaarde per 31.12.2016	Mutatie 2017	Boekwaarde per 31.12.2017	Voorzieningen exploitatietekort	Saldo voorraad gronden
<i>Bouwgrond in Exploitatie</i>					
Bedrijventerrein Mies	-1.544	-76	-1.620	0	-1.620
Dorpsstraat Mariendaal	-2.171	7	-2.164	2.082	-82
Spoorlaan	291	-1.398	-1.107	1.314	207
Markt	392	-63	329	160	489
Kloosterpad West	-475	-1	-476	60	-416
Openbare ruimte	-265	0	-265	250	-15
Drulse Beek	-138	129	-9	0	-9
Hubertushof	310	-310	0	0	0
Bouwkamp	-125	-37	-162	0	-162
Pastoor van Tielstraat	0	0	0	0	0
Saldo voorraad gronden onderhanden werken	-3.725	-1.749	-5.474	3.866	-1.608

* Als een project meer heeft gekost dan opgebracht, dan spreken we van een negatieve boekwaarde in plaats van een positieve boekwaarde.

Uit het overzicht volgt dat de boekwaarde per saldo uitkomt op € 5.474.000 negatief per 31 december 2017. In totaal is een voorziening voor het tekort op de grondexploitaties getroffen van € 3.866.000 per 31 december 2017. Dat leidt tot een saldo onderhanden werken van € 1.608.000 negatief per 31 december 2017.

Belangrijk om op te merken, is dat in de boekwaarde van € 5.474.000 per 31 december 2017 rekening is gehouden met het nemen van winst in 2017. Hiermee wordt bedoeld het nemen van winst op basis van het principe 'Percentage Of Completion', waarbij de gemeente vooruitloopt op het afsluiten van een grondexploitatie). Bij de volgende projecten is winst genomen:

- Bedrijventerrein Mies: € 61.495
- Drulse Beek: € 915.761
- Bouwkamp: € 31.929

Tot slot is de grondexploitatie voor Hubertushof in Ooij afgesloten met een winst van afgerond € 313.000 per 31 december 2017. Het positieve resultaat komt ten goede aan het jaarresultaat over 2017.

Per project zoals verantwoord in het complex Bouwgrond In Exploitatie volgt een korte toelichting.

Bedrijventerrein Mies

We ontwikkelen het bedrijventerrein door actief grondbeleid waarbij de gemeente risicodrager is. De geactualiseerde grondexploitatie kent op peildatum 1 januari 2018 een overschot. Alle benodigde gronden voor de ontwikkeling van het project zijn aangekocht. De "opschortende voorwaarde" betreffende de levering van gronden aan de gemeente is in het eerste kwartaal van 2017 opgeheven. Inmiddels is de tweede fase bouwrijp gemaakt en in 2017 is voor 3.700 m2 bouwrijpe grond verkocht aan al gevestigde bedrijven die wilden uitbreiden. Op peildatum 1 januari 2018 is nog een voorraad beschikbaar van 19.568 m2 aan bouwrijpe grond. Voor een totaal oppervlak van 6.631 m2 (34% van beschikbaar oppervlak) aan kavels zijn opties afgesloten die naar verwachting in 2018 verkocht zullen worden. Ten

opzichte van de grondexploitatie op peildatum 1 januari 2017 is sprake van een versnelling in de verkoop van bouwrijpe gronden. Per 31 december 2017 is een deel van de beoogde winst genomen.

Centrumplan

Dorpsstraat Mariendaal (Centrumplan Groesbeek)

De grondexploitatie voor Dorpsstraat Mariendaal kent een tekort en zal naar verwachting met een verlies sluiten per 31 december 2018. De inrichting van de buitenruimte is bijna klaar. De eindafrekening met de aannemer gebeurt waarschijnlijk nog dit jaar. Verder zijn alle stukken ingediend om de subsidies af te wikkelen. Dit geldt voor alle grondexploitaties binnen het Centrumplan van Groesbeek.

Spoorlaan (Centrumplan Groesbeek)

Ook de grondexploitatie voor Spoorlaan kent een tekort. De geraamde grondopbrengsten zijn gerealiseerd en de twee supermarkten zijn geopend. De buitenruimte is bijna volledig ingericht. Wel is sprake van een herontwikkeling van de tweede fase. Dit betekent dat de ontwikkeling van het winkelvloeroppervlak is veranderd in de ontwikkeling van (minder) winkelvloeroppervlak en appartementen.

Markt (Centrumplan Groesbeek)

De grondexploitatie voorziet in de herinrichting van de Markt. Dit is de huidige parkeerplaats op maaiveld tussen Dorpsstraat, Spoorlaan, Scapino en Dorpsstraat Mariendaal. Naar verwachting zal het herinrichten van de Markt in 2018 en 2019 plaatsvinden. De grondexploitatie kent een tekort.

Kloosterpad West (Centrumplan Groesbeek)

Voor de ontwikkeling van de locatie is een overeenkomst gesloten met aannemer Kaal uit Groesbeek. In de grondexploitatie wordt rekening gehouden met het bouwrijp maken van de locatie en met de verkoop van de bouwrijpe grond ten behoeve van woningbouw. De ontwikkeling van de locatie zal naar verwachting niet voor 2020 plaats gaan vinden.

Openbare ruimte (Centrumplan Groesbeek)

De grondexploitatie voor openbare ruimte (Dorpsstraat en Pannenstraat) kent een tekort. De betreffende grondexploitatie zal naar verwachting per 31 december 2018 afgesloten kunnen worden.

Drulse Beek

Voor de ontwikkeling van het voormalige sportpark is een overeenkomst gesloten met Oosterpoort. Het plan voorziet in de bouw van huur- en koopwoningen.

De gemeente heeft de gronden verkocht aan Oosterpoort. Oosterpoort is pas verplicht om af te nemen als de uiteindelijke afnemer dan wel bewoner een kavel of woning heeft gekocht. Voor de latere betaling van de koopsom van de bouw kavels waarvoor een bouwvergunning is afgegeven, moet Oosterpoort een rentevergoeding betalen aan de gemeente.

De verkoop van kavels voor grondgebonden woningen gaat goed. Per 1 januari 2018 moet nog één kavel voor een grondgebonden woning verkocht worden (op het moment van schrijven is de kavel verkocht). In 2017 heeft Oosterpoort een ontwikkelaar gevonden voor de ontwikkeling van de appartementen. De benodigde grond voor de ontwikkeling van de appartementen is in 2017 verkocht. Dit betekent dat alle gronden zijn verkocht. De gemeente moet alleen nog een klein deel van het plangebied (rondom de appartementen) woonrijp maken. Per 31 december 2017 is een deel van de verwachte winst genomen.

Hubertushof

Begin 2012 is een realisatie - overeenkomst gesloten tussen de gemeente en de ontwikkelaar. Het plan betrof in het begin de bouw van 15 koopappartementen op de voormalige locatie van de Hubertusschool aan de Kerkdijk in Ooij. Als gevolg van de veranderde markt is het plan aangepast van 15 naar 12 koopappartementen. Het bestemmingsplan is op 17 april 2013 bij besluit van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State onherroepelijk geworden. De koopsom van de bouwrijpe grond is in 2016 aan de gemeente overgemaakt. Het perceel is verkocht met de kennis dat de grond verontreinigd is. Daarom is overeengekomen dat de mogelijke meerkosten van de sanering bij de gemeente in rekening gebracht worden, als de saneringskosten boven een bepaald bedrag uitkomen. Inmiddels is duidelijk geworden dat dat risico er niet is. Daarmee is de grondexploitatie met winst afgesloten per 31 december 2017.

Bouwkamp

Op het bedrijventerrein is per 1 januari 2018 nog een laatste bedrijfskavel in voorraad. Echter, in 2017 hebben gesprekken plaatsgevonden met twee ondernemers uit Beek Ubbergen. De gesprekken zijn goed verlopen. Met de ondernemers is een overeenkomst gesloten. De gronden zullen naar verwachting in 2018 afgenomen worden. Daarmee kan de grondexploitatie per 31 december 2018 worden afgesloten. Een deel van de verwachte winst is per die datum genomen.

Pastoor van Tielstraat

Het oorspronkelijk plan betreft de sloop van 20 huurwoningen en de bouw van maximaal 37 nieuwe woningen (waarvan 19 betaalbaar en 18 duur). Voormalig gemeente Ubbergen heeft een realisatie - overeenkomst met Oosterpoort gesloten. Het plangebied is door Oosterpoort bouwrijp gemaakt. Daarnaast heeft een grondruil van een bouwperceel met een bijveld van de voetbalvereniging plaatsgevonden, tussen Oosterpoort en Jansen Bouwontwikkeling. Dit in het kader van het opknappen van de sportvelden Leuth. Inmiddels heeft Jansen Bouwontwikkeling een vergunning aangevraagd voor de bouw van 16 koopwoningen. De verkoop van de woningen is ook gestart.

Inzicht in gronden als materieel vaste activa

Algemeen

De gronden die eerst in het complex Niet In Exploitatie Genomen Gronden waren opgenomen (vlottende activa – voorraad gronden zonder kostprijsberekening) worden met ingang van 1 januari 2017 als Materieel Vaste Activa op de balans verantwoord. Dit komt door de wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording. In onderstaande tabel is op hoofdlijnen een overzicht opgenomen van de boekwaarde per 31 december 2017:

Bedragen x € 1.000

Project	Boekwaarde per 31.12.2016	Mutaties 2017	Boekwaarde per 31.12.2017
<i>Materieel Vaste Activa</i>			
Complex Algemeen	-304	0	-304
Hemeltje in Groesbeek	-53	0	-53
Bedrijventerrein Hulsbeek in Groesbeek	-136	0	-136
Voormalig Sportpark De Hove in Millingen a/d Rijn	-20	0	-20
Totaal gronden als Materieel Vaste Activa	-514	-	-514

Uit het overzicht volgt dat in 2017 geen kosten dan wel opbrengsten aan de gronden zijn toegekend. Dat is in overeenstemming met de eisen ten aanzien van Materieel Vast Activa.

Bij het Complex Algemeen is onderscheid te maken tussen verhuurde gronden en gronden die als voorraad dienen. De grondvoorraad kent een oppervlak van 135.027 m² per 31 december 2016. We gaan uit van € 2,25 per m². Dit betekent een waarde van € 303.810 per 31 december 2016.

De gemeentelijke eigendommen van 't Hemeltje (8.905 m²), Hulsbeek (22.637 m²) en de voormalige oefenhoek van sportpark De Hove (3.410 m²) zijn per 31 december 2016 gewaardeerd tegen € 6 per m² exclusief BTW. De prijs van € 6 per m² komt overeen met de agrarische waarde.

Actuele ontwikkelingen

Bedrijventerrein Hulsbeek in Groesbeek

Eind 2014 is besloten om de ontwikkeling van de eerste fase van bedrijventerrein Hulsbeek uit te stellen, omdat de behoefte onvoldoende kon worden aangetoond. Begin 2018 is besloten om de ontwikkeling weer op te pakken. Aanleiding hiervoor is het aantrekken van de markt voor bedrijfskavels. Op bedrijventerrein De Mies zijn de meeste bedrijfskavels verkocht of in optie. Daarnaast hebben verschillende partijen interesse getoond voor een kavel op bedrijventerrein Hulsbeek. De planvorming pakken we in 2018 verder op. Daarbij moeten we regionaal afstemmen of er behoefte is aan extra bedrijfsground. Uiteindelijk moet het leiden tot een bestemmingsplan. Op het moment dat de gemeenteraad het bestemmingsplan inclusief grondexploitatiebegroting vaststelt, verantwoorden we het project in het complex Bouwgrond In Exploitatie. De mogelijk te ontwikkelen gronden zijn in eigendom van de gemeente.

Voormalig Sportpark De Hove in Millingen aan de Rijn

Op 28 augustus 2017 is een overeenkomst tussen gemeente Berg en Dal en de ontwikkelaar Van Wanrooij aan de raad voorgelegd. De overeenkomst gaat om de ontwikkeling van de voormalige oefenhoek van Sportpark De Hove in Millingen aan de Rijn. We werken nog aan het ontwerp van de woningen. De uiteindelijke opbrengst van het terrein is daardoor nog niet duidelijk. Na goedkeuring van het ontwerp zal de bestemmingsplanprocedure worden opgestart. Het financieel resultaat (verkoop bouwrijpe grond minus de kosten voor de gemeente) zal rechtstreeks ten goede komen aan het jaarresultaat.

Vorderingen op de balans

Algemeen

Voor een vijftal projecten geldt dat de gemeente een faciliterende rol inneemt en daarmee niet actief risicodragend anticipeert in een ontwikkeling. Met ingang van 1 januari 2017 zijn deze projecten, in navolging op de wijzigingen vanuit het BBV, op de balans verantwoord als vordering (overlopende passiva en activa - vooruit ontvangen en betaalde bedragen). Per 1 januari 2016 stonden de gronden nog als vlottende activa en dan specifiek als voorraad gronden onderhanden werken verantwoord op de balans. Het gaat om de volgende projecten: Dekkerswald, Heikant in de Horst, Lieskes Wengs, Jan Arntzstraat en Morgenbad. In alle gevallen geldt dat een (anterieure) overeenkomst gesloten is met de betreffende ontwikkelaar.

Lieskes Wengs

In 2014 kon de ontwikkelaar niet tijdig voldoen aan zijn betalingsverplichtingen door de tegenvallende verkopen. Voormalig gemeente Ubbergen heeft ter zekerheidstelling tijdelijk een kavel in eigendom gekregen. De gemeenteraad van Ubbergen heeft in november 2014 het besluit genomen om de kavel aan te kopen. Zij stelde hierbij de voorwaarde dat de kavel zonder winstoogmerk aan de ontwikkelaar wordt terug verkocht als hij binnen twee jaar aan zijn verplichtingen heeft voldaan. Op 28 februari 2017 heeft het college besloten om de termijn met een half jaar te verlengen tot 1 juli 2017. Inmiddels is duidelijk dat de ontwikkelaar niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. De gemeente heeft dan ook besloten om de betreffende kavel zelf te verkopen. Er is inmiddels al een geïnteresseerde voor de kavel, die zich bij de gemeente heeft gemeld.

Morgenbad in Leuth

Het Morgenbad is lang in beeld geweest als nieuwbouw locatie voor de school Bijenveld (als onderdeel van een breed voorzieningencomplex Leuth – Zuid). Eind 2011 is echter besloten om Bijenveld als 'brede school' op de bestaande locatie te herbouwen. In 2012 is daarom gestart met een haalbaarheidsonderzoek om het voormalige Morgenbad tot een woningbouw locatie te herontwikkelen.

Op 27 februari 2014 is een realisatie-overeenkomst gesloten tussen de gemeente en de ontwikkelaar voor de herontwikkeling van deze locatie. De herontwikkeling betreft: de sloop van het vervallen zwembadgebouw; de realisatie van 14 huurwoningen (waarvan 8 levensloopbestendig) in een hofje; de uitgifte van 11 vrije sector kavels in de tweede fase met een uitwerkingsverplichting. De gemeente heeft geen grondpositie in het plangebied, maar faciliteert de ontwikkeling.

Het bestemmingsplan Morgenbad Leuth is op 9 september 2016 vastgesteld door de gemeenteraad. Het bestemmingsplan maakt de realisatie mogelijk van het nieuwe wijkje Kalfsheuvel. Voor de eerste fase (14 huurwoningen) is al een vergunning verleend en de woningen zijn voor 1 juli 2017 opgeleverd. De huurwoningen (Kalfsheuvel 1 t/m 27 oneven) worden verhuurd door WIBECO Vastgoed bv.

De oplevering van het openbaar gebied vindt later plaats als ook de 2e fase (uitgifte 11 vrij sectorkavels) is gerealiseerd. Voor de 2e fase moet nog een uitwerkingsplan worden opgesteld en in procedure worden gebracht. De verwachting is dat dit na de zomer gebeurt, mits de ontwikkelaar de stukken hiervoor tijdig aanlevert. De stukken zijn het uitwerkingsplan en de planning voor het woonrijp maken van het hele plangebied en voor de oplevering. De oplevering van de 2e fase volgt daarna.

Jan Arntzstraat

De gemeente heeft met Oosterpoort projectontwikkeling BV in 2010 een realisatie – overeenkomst gesloten. Deze overeenkomst betreft de herstructurering van de bestaande woningen aan de Jan Arntzstraat (12 sloop / nieuwbouw plus 5 aanvullende nieuwbouw) en het realiseren van 19 nieuwe woningen aan de (verlengde) Schoolstraat in Kekerdome. Sinds december 2010 is sprake van een onherroepelijk bestemmingsplan.

Voor het project is in samenhang met de bouw van het Kulturhus Kekerdome een ISV bijdrage van ruim € 300.000 verkregen. Het Kulturhus is in 2012 gerealiseerd. Omdat de bouw van de woningen aan de Jan Arntzstraat is vertraagd, heeft overleg met de provincie plaatsgevonden over de afwikkeling van de ISV bijdrage. Hoewel niet alle woningen zijn gerealiseerd, heeft de provincie ermee ingestemd om de ISV bijdrage af te rekenen. De afrekening heeft in 2017 plaatsgevonden. Daarnaast zijn de gemeente en Oosterpoort

overeengekomen dat de gemeente een bijdrage doet in de kosten van de aanleg van de openbare ruimte. Deze bijdrage is ten laste van 2017 verrekend met Oosterpoort.

Beleidsuitgangspunten Reserves en voorzieningen

Reserves

De reserve centrumontwikkeling Millingen aan de Rijn is toegevoegd aan de bestemmingsreserve lopende projecten. Deze laten we vrij vallen bij de jaarrekening 2017 ten gunste van de Algemene Reserve. Er zijn verder geen reserves die een directe relatie hebben met grondexploitaties.

Voorzieningen

In het Besluit Begroting en Verantwoording is aangegeven dat het treffen van een afboeking of een voorziening direct gebeurt bij een verwacht verlies ter grootte van dit volledige verlies. Als sprake is van een voorziening ingericht ter bestrijding van de (verwachte) tekorten in grondexploitaties, dan moet die worden gepresenteerd als een waarde correctie op de post bouwgrond in exploitatie (voorraden). De volgende grondexploitaties kennen een tekort en daarvoor is dan ook een voorziening getroffen:

Project Bouwgrond In Exploitatie	Tekort op einddatum	Einddatum
Dorpsstraat Mariendaal	-2.082	31.12.2018
Spoorlaan	-1.314	31.12.2019
Markt	-160	31.12.2022
Kloosterpad West	-61	31.12.2020
Openbare ruimte	-250	31.12.2018
Totaal	-3.867	

Bij de jaarrekening brengen we de hoogte van de voorziening in overeenstemming met de geprognosticeerde tekorten van de grondexploitatie (BIE).

Jaarrekening

Overzicht baten en lasten

Hier gaan we in op de volgende onderdelen:

- het overzicht van baten en lasten
- de toelichting op de baten en lasten (verschillenanalyse begroting - rekening)
- Wet normering Topinkomens
- begrotingsrechtmatigheid

Overzicht baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017 Primair			Begroting 2017 Actueel			Rekening 2017		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Inwoner	-41.882	11.972	-29.911	-43.696	12.182	-31.514	-43.622	12.349	-31.273
Onze buurt	-19.359	8.033	-11.326	-19.718	10.308	-9.410	-19.576	10.408	-9.168
Onze gemeente	-5.671	1.802	-3.869	-7.139	2.336	-4.804	-11.008	6.998	-4.010
Ons geld	-5.844	59.429	53.585	-5.431	59.726	54.295	-5.538	60.012	54.473
Overhead	-7.957	0	-7.957	-7.956	0	-7.956	-8.128	217	-7.911
Saldo rekening baten en lasten	-80.714	81.236	521	-83.941	84.552	611	-87.873	89.984	2.111
Toevoeging reserves	-2.235		-2.235	-5.131		-5.131	-6.167		-6.167
Onttrekking reserves		1.714	1.714		5.184	5.184		5.278	5.278
Resultaat rekening baten en lasten	-82.949	82.949	0	-89.072	89.736	664	-94.040	95.262	1.222

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017 Primair			Begroting 2017 Actueel			Rekening 2017		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Inwoner									
Openbaar basisonderwijs	-20	0	-20	-20	0	-20	-21	0	-21
Onderwijshuisvesting	-1.865	0	-1.865	-1.926	0	-1.926	-1.879	0	-1.879

Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.314	84	-1.230	-1.399	107	-1.292	-1.336	104	-1.233
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.763	372	-1.391	-1.791	373	-1.418	-1.899	390	-1.509
Wijkteams	-2.678	0	-2.678	-2.783	18	-2.765	-2.576	18	-2.558
Inkomensregelingen	14.835	-10.766	-4.069	15.062	-10.671	-4.391	15.030	-10.958	-4.072
Begeleide participatie	-4.707	0	-4.707	-5.146	183	-4.963	-5.163	183	-4.980
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.679	0	-1.679	-1.679	0	-1.679	-1.652	1	-1.651
Maatwerkdienstverlening 18+	-6.167	750	-5.417	-6.505	635	-5.871	-6.368	488	-5.880
Maatwerkdienstverlening 18-	-2.627	0	-2.627	-3.518	196	-3.323	-3.410	207	-3.203
Geëscaleerde zorg18+	-355	0	-355	-320	0	-320	-313	0	-313
Geëscaleerde zorg 18-	-3.870	0	-3.870	-3.547	0	-3.547	-3.975	0	-3.975
Totaal Inwoner	41.882	-11.972	29.911	43.696	-12.182	31.514	43.622	-12.349	31.273

Onze buurt

Beheer overige gebouwen en gronden	-118	85	-33	-118	90	-28	-152	105	-47
Crisisbeheersing en brandweer	-2.044	0	-2.044	-2.026	0	-2.026	-2.022	0	-2.022
Openbare orde en veiligheid	-319	25	-295	-349	25	-325	-311	17	-294
Verkeer en vervoer	-4.120	129	-3.992	-3.858	1.559	-2.300	-3.968	1.560	-2.408
Parkeren	-201	95	-106	-165	110	-56	-170	74	-96
Sportbeleid en activering	-631	0	-631	-689	0	-689	-624	1	-622
Sportaccommodaties	-1.693	686	-1.007	-1.710	583	-1.127	-1.658	644	-1.014
Cult.presentatie,productie,participatie	-452	50	-402	-510	50	-460	-526	44	-482
Cultureel erfgoed	-214	43	-171	-192	32	-160	-189	53	-136
Media	-778	0	-778	-778	0	-778	-778	0	-778
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.094	5	-2.089	-2.162	674	-1.488	-2.110	750	-1.361

Volksgezondheid	-1.134	0	-1.134	-1.225	0	-1.225	-1.211	0	-1.211
Riolering	-2.149	3.099	950	-2.163	3.137	973	-2.022	3.192	1.170
Afval	-2.776	3.727	951	-2.992	3.947	955	-3.035	3.858	823
Milieubeheer	-518	45	-473	-653	57	-596	-657	55	-603
Begraafplaatsen en crematoria	-119	45	-74	-127	45	-82	-141	55	-86

Totaal Onze buurt	19.359	8.033	11.326	19.718	10.308	-9.410	19.576	10.408	-9.168
--------------------------	---------------	--------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Onze gemeente

Bestuur	-1.271	0	-1.270	-1.258	122	-1.136	-1.737	122	-1.615
Burgerzaken	-749	793	44	-759	793	34	-798	761	-37
Economische havens en waterwegen	-3	10	7	-3	10	7	-3	11	8
Openbaar vervoer	-64	12	-52	-78	12	-66	-107	11	-96
Economische ontwikkeling	-37	0	-37	-140	0	-140	-143	0	-143
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	6	-6	0	-386	479	93
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-44	34	-10	-84	65	-19	-95	59	-35
Economische promotie	-269	253	-16	-449	294	-155	-324	315	-9
Musea	-44	0	-44	-723	0	-723	-205	0	-205
Arbeidsparticipatie	-1.583	24	-1.559	-1.621	96	-1.525	-1.416	82	-1.335
Ruimtelijke ordening	-371	48	-323	-371	48	-323	-472	17	-454
Grondexploitatie (niet-bedrijfventerrein)	-36	250	214	-49	244	195	-3.604	4.365	761
Wonen en bouwen	-1.202	378	-823	-1.610	657	-953	-1.718	776	-942

Totaal Onze gemeente	-5.671	1.802	-3.869	-7.139	2.336	-4.804	11.008	6.998	-4.010
-----------------------------	---------------	--------------	---------------	---------------	--------------	---------------	---------------	--------------	---------------

Ons geld

Treasury	-5.119	6.122	1.003	-5.018	6.057	1.039	-5.085	6.082	997
OZB woningen	-252	3.406	3.154	-252	3.406	3.154	-280	3.357	3.078
OZB niet-woningen	-117	1.668	1.551	-117	1.668	1.551	-124	1.663	1.539
Belastingen overig	0	1	1	0	1	1	-35	1	-34

Algem. uitk. en ov. uitk. gem.fonds	-1348.23248.219	-1348.59548.582	-1548.90848.894
-------------------------------------	-----------------	-----------------	-----------------

Overige baten en lasten	-343	0	-343	-31	0	-31	0	0	0
-------------------------	------	---	------	-----	---	-----	---	---	---

Totaal Ons geld	-5.84459.42953.585	-5.43159.72654.295	-5.53860.01254.473
------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------

Overhead

Overhead	-7.957	0	-7.957	-7.956	0	-7.956	-8.128	217	-7.911
----------	--------	---	--------	--------	---	--------	--------	-----	--------

Totaal Overhead	-7.957	0	-7.957	-7.956	0	-7.956	-8.128	217	-7.911
------------------------	---------------	----------	---------------	---------------	----------	---------------	---------------	------------	---------------

Saldo rekening baten en lasten	80.714	-81.236	521	83.941	-84.552	611	87.873	-89.984	2.111
---------------------------------------	---------------	----------------	------------	---------------	----------------	------------	---------------	----------------	--------------

Mutaties reserves toevoegingen	-2.235	-2.235	-5.131	-5.131	-6.167	-6.167
--------------------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Mutaties reserves onttrekkingen	1.714	1.714	5.184	5.184	5.278	5.278
---------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Toelichting baten en lasten

In onderstaande tabel zijn de (totale) verschillen tussen de begroting en de rekening over het jaar 2017 weergegeven.

Daaronder is per programma een analyse opgenomen waarin we de verschillen tussen de begroting en de rekening 2017 toelichten (- = nadelig).

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting 2017 Primair Saldo	Begroting 2017 Actueel Saldo	Rekening 2017 Saldo	Vershil
Inwoner	-29.911	-31.514	-31.273	241
Onze buurt	-11.326	-9.410	-9.168	242
Onze gemeente	-3.869	-4.804	-4.010	794
Ons geld	53.585	54.295	54.473	179
Overhead	-7.957	-7.956	-7.911	46
Saldo rekening baten en lasten	521	611	2.111	1.500
Toevoeging aan reserves	-2.235	-5.131	-6.167	-1.036
Onttrekking aan reserves	1.714	5.184	5.278	95
Resultaat rekening baten en lasten	0	664	1.222	559

Bedragen x €1.000

Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Onderwijshuisvesting	- Een verduurzamingsproject van een school in de voormalige gemeente Ubbergen is niet uitgevoerd in 2017. Tegenover dit voordeel staat een lagere aanwending van de algemene reserve (zie programma Ons geld)	46	RES
Leerlingenvervoer	- Betreft lagere kosten voor leerlingenvervoer. De verrekening van de bijdragen aan de DRAN is voorlopig gebaseerd op de oude verdeelsleutel.	75	I
Samenkracht & burgerparticipatie	- De inspectiekosten voor kinderopvang waren € 20.000 minder en aan subsidies voor ouderenwerk, jeugdwerk, bewonersinitiatieven e.d. is € 52.000 minder besteed.	72	I
Wijkteams	- De kosten voor inhuur, opleiding en huisvesting van de sociale teams vielen lager uit. Dit wordt verrekend met de aanwending van de risicoreserve jeugd/wmo.	133	RES
Inkomens- en bijstandsvoorziening	- Aan met name bijzondere bijstand is € 170.000 minder uitgegeven. Wij stellen voor om € 118.000 hiervan over te hevelen naar 2018 voor de uitvoering van het kindpakket. Daarnaast is er een hoger bedrag (€ 74.000) wegens terugvordering en aflossing van bijzondere bijstand ontvangen. De uitgaaf voor schuldhulpverlening was € 38.000 lager.	282	I/RES
Begeleide participatie	- Betreft hogere bijdrage aan MGR voor werkvoorzieningsschap.	-19	I
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- De kosten voor rolstoel-, woon- vervoersvoorziening hebben € 94.000 minder bedragen. De verrekening van de bijdrage aan de DRAN voor wmo-vervoer is voorlopig gebaseerd op de oude verdeelsleutel.	94	I/S
Maatwerkdienstverlening 18+	- Lagere kosten voor voornamelijk zorgkosten Wmo (dagbesteding en begeleiding) € 72.000. Voor de inrichting van wmo ruimtes voor inloop en ontmoeting is € 42.000 niet besteed. Dit bedrag hevelen we over naar 2018.	114	I/S
Maatwerkdienstverlening 18-	- Lagere zorgkosten voor blok B (begeleiding en ambulante hulp) jeugd	215	I/RES
Geëscaleerde zorg 18+	- Lagere kosten voor Veilig thuis	12	I/RES
Geëscaleerde zorg 18-	- Hogere zorgkosten voor blok C (zorg met verblijf)	-430	I/RES
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	-349	I
Diverse verschillen		-4	I
Totaal Programma 1		241	

		Bedragen x €1.000	
Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Beheer overige gronden en gebouwen	- Er is meer grond verkocht dan voorzien.	16	I
Wegen	- Investeringsbijdrage aan project Rotonde Zevenheuvelenweg en Herinrichting winkelcentrum Beek. Hier staat bijdrage uit reserve lopende projecten tegenover op programma Ons Geld.	-46	I
	- Er is aanzienlijk meer uitgegeven aan gladheidsbestrijding met name op de post huur materialen (-€ 81.000). Daarnaast zijn de inkomsten achtergebleven o.a. de bijdrage van de provincie voor het strooien op provinciale wegen (-€ 9.000).	-90	I
	- Door veel werkzaamheden aan kabels en leidingen is er ook veel straatwerk opgebroken. Hierdoor is een hogere vergoeding voor straatwerk ontvangen.	15	I
	- Minder elektriteitsverbruik openbare verlichting door gebruik ledlampen.	20	S
Parkeren	- Per saldo een nadeel op de exploitatie van parkeergarage Dorpsstraat. Met name op onderdelen bijdrage aan exploitatie (-€ 10.000) en de ontvangen parkeervergoedingen (-€ 44.000). Verder is er een voordeel op de posten onderhoud (€ 8.000) en elektriciteit (€ 9.000)	-33	S
Sportbeleid en activering	- Bij onze aanpak 'sportstimulering' is het streven om zoveel mogelijk van de beschikbare middelen in te zetten voor het ondersteunen van initiatieven van verenigingen en organisaties (zoals het onderwijs). We zijn dus voor een deel afhankelijk van deze organisaties om de middelen uit te kunnen geven. Ondanks dat er in 2017 meer initiatieven zijn geweest om aanspraak te maken op alle middelen, is er toch € 45.000 overschot op dit budget. Aan harmonisatie van het accommodatiebeleid is € 20.000 minder besteed en er is € 10.000 minder aan subsidie sportverenigingen betaald.	75	I/R
Sportaccommodaties	- Nadeel van € 17.000 met name als gevolg van hoger gasverbruik sporthal Heuvelland en sporthal De Duffelt. Naar aanleiding van een onderzoek van de Belastingdienst is er een correctie geweest op de BTW (inkoop) gymonderwijs basisscholen over de jaren 2012 t/m 2016. Dit betekent een nadeel van € 25.000.	-42	I

	- De onderhoudskosten van zwembad De Lubert vallen ruim € 99.000 lager uit dan begroot. Een van de redenen is dat een deel van het onderhoud (€ 45.000) pas later wordt uitgevoerd. Via budgetoverheveling stellen we voor dit bedrag toe te voegen aan de begroting 2018. Dit is bij de Najaarsnota 2017 reeds gemeld (€ 65.000). Verder is er een voordeel van € 44.000 bij de opbrengsten met name bij de abonnementen en leskaarten. Er is € 20.000 minder dan verwacht ingehuurd voor schoonmaak. De verwachting is dat deze kosten toenemen na de verbouwing.	167	I
Culturele presentatie, productie en participatie	- Aan subsidies amateurkunst/muziekonderwijs is € 18.000 minder uitgekeerd.	18	I
Monumentenzorg&Archeologie	- Bijdrage van provincie was geraamd op 50%. Achteraf bleek dat de bijdrage 71% is. Dit is niet gecorrigeerd in de begroting 2017.	16	I
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- Het voordeel op het taakveld "Natuurlijk Groen" is als volgt te verklaren: door te weinig tijd en een verkeerde inschatting van de te volgen procedures is er niet gestart met het verjongen van laanstructuren. De uitvoering gebeurt nu in 2018. We stellen voor het overgebleven budget van € 63.000 over te hevelen naar 2018. In 2017 is te weinig aandacht besteed aan het vervangen en omvormen van groenvoorzieningen. Veel areaal groen is aan renovatie toe; we stellen voor het overgebleven budget van € 20.000 over te hevelen naar 2018. Door een andere werkwijze bij het onderhoud van bermen (sloten niet uitgekort, lagere onderhoudsfrequentie) is er budget overgebleven. Dit is niet goed bevallen. In 2018 gaan we weer terug naar de normale onderhoudsfrequentie, waarvan de kosten € 37.000 bedragen. Tot slot is er in 2017 € 8.000 meer aan derden doorberekend.	129	I
Riolering	- Diverse voordelige mutaties riolering	257	I
	- Onttrekking aan voorziening riolering	20	I
Afval	- Diverse mutaties in het taakveld afval leiden tot dit nadeel. De belangrijkste mutaties zijn: - de verkoop van afvalzakken was lager (€ 58.000); - er is minder afval ingezameld; - in 2017 is nog een deel van de harmonisatie van de afvalinzameling afgerekend (€ 59.000); - de opbrengst van de afvalstoffenheffing is achtergebleven bij de raming (€ 54.000).	-187	I
Milieubeheer	- Er is minder advies nodig geweest dan verwacht (€ 10.000). Daarnaast is de inzet van de ODRN hoger uitgevallen (€ -40.000). Deze kosten worden verdeeld over de taakvelden Milieu en Wonen en bouwen. Hier staat een hogere inkomst tegenover van de bouwleges.	-30	I

	- De functie van de aanjager duurzaamheid is later ingevuld dan verwacht. Daardoor zijn er minder kosten voor duurzaamheid gemaakt dan begroot. We stellen daarom voor een bedrag van € 60.000 over te hevelen 2018. Dit is bij de Najaarsnota 2017 reeds gemeld (€ 50.000).	69	I/RES
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	-164	I
Diverse verschillen	-	32	I
Totaal Programma 2		242	

Bedragen x €1.000

Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Bestuur	- Hogere dotatie aan de voorziening pensioenverplichtingen voormalige wethouders. De actualisatie wordt jaarlijks achteraf herrekend.	-285	I
	- Dit betreft de bijdrage aan het herindelingskrediet. Aangezien de bijdrage wordt gedekt uit de reserves, staat er een zelfde voordeel tegenover bij programma Ons Geld.	-177	I
Burgerzaken	- De leges en afdrachten voor rijbewijzen, paspoorten en NIK's leiden tot een nadeel van € 32.000. Dit wordt met name veroorzaakt doordat er bij de begroting gerekend wordt met vooraf ingeschatte aantallen.	-32	I
Openbaar vervoer	- In 2017 is noodgedwongen een aantal abri's vervangen na schade door aanrijding en vandalisme (-€ 13.000). Daarnaast waren de kosten doelgroepenvervoer € 14.000 hoger.	-27	I
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- Er waren diverse mutaties in de grondexploitatie van de Bedrijventerreinen, waarbij bij een aantal complexen tussentijds winst is genomen. Dit is vanaf 2016 verplicht volgens het BBV.	87	I
Toerisme	- Een aantal projecten is gestart in 2017 en loopt door in 2018. Voor de Communicatiecampagne Berg en Dal stellen we voor het budget naar 2018 over te hevelen.	78	I
	- Het project toeristische bebording is gestart, maar nog niet afgerond. We stellen voor het bedrag over te hevelen naar 2018. Dat geldt ook voor het project wandelpadennetwerk. Dit is bij de Najaarsnota 2017 reeds gemeld (€ 40.000).	54	I
	- Toewijzing aanjaaggeld, bijdrage project Zorgeloos op vakantie.	15	I
Musea	- Bij de jaarrekening 2016 is € 590.000 voor het Bevrijdingsmuseum overgeheveld naar 2017. Dit bedrag is niet volledig besteed en het voorstel is om het restant bedrag van € 517.715 over te hevelen naar 2018. Op programma Ons Geld vindt hierdoor een lagere aanwending van de algemene reserve plaats.	518	I/RES

Arbeidsparticipatie	- Van het rijk is geld ontvangen in verband met de verhoogde asielinstroom. Dit geld wordt ingezet voor diverse projecten. Een deel hiervan, namelijk € 169.000, zal in 2018 worden besteed. We stellen voor om dit over te hevelen naar 2018. Daarnaast is € 30.000 minder besteed aan de inhuur voor activering van de participatieklanten in de vorm van een vrijwillige tegenprestatie.	199	I/R
Ruimtelijke ordening	- Deze pm raming is afhankelijk van projecten die worden gestart. Dat is in 2017 achter gebleven bij de verwachting.	-28	I
Grondexploitatie	- Er waren diverse mutaties in de grondexploitaties; een aantal complexen is afgesloten en er is (tussentijds) winst genomen. Dit is vanaf 2016 verplicht volgens het BBV. Tenslotte zijn er kosten voor het SEV-project verantwoord op dit taakveld. Hier staat een bijdrage uit de reserve tegenover.	619	I/RES
Bouwvergunningen	- De inzet van de ODRN is hoger uitgevallen (-€ 12.000). Deze kosten worden verdeeld over de taakvelden Milieu en Wonen en bouwen. Hier staat een hogere inkomst tegenover van de bouwleges.	-12	I
	- In 2017 waren er meer inkomsten van bouwleges. Hier staat een hogere uitgave tegenover op de taakvelden Milieu en Wonen en Bouwen voor de inzet van de ODRN.	86	I
	- Een tweetal dwangsommen zijn overgeboekt naar de voorziening dubieuze debiteuren. Dit zijn dwangsommen die in 2015 en 2016 zijn opgelegd.	-40	I
Woningbouw	- Dit betreft een exploitatiebijdrage aan SEV-Imagocampagne en SEV-Stimulering woningmarkt. Hier staat een bijdrage uit de reserve lopende projecten tegenover op het programma Ons Geld.	-17	I
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	-227	I
Diverse verschillen	-	-17	I
Totaal Programma 3		794	

Bedragen x €1.000

Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Treasury	- Door lagere hypotheekschulden en een lagere boekwaarde van de grondexploitaties is een lagere renteopbrengst gerealiseerd.	-42	I
OZB	- De opbrengst OZB is € 53.000 lager dan begroot.	-53	I
Belastingen overig	- Dotatie aan de nieuwe voorziening dubieuze belastingdebiteuren	-35	I
Uitkering gemeentefonds	- De afrekening over de jaren 2015/2016 bedraagt € 90.000 en de aanpassing 2017 € 208.000. Beide bedragen waren niet geraamd.	298	I
Overige baten en lasten	- Stelpost nieuw beleid is niet helemaal ingezet in 2017	31	I

Mutaties reserves	- Zie de toelichting op de verschillen in de reserves	-942	I
Diverse verschillen	- Afrekening bijdrage Munitax over 2016	-39	I
	Compensatie BTW projecten Gemeentefonds	15	I
Afrondingsverschillen		4	
Totaal Ons Geld		-763	

Bedragen x €1.000

Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Overhead	- De advieskosten waren € 12.000 lager dan begroot, de projectkosten € 10.000.	22	I
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	452	I
	- overige doorbelastingen van de kostenverdeelstaat (= kosten organisatie) van € 36.000 nadelig; lagere doorbelasting naar projecten, dit leidt tot een nadeel van € 472.000. Het gaat hier om uren die geraamd waren op projecten, maar die ten laste van de reguliere exploitatie komen.	-508	I
Overige verschillen	- BTW-teruggaaf oude jaren 2012 t/m 2016	142	I
	- Dotatie voorziening voormalig personeel	-138	I
	- Vrijval voorziening verlofuren personeel	74	I
Diverse verschillen	-	2	I
Totaal Overhead		46	

Bedragen x €1.000

Naam reserve	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Algemene reserve	De lagere onttrekking uit de reserve is veroorzaakt door lagere lasten op diverse producten. Dit betreft Plan van aanpak accommodatiebeleid (- € 31.000, programma 2), Verduurzaming schoolgebouwen en MFA's (- € 46.000, programma 1), Project Gezond in de Stad - (€ 27.000), lagere bijdrage frictiekosten (- € 44.000), hogere dotatie toevoeging rente - (€ 13.000), en overschot reserve MUG-herindeling (- € 26.000) .	-187	I
Reserve Jeugd & Wmo	Lagere onttrekking uit de reserve Jeugd & Wmo, omdat het tekort op Sociaal domein lager is dan we verwacht hadden.	-85	I
Reserve opleidingen personeel	Het tekort opleidingsbudget 2017 (dit staat op de kostenplaats Bedrijfsvoering) van € 9.955 is onttrokken aan de reserve opleidingen personeel.	10	I

Reserve Lopende projecten	Dit verschil is veroorzaakt door diverse mutaties. Zo is er sprake van een lagere onttrekking door lagere lasten op diverse producten/projecten. Dit betreft toeristische bebording - (€ 40.000) en inrichting Wmo-ruimtes (- € 42.000). Daarnaast zijn er ook onttrekkingen gedaan in verband met de lasten of het afronden van projecten. Dit betreft herindeling MUG (€ 204.000), project Heerbaan/Kastanjeplein (€ 128.000), herstel Filosofenbeek Beek (€ 10.000), rotonde Zevenheuvelenweg (€ 132.000), centrum Beek (€ 21.000), centrumontwikkeling vm. Millingen aan de Rijn (€ 241.000) en SEV (€ 273.000). Ook is de restant subsidie voor het Bevrijdingsmuseum overgeheveld van de algemene reserve naar de reserve lopende projecten - (€ 518.000). Daarnaast is voor een aantal budgetten bij de Najaarsnota 2017 aangegeven dat deze gestort worden in de reserve lopende projecten, omdat de betreffende projecten niet zijn afgerond in 2017. Per saldo gaat het om een bedrag van € 472.600 voor kosten verhoogde instroom asielzoekers (€ 175.000), kindpakket bijzondere bijstand (€ 118.000), wandelpadennetwerk (€ 9.600), Kadernota Toerisme (€ 65.000), duurzaamheid/energievisie (€ 60.000) en onderhoud zwembad de Lubert (€ 45.000).	-63	I
Reserve rekeningresultaten	Er was geen onttrekking nodig als gevolg van het positieve saldo.	-628	I
Reserve exploitatietekort Den Ienloop	Bijdrage uit reserve ter dekking van het exploitatietekort Den Ienloop.	56	I
Reserve ODRN	De hogere bijdrage aan de ODRN en de hogere opbrengst van de bouwleges resulteren per saldo in een lager bedrag dat we uit de reserve halen. Dit betekent een nadeel op deze post.	-40	I
Reserve Groenblauwe diensten	De toevoeging aan deze reserve is hoger dan geraamd, maar ook de onttrekking uit deze reserve is lager dan geraamd.	-4	I
Reserve Natuur en landschap	Betreft dotatie aan de reserve Natuur en landschap in plaats van een onttrekking	-42	I
Reserve Parkeergarage	Er was een bijdrage parkeergarage geraamd van € 81.000, dit was werkelijk € 126.000.	45	I
Afrondingsverschillen		-4	I
Saldo		-942	

Wet normering Topinkomens

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is op 1 januari 2013 in werking getreden. Het doel van deze wet is het tegengaan van bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. Op grond van de WNT mag in 2017 het inkomen van topfunctionarissen in de (semi) publieke sector maximaal 100% van het ministersalaris zijn. Dat komt in 2017 neer op € 181.000, inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdrage werkgever. Als topfunctionaris worden expliciet genoemd: de secretaris en de griffier.

Bovengenoemd maximum wordt jaarlijks bij ministeriële regeling vastgesteld. De onderdelen vormen communicerende vaten. Dat wil zeggen dat een topfunctionaris in 2017 alleen boven het maximuminkomen komt als de som van de drie onderdelen meer bedraagt dan € 181.000.

De gemeente Berg en Dal heeft in 2017 geen bezoldiging verstrekt aan functionarissen die hoger is dan de maximale norm.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking.

	Looijen J.W.			v.d. Velde E.		v.Workum J.A.M.	
	2016	2017	2017	2016	2017	2016	2017
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Gemeente-secretaris	Adviseur directie	Directeur Bedrijfsvoering	Gemeente - secretaris	Griffier	Griffier
Aanvang en einde functievervulling	1/1 - 31/12	1/1 - 31/3	1/4 - 31/12	1/1 - 31/12	1/4 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,00	1,00	0,67	1,00	1,00	0,80	0,80
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	ja	nee	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Individueel WNT-maximum*	179.000	45.250	n.v.t.	179.000	181.000	159.310	144.800
Beloning en belastbare onkostenverg	110.886	22.034	66.102	103.662	100.448	77.252	65.340
Beloningen betaalbaar op termijn	13.750	4.067	12.201	12.371	14.600	8.644	10.325
Subtotaal	124.636	27.911	83.731	116.033	121.037	85.896	82.995
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0	0	0	0
Totaal bezoldiging	124.636	27.911	83.731	116.033	121.037	85.896	82.995

*1 De bedragen van dhr v.d. Velde zijn voor een geheel jaar berekend. In de periode 1/1 - 31/3 in 2017 was zijn functie Directeur Bedrijfsvoering.

*2 $y = \frac{x \cdot a}{365}$ waarbij: y = individueel WNT-maximum, x = voor instelling geldend WNT-bezoldigingsmaximum, a = deeltijdfactor (maximaal 1,0 fte) en b = functieduur in kalenderdagen.

Begrotingsrechtmatigheid

De begrotingsrechtmatigheid bekijken we binnen het totaal van een programma. Volgens het Platform Rechtmatigheid hoeven we alleen de lastenkant in de rechtmatigheidstoets voor het begrotingscriterium te betrekken. Volgens de bepalingen in artikel 189, lid 3 van de Gemeentewet is alleen voor de lasten een begroot maximum vastgelegd.

Het Normenkader is daar ook op gericht. De gemeenteraad autoriseert het college op programmaniveau. Blijven de lasten binnen het totaal van het programma dan zijn deze rechtmatig. De mutaties en (afwijkende) activiteiten die zich binnen een programma hebben voorgedaan zijn toegelicht in het verslag over de uitvoering van de programma's.

Hiermee rekening houdend ontstaat het volgende beeld.

V = onrechtmatig maar telt niet mee in oordeel

X = onrechtmatig en telt wel mee in oordeel

Programma 1 Inwoner

Geen overschrijding van het lastenbudget van dit programma.

Programma 2 Onze buurt

Geen overschrijding van het lastenbudget van dit programma.

Programma 3 Onze gemeente

Er is een overschrijding van het lastenbudget van dit programma.

V = de overschrijding is ontstaan door:

- een extra storting in de voorziening voor wethouderspensioenen.
- een kredietbijdrage aan het Herindelingskrediet die is verwerkt in de exploitatie. Hier staat een bijdrage uit de reserve lopende projecten tegenover.
- doorbetaling van de ISV-subsidie Centrumplan Millingen aan de Rijn. Hier staat subsidie van de provincie tegenover.
- een hogere doorbelasting van salariskosten en inhuurkosten. Dit levert voordelen op binnen de overige programma's.
- de mutatie in de boekwaarde van de complexen van de grondexploitatie. Bij de baten staat hier een hoger bedrag dan begroot tegenover.
- dotatie voorziening grondexploitatie is niet geraamd, maar op basis van de actualisatie van de grondexploitaties wel geboekt.

Programma Ons geld

Er is een overschrijding van het lastenbudget van dit programma.

V = de overschrijding is ontstaan door:

- het rentepercentage dat op begrotingsbasis is berekend is bijgesteld van 1,50% naar 1,64%. Dit leidt tot een hogere last van de rente eigen financieringsmiddelen. Dit is een administratieve overschrijding.
- dotatie aan de reserve lopende projecten voor projecten die niet afgerond zijn. Dit levert voordelen op binnen de andere programma's.

Programma Overhead

Er is een overschrijding van het lastenbudget van dit programma.

V = de overschrijding is ontstaan door:

- een extra storting in de voorziening voor voormalig personeel.
- hogere doorbelasting kostenverdeling onder andere doordat er minder uren worden doorberekend aan projecten dan voorzien.

Overschrijding kredieten

Project Aanleg Riolering Vlietberg

Er is een overschrijding van het budget van € 191.000. Hiervoor zijn de volgende oorzaken aan te geven:

- meer interne uren en externe voorbereidingskosten vanwege de complexiteit van het werk en ongebruikelijke procedures.
- hogere uitvoeringskosten door begeleid ontgraven vanwege het milieu en gevonden niet-gesprongen explosieven en puin.
- kosten stillegging/vertraging werkzaamheden.
- kosten sanering.

Een evaluatienota is gereed en komt ter informatie in de gemeenteraad.

Balans met toelichting

Hieronder vindt u de volgende onderdelen:

- de balans
- de toelichting op de balans
- de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.

Balans

Bedragen x € 1.000

A C T I V A	31-12-2016	31-12-2017
<u>Vaste activa</u>		
<i>Immateriële vaste activa</i>	3.137	2.933
Bijdrage aan activa in eigendom van derden:	3.137	2.933
<i>Materiële vaste activa</i>	71.088	71.689
Investerings met een economisch nut	39.259	38.026
Overige investeringen economisch nut met heffing	18.212	18.954
Investerings met een maatschappelijk nut	13.618	14.710
<i>Financiële vaste activa</i>	12.019	10.337
<i>Kapitaalverstrekingen aan:</i>		
- Deelnemingen/effecten	563	758
Leningen aan:		
- Verstrekte renteloze geldleningen	204	164
- Geldlening NUON aandelen	2.101	1.821
Overige langlopende leningen:		
- Overige langlopende leningen	9.151	7.593
Bijdrage aan activa in eigendom van derden:	-	-
Totaal vaste activa	86.244	84.959
<u>Viottende activa</u>		
<i>Voorraden</i>	294	1.611
Voorraad grond zonder kostprijsberekening	-	-
Onderhanden werk	288	1.608
Overige voorraden	5	3
<i>Vorderingen</i>	15.110	13.818
Vorderingen op openbare lichamen	5.858	7.443
Vorderingen op 's Rijks Schatkist	811	1.125
Overige vorderingen	8.441	5.251
<i>Liquide middelen</i>	1.266	28
Banksaldi	1.266	28
<i>Overlopende activa</i>	203	198
Totaal viottende activa	16.872	15.655
Totaal activa	103.116	100.613

Bedragen x € 1.000

P A S S I V A	31-12-2016	31-12-2017
---------------	------------	------------

Vaste passiva

<i>Eigen vermogen</i>	52.847	54.958
Algemene reserves	29.983	30.721
Bestemmingsreserves	21.971	23.015
Gerealiseerd resultaat	893	1.222
 <i>Voorzieningen</i>	8.520	6.835
Voorzieningen voor verplichtingen	3.692	3.802
Voorzieningen voor lastenegalisatie	4.828	3.034
 <i>Langlopende schulden</i>		
Geldleningen op lange termijn	25.243	24.015
 Totaal vaste passiva	86.611	85.809

Vlottende passiva

<i>Kortlopende schulden</i>	13.987	12.183
Kasgeldleningen	5.000	6.000
Banksaldi	333	892
Overige kortlopende schulden	8.654	5.291
 <i>Overlopende passiva</i>	2.518	2.621
Vooruitontvangen bedragen	1.286	320
Overige overlopende passiva	1.233	2.301
 Totaal vlottende passiva	16.505	14.804

Totaal passiva	103.116	100.613
Gewaarborgde geldleningen	149.492	139.217
Garantstellingen	3.373	3.087

Toelichting op de balans

Hieronder vindt u de toelichting op de balans.

Vaste activa

Immateriële vaste activa € 2.933

Bedragen x € 1.000					
Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	Vermeerderingen in 2017	Verminderings in 2017	Afschrijving in 2017	Boekwaarde 31-12-2017
Bijdr. aan activa in eigendom van derden	3.137	16	220	-	2.933
Totaal	3.137	16	220	-	2.933

Materiële vaste activa € 71.689

Materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Bedragen x €1.000		
Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017
Investerings met economisch nut	39.259	38.026
Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	18.212	18.954
Totaal investeringen met economisch nut	57.470	56.980
Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	13.618	14.710
Totaal	71.088	71.689

De investeringen met economisch nut zijn als volgt onderverdeeld:

Bedragen x € 1.000						
Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	Invest. in 2017	Vermind./ desinvest. in 2017	Afschrijving in 2017	Subsidies in 2017	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	2.769	94	-	13	-	2.851
Bedrijfsgebouwen	7.732	24	-	256	-	7.500
Grond-, weg & waterbouwkundige werken*	18.212	1.289	-	547	-	18.954
Vervoermiddelen	180	-	-	55	-	125
Machines, apparaten en installaties	816	196	3	113	-	896
Overige	27.761	135	-	1.243	-	26.653
Totaal	57.470	1.739	3	2.227	-	56.980

* In deze opstelling zijn alle investeringen met een economisch nut meegenomen. Het aandeel van de uitgaven waarvoor we een heffing kan worden geheven is € 18.953.621.

De belangrijkste investeringen met economisch nut waren:

Belangrijkste investeringen economisch nut

Bedragen x € 1.000				
Omschrijving	Beschikbaar krediet	Besteed in 2017	Subsidies in 2017	Cumulatief uitgegeven
Aanpassing riolering Lage Horst	186	137	-	193
Relinen riool diverse locaties	975	237	-	729
Aanleg riolering Vlietberg	502	337	-	693
Vervanging riolering Hoflaan/Kasteelweg	142	144	-	150
Vervanging riolering Dries	140	135	-	135
Aanschaf materieel 2017	194	118	-	118
Overige investeringen met een economisch nut:	-	628	-	-
Totaal	2.139	1.736	-	2.019

De investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn als volgt onderverdeeld:

Bedragen x € 1.000						
Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	Invest. in 2017	Vermind./ desinvest. in 2017	Afschrijving in 2017	Subsidies in 2017	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen t/m 2016	419	-	-	26	-	393
Gronden en terreinen vanaf 2017	-	85	25	-	-	60
Grond-, weg & waterbouwkundige werken t/m 2016	13.198	1.526	48	694	318	13.665
Grond-, weg & waterbouwkundige werken vanaf 2017	-	638	46	-	-	592
Totaal	13.618	2.249	119	720	318	14.710

Vanaf 2017 zijn de voorschriften gewijzigd en moeten alle investeringen met maatschappelijk nut geactiveerd worden. Voorheen had je als gemeente de keuze om deze investeringslasten in één keer te nemen of te activeren. Daarom is onderscheid gemaakt in investeringen vóór 2016 en investeringen vanaf 2017.

De belangrijkste investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut waren:

Bedragen x € 1.000				
Omschrijving	Beschikbaar krediet	Besteed in 2017	Subsidies in 2017	Cumulatief uitgegeven
Aanleg fietspad Biesseltsebaan	475	572	314	282
Reconstructie Hoflaan/Kasteelweg	675	576	-	636
Herinrichting Dries	515	363	-	347
Fietspad Heumensebaan-Rijlaan	289	180	-	180
Overige investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut:	-	122	-	-
Totaal	1.954	1.813	314	1.445

Financiële vaste activa € 10.337

Een financieel vast actief is aanwezig als we een duurzaam financieel belang hebben.

Het verloop van de financiële vaste activa is in onderstaand overzicht weergegeven:

Bedragen x € 1.000						
Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	Invest. in 2017	Vermind./ desinvest. in 2017	Afschrijving in 2017	Subsidies in 2017	Boekwaarde 31-12-2017
<u>Kapitaalverstrekkingen</u>						
Leningen aan overige verbonden partijen*	563	195	-	-	-	758
<u>Langlopende leningen</u>						
Langlopende leningen	204	-	-	40	-	164
Geldlening NUON aandelen	2.101	-	-	279	-	1.821
Overige langlopende leningen	9.151	-	84	1.474	-	7.593
Totaal	12.019	195	84	1.794	-	10.337

* Deze vermeerdering betreft de aankoop aandelen van DAR NV. Bij de herverdeling heeft de gemeente Berg en Dal 2.451 aandelen overgenomen van de gemeente Nijmegen.

Flottende activa

Voorraden € 1.611

Bedragen x € 1.000		
	31-12-2016	31-12-2017
<u>Grond en hulpstoffen</u>		
Onderhanden werk	3.725	5.474
af: voorziening exploitatietekort grondexploitaties	-3.437	-3.866
Totaal onderhanden werk	288	1.608
<u>Overige voorraden</u>		
Iris-cheque's	2	0
Eigen verklaringen	3	3
Afvalzakken	-	-
Totaal overige voorraden	5	3
Totaal	294	1.611

De voorziening exploitatietekort grondexploitaties is getroffen voor dekking van de nadelige resultaten van de grondexploitaties. De voorziening is op het niveau van het exploitatietekort gebracht dat u heeft vastgesteld. Op deze boekwaarde is het saldo van de voorziening van € 3.866.278 in mindering gebracht.

Bedragen x € 1.000

Project	Boekwaarde per 31.12.2016	Mutatie 2017	Boekwaarde per 31.12.2017	Voorzieningen exploitatietekort	Saldo voorraad gronden
<i>Bouwgrond in Exploitatie</i>					
Bedrijventerrein Mies	-1.544	-76	-1.620	0	-1.620
Dorpsstraat Mariendaal	-2.171	7	-2.164	2.082	-82
Spoorlaan	291	-1.398	-1.107	1.314	207
Markt	392	-63	329	160	489
Kloosterpad West	-475	-1	-476	60	-416
Openbare ruimte	-265	0	-265	250	-15
Drulse Beek	-138	129	-9	0	-9
Hubertushof	310	-310	0	0	0
Bouwkamp	-125	-37	-162	0	-162
Pastoor van Tielstraat	0	0	0	0	0
Saldo voorraad gronden onderhanden werken	-3.725	-1.749	-5.474	3.866	-1.608

Bedragen x € 1.000

Project	Boekwaarde per 31.12.2017	Te verwachten na Kosten	Opbrengsten	Saldo	Saldo op peildatum	Fasering Inflatie en rente	Eind waarde G = E + F	Per
	A	B	C	D	E = A + D	F		
<i>Bouwgrond in Exploitatie</i>								
Bedrijventerrein Mies	-1.620	-234	1.898	1.664	44	-30	14	31.12.2021
Dorpsstraat Mariendaal	-2.164	-39	122	82	-2.082	0	-2.082	31.12.2018
Spoorlaan	-1.107	-241	38	-204	-1.311	-3	-1.314	31.12.2019
Markt	329	-495	22	-473	-144	-16	-160	31.12.2020
Kloosterpad West	-476	-64	483	419	-57	-4	-61	31.12.2022
Openbare ruimte	-265	0	15	15	-250	0	-250	31.12.2018
Drulse Beek	-9	-78	101	23	14	-1	13	31.12.2019
Hubertushof	0	0	0	0	0	0	0	31.12.2017
Bouwkamp	-162	-44	234	190	28	-1	27	31.12.2018
Pastoor van Tielstraat	0	-17	18	0	0	0	0	31.12.2019
Totaal	-5.474	-1.212	2.931	1.716	-3.758	niet van toepassing		

Uit het overzicht volgt dat de boekwaarde per saldo uitkomt op € 5.474.000 negatief per 31 december 2017. In totaliteit is een voorziening voor het tekort op de grondexploitaties getroffen van € 3.866.000 per 31 december 2017 en dat resulteert uiteindelijk in een saldo onderhanden werken van € 1.608.000 negatief per 31 december 2017.

Van belang om op te merken, is dat in de negatieve boekwaarde van € 5.474.000 per 31 december 2017 rekening is gehouden met het nemen van winst in 2017 op basis van het principe Percentage Of Completion (het nemen van winst vooruitlopend op het afsluiten van een grondexploitatie). Bij de volgende projecten is winst genomen:

- Bedrijventerrein Mies: € 61.495
- Drulse Beek: € 915.761
- Bouwkamp: € 31.929

Tot slot is de grondexploitatie voor Hubertushof in Ooij afgesloten met een winst van afgerond € 313.000 per 31 december 2017. Het positieve resultaat komt ten goede aan jaarresultaat over 2017.

Per project zoals verantwoord in het complex Bouwgrond In Exploitatie volgt een korte toelichting.

Bedrijventerrein Mies

We ontwikkelen het bedrijventerrein door actief grondbeleid waarbij de gemeente risicodragend is. De geactualiseerde grondexploitatie kent op peildatum 1 januari 2018 een overschot. Alle benodigde gronden voor de ontwikkeling van het project zijn aangekocht. De “opschortende voorwaarde” betreffende de levering van gronden aan de gemeente is in het eerste kwartaal van 2017 opgeheven. Inmiddels is de tweede fase bouwrijp gemaakt en in 2017 is voor 3.700 m² bouwrijpe grond verkocht aan al gevestigde bedrijven die wilden uitbreiden. Op peildatum 1 januari 2018 is nog een voorraad beschikbaar van 19.568 m² aan bouwrijpe grond. Voor een totaal oppervlak van 6.631 m² (34% van beschikbaar oppervlak) aan kavels zijn opties afgesloten die naar verwachting in 2018 verkocht zullen worden. Ten opzichte van de grondexploitatie op peildatum 1 januari 2017 is sprake van een versnelling in de verkoop van bouwrijpe gronden. Per 31 december 2017 is een deel van de beoogde winst genomen.

Dorpsstraat Mariendaal (Centrumplan Groesbeek)

De grondexploitatie voor Dorpsstraat Mariendaal kent een tekort en zal naar verwachting met een verlies sluiten per 31 december 2018. De inrichting van de buitenruimte is bijna klaar. De eindafrekening met de aannemer gebeurt waarschijnlijk nog dit jaar. Verder zijn alle stukken ingediend om de subsidies af te wikkelen. Dit geldt voor alle grondexploitaties binnen het Centrumplan van Groesbeek.

Spoorlaan (Centrumplan Groesbeek)

Ook de grondexploitatie voor Spoorlaan kent een tekort. De geraamde grondopbrengsten zijn gerealiseerd en de twee supermarkten zijn geopend. De buitenruimte is bijna volledig ingericht. Wel is sprake van een herontwikkeling van de tweede fase. Dit betekent dat de ontwikkeling van het winkelvloeroppervlak is veranderd in de ontwikkeling van (minder) winkelvloeroppervlak en appartementen.

Markt (Centrumplan Groesbeek)

De grondexploitatie voorziet in de herinrichting van de Markt. Dit is de huidige parkeerplaats op maaiveld tussen Dorpsstraat, Spoorlaan, Scapino en Dorpsstraat Mariendaal. Naar verwachting zal het herinrichten van de Markt in 2018 en 2019 plaatsvinden. De grondexploitatie kent een tekort.

Kloosterpad West (Centrumplan Groesbeek)

Voor de ontwikkeling van de locatie is een overeenkomst gesloten met aannemer Kaal uit Groesbeek. In de grondexploitatie wordt rekening gehouden met het bouwrijp maken van de locatie en met de verkoop van de bouwrijpe grond ten behoeve van woningbouw. De ontwikkeling van de locatie zal naar verwachting niet voor 2020 plaats gaan vinden.

Openbare ruimte (Centrumplan Groesbeek)

De grondexploitatie voor openbare ruimte (Dorpsstraat en Pannenstraat) kent een tekort. De betreffende grondexploitatie wordt naar verwachting per 31 december 2018 afgesloten.

Drulse Beek

Voor de ontwikkeling van het voormalige sportpark is een overeenkomst gesloten met Oosterpoort. Het plan voorziet in de bouw van huur- en koopwoningen.

De gemeente heeft de gronden verkocht aan Oosterpoort. Oosterpoort is pas verplicht om af te nemen als de uiteindelijke afnemer dan wel bewoner een kavel of woning heeft gekocht. Voor de latere betaling van de koopsom van de bouw kavels waarvoor een bouwvergunning is afgegeven, moet Oosterpoort een rentevergoeding betalen aan de gemeente.

De verkoop van kavels voor grondgebonden woningen gaat goed. Per 1 januari 2018 moet nog één kavel voor een grondgebonden woning verkocht worden (op het moment van schrijven is de kavel verkocht). In 2017 heeft Oosterpoort een ontwikkelaar gevonden voor de ontwikkeling van de appartementen. De benodigde grond voor de ontwikkeling van de appartementen is in 2017 verkocht. Dit betekent dat alle gronden zijn verkocht. De gemeente moet alleen nog een klein deel van het plangebied (rondom de appartementen) woonrijp maken. Per 31 december 2017 is een deel van de verwachte winst genomen.

Hubertushof

Begin 2012 is een realisatie - overeenkomst gesloten tussen de gemeente en de ontwikkelaar. Het plan betrof in het begin de bouw van 15 koopappartementen op de voormalige locatie van de Hubertusschool aan de Kerkdijk in Ooij. Als gevolg van de veranderde markt is het plan aangepast van 15 naar 12 koopappartementen. Het bestemmingsplan is op 17 april 2013 bij besluit van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State onherroepelijk geworden. De koopsom van de bouwrijpe grond is in 2016 aan de gemeente overgemaakt. Het perceel is verkocht met de kennis dat de grond verontreinigd is. Daarom is overeengekomen dat de mogelijke meerkosten van de sanering bij de gemeente in rekening gebracht worden, als de saneringskosten boven een bepaald bedrag uitkomen. Inmiddels is duidelijk geworden dat dat risico er niet is. Daarmee is de grondexploitatie met winst afgesloten per 31 december 2017.

Bouwkamp

Op het bedrijventerrein is per 1 januari 2018 nog een laatste bedrijfskavel in voorraad.

Echter, in 2017 hebben gesprekken plaatsgevonden met twee ondernemers uit Beek Ubbergen. De gesprekken zijn goed verlopen. Met de ondernemers is een overeenkomst gesloten. De gronden zullen naar verwachting in 2018 afgenomen worden. Daarmee kan de grondexploitatie per 31 december 2018 worden afgesloten. Een deel van de verwachte winst is per die datum genomen.

Pastoor van Tielstraat

Het oorspronkelijk plan betreft de sloop van 20 huurwoningen en de bouw van maximaal 37 nieuwe woningen (waarvan 19 betaalbaar en 18 duur). Voormalig gemeente Ubbergen heeft een realisatie - overeenkomst met Oosterpoort gesloten. Het plangebied is door Oosterpoort bouwrijp gemaakt. Daarnaast heeft een grondruil van een bouwperceel met een bijveld van de voetbalvereniging plaatsgevonden, tussen Oosterpoort en Jansen Bouwontwikkeling. Dit in het kader van het opknappen van de sportvelden Leuth. Inmiddels heeft Jansen Bouwontwikkeling een vergunning aangevraagd voor de bouw van 16 koopwoningen. De verkoop van de woningen is ook gestart.

Vorderingen € 13.350

De uitzettingen korter dan één jaar bestaan uit vordering op openbare lichamen, vorderingen op Rijks schatkist en overige vorderingen.

Vorderingen op openbare lichamen

Hieronder staat een overzicht van de vorderingen op openbare lichamen.

<i>Bedragen x € 1.000</i>		
	31-12-2016	31-12-2017
BTW-compensatiefonds	4.907	5.118
Vorderingen provincie	754	632
Vorderingen ministerie	34	1.614
Overige vorderingen op openbare lichamen	162	79
Totaal	5.858	7.443

Vorderingen op Rijks schatkist

<i>Bedragen x € 1.000</i>		
	31-12-2016	31-12-2017
1021070 BNG7 Internetfac.SKB 20712	811	1.125
Totaal	811	1.125

De berekening van het drempelbedrag schatkistbankieren ziet er als volgt uit:

<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Omschrijving	1e kw 2017	2e kw 2017	3e kw 2017	4e kw 2017
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.574	808	798	386
Af: Drempelbedrag	622	622	622	622
Over-/onderschrijding van het drempelbedrag	952	186	176	-236

Sinds 15 december 2013 is de verplichte wet schatkistbankieren van kracht. Het doel van deze wet is het terugdringen van de Nederlandse staatsschuld. De decentrale overheden (waaronder gemeenten) moeten hun te veel aan liquide middelen naar de Nederlandse staatskas overmaken. De gemeente Berg en Dal heeft een drempel van € 622.000 (0,75% van het begrotingstotaal). Wanneer het tegoed de drempel overschrijdt wordt dit automatisch naar de staatskas overgemaakt. Is het tegoed lager dan de drempel, dan kunnen we het weer opnemen uit de staatskas.

Op 31 december 2017 heeft de gemeente Berg en Dal een bedrag van € 1.125.123 tegoed.

Overige vorderingen

Omschrijving	Bedragen x €1.000	
	31-12-2016	31-12-2017
Debiteuren algemene dienst	2.333	1.114
Debiteuren gemeentelijke belastingen	379	539
Debiteuren sociale zaken	2.514	2.431
Debiteuren zwembad De Lubert	9	0
Overige vorderingen	4.616	2.383
Totaal vorderingen	9.851	6.467
af: dubieuze debiteuren (algemene dienst)	-14	-53
dubieuze debiteuren (belastingen)	-	-35
dubieuze debiteuren (sociale zaken)	-1.396	-1.128
Saldo vorderingen	8.441	5.251

Specificatie debiteuren algemene dienst

Dit betreft de openstaande posten per 31 december 2017. Per 15 maart 2018 moesten we hiervan nog € 678.770 ontvangen. De globale specificatie ziet er als volgt uit.

Omschrijving	Bedragen x € 1.000			
	31-12-2017		1-3-2018	
Tussen 0 en 3 maanden oud	733	65,79%	310	45,69%
Tussen 3 en 6 maanden oud	203	18,21%	203	29,85%
Tussen 6 en 9 maanden oud	10	0,90%	10	1,41%
Tussen 9 en 12 maanden oud	0	0,03%	0	0,02%
Ouder dan 1 jaar, jonger dan 4 jaar	158	14,22%	147	21,62%
Ouder dan 4 jaar	10	0,86%	10	1,41%
Totaal	1.114	100,00%	679	100,00%

Specificatie debiteuren gemeentelijke belastingen

Van de belastingdebiteuren kunnen we een gedeelte niet invorderen. Dit gedeelte is opgenomen onder de dubieuze debiteuren. Hieronder staat de specificatie van de debiteuren gemeentelijke belastingen.

Omschrijving	Bedragen x € 1.000		
	Stand 31-12-2017	Afloop in 2018	Stand 1-3-2018
Te vorderen belastingen voormalige gemeente Ubbergen	0	-	0
Te vorderen belastingen gemeente Berg en Dal	539	393	146
Totaal	539	393	146

Specificatie debiteuren sociale zaken

Van de debiteuren sociale zaken kunnen we een gedeelte niet invorderen. Het 'percentage invorderbaar' is per subregeling uitgesplitst. De specificatie van de debiteuren sociale zaken ziet er als volgt uit.

Omschrijving	Bedragen x €1.000				
	Stand 31-12-2016	Stand 31-12-2017	Invorderbaar in %	Dubieus	Invorderbaar
PW leenbijstand	769	739	35%	480	259
PW terugvordering	1.528	1.477	65%	517	960
PW verhaal	159	159	35%	103	55
PW boete	58	56	50%	28	28
Totaal	2.514	2.431		1.128	1.302

Specificatie overige vorderingen

De overige vorderingen zijn nog te ontvangen inkomsten. Hiervoor waren op de balansdatum nog geen facturen verstuurd of was de beschikking van het ministerie/ provincie nog niet ontvangen.

Hieronder staat de specificatie van de overige vorderingen.

Omschrijving	Bedragen x €1.000	
	Stand 31-12-2017	
Diverse vorderingen WMO/Jeugd/Sociaal Domein	810	
Vangnetuitkering 2017	815	
Aanvullend kohier toeristenbelasting 2017	235	
Provinciale subsidie fietspad Biesseltsebaan	314	
Overige vorderingen	208	
Totaal	2.383	

Voorziening dubieuze debiteuren

We maken jaarlijks een voorstel voor (gedeeltelijke) afboeking van de dubieuze vorderingen. Het verloop van de voorziening dubieuze debiteuren staat in onderstaand overzicht.

Omschrijving	Bedragen x € 1.000			
	Stand 31-12-2016	Onttrekking 2017	Toevoeging 2017	Stand 31-12-2017
Debiteuren algemene dienst	14	-39	-	53
Debiteuren belastingen	-	-	35	35
Debiteuren sociale zaken*	1.396	-	-268	1.128
Totaal	1.410	-39	-233	1.216

Liquide middelen € 28

Hieronder staat een overzicht van de liquide middelen. In 2017 zijn alle bankrekeningen bij de ING-bank opgeheven.

Omschrijving	Bedragen x € 1.000	
	Saldo 31-12-2016	Saldo 31-12-2017
Kasgeld	0	-
NL67 RABO 011.74.08.425	11	9
NL31 RABO 010.51.00.161	3	3
NL53 RABO 013.44.04.920	1	1
NL78 RABO 018.74.15.552	15	7
NL19 RABO 013.44.40.064	5	5
NL44 RABO 016.03.14.364	11	2
NL85 RABO 331.54.36.312	1.218	-
NL76 INGB 0000.855.841	0	-
NL63 INGB 0000.895.845	0	-
Totaal	1.265	28

Overlopende activa € 198

Dit bedrag zijn vooruitbetaalde bedragen.

Omschrijving	Bedragen x € 1.000	
	Stand 31-12-2017	
Vooruitbetaalde bedragen die betrekking hebben op 2018		189
Overige vorderingen welke naar verwachting geen problemen opleveren		8
Totaal		198

Passiva

Eigen vermogen € 54.688

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende onderdelen.

Eigen vermogen	Bedragen x € 1.000	
	Saldo 31-12-2016	Saldo 31-12-2017
Algemene reserve	29.983	30.721
Bestemmingsreserves	21.971	23.015
Gerealiseerd resultaat	893	1.222
Totaal	52.847	54.958

In onderstaand overzicht zijn per reserve de toevoegingen en onttrekkingen in 2017 weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Naam reserve	Stand 31-12-2016	Onttrekking 2017	Toevoeging 2017	Stand 31-12-2017*
Algemene reserves				
Algemene reserve vrij aanwendbaar	9.237	1.011	1.749	9.975
Vaste algemene reserve	17.629	-	-	17.629
Reserve rekeningresultaat	3.117	-	-	3.117
Rekeningsaldo vorig dienstjaar	893	893	-	-
Rekeningsaldo huidig dienstjaar	-	-	1.222	1.222
Totaal Algemene reserves	30.876	1.904	2.972	31.944
Bestemmingsreserves				
Bestemmingsreserve exploitatietekort parkeergarage Dorpsstraat	578	126	-	453
Reserve verv.investering parkeergarage Dorpsstraat	36	-	36	72
Bestemmingsreserve Onderhoud Gymzalen	177	-	36	213
Bestemmingsreserve Attributen sportcomplexen	202	-	21	223
Bestemmingsreserve Aankoop kunstwerken	84	-	-	84
Bestemmingsreserve Natuur en Landschap	121	-	5	125
Bestemmingsreserve Groenblauwe diensten	1.108	72	679	1.715
Reserve Jeugd & WMO	1.787	935	759	1.610
Bestemmingsreserve Exploitatietekort Kulturhus den Ienloop	203	56	-	146
Bestemmingsreserve egalisatiebijdrage ODRN	224	83	-	141
Bestemmingsreserve Lopende projecten (gelabeld)	2.330	1.489	1.010	1.851
Bestemmingsreserve Kapitaallasten	14.939	643	1.911	16.207
Bestemmingsreserve Opleidingen personeel	184	10	-	174
Totaal Bestemmingsreserves	21.971	3.414	4.457	23.015
Totaal reserves	52.847	5.318	7.429	54.958

Algemene reserves

Algemene reserve vrij aanwendbaar

Deze reserve zetten we af tegen de risico's bij het bepalen van het weerstandsvermogen. De benodigde omvang van de algemene reserve is afhankelijk van de weerstandsratio en de vaste algemene reserve en wordt jaarlijks bepaald bij de vaststelling van de begroting.

In 2017 zijn de berekende rente van € 151.485 en het overschot van het MUG-herindelingskrediet toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast hebben we in 2017 via de algemene uitkering € 1.571.057 ontvangen voor de gemeentelijke herindeling. Ook dit bedrag is toegevoegd aan de algemene reserve.

In totaal is € 1.010.893 onttrokken aan de algemene reserve. Van dit bedrag is € 517.715 overgeheveld naar de reserve lopende projecten voor het restant van de subsidie aan het Bevrijdingsmuseum. Een bedrag van € 198.000 is toegevoegd aan de reserve dekking kapitaallasten voor extra krediet voor aanpassing van gemeenschapshuis 't Zaalte. Het restant bedrag van € 295.178 is ingezet als dekking van uitgaven van diverse projecten. Dit betreft onder andere: frictiekosten 2017; de bijdrage aan de nieuwe voorziening kunst en oorlogsmonumenten; het project verduurzaming van schoolgebouwen; subsidie Bevrijdingsmuseum; een investeringsbijdrage voor museumpark Orientalis.

Vaste algemene reserve

Deze reserve is gevormd om de risico's die wij als gemeente lopen af te dekken, bijvoorbeeld voor

- de lopende ontwikkelingen, waar we op dit moment mee te maken hebben, bijvoorbeeld in het sociaal domein.
- mogelijke nieuwe ontwikkelingen (wijzigingen in de regelgeving, beleidswijzigingen Den Haag).

Voor deze reserve hanteren we een bedrag van € 500 per inwoner.

Dat betekent dat er minimaal $€ 500 \times 34.786 = € 17.393.000$ gereserveerd moet blijven.

De rente over deze reserve voegen we toe aan de exploitatie. Daardoor is deze reserve niet vrij besteedbaar, omdat inzet van de reserve leidt tot een nadeel (lagere rente-inkomst) op de exploitatie.

Reserve rekeningresultaten

Het doel van deze reserve is om toekomstige tekorten te dekken in de (meerjaren)begroting.

De onttrekking uit deze reserve ramen we structureel in de begroting. We onttrekken het bedrag alleen als we werkelijk een tekort hebben over een boekjaar. Omdat we het jaar 2017 afsluiten met een positief resultaat is er niets onttrokken aan de reserve rekeningresultaten.

Bestemmingsreserves

Reserve exploitatietekort parkeergarage Dorpsstraat

Het doel van deze reserve is de dekking van de exploitatiekosten van de parkeergarage Dorpsstraat. In 2017 is € 125.689 onttrokken ter dekking van de exploitatielast.

Reserve vervangingsinvestering parkeergarage Dorpsstraat

Het doel van deze reserve is de dekking van toekomstige investeringen voor het onderhoud van de parkeergarage Dorpsstraat. In 2017 is de geraamde dotatie van € 35.781 toegevoegd aan de reserve.

Reserve Onderhoud Gymzalen

Deze reserve heeft als doel het dekken van de kosten voor groot onderhoud van de gymzalen en de egalisatie van de exploitatiekosten over een langere periode. In 2017 is de geraamde dotatie van € 36.000 toegevoegd aan de reserve.

Reserve Attributen sportcomplexen

Het doel van de reserve is de dekking van kosten voor het vervangen van attributen van de sportaccommodaties (voetbalclubs) en het egaliseren van de exploitatiekosten over een langere periode. In 2017 is € 21.194 aan de reserve toegevoegd.

Reserve Aankoop kunstwerken

Deze reserve dient als dekking van kosten voor de aankoop van en het onderhoud aan kunstwerken in de gemeente. In 2017 is er niets aan de reserve toegevoegd of onttrokken.

Reserve Natuur en Landschap

De werkelijke uitgaven en de begrote uitgaven van diverse landschapsprojecten worden niet altijd binnen een boekjaar afgewikkeld. Daarom verrekenen we tekorten of overschotten via deze reserve. In 2017 is het overschot van € 4.618 aan de reserve toegevoegd.

Reserve Groenblauwe diensten

Deze reserve heeft als doel het dekken van de kosten voor de uitvoering van het project Groen-Blauwe diensten. De subsidieverplichting Groen-Blauwe diensten van de voormalige gemeente Groesbeek van € 661.205 en de rente (€ 18.165) zijn aan de reserve toegevoegd. In 2017 is € 71.557 onttrokken ter dekking van de exploitatiekosten van het project.

Reserve Jeugd & WMO

Deze reserve heeft als doel het dekken van de exploitatierisico's die samenhangen met de nieuwe taken binnen het Sociaal Domein (WMO en Jeugdwet). In 2017 is de geraamde dotatie van € 719.311 toegevoegd aan de reserve. De onttrekking uit deze reserve bedraagt € 895.963.

Reserve Exploitatietekort Kulturhus den Ienloop

Het doel van deze reserve is het dekken van het verwachte exploitatietekort van het Kulturhus den Ienloop in Millingen aan de Rijn. In 2017 is € 56.263 onttrokken ter dekking van het exploitatietekort.

Reserve egalisatiebijdrage ODRN

Het doel van deze reserve is het egaliseren van de bijdrage aan de ODRN. In 2017 is € 83.333 onttrokken ter dekking van een gedeelte van de exploitatielast.

Reserve Lopende projecten (gelabeld)

Deze reserve heeft als doel het dekken van de uitgaven aan lopende projecten, waarvoor de raad een krediet beschikbaar heeft gesteld. Het verloop van de reserve in 2017 is in onderstaand overzicht per investering weergegeven.

<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Naam project	Stand 31-12- 2016	Onttrekking 2017	Toevoeging 2017	Stand 31-12- 2017*
Project Heerbaan/Kastanjeplein	128	128	-	-
Herstel filosofenbeek Beek	10	10	-	-
ISV-proj.Schoolstr/J.Arntzstr. Kekerdomein	61	61	-	-
Uitgaven inzake herindeling MUG	204	204	-	-
Aanleg rotonde 7-heuvelenweg/Nieuweweg	132	132	-	-
Irrigatie WMO ruimten	42	-	-	42
WMO-HHT	353	353	-	-
Toeristische bewegwijzering	55	15	-	40
Koppeling ict-systemen	25	-	-	25
Centrum Beek	445	21	-	424
Uitvoering lustrum	-	-	20	20
Subsidie nieuwbouw bevrijdingsmuseum	-	-	518	518
Verhoogde instroom asielzoekers	-	-	175	175
Kindbudget bijzondere bijstand	-	-	118	118
Kadernota Toerisme	-	-	65	65
Wandelpaden-netwerk	-	-	10	10
Energievisie	-	-	60	60
Onderhoud zwembad de Lubert	-	-	45	45
SEV-projecten Groesbeek				
- SEV-gelden	483	273	-	210
- SEV-gelden (aanp.hoofdgeb.Oriëntalis)	50	50	-	-
Res.Centrumontwikkeling (vm.MLG)	241	241	-	-
Bestemmingsplannen Berg en Dal:				
- Bestemm.pl.project Algemeen	100	-	-	100
Totaal reserve lopende projecten	2.330	1.489	1.010	1.851

Reserve Kapitaallasten

De reserve heeft tot doel het dekken van de kapitaallasten van diverse geactiveerde investeringen. In 2017 is € 1.687.000 aan de reserve toegevoegd voor de investeringen in Aanpassing fietspad Biesseltsebaan, Herinrichting Kwakkenberglaan Groesbeek en Aanpassing van gemeenschapshuis 't Zaalte. Verder is € 224.078 rente aan de reserve toegevoegd. Daarnaast is er € 643.012 aan de reserve onttrokken ter dekking van de kapitaallasten van diverse investeringen.

Reserve Opleidingen personeel

Het doel van deze reserve is het egaliseren van de opleidingskosten van het personeel. In 2017 is € 9.955 uit de reserve gehaald ter dekking van de uitgaven opleiding en ontwikkeling van het personeel.

Gerealiseerd resultaat

Het resultaat over het boekjaar 2017 is € 1.222.482 en is op de balans opgenomen.

Bedragen x € 1.000		
	31-12-2016	31-12-2017
Gerealiseerd resultaat	893	1.222

Voorzieningen € 6.835

In onderstaand overzicht zijn per voorziening de toevoegingen en onttrekkingen in 2017 weergegeven.

Bedragen x € 1.000				
Naam voorziening	Stand 31-12-2016	Onttrekking 2017	Toevoeging 2017	Stand 31-12-2017*
Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's				
Voorziening Pens.verpl.vw wethouders	3.433	212	385	3.605
Voorziening (voormalig) personeel	177	118	138	197
Voorziening Verlofuren personeel	83	83	-	0
Totaal Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's	3.692	413	522	3.802
Voorzieningen t.b.v. lastenegalisatie				
Voorziening Onderhoud gemeentewerf	150	23	24	151
Voorziening Onderhoud gemeentehuis	391	104	93	379
Voorziening Onderhoud Trouwzaal (M)	11	0	3	15
Voorziening Onderhoud wegen	2.071	2.984	1.252	340
Voorziening Openbare Verlichting	137	419	292	10
Voorziening Onderhoud Heuvelland	12	16	33	28
Voorziening Onderhoud Biga	53	3	3	54
Voorziening Onderhoud Sporthal De Duffelt	92	14	61	139
Voorziening Onderhoud Dispel/Til (U)	11	0	3	14
Voorziening Onderhoud De Lubert	8	2	-	6
Voorziening Onderhoud kunst en oorlogsmonumenten	-	19	61	42
Voorziening Onderhoud Waco-glider	20	1	-	19
Voorziening Onderhoud N.H. Kerk	1	1	0	0

Voorziening Onderhoud kasteelmuur	1	-	0	1
Voorziening Onderhoud trafo Wercheren	2	-	-	2
Voorziening Onderhoud Aquaduct	12	0	3	14
Voorziening Onderhoud Recreatievoorzieningen (U)	12	-	-	12
Voorziening Onderhoud Speeltuinen	79	76	48	51
Voorziening Onderhoud De Mallemolen	245	21	26	250
Voorziening Onderhoud Kloosterstraat 7-9	54	15	8	48
Voorziening Onderhoud De Ubburch	177	3	18	192
Voorziening Onderhoud Kulturhus den Ienloop	55	33	24	46
Voorziening Onderhoud gebouw begraafplaats Heselenberg	23	0	7	30
Voorziening Onderhoud Aula begraafplaats (M)	33	0	-	33
Voorziening Onderhoud begraafplaats (M)	76	-	-	76
Voorziening Onderhoud Drenkelingen begraafplaats (M)	5	0	-	4
Voorziening Riolering	1.098	20	-	1.077
Totaal Voorzieningen t.b.v. lastenegalisatie	4.828	3.754	1.960	3.034
Totaal voorzieningen	8.520	4.167	2.482	6.835

Voorzieningen voor verplichtingen en/of risico's

Voorziening pensioenverplichtingen voormalige wethouders

Deze voorziening heeft tot doel het afdekken van de pensioenverplichtingen van (voormalige) wethouders. De dotatie in 2017 bedraagt € 384.672 en daarmee is de voorziening op het per 31 december 2017 noodzakelijke peil gebracht. De onttrekking van € 212.349 betreft de uitbetaling van de pensioenverplichtingen aan de voormalige bestuurders.

Voorziening (voormalig) personeel

Het doel van de voorziening is het egaliseren van de verplichtingen voor voormalig personeel. De onttrekking in 2017 van € 117.698 betreft de uitbetaling wachtgeldverplichtingen en andere verplichtingen van voormalig personeel. De dotatie in 2017 is € 137.700. Op basis van de herberekening van de benodigde middelen is dit bedrag toegevoegd aan de voorziening. Daarmee is de voorziening weer op het noodzakelijke peil.

Voorziening verlofuren personeel

Deze voorziening is gevormd door een verplichting op te nemen voor de opgebouwde verlofstuwmeren van het personeel. Inmiddels zijn hierover afspraken gemaakt met de medewerkers en kunnen we de voorziening opheffen. In 2017 is nog € 8.558 aan de voorziening onttrokken voor de uitbetaling van opgebouwde verlofrechten. Het restant van € 74.210 is vrijgevallen ten gunste van het exploitatiesaldo.

Voorzieningen voor lastenegalisatie

Voorziening onderhoud gemeentewerf

Deze voorziening maakt deel uit van de voorziening onderhoud gemeentelijke objecten. De voorziening heeft tot doel de onderhoudskosten van de gemeentewerven te egaliseren. De onttrekking betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. In 2017 is € 22.844 uitgegeven voor verschillende onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 24.152.

Voorziening onderhoud gemeentehuis

Deze voorziening maakt deel uit van de voorziening onderhoud gemeentelijke objecten. De voorziening heeft tot doel de onderhoudskosten van het gemeentehuis te egaliseren. De onttrekking betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. In 2017 is € 103.664 uitgegeven voor diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 92.541.

Voorziening onderhoud Trouwzaal

Deze voorziening maakt deel uit van de voorziening onderhoud gemeentelijke objecten en heeft tot doel de onderhoudskosten van de trouwzaal te egaliseren. De onttrekking betreft de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning. In 2017 is € 64 uitgegeven voor diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 3.133.

Voorziening onderhoud wegen

Het doel van deze voorziening is het dekken van de kosten voor het in stand houden van een kwalitatief goed wegennet in het kader van de verkeersveiligheid en egalisatie van de lasten. De onttrekking van € 1.607.732 betreft de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning. Er is een bedrag van € 1.376.000 uit de voorziening gehaald voor investeringen (gecombineerd met onderhoud) aan de Kwakkenberglaan/Koningin Julianalaan, herinrichting en rioolvervanging Stekkenberg en aanleg fietspad Biesseltsebaan. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 1.252.450. Daarnaast is in 2017 € 7.450 doorbelast aan derden.

Voorziening onderhoud openbare verlichting

Het doel is het dekken van de kosten voor het groot onderhoud van de openbare verlichting. De onttrekking van € 419.307 betreft de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 292.132.

Voorziening onderhoud Heuveland

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan gebouw en installaties. De onttrekking van € 16.122 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 32.756.

Voorziening onderhoud Biga

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan gebouw en installaties. De onttrekking van € 2.854 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 3.101.

Voorziening onderhoud De Duffelt

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan gebouw en installaties. De onttrekking van € 13.991 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 60.794.

Voorziening onderhoud Dispel/Til

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan gebouw en installaties. De onttrekking van € 220 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 3.057.

Voorziening onderhoud De Lubert

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan gebouw en installaties. De onttrekking van € 1.846 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning.

Voorziening onderhoud kunst en oorlogsmonumenten

De raad heeft in maart 2017 besloten deze onderhoudsvoorziening te vormen. Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan de kunstwerken en oorlogsmonumenten. De onttrekking van € 18.563 betreft de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning. In 2017 is € 61.000 aan de voorziening toegevoegd.

Voorziening onderhoud Waco-glider

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de Waco glider. De onttrekking van € 836 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning.

Voorziening onderhoud N.H.Kerk

Deze voorziening heeft als doel het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de toren van de N.H.-kerk. De onttrekking van € 745 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 100.

Voorziening onderhoud kasteelmuur

Het doel is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de kasteelmuur in Groesbeek. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 100. Er heeft in 2017 geen onderhoud plaatsgevonden.

Voorziening onderhoud trafo Wercheren

Het doel is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de trafo Wercheren. In 2017 heeft geen onderhoud plaatsgevonden.

Voorziening onderhoud Aquaduct

Deze voorziening heeft als doel het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan het Aquaduct. De onttrekking van € 289 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 2.902.

Voorziening onderhoud Recreatievoorzieningen

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan recreatievoorzieningen. In 2017 heeft geen toevoeging of onttrekking plaatsgevonden.

Voorziening onderhoud speeltuinen

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud volgens de onderhoudsplanning aan de gemeentelijke speeltoestellen. De onttrekking van € 76.222 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 48.093.

Voorziening onderhoud De Mallemolen

Deze voorziening heeft als doel het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan De Mallemolen. De onttrekking van € 20.902 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 25.981.

Voorziening onderhoud Kloosterstraat 7-9

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het gebouw. De onttrekking van € 14.645 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 8.474.

Voorziening onderhoud De Ubburch

Het doel van deze voorziening is de dekking van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan De Ubburch. De onttrekking van € 2.754 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 18.407.

Voorziening onderhoud Den Ienloop

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan Kulturhus Den Ienloop. De onttrekking van € 33.246 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. Tevens is in 2017 een monumentensubsidie ontvangen van € 4.000 voor het gevelonderhoud. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 20.000.

Voorziening onderhoud gebouw begraafplaats Heselenberg

Deze voorziening heeft als doel het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan het gebouw op de begraafplaats Heselenberg in Groesbeek. De onttrekking van € 289 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 6.900.

Voorziening onderhoud aula begraafplaats Vossengraaf

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de aula op de begraafplaats aan de Vossengraaf in Millingen aan de Rijn. De onttrekking van € 424 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning.

Voorziening onderhoud begraafplaats Vossengraaf

Deze voorziening heeft als doel het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de begraafplaats aan de Vossengraaf in Millingen aan de Rijn. In 2017 heeft geen toevoeging of onttrekking plaatsgevonden.

Voorziening onderhoud drenkelingenbegraafplaats

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de drenkelingenbegraafplaats in Millingen aan de Rijn. De onttrekking van € 315 betreft de uitgaven volgens de onderhoudsplanning.

Voorziening egalisatie riolering

In de notitie riolering van de commissie Bbv is bepaald dat de overschotten inzake rioolheffing in een voorziening moeten worden opgenomen. De reden hiervan is dat een voorziening niet vrij inzetbaar is en dat de middelen beschikbaar blijven voor de riolering. Het doel van de voorziening is het opvangen van schommelingen in de exploitatie voor wat betreft de kosten en opbrengsten van het rioolstelsel. In 2017 is het tekort van € 20.457 aan de voorziening onttrokken.

Geldleningen op lange termijn € 24.015

Hieronder staat het overzicht van de langlopende geldleningen.

Bedragen x € 1.000						
Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Looptijd in jaren	Stand 31-12-2016	Opname in 2017	Aflossing in 2017	Stand 31-12-2017
BNG 40.86390.00 (rente 5,75%)	908	20	45	-	45	-
NWB (5,86%)	908	20	45	-	45	-
NWB (4,945%)	1.500	25	720	-	60	660
BNG 40.101876.00 (4,275%)	5.000	25	3.000	-	200	2.800
NWB (4,970%)	6.000	40	4.800	-	150	4.650

BNG 40.99948.00 (4,070%)	2.700	25	1.512	-	108	1.404
BNG 40.102901.00 (4,845%)	2.000	25	1.260	-	80	1.180
BNG 40.88795.00 (4,530%)	908	20	136	-	45	91
NWB (4,790%)	1.361	25	545	-	54	490
BNG 40.98091.00 (4,610%)	1.000	25	480	-	40	440
BNG 40.108124.00 (2,110%)	2.000	10	1.400	-	200	1.200
BNG 40.109992 (0,878%)	4.000	10	3.600	-	400	3.200
BNG 40.109993 (1,537%)	4.000	20	3.800	-	200	3.600
BNG 40.109994 (1,940%)	4.000	40	3.900	-	100	3.800
BNG 40.111613 (0,920%)	500	15	-	500	-	500
Totaal	36.784		25.243	500	1.729	24.015

Op 19-12-2017 is een rentevaste lening van € 500.000 aangetrokken bij de BNG. Het rentepercentage is 0,92%.
In 2017 hebben we in totaal € 740.785 aan rente betaald voor de geldleningen op lange termijn.

Kortlopende schulden € 10.779

Kasgeldleningen

	<i>Bedragen x €1.000</i>	
Stand kasgeldlening	31-12-2016	31-12-2017
BNG bank	5.000	6.000

Banksaldi

	<i>Bedragen x €1.000</i>	
Stand banksaldi	31-12-2016	31-12-2017
NL78 BNGH 028.50.03.089	333	892
NL14 BNGH 028.50.08.412	0	0
NL83 BNGH 028.50.05.618	0	0
Totaal	333	892

Overige kortlopende schulden

De afwikkeling van de crediteuren heeft een normaal verloop.

	<i>Bedragen x €1.000</i>	
Stand kortlopende schulden	31-12-2016	31-12-2017
Crediteuren	5.509	2.488
Nog te betalen bedragen	3.145	2.803
Totaal	8.654	5.291

Hieronder staat een specificatie van de nog te betalen bedragen.
In 2018 gaan we na of deze opgenomen posten nog zijn verschuldigd.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	31-12-2017
NTB rente leningen BNG	247
NTB rente leningen NWB	122
NTB DAR afrekening 2017	95
NTB GGD aanvullende bijdragen 2017	164
NTB inhuurkrachten Sociale zaken	61
NTB Jeugd/Sociaal Domein 2017	1.404
NTB uren huishoudelijke hulp 2017	185
NTB Doelgroepenvervoert/WMO 2017	146
NTB subsidie monumenten	88
NTB subsidie Morgenbad	65
Nog te verrekenen servicekosten parkeergarage Dorpsstraat	72
Overige nog te betalen kosten	155
Totaal	2.803

Overlopende passiva € 2.621

Vooruitontvangen bedragen

Deze vooruitontvangen bedragen zijn subsidieverplichtingen. Hieronder staat de specificatie van de stand per 31 december 2017.

<i>Bedragen x €1.000</i>				
Vooruitontvangen bedragen/subsidieverplichting	Stand 31-12-2016	Onttrekking in 2017	Toevoeging in 2018	Stand 31-12-2017
Provinciale subsidie GroenBlauwe diensten Groesbeek	665	665	-	-
Provinciale subsidie project uitv.LOP 2015	190	46	-	144
Subsidie gemeentelijke monumenten 2014 (molens)	1	-	-	1
Subsidie gemeentelijke monumenten 2014	34	34	-	-
Subsidie gem.monumenten Zaaknr. 2014-005237	2	2	-	-
Subsidie instanthouding gem.monumenten	-	37	49	12
Subsidie Verzorgingshuis St.Jan de Deo	91	-	-	91
Subsidie project: Impulsplan Wonen-Morgenbad Leuth	65	65	-	-
Subsidie project Molenborgh Groesbeek	200	160	-	40
Subsidie project Centrumplan Millingen loc.Rabobank	-	76	76	-
Subsidie Waterschap (bijdrage OAS Groesbeek)	20	-	-	20
Subsidie Comp.innovatie en transformatie	18	18	-	-
Subsidie Energieloket Duurzaam Wonen Plus	-	-	12	12
Totaal	1.286	1.102	136	320

Overige overlopende passiva

Hieronder staat een overzicht van de overige overlopende passiva. De afwikkeling hiervan verloopt normaal.

Bedragen x € 1.000

	31-12-2016	31-12-2017
Vooruitontvangen bedragen	127	88
Betalingen onderweg Soza	1.098	1.363
Afdrachten loonheffing en pensioenpremie	-	850
Overige overlopende passiva	8	1
Totaal	1.233	2.301

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Naast de hieronder vermelde waarborgen en garantstellingen zijn er nog andere "niet uit de balans blijkende verplichtingen". Deze andere verplichtingen zijn echter wel opgenomen in de meerjarenbegroting.

Gewaarborgde geldleningen

Hieronder staat een overzicht van de gewaarborgde geldleningen.

Bedragen x € 1.000

		31-12-2016	31-12-2017
Oosterpoort Wooncombinatie	100% garantstelling	469	448
Oosterpoort Wooncombinatie inz. WSW*	(Gemeente neemt slechts een achtervangpositie in)	127.967	126.510
Waard Wonen inz. WSW*	(Gemeente neemt slechts een achtervangpositie in)	11.980	9.282
ASR inzake Sint Jan de Deo	100% garantstelling	746	438
BNG inzake 't Hölke	100% garantstelling tbv verwerving	2.248	2.172
MARN	Garantstelling is over meerdere gemeenten verdeeld naar aantal inwoners	174	
Vitens	Garantstelling is over meerdere gemeenten verdeeld naar aantal inwoners	220	195
Stichting Welzijn Groesbeek	100% garantstelling	36	24
Verenigingen	100% garantstelling	165	148
Totaal		144.005	139.217

* Sinds 1995 staat het WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw) borg voor leningen van woningcorporaties. De gemeente tekent mee als achtervang. Er zijn diverse zekerheden ingebouwd en het risico dat de gemeente als achtervang loopt is theoretisch en zeer klein. Het WSW biedt primaire en secundaire zekerheid. In het uiterste geval bestaat de mogelijkheid dat de gemeente en het Rijk bijdragen in de vorm van een renteloze geldlening, de tertiaire zekerheid. Het WSW moet deze renteloze geldlening vervolgens terugbetalen. Het WSW is zelfs in afgelopen jaren niet aangesproken door bankinstellingen. Hieruit is de kracht van de zekerheidsstructuur gebleken.

Garantstellingen

		Bedragen x € 1.000	
		31-12-2016	31-12-2017
Garantstellingen*	60% garantstelling	3.373	3.087

* De oude regeling gemeentegarantie is per 1 januari 1995 vervallen. In deze regeling stonden de gemeente en het Rijk ieder voor 50% borg voor particuliere leningen. Bij deze leningen hoorde een aflossingsplan waarvan de restschuld aan het einde van de looptijd van 30 jaar op 0 moest staan.

De risico's voor het kleine deel van de leningen waarvoor de gemeente nog garant staat zijn zeer klein. Veel woningen zijn na 1995 verkocht of aflossingsvrij gemaakt waardoor de oude regeling niet meer van toepassing is. Vanaf 1 januari 1995 is de Nationale Hypotheek Garantie van toepassing.

Financiële niet op de balans opgenomen verplichtingen

		Bedragen x € 1.000	
		31-12-2016	31-12-2017
Leasecontracten MUG-ICT afloop in boekjaar 2017/2018		173	35
Raamcontract asfaltverharding afloop in boekjaar 2019 (01-04-2019)		70	70
Raamcontract elementenverharding afloop in boekjaar 2019 (01-10-2019)		70	70
Totaal		313	175

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt op basis van de voorschriften uit het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Verder is de Financiële verordening Berg en Dal 2017 (art. 212 Gemeentewet) van toepassing. Deze is vastgesteld door de gemeenteraad op 9 maart 2017.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten (verkrijgings- of vervaardigingsprijs), tenzij de marktwaarde lager is. Activa en passiva nemen we op tegen nominale waarden.

De baten en lasten rekenen we toe aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten nemen we slechts mee, als zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die ontstaan zijn voor het einde van het begrotingsjaar, nemen we mee als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Dividendopbrengsten van deelnemingen nemen we als bate op het moment waarop het dividend is uitbetaald.

Personeelslasten rekenen we in principe toe aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Sommige personele lasten moeten we toerekenen aan de periode waarin ze worden uitbetaald. Dit komt omdat we geen voorzieningen of schulden mogen opnemen voor jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbare grootte. Daarbij gaat het om onderdelen zoals ziektekostenpremie voor gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofafspraken en dergelijke.

Als er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) moeten we wel een verplichting vormen.

Balans

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa waarderen we tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling schrijven we in 5 jaar af. Dit geldt ook voor het saldo van agio en disagio (afsluitkosten van financiële transacties).

De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling start bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief.

Afsluitkosten van opgenomen geldleningen brengen we direct ten laste van de exploitatie. Ook computerapplicaties en activa in eigendom van derden vallen onder deze categorie.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa, zoals bedoeld in artikel 35 van het BBV, schrijven we lineair af.

De aard van de investering bepaalt de levensduur en de daarmee samenhangende afschrijvingstermijn. Dit geldt voor de investeringen met economisch nut én de investeringen met maatschappelijk nut.

De materiële vaste activa waarderen we tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs.

Specifieke investeringsbijdragen van derden brengen we in mindering op de betreffende investering. In die gevallen schrijven we af op het saldo van de investering.

Als de technische en/of economische levensduur korter is dan de hiervoor aangegeven termijnen, hanteren we de kortere afschrijvingstermijn.

Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 5.000 activeren we niet, uitgezonderd gronden en terreinen.

Voor de materiële vaste activa met economisch nut hanteren we de volgende afschrijvingstermijnen.

Categorie	Onderdeel	Afschrijvingstermijn in jaren*
Afvalinzameling	Inzamelmiddelen afval	10
	Ondergrondse containers, binnen-element	10
	Ondergrondse containers, buitenput	20
Gebouwen	Gebouwen	40
	Noodlokalen	15
	Dakbedekking	15
	Renovatie	25
	Zonnepanelen	10
Informatie Communicatie Technologie	Automatiseringsapparatuur	5
Inventaris	Bureaustoelen	8
	Bureaus	15
	Kasten	20
	Overig meubilair	15
	CV-installatie	15
	Klimaatregeling	15

	Telefooninstallatie	8
	Geluidsinstallatie raadszaal	10
Markt	Stroomvoorziening	10
Onderwijs	Onderwijsleerpakketten (eerste inrichting)	8
	Speeltoestellen	10
	Meubilair (eerste inrichting)	20
Riolering	Vrijvervalriolering	50
	Drukriolering (bouwkundig)	50
	Drukriolering (mechanisch/ elektrisch)	15
	Gemalen (bouwkundig)	50
	Gemalen (mechanisch/ elektrisch)	10
	Milieumaatregelen	50
	Grondwatermaatregelen	50
	Persleidingen	50
Speelvoorzieningen	Speeltoestellen (attractiebesluit)	10
Sporthallen	Sportvloeren en vloerpotten	20
	Deuren en sportmateriaal	15
	Elektronisch scorebord	15
	Publiektribune	20
Verkiezingen	Stemmachines	10
Voertuigen, machines en gereedschappen (tractie)	Personen- en vrachtauto's, tractor	8
	Hoogwerker	10
	Hogedruk waterreiniger	8
	Riool reinigingsmachine	5
	Veegmachine, kooimaaier	8
	Zoutstrooiers	8
	Sneeuwploegen/ schuiven	10
	Natzoutmengers	15
	Bandtransporteur	10
	Trilplaat	10
	Hefbrug	12

Voor de materiële vaste activa met maatschappelijk nut hanteren we de volgende afschrijvingstermijnen.

Categorie	Onderdeel	Afschrijvingstermijn in jaren*
Openbare ruimte	Aanleg en reconstructie van wegen, straten, pleinen, rotondes, parkeerplaatsen, fiets- en voetpaden	25
	Groenvoorzieningen	25
	Openbare verlichting	15
	Abri's	15
	Verkeersregelininstallaties	15
	Bewegwijzering	15
Sportparken	Natuurgrasveld	20
	Kunstgrasveld, semiwater	10
	Kunstgrasveld, toplaag	10
	Kunstgrasveld, onderlaag	30
	Asfaltveld, toplaag	15
	Asfaltveld, onderlaag	30
	Was- en kleedaccommodaties	25
	Gaas ballenvangers	30
	Veld- en terreinafscheiding	40
	Verharding, looppaden	15
	Lichtmasten	40
	Veldverlichting (armaturen)	25
	Beregeningsinstallatie	10
	Drainage	25

* Deze afschrijvingstermijnen zijn van toepassing op investering na de herindeling per 01-01-2015.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen (uitgeleende gelden) zijn opgenomen tegen nominale waarde. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Als de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal deze worden afgewaardeerd. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Vlottende activa

Voorraden

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs.

De vervaardigingsprijs omvat de kosten, die we rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen toerekenen (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken). Daarnaast rekenen we aan de vervaardigingsprijs ook een aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten toe. Verwachte verliezen in de grondexploitatie vangen we op door middel van een voorziening verliesgevende complexen. Winsten uit de

grondexploitatie nemen we alleen als voldoende zeker is dat we deze maken. Zolang dat niet het geval is brengen we de volledige vervaardigingskosten in mindering op de verkoopopbengsten.

De overige voorraden waarderen we tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddeld betaalde inkoopprijs.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor vorderingen die waarschijnlijk niet kunnen worden geïnd is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening bepalen we statistisch op basis van de geschatte inningskansen. Voor openstaande vorderingen van gemeentelijke belastingen en sociale zaken is een voorziening gevormd betreffende oninbaarheid ter grootte van het historische percentage van oninbaarheid.

Voor de overige vorderingen is een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van een beoordeling op inbaarheid van de openstaande vorderingen ouder dan zes maanden.

Liquide middelen en overlopende posten.

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het gerealiseerde resultaat dat volgt uit het overzicht van baten en lasten.

Voorzieningen

De voorzieningen zijn gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting of het voorzienbare verlies.

De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders waarderen we op de contante waarde van de (al opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen.

De onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan de gemeentelijke kapitaalgoederen. Daarbij is rekening gehouden met de geformuleerde kwaliteitseisen.

In de paragraaf “onderhoud kapitaalgoederen” is het beleid nader uiteengezet.

Vaste schulden

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente zijn gewaarborgd, is het totaalbedrag van de geborgde restschulden per einde van het boekjaar opgenomen. Deze vallen buiten de telling van de balans. In de toelichting op de balans is hierover nadere informatie opgenomen.

Incidentele baten en lasten

Een goed beeld van de financiële positie van de gemeente vereist ook inzicht in de incidentele baten en lasten. Hierover vindt u een overzicht van de incidentele baten en lasten.

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017	Rekening 2017
Programma Inwoner		
Bijdrage reorganisatiekosten Breed	-26	-
Opheffing/ liquidatiekosten Breed	183	183
Kosten scholing VVE taalniveau 3F	-24	-7
Rijksbijdrage scholing VVE taalniveau 3F	24	24
Inhuur projectleider transformatie dure naar goedkope zorg	-100	-59
Verduurzaming schoolgebouwen/ MFA's	-93	-47
Inrichting Wmo- ruimten	-42	-
Afrekening HHT 2015/2016 en uitgaven HHT 2017	25	25
Totaal programma Inwoner	-53	119

Programma Onze Buurt		
Groen: beplantingsmateriaal	-75	-12
Bijdrage aanleg Rotonde Zevenheuvelenweg/Nieuweweg	-	-24
Bijdrage Herinrichting winkelcentrum Beek	-	-21
Bijdrage uit voorziening wegen t.b.v. aanleg fietspad Biesseltsebaan	-	475
Bijdrage uit voorziening wegen t.b.v. herinrichting/rioolvervanging Stekkenberg	-	631
Bijdrage uit voorziening wegen t.b.v. vervanging bergingsvoorziening/wegdek Kwakkenberglaan/Kon.Julianalaan	-	270
Advieskosten wegbeheer	-85	-
Dotatie aan voorziening kunst/ oorlogsmonumenten	-	-40
Harmonisatie accommodatiebeleid	-32	-1
Project Gezond in de Stad	-45	-
Totaal programma Onze Buurt	-237	1.278

Programma Onze Gemeente		
Bijdrage kosten Herindeling MUG	-	-177
Kadernota Toerisme: van trots naar topbestemming	-10	-
Maat- en meerwerk re-integratieactiviteiten 2017	202	202
Wandelpadennetwerk	-55	-15
Investeringsbijdrage museumpark Orientalis	-84	-84

Subsidie Nationaal Bevrijdingsmuseum	-590	-72
Liquidatie- uitkering Stadsregio Arnhem-Nijmegen	122	122
Bijdrage SEV- Attractief dorpscentrum Groesbeek	-	-45
Bijdrage SEV- Imagocampagne Groesbeek	-	30
Bijdrage SEV- Stimulering woningmarkt Groesbeek	-	-47
Bijdrage ISV-project Schoolstraat/ J. Arntzstraat Kekerdorn	-	-61
Grondexploitatie locatie Hubertushof Ooij	310	310

Totaal programma Onze Gemeente	-105	340
---------------------------------------	-------------	------------

Programma Ons geld

Extra geld rijk herindeling (gestort in algemene reserve)	1.571	1.571
Dividend Vitens	12	12

Totaal programma Ons geld	1.583	1.583
----------------------------------	--------------	--------------

Totaal exploitatie	1.188	3.320
---------------------------	--------------	--------------

Reserves

Storting in algemene reserve	-1.571	-1.571
Bijdrage algemene reserve tbv diverse projecten	776	909
Bijdrage reserve lopende projecten tbv diverse projecten	209	1.136
Dotatie risicoreserve Jeugd & Wmo	-25	-25
Bijdrage risicoreserve Jeugd & Wmo	981	896
Bijdrage egaliseringsreserve ODRN	123	83
Dotatie reserve dekking kapitaallasten (sloop 't Bosduiveltje)	-58	-1.687

Totaal reserves	435	-259
------------------------	------------	-------------

Totaal	1.623	3.061
---------------	--------------	--------------

Verantwoordingsinformatie SISA specifieke uitkeringen

								
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties								
Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018								
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2017	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04		
			€ 162.775 Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t Indicatornummer: D9 / 05	€ 39.250 Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	€ 2.042 Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t Indicatornummer: D9 / 07	€ 0 Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08		
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet, gemeentedeel 2017 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 10.306.658 Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	€ 189.389 Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	€ 823.584 Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	€ 15.904 Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	€ 110.753 Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	€ 256 Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t Indicatornummer: G2 / 12
			€ 105.712	€ 37.301	€ 0	€ 68.382	€ 0	Nee
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen), gemeentedeel 2017 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 88.878 Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 4.820 Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	€ 32.119 Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t Indicatornummer: G3 / 09	€ 44.393	€ 74.580	€ 0

Controleverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van gemeente Berg en Dal te Groesbeek gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van gemeente Berg en Dal op 31 december 2017 in overeenstemming met Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen zoals opgenomen in het normenkader rechtmatigheid 2017 dat is vastgesteld door de Raad op 17 mei 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2017;
- 2 het overzicht van baten en lasten over 2017;
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
- 4 de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het normenkader rechtmatigheid 2017 dat is vastgesteld door de Raad op 17 mei 2018 en het controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2017 vallen.

Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van gemeente Berg en Dal zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 940.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het controleprotocol WNT 2017. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de Raad overeengekomen dat wij aan de Raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen die groter zijn dan € 188.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het College van Burgemeester en Wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het College van Burgemeester en Wethouders en de Raad voor de jaarrekening

Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Berg en Dal is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het College van Burgemeester en Wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordeningen van de gemeente zelf, zoals opgenomen in het normenkader rechtmatigheid 2017.

In dit kader is het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het College van Burgemeester en Wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het College van Burgemeester en Wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De Raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het normenkader rechtmatigheid 2017, het Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
 - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude
 - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomenhet in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het College van Burgemeester en Wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente de financiële risico's niet kan opvangen.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en de omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de Raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Breda, 5 juli 2018
Baker Tilly Berk N.V.

mw. drs. R.G. de Kort RA

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden

Bijlagen

Raadsvoorstel

Raadsvoorstel

Griffiersnummer:	
Onderwerp:	Jaarstukken 2017: Jaarrekening en Jaarverslag
Datum B&W-vergadering	5 juni 2018
Datum raadsvergadering	5 juli 2018
Datum carrousel:	-
Portefeuillehouder:	S. Fleuren
Ambtenaar:	R.M.A. Jilisen
Telefoonnummer:	14024
E-mailadres:	r.jilisen@bergendal.nl
Zaaknummer:	Z-18-64338
Documentnummer:	VB/Raad/18/00633

Aan de gemeenteraad,

Voorstel

1. De Jaarstukken 2017 vast te stellen met een voordelig resultaat van € 1.222.000.
2. Een bedrag van € 1.031.000 overhevelen naar 2018 (op basis van reeds genomen besluiten dekken we dit bedrag uit de reserve lopende projecten).
3. Van het voordelige saldo van € 1.222.000 een bedrag van € 106.000 overhevelen naar 2018.
4. Het restant van het resultaat, een bedrag van € 1.116.000, toe te voegen aan de algemene reserve.

1. Inleiding

Hierbij bieden wij u de Jaarstukken 2017 (Jaarverslag en Jaarrekening 2017) aan. Met deze documenten verantwoorden wij ons als college aan uw raad over de uitvoering van de programmabegroting 2017. Bij de Voorjaarsnota 2017 en de Najaarsnota 2017 bent u tussentijds geïnformeerd over het verloop van de begroting 2017. De Jaarstukken bieden we digitaal aan via de portal programmavan.bergendal.nl.

Toelichting

Het rekeningsaldo over 2017 is € 1.222.000 voordelig. Bij de Najaarsnota 2017 gingen we nog uit van een voordelig saldo van € 664.000. Bij de najaarsnota is de begroting 2017 voor de laatste keer gewijzigd. Het werkelijke saldo is dus € 559.000 voordeliger dan begroot. Dit verschil lichten we nader toe in de jaarrekening. Het verschil heeft zowel voordelige als nadelige oorzaken, waarbij het vaak gaat om grote bedragen. Uitschieters zijn onder andere een hogere dotatie aan de voorziening wethouderpensioenen en lagere toerekening van kosten aan projecten. Daarnaast hebben we de geraamde bijdrage uit de reserve rekeningresultaten van € 628.000 niet nodig gehad. Hier staan een aantal voordelige afwijkingen tegenover. Onder meer op de grondexploitatie, uitkering gemeentefonds en een lager tekort op het sociaal domein.

De accountant is nog bezig met de controle van onze jaarstukken. De bevindingen van de accountant bespreken we op 28 juni 2018 met de accountant in de auditcommissie. Het verslag van bevindingen leggen we voor u ter inzage, zodra we het ontvangen hebben.

In de volgende tabel ziet u de begrote en werkelijke saldi 2017 per programma en in totaal.

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting 2017 Primair Saldo	Begroting 2017 VJN Saldo	Begroting 2017 NJN Saldo	Begroting 2017 Actueel Saldo	Rekening 2017 Saldo	Verschil
Inwoner	-29.911	-31.135	-31.514	-31.514	-30.338	1.176
Onze buurt	-11.326	-11.119	-9.716	-9.410	-9.168	242
Onze gemeente	-3.869	-4.383	-4.804	-4.804	-4.010	794
Ons geld	53.585	53.748	54.295	54.295	54.473	179
Overhead	-7.957	-7.956	-7.956	-7.956	-7.911	46
Saldo rekening baten en lasten	521	-874	305	611	3.047	2.435
Toevoeging aan reserves	-2.235	-2.691	-4.825	-5.131	-6.374	-1.243
Onttrekking aan reserves	1.714	3.355	5.184	5.184	4.382	-801
Resultaat rekening baten en lasten	0	-210	664	664	1.055	391

Voor een verklaring van de verschillen verwijzen we u naar de samenvatting in de jaarstukken van 2017. Voor meer detail verwijzen wij u naar het onderdeel financiën bij de programma's.

2. Beoogd effect

De gemeenteraad in staat stellen om de controlerende taak te vervullen.

3. Argumenten

1.1 Decharge college

Door het vaststellen van de jaarstukken 2017 verleent u decharge aan het college. Dit betekent dat de bestuurders worden ontlast van aansprakelijkheid voor het gevoerde (financiële) beleid.

2.1 Budgetoverheveling van € 1.031.000

In de raadsvergadering van de Najaarsnota 2017, d.d. 14 december 2017 heeft u besloten een deel van het voordelig saldo van 2017 van € 1.031.000 al over te hevelen naar 2018. Het gaat hier om activiteiten die in 2017 geraamd waren, maar nog niet (volledig) zijn uitgevoerd. Deze bedragen zijn al verwerkt in het resultaat 2017.

Tabel: Budgetneutrale overheveling

Bedragen x € 1.000

<u>Dekking uit reserve lopende projecten</u>	
Toeristische bebording	40
Wandelpadennetwerk	10
Communicatiecampagne	65
Duurzaamheidsdoeleinden	60
Subsidie Nationaal bevrijdingsmuseum	518
Extra rijksmiddelen Kindpakket	118
Rijksmiddelen verhoogde asielinstroom	175
Uitgestelde onderhoudswerkzaamheden Zwembad	45
Totaal	1.031

3.1 Budgetoverheveling van € 106.000

Er zijn nog een aantal werkzaamheden niet in 2017 uitgevoerd. De budgetten hiervan willen we ook overhevelen naar 2018. Het gaat om de volgende budgetten.

Tabel: Budgetoverheveling 2017 naar 2018

Bedragen x € 1.000

Dashboard dienstverlening	8	
Areaal groen	20	
Laanstructuren verjongen	63	
Lustrum Vrijheid en Herinnering	15	
Totaal		106

Dashboard dienstverlening

Budget voor dashboard dienstverlening is niet ingezet in 2017, dit wordt opgepakt in 2018. Het Dashboard is software dat moet helpen om de gemeentelijke dienstverlening naar een hoger niveau te brengen door meer inzicht en sturing via Managementinformatie.

Areaal groen

Te weinig aandacht aan besteed in 2017 en veel areaal groen is aan vervanging toe.

Laanstructuren verjongen

In 2017 was de opdracht om laanstructuren te verjongen. Door te weinig tijd en verkeerde inschatting van de te volgen procedure is er nog niet gestart.

Lustrum Vrijheid en Herinnering

Het budget voor toerisme is in 2017 niet volledig uitgegeven. Dit gedeelte willen we toevoegen aan de reserve lopende projecten en dan specifiek voor het onderwerp uitvoering van het lustrum Vrijheid en Herinnering.

4.1 € 1.116.000 toevoegen aan algemene reserve

De algemene afspraak is dat we het resultaat van een boekjaar toevoegen aan de algemene reserve. Daarom stellen we dan ook voor om een bedrag van € 1.116.000 toe te voegen aan de algemene reserve. Dit bedrag kunnen we in de toekomst inzetten voor incidentele uitgaven.

4. Kanttekening

Nog geen controleverklaring accountant

Zoals eerder aangegeven is de accountant nog bezig met de controle. De controlewerkzaamheden zijn vertraagd doordat gegevens over het sociale domein later beschikbaar zijn. Mocht de accountantscontrole leiden toe wijziging van de jaarstukken dan voegen wij een erratum toe aan de jaarrekening en zenden deze tegelijk met de controleverklaring aan u toe.

Inzet reserves

Zoals we in de inleiding hebben gemeld, hebben we geen beroep gedaan op de reserve rekeningresultaten om de exploitatie sluitend te krijgen. In de begroting 2017 gingen we er nog van uit dat we in totaal € 628.000 nodig zouden hebben om de exploitatie 2017 sluitend te krijgen. Bij het opstellen van de jaarrekening bleek dit niet nodig te zijn, omdat er geen sprake is van een tekort.

Hieronder ziet u een overzicht van het verloop van het saldo van de reserve rekeningresultaten en de algemene reserve.

Reserve	1-1-2016	1-1-2017	1-1-2018
Reserve rekeningresultaten	2.426.000	3.117.000	3.117.000
Algemene reserve	10.017.200	9.236.902	9.975.221

Hierbij merken we het volgende op. Het saldo van de Algemene reserve per 1 januari 2018 is het saldo zonder de toevoeging van het restant saldo van de jaarrekening 2017. Als u conform voorstel besluit, dan is het saldo van Algemene reserve € 1.116.000 hoger.

5. Financiële onderbouwing

Zie jaarstukken.

6. Communicatie

Wij plaatsen de jaarstukken op onze portal programmavan.bergendal.nl.

7. Aanpak/uitvoering

Nadat u de jaarstukken heeft vastgesteld, sturen wij deze toe aan Gedeputeerde Staten (de provincie Gelderland).

Burgemeester en wethouders van gemeente Berg en Dal

De secretaris,	De burgemeester,
E.W.J. van der Velde	mr. M. Slinkman

Bijlagen digitaal ter inzage

Jaarrekening en Jaarverslag 2017

Bijlage ter inzage griffier

De raad van de gemeente Berg en Dal;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 5 juni 2018.

overwegende dat:

- in het kader van de gemeentewet de gemeenteraad de jaarstukken 2017 moet vaststellen en dat deze vóór 15 juli a.s. ter goedkeuring moeten zijn verzonden naar de Provincie;
- de gemeenteraad bij de najaarsnota 2017 heeft besloten om € 1.031.000 van het saldo over te hevelen van 2017 naar 2018;
- dit besluit onder voorbehoud van de goedkeurende controleverklaring van de accountant genomen wordt;

b e s l u i t :

1. De Jaarstukken 2017 vast te stellen met een voordelig resultaat van € 1.222.000.
2. Een bedrag van € 1.031.000 over te hevelen naar 2018 (op basis van reeds genomen besluiten dekken we dit bedrag gedekt uit de reserve lopende projecten).
3. Van het voordelige saldo van € 1.222.000 een bedrag van € 106.000 over te hevelen naar 2018.
4. Het restant van het resultaat, een bedrag van € 1.116.000, toe te voegen aan de algemene reserve.

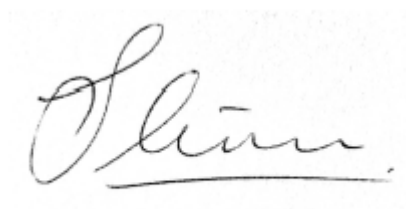
Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Berg en Dal op 5 juli 2018.

De raadsgriffier,

J.A.M. van Workum

De voorzitter,

mr. M. Slinkman

Overzicht lopende kredieten

Hieronder staat een overzicht van de stand van zaken van de lopende projecten. Een positief bedrag in de kolom 'Restant krediet' betekent dat er nog budget beschikbaar is (voordeel). Een negatief bedrag betekent een kredietoverschrijding (nadeel).

Beschrijving project	Jaar	Afdeling	Totaal Krediet	Besteed tot 2017	Besteed in 2017	Restant krediet	Stavaza	Ver
Herindeling MUG gemeenten	2012-2013	DIR	7.634-	6.025-	177-	1.432	Evaluatie over de besteding van het herindelingskrediet volgt in het kader van de jaarrekening 2017	Een krediet de a
Herinrichting Heerbaan Millingen	2013	OpR	692-	734-	68-	110-	Afgerond. Evaluatienota is in concept klaar en wordt behandeld in raadsvergadering van 9-5-2018	
Rotonde Nieuweweg-Zevenheuvelenweg	2007	OpR	706-	584-	24-	98	Afgerond en compleet opgeleverd. Evaluatienota is in concept klaar	
Vogelbuurt Beek		OpR	-	-	1-	1-		
Aanpassing Cranenburgsestraat/Altena Hettsteeg	2007	OpR	857-	1.068-	9-	221-	Evaluatienota gereed. Akkoord B&W 27-02-2018. Aanbieding aan raad ter kennisname.	
Herinrichting Hamersveld	2008	OpR	1.664-	1.633-	51-	20-	Evaluatienota in concept gereed. Memo 12 oktober 2017	
Fietspad Heumensebaan/Rijlaan	2014	OpR	640-	8-	216-	416	Voorbereiding fietspad en compensatiegebied in volle gang	
Herinrichting winkelcentrum Beek	2015	OpR	495-	118-	43-	334	Uitvoering waarschijnlijk in 2019	
Fietspad Biesseltsebaan	2017	OpR	475-	24-	258-	193	Afgerond op de inmeting na. Dit volgt spoedig. De breedte van 3,0 is teruggebracht naar 2,0 m. Hierdoor minder kosten en dus minder subsidie	
Herinrichting Stekkenberg	2017	OpR	631-	-	4-	627	Project is aanbesteed en start in week 20-2018. In combinatie met riolering "Stekkenberg boven"	
Reconstructie-vervanging riolering Hoflaan/Kasteelweg	2015	OpR	817-	66-	720-	31	Afgerond. Werk is volledig uitgevoerd incl. onderhoudsperiode. Evaluatienota is in	

							concept klaar	
Herinrichting Parallelweg: voorbereiding	2015	OpR	25-	-	-	25	Beleidsafstemming samen met gemeente Nijmegen en provincie Gelderland. Verder nog geen concrete plannen.	
Herinrichting en rioolvervanging Dries	2014	OpR	724-	39-	450-	235	Werk is in gebruik genomen maar nog niet gereed. De deklaag moet nog worden aangebracht.	
Reconstructie Bernhardlaan/Beatrixlaan	2016	OpR	425-	6-	32-	387	Project is in de aanbestedingsfase	
Aanpak school-thuis routes	2016	OpR	75-	-	-	75	Nog geen besluitvorming. Heeft relatie met "Mobiliteitsvisie"	
Reconstructie De Pals: voorbereiding	2017	OpR	66-	-	33-	33	Aanbestedingsprocedure loopt	
Reconstructie Herwendaalseweg	2017	OpR	1.100-	5-	94-	1.002	De voorbereiding is in volle gang.	
Ontsluiting Nielingen	2017	OpR	50-	-	-	50	Onderdeel van project "Groene berging Nielingen/Tichelhoven"	
Kruising Heerbaan-Koenenstraat MadR: voorbereiding	2017	OpR	15-	-	6-	9	Voorbereiding loopt. Aanbesteding medio september 2018	
Vermindering wateroverlast diverse locaties		OpR	-	-	4-	4-	Krediet beschikbaar in 2018	
Mobiliteitsvisie 2018		OpR	-	-	20-	20-	Krediet beschikbaar in 2018	
Herinrichting Filosofenbeek	2015	OpR	86-	76-	3-	7	Is afgerond. Krediet afsluiten	
Aanleg Groesbeek retentievoorziening Mies	2016	OpR	75-	-	2-	73	In 2018 wordt een stuw aangebracht, deze moet worden ingemeten. De kosten drukken dan nog op dit krediet. Daarna kan het krediet worden gesloten. De aanleg van de visvijver is niet doorgegaan	
Kulturhus Leuth	2013	Beleid	2.801-	2.651-	37-	113	Er moet nog een aantal aanpassingen aan het gebouw in 2018 plaatsvinden.	Afw 201
Aanschaf materieel 2017	2017	OpR	194-	-	118-	76	Bezig met aanschaf. Conform planning.	
De Lubert totaalkrediet	2016	OpR	625-	138-	104-	383	De uitvoering is gaande en er wordt verwacht dat 2e kwartaal 2018 alles is afgerond	

Verduurzamen sporthal Heuvelland	2015	OpR	145-	136-	6-	3	Laatste werkzaamheden in 2018.	
De Duffelt vloeren en overigen	2016	OpR	130-	105-	19-	6	De laatste werkzaamheden voeren we op dit moment uit. In het 1e kwartaal 2018 leveren we het werk op.	
Herinrichting dorpsweide Groesbeek	2017	OpR	55-	-	60-	5-	Afwikkeling van subsidie met Pluryn moet nog plaats vinden.	Afsl 201 nog
Bijdrage aanpassing 't Zaalte	2017	Beleid	256-	-	11-	245	Omgevingsvergunning is verleend; in 2018 zal aanpassing van het gebouw plaatsvinden.	
SEV diverse kredieten	2012	Div.	2.700-	2.554-	61-	85	Sev krediet en reserve worden afgesloten bij de jaarrekening 2017.	
Voorzieningenhart Op de Heuvel: inrichting	2014	Beleid	185-	139-	5-	40	Restantkrediet wordt voorlopig beschikbaar gehouden voor aanschaf voor aanvullende inventaris.	
Stekkenberg-West totaalkrediet	2010	OpR	3.370-	1.959-	48-	1.363	De laatste woningen worden momenteel gebouwd. Hierna wordt de bouwweg opgebroken en is de inrichting definitief. Voorbereiding hiervan is gestart	
Rioolrenovatie (relining) Groesbeek Zuid	2017	OpR	75-	-	-	75		
Afkoppelen terrein woonwagenveld Nw.Drulseweg	2017	OpR	83-	-	-	83	Project is afgerond en gecombineerd uitgevoerd met aanpassing riol Lage Horst(772200080/81)	
Persleiding gemaal Andreaslaan	2016/2017	OpR	90-	-	-	90	Werk in voorbereiding	
Koppelen riolen Hr.Zegerstraat-Kard.Gerardstraat	2017	OpR	15-	-	22-	7-	Afgerond	Over ond wer
Vervanging riol Pr.Mauritsstraat	2017	OpR	290-	-	-	290	Nog op te starten	
Vervanging persleiding Morgenstraat	2017	OpR	45-	-	13-	32	Gereed en compleet opgeleverd	
Reconstructie Vissenbuurt Ooij: voorbereiding	2017	OpR	60-	-	-	60	Nog op te starten	
Reconstructie Merelstraat Beek: voorbereiding	2017	OpR	17-	-	15-	2	Voorbereiding in gang gezet	
Rec.Nassaustraat, Pr.W.Alexanderstraat Ooij: voorbereiding	2017	OpR	55-	-	-	55	Nog op te starten	
Vervanging riol Esdoornstraat		OpR	-	-	13-	13-	Voorbereiding is gestart. Uitvoering waarschijnlijk in 2019	Kre bes
Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2017	2017	OpR	50-	-	47-	3	In uitvoering	
Aanpassing riolgemeel Holthurnsche Hof: uitvoering	2017	OpR	25-	-	20-	5	In uitvoering	In 2 bud wer

Aanleg helofytenfilters/Groene berging Nielingen-Tichelhoven	2010	OpR	526-	145-	90	471	1e kwartaal 2018 wordt er een aangepaste maatregel uitgevoerd. Het merendeel van het budget zal niet worden aangewend.	
Investeringen Waterplan Groesbeek	2010	OpR	1.085-	1.124-	46-	86-	Project is nagenoeg geheel uitgevoerd. Nog te maken kosten voor grondwateronderzoek en afvoeren grond	Mee wijte Gro het gron kom 60.0 Gro
Aanpassing riool Lage Horst	2013	OpR	186-	56-	137-	7-	Afgerond en gecombineerd uitgevoerd met project "Afkoppelen terrein w.v.kamp Nw.Drulseweg"	
Rioolrenovatie(relinen) div.locaties	2015	OpR	1.015-	519-	237-	260	In uitvoering. De laatste werkzaamheden zullen begin 2018 worden afgerond.	
Aanleg riolering Vlietberg	2015	OpR	502-	356-	337-	191-	Afronding project in 2018. Evaluatienota is in concept klaar	
Verbetermaatreg.Mies, Groesbeek-Zuid	2015	OpR	116-	59-	62-	5-	In uitvoering	
Verbetering riolering Werkenrode	2015	OpR	63-	17-	3-	42	Project is nog in de voorbereidingsfase. Start uitvoering is nog niet bekend.	
Rioolverv. Dennenstraat(Pals): voorbereiding	2015	OpR	10-	-	-	10	Voorbereiding is doorgeschoven naar 2018. Staat in realite tot uitvoeringskrediet voor wegwerkzaamheden en riolering. Uitvoering is gepland in 2018	
Vervanging riolering Kwakkenberglaan	2015	OpR	1.200-	7-	52-	1.141	In voorbereiding. Uitvoering augustus 2018	
Reconstructie Houtlaan	2015	OpR	605-	467-	14-	124	Gereed en compleet opgeleverd. Evaluatienota is in concept klaar.	
Vervangen/afkoppelen riool Stekkenberg boven	2016	OpR	649-	78-	34-	537	Project is aanbesteed en de start is gepland in week 20-2018	
Aanleg regenwaterriool Ravelstraat: voorbereiding	2016	OpR	20-	-	-	20	Voorbereiding is gestart. Uitvoering in 2019	
Relinen riool Groesbeek Zuid	2016	OpR	8-	-	-	8	Start in 2018	
Vervanging riolering (deel) Molenweg	2016	OpR	61-	14-	61-	14-	Gereed en compleet opgeleverd.	Bud niet beto
Vervanging riolering Ravensberg	2017	OpR	340-	3-	37-	300	Uitvoering is gestart	

Toelichting financiële begrippen

Begrip	Omschrijving
Algemene uitkering	De gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk. De gemeente mag zelf bepalen waar dit geld aan uitgegeven wordt. Iedere gemeente krijgt een bepaald bedrag, het geld komt uit het gemeentefonds.
Baten en lasten	Baten zijn inkomsten. Lasten zijn uitgaven. Het gaat hier om de inkomsten en uitgaven van het jaar waarin het product gebruikt wordt. Als het geld in een ander jaar ontvangen of betaald wordt, dan wordt het bedrag bij het jaar van gebruik gerekend en niet bij het jaar van ontvangst of betaling.
BCF	Afkorting voor BTW-Compensatiefonds. Gemeenten kunnen een deel van de BTW die zij betaald hebben terugvragen. Het Rijk betaalt dit geld aan de gemeente uit het BTW-Compensatiefonds.
Bedrijfsvoering	De wijze waarop de gemeente is georganiseerd en wordt aangestuurd.
Begroting	Een overzicht van alle verwachte inkomsten en uitgaven van een toekomstig jaar.
Begrotingswijziging	Een besluit van de Raad om de vastgestelde begroting te veranderen.
Doeluitkering	De gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk. De gemeente moet dit geld gebruiken voor taken die bepaald zijn door het Rijk.
Financiering	Het beleid van de gemeente over geld en de risico's die hierbij horen.
Gemeentebrede aspecten	Sommige onderwerpen staan in een aparte paragraaf. Deze onderwerpen horen niet specifiek bij één programma. De onderwerpen zijn: Risico's en weerstandsvermogen, financiering, lokale heffingen, verbonden partijen, onderhoud van kapitaalgoederen, grondbeleid
Gemeentefonds	Iedere gemeente krijgt geld van het Rijk. Dit geld wordt betaald uit een spaarpot die het gemeentefonds genoemd wordt.
Grondbeleid	De manier waarop de gemeente haar ruimtelijke doelstellingen wil bereiken. De volgende onderwerpen horen hierbij: volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, recreatie en natuur.
Incidenteel geld	Geld dat bestemd is voor één jaar.
Investeringsplan	Een overzicht van de geplande investeringen. Investeringsplan zijn uitgaven om kapitaalgoederen aan te schaffen.
ISV	Afkorting voor Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing. Gemeenten kunnen één keer in de vijf jaar geld vragen om de plaatselijke omgeving te verbeteren. Zoals verbeteringen voor wonen, ruimte en milieu.
Kapitaalgoederen	Wegen, bruggen, riolering, gebouwen, stoplichten, lantaarnpalen, openbaar groen, speeltuinen, apparaten en machines die bezit zijn van de gemeente.
Lokale heffingen	Belastingen die aan de gemeente betaald moeten worden. Bijvoorbeeld: afvalstoffenheffing, rioolheffing, toeristenbelasting.
Programma	Een programma is een verzameling van onderwerpen met een bepaald thema. Berg en Dal kent 5 programma's: 1. Inwoner, 2. Onze buurt, 3. Onze gemeente, 4. Ons geld en 5. Overhead. In een programma staan beschreven: doelen, verwacht resultaat, de activiteiten.

Retributie	Een belasting betalen aan de gemeente voor een dienst die zij voor inwoners uitvoeren. Bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort.
Risico's en weerstandsvermogen	Risico: de kans op een financiële tegenslag. Weerstandsvermogen: de mate waarin de gemeente onverwachte kosten op kan vangen, zonder dat dit gevolgen heeft voor de taken van de gemeente.
Structureel geld	Geld dat bestemd is voor meerdere jaren.
Subsidieplafond	Overzicht van het maximale bedrag aan subsidie dat het College kan geven.

Toelichting afkortingen

Afkorting	Omschrijving
3 O's	Onvoorzien, Onvermijdelijk (of Onontkoombaar), Onuitstelbaar
3 D's	3 decentralisaties: van AWBZ naar Wmo, jeugdzorg en Participatiewet
Abw	Algemene bijstandswet
AH	AfvalstoffenHeffing
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AOW	Algemene OuderdomsWet
APPA	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARN	Afvalverwerking Regio Nijmegen
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B&W	Burgemeester en Wethouders
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
BCF	BTW CompensatieFonds
BGO	Bijzonder Georganiseerd Overleg
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BIBOB	Wet Bevordering Integriteits Beoordelingen door Openbaar Bestuur
BL	(afdeling) Beleid
BMO	(afdeling) Bestuur en Management Ondersteuning
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BNP	Bruto Nationaal Product
BOA	Buitengewoon OpsporingsAmbtenaar
BOR	Bijzondere OndernemingsRaad
BOR	Bestuurlijk Overleg Regiogemeenten
BOV	Bestuurlijke Overeenkomsten Verstedelijking
BRN	Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BV	(afdeling) Bedrijfsvoering
CAO	Collectieve ArbeidsOvereenkomst
CAZ	Collectieve Aanvullende Ziektekostenregeling
CER	(Regeling) Compensatie eigen risico
CJG	Centrum Jeugd en Gezin
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheid
CPB	Centraal PlanBureau
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
Daeb	Diensten van algemeen economisch belang
DAR	Dienst Afvalstoffen en Reiniging

DNB	De Nederlandse Bank
DV	(afdeling) Dienstverlening
DVO	DienstVerleningsOvereenkomst
EMU	Economische en Monetaire Unie
ESF	Europees Sociaal Fonds
EZ	Economische Zaken
FLO	Functioneel Leeftijds Ontslag
FMP	Financieel MeerjarenPerspectief
FPU	Flexibele Pensioen Uitkering
Fte	Fulltime equivalent
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
GGD	Gemeentelijke GezondheidsDienst
GNN	Gelders NatuurNetwerk
GO	Georganiseerd Overleg
GO	Gemeenschappelijk Orgaan
GOA	Gemeentelijk Onderwijs Achterstandsbeleid
GR	Gemeenschappelijk regeling
GREX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk RioleringsPlan
GS	Gedeputeerde Staten
GW	Gemeentewet
HALT	Het ALTernatief : Preventie en bestrijding van jeugdcriminaliteit
HRM	Human Resource Management
I&A	Informatisering & Automatisering
I/D-baan	Instroom-/Doorstroombaan
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
IBO	Instituut Bijzonder Onderzoek
ICT	Informatie- en Communicatie technologie
IEGG	In Exploitatie Genomen Gronden
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
IV3	Informatie Voor Derden
IZA	Instituut Zorgverzekering Ambtenaren
JGZ	Jeugd Gezondheidszorg
KAB	KABinet
KAN	Knooppunt Arnhem Nijmegen
KCA	Klein Chemisch Afval
KI	KapitaalLasten
KvK	Kamer van Koophandel
KVO	Keurmerk Veilig Ondernemen

LOGA	Landelijk Overleg Gemeentelijke Arbeidsvoorwaarden
M+E gemalen	Mechanische en elektrische gemalen
MARN	Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen
MIP	Meerjaren InvesteringsPlan
MGR	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MPG	Meerjaren Prognose Grondexploitaties
MUG	Millingen – Ubbergen – Groesbeek
N	Nadelig
NCW	Netto Centrale Waarde
NIEGG	Niet In Exploitatie Genomen Gronden
NIM	Nijmeegs Instituut voor Maatschappelijk werk
NUP-bouwstenen	Nationaal UitvoeringsProgramma dienstverlening en e-overheid
OBGZ	Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid
ODRN	OmgevingsDienst Regio Nijmegen
OGGZ	Openbare Geestelijke GezondheidsZorg
OPR	(afdeling) Openbare ruimte
OR	Ondernemingsraad
OZB	Onroerend Zaak Belasting
P&C	Planning & Control
P&O	Personeel & Organisatie
Pfo	Portefeuillehouderoverleg
PGB	Persoonsgebonden Budget
PM	Pro Memorie
PW	Participatiewet
RBT-KAN	Regionaal Bureau voor Toerisme – Knooppunt Arnhem Nijmegen
RDW	RijksDienst voor Wegverkeer
RGV	RecreatieGebieden op de Veluwe
RH	Rioolheffing
RIE	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RIO	Regionaal Indicatie Orgaan
RO	(wet) Ruimtelijke Ordening
ROA	Regeling Opvang Asielzoekers
ROB	Regionaal OndersteuningsBureau
RPB	Regionaal Programma Bedrijventerrein
RUD	Regionale uitvoeringsdiensten
SAN	Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer
SEV	Sociaal Economische Versterking
Sisa	Single information single audit
SMV	Sociaal Maatschappelijke Visie
STER	Stichting Toerisme En Recreatie
SVB	Sociale Verzekerings Bank

SZ	(afdeling) Sociale Zaken
SWG	Stichting Welzijn Groesbeek
TOP	Toeristisch OverstapPunt
TOP	Tijdelijke Opslag Depot
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen
V	Voordelig
VCP	VerkeersCirculatiePlan
VJN	VoorJaarsNota
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VPB	Vennootschapsbelasting
VRGZ	VeiligheidsRegio Gelderland-Zuid
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VTU	Voorbereiding Toezicht en Uitvoering
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
WABO	Wet Algemene Bepaling omgevingsrecht
WEB	Wet Educatie en Beroepsonderwijs
Wet Arhi	Wet Algemene regels herindeling
Wet BUIG	Wet Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten
Wet FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
WI	Wet Inburgering
WIJ	Wet Investeren in Jongeren
WIW	Wet Inschakeling Werkzoekenden
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WNO	Werkvoorzieningsschap Nijmegen en Omstreken
WNV	Werk naar Vermogen
WOR	Wet op de Ondernemingsraden
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
Wtcg	Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten
WWB	Wet Werk en Bijstand
WWNV	Wet Werk Naar Vermogen